

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

БАБИЧ РОМАН МИХАЙЛОВИЧ

УДК 351.82:[330.341.1:332.14]:[330.341:004](043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ В
УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ**

зі спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування
галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Р.М. Бабич

Науковий керівник: Косач Ірина Анатоліївна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та адміністрування
Національного університету «Чернігівська політехніка»

Чернігів - 2026

АНОТАЦІЯ

Бабич Р.М. Публічне управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 - Публічне управління та адміністрування. Національний університет «Чернігівська політехніка» МОН України, Чернігів, 2026.

Дисертаційна робота присвячена поглибленню теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.

Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-методологічних положень та удосконалення науково-прикладних засад публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.

Об'єктом дослідження є процес публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних та прикладних положень публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.

В першому розділі роботи на основі дослідження теоретичних підходів до визначення понять «інноваційний розвиток», «інноваційна система», «національна інноваційна система» обґрунтовано, що рівень інноваційного розвитку регіону на даний час залежить від інформаційно-цифрових потоків, пов'язаних із функціонуванням системи освіти, науки і технологій, процес взаємодії яких стає можливим завдяки розвиненій інформаційній системі. За умов актуалізації інформаційної складової у функціонуванні регіональної інноваційної системи уточнено термін «інформаційно-інноваційна система регіону», що відповідає вимогам розвитку цифрової економіки. Теоретичний аспект формування інформаційно-інноваційної системи регіону базується на основоположному принципі, сутність якого полягає в активному впровадженні інформаційно-інноваційних трансформацій на основі реалізації відповідних механізмів державного регулювання з метою розбудови процесів соціально-

економічного розвитку регіону. Сформовано систему принципів публічного управління інноваційним розвитком регіону в контексті функціонування регіональної інформаційно-інноваційної системи. Розроблено концептуальні засади публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації в контексті підтримки інноваційного підприємництва. На основі дослідження зарубіжного досвіду виокремлено основні підходи до публічного управління інноваційним розвитком із орієнтацією на заходи державної економічної підтримки та стратегічні напрямки із врахуванням поточних змін і потенціалу підприємств регіону.

В другому розділі дисертаційної роботи досліджено організаційно-правові аспекти механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації. Обґрунтовано важливість використання комплексного підходу в дослідженні публічного управління інноваційним розвитком та механізмів його реалізації на основі розгляду цілісної системи публічного управління інноваційним розвитком як складної відкритої соціально-економічної сукупності наступних блоків: інституційної сфери, процесу та безпосередньо системи як набору елементів. На основі використання принципу дуальності визначено, що управління інноваційним розвитком регіону забезпечується комплексною дією інституційних механізмів публічного управління, до яких відносяться організаційний та правовий механізми, та ресурсних механізмів, що забезпечують реалізацію напрямків регіональної інноваційної політики фінансовими, кадровими та інформаційними ресурсами. Використання системно-функціонального підходу дозволило дослідити механізми публічного управління інноваційним розвитком регіону в контексті взаємодії інститутів публічного управління та суб'єктів регіональної інформаційно-інноваційної системи.

Проведений аналіз інноваційно-інвестиційної активності регіонів в умовах цифровізації дозволив обґрунтувати подальший потенціалу розвитку на основі сучасних управлінських інструментів та цифрових технологій. Досліджено економічну складову публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації, що дозволило виявити програмно-цільовий характер

більшості інструментів економічного механізму. З точки зору функціонального аспекта класифіковано структури публічного управління інноваційною діяльністю в регіоні, що в подальшому дозволить розробити конкретні напрямки їх удосконалення, реалізувати певні зміни та управлінські трансформації.

В третьому розділі дисертаційного дослідження удосконалено теоретико-прикладні аспекти стратегічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації, а саме розглянуто сутність стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону, виокремлено комплекс принципів, що відображають специфіку ефективної системи стратегічного управління, запропоновано використання багаторівневого підходу для розробки напрямків стратегічного інноваційного розвитку регіону. Обґрунтовано важливість та запропоновано алгоритм створення інноваційно-орієнтованого кластеру, що забезпечить організацію спільної діяльності щодо впровадження інновацій із врахуванням регіональних стимуляторів розвитку та використання механізму публічно-приватного партнерства. На основі поєднання системного та інституційного підходів запропоновано комплексний механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації. Використання цифрових платформ в якості інструменту реалізації запропонованого комплексного механізму забезпечить збалансування пріоритетів інноваційного регіонального розвитку та узгодження напрямків регіональної інноваційної політики.

В процесі дослідження вирішено низку завдань, що дозволило отримати наступні результати, які характеризуються науковою новизною.

Автором запропоновано науково-концептуальні підходи до розробки комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону на основі синтезу принципів, функцій, методів, інструментів, взаємодія яких дозволяє забезпечити цілеспрямоване виконання завдань стратегічного публічного управління інноваційним розвитком в умовах цифровізації. Дотримання принципу комплексності до формування інструментів та методів управління інноваційним розвитком сприятиме мотивації інноваційної активності

суб'єктів господарювання та створенню сприятливого інституційного середовища для розвитку інноваційної цифрової інфраструктури, координації державної та регіональної політики підтримки інноваційної діяльності, захисту системи інтелектуальної власності та усуненню бюрократизації при прийнятті управлінських рішень.

Удосконалено науково-методологічні засади до імплементації стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації на основі багаторівневого підходу, який передбачає формування портфелю проєктів, інструментів управління цифровим розвитком, стимулювання трансфертних технологій, проведення інноваційного моніторингу; в подальшому це дозволить конкретизувати напрямки цифровізації системи публічного управління інноваційним розвитком регіону, забезпечити стимулювання інноваційної активності суб'єктів підприємництва, удосконалити моделі фінансування інноваційної діяльності в регіоні на основі задіяння як бюджетних ресурсів, так і приватних інвестицій, запровадити нові принципи управління інноваційною діяльністю на основі використання цифрових інструментів і технологій.

В роботі концептуалізовано теоретико-прикладні засади публічного управління інноваційним розвитком регіону в контексті цифровізації на основі формування стратегічних напрямків розвитку інноваційного підприємництва, врахування регіональної специфіки, інноваційного потенціалу та цифрової спроможності органів публічної влади; обґрунтування принципів стратегічного публічного управління інноваційним розвитком в умовах цифровізації, використання комплексного підходу при реалізації механізмів публічного управління інноваційним розвитком в умовах побудови єдиного інформаційно-цифрового простору на основі економічних, нормативно-правових та організаційно-інформаційних інструментів. Зазначені науково-прикладні положення в подальшому сприятимуть як розвитку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, так і впровадженню інформаційно-цифрових

інструментів у функціонування системи публічної влади, мотивації бізнесу до інноваційної діяльності.

Уточнено зміст і структурно-функціональні характеристики поняття «інформаційно-інноваційна система регіону»; сутність понять «комплексний механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону», «стратегічне управління інноваційним розвитком регіону», що сприяло формуванню логіки наукової обґрунтованості висновків щодо взаємодії учасників інноваційного процесу в рамках функціонування інформаційно-інноваційної системи регіону, визначенню можливостей подальшої реалізації механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону.

Автором досліджено, уточнено і систематизовано зміст, характерні ознаки, принципи, структурно-функціональну компоненту регіональної інноваційної системи в умовах інформаційно-комунікаційних процесів та цифрових трансформацій публічного управління інноваційним розвитком регіону, що сприятиме комплексності заходів та підходів в управлінні інноваційним розвитком регіону інституціями публічного управління.

В роботі знайшло відображення обґрунтування цілісної єдності системи публічного управління інноваційним розвитком регіону в якості складної відкритої соціально-економічної моделі; виокремлення її сутнісних ознак дало змогу визначити змістовні і функціональні характеристики механізмів публічного управління.

Автором обґрунтовано можливість створення і використання цифрових платформ в системі комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону на основі принципів часової відповідності, диверсифікації та оптимізації, що забезпечить збалансування пріоритетів інноваційного регіонального розвитку та узгодження напрямків інноваційної політики за рахунок відкритості рішень, доступності інформації та досягнення цільових орієнтирів.

В роботі запропоновано науково-прикладні положення реалізації механізмів публічного управління в напрямку сприяння розвитку інноваційного

підприємництва та формування інноваційно-орієнтованих кластерів з орієнтацією на впровадження інструменту публічно-приватного партнерства, що забезпечить реалізацію стратегічних мотиваційних заходів та розвиток інноваційної інфраструктури регіону.

Теоретико-методологічні положення дисертаційної роботи становлять цілісну концептуальну основу для удосконалення підходів публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифрових трансформацій, що сприятиме адаптації до сучасних викликів та загроз. Результати дослідження формують науково-прикладний базис модернізації існуючих механізмів публічного управління інноваційним розвитком на регіональному рівні, що обумовлює їх застосування в діяльності уповноважених органів державної та регіональної влади, а також місцевого самоврядування.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційне підприємництво, інноваційна система, публічне управління, місцеве самоврядування, підприємство, механізми публічного управління, регіон, регіональний розвиток, сталий розвиток, цифровізація, цифрові технології, державно-приватне партнерство, стратегічне управління, органи публічного управління, публічна влада.

ABSTRACT

Babich R.M. Public management of innovative development of the region in the conditions of digitalization. – Qualification Scientific Work (Manuscript)

Dissertation submitted for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 281 - Public Management and Administration. Chernihiv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Chernihiv, 2025.

The dissertation is devoted to deepening the theoretical and methodological foundations and developing practical recommendations for public management of regional innovative development according to digitalization.

The purpose of the dissertation is to deepen the theoretical and methodological provisions and to improve the scientific and applied principles of public management according to digitalization.

The object of the study is the process of public management of regional innovative development in digitalization conditions.

The subject of the study is the set of theoretical and methodological and applied provisions of public management of the regional innovative development according to digitalization.

Chapter One includes the study of theoretical approaches to the definition of the concepts of "innovative development", "innovation system", "national innovation system". It has been substantiated that the level of innovative development of the region currently depends on information flows associated with the functioning of the education, science and technology system. The process of interaction these elements and the elimination of duplication of functions becomes possible devoted to developed information system. According to conditions of updating the information component in the functioning of the regional innovation system, it has been detailed the term "information and innovation system of the region", which meets the requirements of the digital economy development. The theoretical aspect of the information and innovation system formation is based on the fundamental principle, the essence of which is the active implementation of information and innovation transformations based on the

implementation of relevant mechanisms of state regulation in order to develop the processes of socio-economic development of the region. It has been formed the system of public management principles of innovative development in the context of the functioning of the regional information and innovation system. It has been developed the conceptual basis of public management of regional innovative development in digitalization conditions in the context of supporting innovative entrepreneurship. Based on a study of foreign experience, it have been identified the main approaches to public management of innovative development, focusing on state economic support measures and strategic directions, taking into account current changes and the potential of enterprises involved in the process of creating and implementing innovations.

Chapter Two is devoted to the the organizational and legal aspects of the public management mechanisms of innovative development of the region in the conditions of digitalization. It has been substantiated the importance of using an integrated approach in the study of public management innovative development and the corresponding mechanisms for its implementation. It it based on considering the system of public management of innovative development as a complex open socio-economic set of the following blocks: institutional sphere, process and the system itself as a set of elements. It has been determined that the management of the regional innovative development is ensured by the complex action of institutional mechanisms of public administration, which include organizational and legal mechanisms, and resource mechanisms that ensure the implementation of the regional innovation policy directions with financial, personnel and information resources. The use of a system-functional approach made it possible to study the mechanisms of public management of the innovative development of the region in the context of the interaction of state-administrative elements, namely, public administration institutions and subjects of the regional information and innovation system.

The analysis of the innovative and investment activity of regions in the conditions of digitalization made it possible to assess the capacity of public administration and justify the further development potential based on modern management tools and digital technologies. It has been studied the economic component of public management of the

regional innovative development according to digitalization, which made it possible to identify the program-targeted nature of the instruments of the economic mechanism. According to fulfilling the tasks of innovative development, implementing functions and implementing relevant management mechanisms, the structures of public management of innovative activities in the region have been classified, which will further allow developing specific areas of their improvement, implementing certain changes and management transformations.

Chapter Three of the dissertation research proposes the improved theoretical aspects of strategic management of regional innovative development in digitalization conditions. It has been considered the essence of strategic public management of innovative regional development. The set of principles has been identified that allow the revealing the specifics of an effective strategic management system and adapting it to the peculiarities of regional territorial development. It has been proposed the mechanism for forming the directions of strategic innovative development of the region according to a multi-level approach. It has been substantiated the importance of creating an innovation-oriented cluster and the algorithm, which will ensure the organization of joint activities for the implementation of technological, product, management and marketing innovations, taking into account regional development stimulants and the use of the public-private partnership mechanism. According to a combination of systemic and institutional approaches, it has been proposed the comprehensive mechanism for public management of the innovative development. The use of digital platforms as a tool for implementing has been proposed with the involvement of universities, innovative entrepreneurship entities and industrial enterprises. It will ensure the balancing of priorities for innovative regional development and the coordination of directions of regional innovation policy due to the openness of decisions, the availability of information and the preservation of target guidelines for the development of entities of the regional innovation system.

The work has formed and solved a number of tasks, which allowed to obtain new, scientific results.

The author has proposed the scientific and conceptual approaches to the development of a public management comprehensive mechanism of the region based on the synthesis of principles, functions, methods, tools. The interaction between them allows to ensure the targeted implementation of strategic public management tasks according to digitalization. Compliance with the principle of complexity in the formation of tools and methods of innovative development management provides motivation for innovative activity of business entities and the creation of a favorable institutional environment for the development of innovative infrastructure, coordination of state and regional policies to support innovative activity, protection of the intellectual property system and elimination of bureaucracy.

It have been improved the scientific and methodological approaches to the implementation of strategic public management of innovative development based on a multi-level approach. The main components are the formation of a portfolio of projects, digital development management tools, stimulation of transfer technologies, and innovative monitoring. It will allow the specifying the directions of digitalization of the public management system of innovative development, ensuring the stimulation of innovative activity of business, improving models of financing innovative activity in the region with budgetary resources and private investments, and introducing new principles of innovative activity management based on digitalization using.

The paper conceptualizes the theoretical and applied principles of public management of regional innovative development in the context of digitalization based on the formation of strategic directions for the development of innovative entrepreneurship according to regional specifics, innovative potential, and digital capabilities of public authorities. It has been obtained the substantiation of strategic public management principles of innovative development according to digitalization, use of an integrated approach in the implementation of mechanisms of public management based on economic, regulatory and organizational and informational tools. These scientific and applied provisions will further contribute to both the development of innovative activity of business entities and the introduction of information and digital

tools in the functioning of the public authority system, so as the motivation of business to innovative activity.

The content and structural characteristics of the concept such as "information and innovation system of the region" have been specified, so as the essence of the concepts of "complex mechanism of public management of innovative development of the region", "strategic management of innovative development of the region". It has allowed to form the logic of scientific validity of conclusions regarding the interaction of participants in the innovation process within the information and innovation regional system functioning. It has been determined the possibilities of further implementation of public management mechanisms of regional innovative development.

It has been researched, clarified and systematized the content, characteristic features, principles, structural and functional component of the regional innovation system in the conditions of information and communication processes and digital transformations of public management. It is the contribution to the complexity of measures and approaches in managing the innovative development of the region by public management institutions.

The dissertation reflects the justification of a holistic unity of the public management system in regional innovative development sphere as a complex open socio-economic model; the isolation of its essential features made it possible to determine the substantive and functional characteristics of public management mechanisms.

It has been substantiated the possibility of creating and using digital platforms in the system of a public management comprehensive mechanism based on timeliness, diversification and optimization principles. This proposal would be ensure the balancing of priorities of innovative regional development and the coordination of innovation policy directions according to openness and availability of information and achievement of target benchmarks.

The paper proposes scientific and applied provisions for public management mechanisms implementation according to direction of promoting the innovative entrepreneurship development and the formation of innovation-oriented clusters with

public-private partnership instrument as a basis. It will ensure the implementation of strategic motivational measures and the development of the region's innovation infrastructure.

Theoretical and methodological aspects constitute a holistic conceptual basis for improving approaches to public management of the region's innovative development in the context of digital transformations, which will contribute to the adaptation to modern challenges and threats. The results of the dissertation form a scientific and applied basis for the modernization of existing public management mechanisms of regional innovative development.

Keywords: innovative development, innovative entrepreneurship, innovative system, public administration, local self-government, enterprise, public administration mechanisms, region, regional development, sustainable development, digitalization, digital technologies, public-private partnership, strategic management, public administration bodies, public authority.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові статті у періодичних виданнях, що включені до наукометричних баз, рекомендованих МОН, зокрема Web of Science

1. Gazuda M., Tyukhtenko N., Lomachynska I., Dunai M., Vernydub V., **Babich R.** The impact of digitalization and e-governance on transformation of state management mechanisms of the regional development. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2025. Vol.103, № 3. P. 956-968. URL: <http://www.jatit.org/volumes/Vol103No3/14Vol103No3.pdf> (1,3 ум. др. арк.).
Особистий внесок: проаналізовано досвід впровадження інструментів електронної демократії на регіональному рівні, обґрунтовано принципи забезпечення ефективних управлінських рішень та проактивності надання державних послуг в умовах цифрових трансформацій (0,25 ум. др. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Косач І. А., **Бабич Р.М.** Інформаційно-комунікаційні аспекти публічного управління територіальними громадами в контексті демократизації та розвитку громадянського суспільства. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2024. Вип. 43. С. 293–298. DOI: <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.43.45> (0,5 ум.др.арк.). Особистий внесок: обґрунтовано напрямки взаємодії інститутів влади та громадських організацій в системі громадянського суспільства, важливість партнерської взаємодії між органами влади та представниками громадянського суспільства в умовах цифровізації (0,25 ум.др.арк.).

3. Бабич Р. М. Інформаційні аспекти формування інноваційної системи регіону. *Успіхи і досягнення у науці*. 2025. № 9 (19). С. 308–317. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9\(19\)-308-317](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9(19)-308-317) (0,68 ум.др. арк.).

4. Бабич Р. М. Публічне управління розвитком інноваційного підприємництва в контексті процесів цифровізації. *Наукові перспективи*. 2026. № 1. С.85–94. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-1\(67\)-85-94](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-1(67)-85-94) (0,7 ум.др.арк.).

Публікації, що засвідчують апробацію результатів дисертації

5. Бабич Р. М. Багатоцільові структури в процесі управління. *Юність науки–2023: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* : зб. тез доп. XIII Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. і молод. вчених (м. Чернігів, 26-27 квіт. 2023 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 224–225 (0,1 ум.др.арк.).

6. Бабич Р. Концепція електронної держави в сучасному публічному управлінні. *Сучасна парадигма публічного управління* : зб. тез V Міжнар. наук.-практ. конф. (30 листоп. – 2 груд. 2023р.). Львів, 2024. С. 52–54. (0,15 ум.др.арк.).

7. Косач І. А., **Бабич Р. М.** Інституційне середовище квазі-інтеграції в умовах іноземного інвестування: регіональний аспект. *Юність науки – 2024* : зб. тез доп. XIV Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. і молод. вчених (м. Чернігів, 24-26 квіт. 2024 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2024. С. 186–187 (0,12 ум.др.арк.). Особистий внесок: обґрунтовано важливість квазі-інтеграції суб'єктів підприємництва для розвитку регіону (0,06 ум.др.арк.).

8. Бабич Р. М. Державне та регіональне управління в умовах реалізації цілей сталого розвитку. *Юність науки – 2025* : зб. тез доп. XV Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. і молод. вчених (м. Чернігів, 23-25 квіт. 2025 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2025. С.175–177 (0,15 ум.др.арк.).

9. Бабич Р. М. Мотиваційна складова механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону. *Соціально-економічний стан в умовах воєнного часу* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 27 лют. 2026 р). Суми, 2026. С. 70–72. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2026/03/re-27.02.2026.pdf> (0,15 ум.др.арк.).

ЗМІСТ

ВСТУП.....	18
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	28
1.1. Інноваційний розвиток регіону в системі сучасної парадигми публічного управління.....	28
1.2. Концептуальні засади публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації в контексті підтримки інноваційного підприємництва.....	54
1.3. Зарубіжний досвід публічного управління інноваційним розвитком регіону.....	68
Висновки до розділу	77
РОЗДІЛ II. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	80
2.1. Організаційно-правові аспекти механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.....	80
2.2. Аналітична оцінка інноваційного розвитку регіону в умовах цифрових трансформацій.....	103
2.3. Економічна складова публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.....	126
Висновки до розділу 2.....	138
РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	141
3.1. Стратегічні аспекти публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.....	141
3.2. Розвиток інноваційного підприємництва як інструмент реалізації політики публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.....	157
3.3. Розробка комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.....	170

Висновки до розділу III.....	190
ВИСНОВКИ.....	194
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	197
ДОДАТКИ.....	216

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах військового стану та військової агресії, зниження обсягів виробництва товарів і послуг та втрати конкурентоспроможності вітчизняних виробників особливого значення набуває формування ефективної системи заходів стимулювання інноваційного розвитку з боку органів державної влади та місцевого самоврядування. Активізація інноваційної діяльності та підвищення її соціально-економічної ефективності є можливою на основі реалізації вираженої політики публічного управління, що передбачає збалансовану взаємодію всіх учасників інноваційної системи із врахуванням інноваційного потенціалу окремого регіону та принципів цифрової економіки. Стає очевидним, що в регіональному розрізі публічне управління інноваційним розвитком має орієнтуватись на такі пріоритети, як збільшення кількості установ, що займаються дослідженнями, розробками та реалізацією інноваційних проєктів, стимулювання розвитку ресурсної бази регіону, залучення інвестиційних потоків та створення сприятливого бізнес-клімату, надання фінансової підтримки, удосконалення комунікаційної взаємодії між суб'єктами підприємницької діяльності та структурами влади, сприяння розвитку інноваційно-цифрової інфраструктури. Ситуація, що склалась, обумовлює протиріччя між необхідністю підвищення ефективності реалізації заходів публічного управління інноваційною діяльністю на мезорівні та наявними ознаками недосконалості існуючих підходів до формування механізмів публічного управління в умовах цифрової трансформації соціально-економічного середовища. Це актуалізує питання удосконалення існуючих теоретико-методологічних та прикладних положень реалізації інноваційної політики регіонального розвитку, що є однією із ключових детермінант розвитку економіки та забезпечення інтересів суспільства.

Проблематика публічного управління інноваційним розвитком активно досліджується провідними вітчизняними вченими, серед яких Андросук Г., Бендасюк С., Біла С., Боднар І., Вахович І., Вецепура Н., Гордієнко С., Дзюрах Ю.,

Князевич А., Косач І., Микитюк З., Мушеник І., Неустроєв Ю., Педченко С., Поручник А., Руденко О., Стреліна О., Яремко Л. та ін. Вплив цифровізації на соціально-економічний розвиток регіонів, аспекти використання цифрових технологій в окремих сферах економіки та в системі публічного управління досліджують вчені Газуда Л., Газуда М., Дергалюк М., Дітковська М., Ломачинська І., Олексюк О., Олійченко І., Олифіренко Ю., Поврозник П., Попело О., Тульчинська С., Федірко О., Шпак Н. та ін.

Проте, незважаючи на вагомий науковий доробок, низка наукових положень потребує додаткового вивчення, зокрема в напрямку дослідження механізмів публічного управління інноваційним розвитком на регіональному рівні, аспектів стратегічного управління в умовах активізації цифрових трансформацій, використання комплексного підходу в управлінні інноваційними процесами із залученням всіх гілок влади. Виклики воєнного часу, економічна криза та падіння інвестиційної активності в умовах дотримання євроінтеграційного вектору розвитку, потреба у забезпеченні конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на зовнішньому та внутрішньому ринках, стрімка цифрова трансформація економіки обумовлюють важливість наукових розробок та практичних рекомендацій в напрямку публічного управління інноваційним розвитком на регіональному рівні в умовах цифровізації, що доводить актуальність дисертаційної роботи як у теоретичному, так і прикладному вимірі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в рамках реалізації науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка», а саме : «Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах переформатування владних відносин» (номер державної реєстрації 0120U105292), у межах якої запропоновано використання багаторівневого підходу в стратегічному публічному управлінні інноваційним розвитком регіону; «Розробка науково-прикладних засад реалізації державної політики розвитку підприємництва в умовах децентралізації влади (номер державної реєстрації 0120U101816), в рамках якої здобувачем розроблено рекомендації щодо розвитку інноваційного

підприємництва на основі формування інноваційно-орієнтованих кластерів в рамках комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком.

Мета і завдання дослідження. *Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-методологічних положень та удосконалення науково-прикладних засад публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.*

Досягнення поставленої мети обумовило вирішення наступних завдань:

- висвітлити наукові підходи щодо дослідження сутності інноваційного розвитку в сучасній моделі публічного управління під впливом чинників цифровізації управлінської діяльності;
- сформулювати концептуальні засади публічного управління інноваційним розвитком регіону в контексті підтримки інноваційного підприємництва в умовах цифровізації;
- проаналізувати досвід зарубіжних країн у забезпеченні процесів публічного управління інноваційним розвитком на регіональному рівні;
- дослідити організаційно-правові аспекти механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону під впливом цифрових трансформацій;
- оцінити стан інноваційно-інвестиційної активності регіонів України в умовах цифровізації;
- проаналізувати економічний механізм та основні мотиваційні інструменти, що використовуються в процесі публічного управління інноваційним розвитком регіону;
- дослідити стратегічні аспекти та удосконалити існуючі науково-прикладні положення використання стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону під впливом цифрових перетворень;
- обґрунтувати можливість активізації процесів інноваційного підприємництва як інструмента інноваційного розвитку регіону в умовах цифровізації;

- розробити науково-прикладні положення формування комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах впливу цифрових трансформацій.

Об’єктом дослідження є процес публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних та прикладних положень публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.

Методи дослідження. Методи дослідження обрано із врахуванням мети і поставлених завдань, об’єкта і предмета дослідження. В дисертаційній роботі було використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи наукового пізнання, а саме: логіко-семантичний метод – для осмислення сутності категорій «інновації», «інноваційний розвиток», «регіональна інноваційна система», «механізми публічного управління» та ін.; системний підхід – для визначення та узагальнення теоретико-прикладних положень формування та функціонування системи публічного управління інноваційним розвитком регіону, обґрунтування концептуальних засад публічного управління підтримки інноваційного підприємництва; групування та узагальнення – для аналізу та систематизації наукових поглядів щодо об’єкта дослідження, формулювання та доведення гіпотези про необхідність зміни підходів до публічного управління інноваційним розвитком регіону під впливом цифрових технологій; метод аналізу та синтезу – з метою визначення змісту окремих дефініцій, обґрунтування застосованих принципів та підходів до вирішення поставлених завдань; методи індукції та дедукції – для формування концептуальних засад стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону; графічний і табличний – для візуалізації отриманих результатів та вхідної інформації; нормативно-правовий – з метою визначення комплексу нормативно-правових інструментів публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах використання цифрових технологій; аналітико-статистичний метод – для оцінки рівня інноваційно-інвестиційної активності в регіональному розрізі; метод стратегічного аналізу –

для виявлення сильних та слабких сторін, можливостей і загроз цифровізації публічного управління інноваційним розвитком регіону; метод структурного аналізу – для обґрунтування комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону.

Теоретичним підґрунтям та інформаційною основою дисертаційної роботи є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, що висвітлюють питання цифрової трансформації, публічного управління у сфері інноваційного розвитку; нормативно-правові акти, а саме закони України, укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, концепції та стратегії, а також звіти міжнародних організацій, органів державної та регіональної влади.

Інформаційна база також включає офіційні матеріали Міністерства цифрової трансформації України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, Державної служби статистики України.

Наукова новизна отриманих результатів. Найсуттєвішими теоретико-методологічними і практичними результатами, які характеризують наукову новизну дослідження та особистий внесок дисертанта, є наступні:

вперше:

– запропоновано науково-концептуальні підходи до розробки комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону, який запропоновано розглядати як синтез принципів, функцій, методів, інструментів, взаємодія яких дозволяє забезпечити цілеспрямоване виконання завдань стратегічного публічного управління інноваційним розвитком в умовах цифровізації та забезпечення оптимального режиму функціонування інформаційно-інноваційної системи регіону; запропонований механізм характеризується комплексністю інструментів та методів управління інноваційною діяльністю, що дозволить стимулювати інноваційну активність суб'єктів господарювання та створити оптимальне інституційне середовище для розвитку інноваційної цифрової інфраструктури, забезпечення стабільності політики державної та регіональної підтримки, захисту системи інтелектуальної

власності та усунення бюрократизації при прийнятті управлінських рішень; в подальшому це створить основу для теоретико-методологічного забезпечення управління інноваційним розвитком, розробки програмних документів та досягнення стратегічних пріоритетів в умовах ризику та загроз.

удосконалено:

- науково-методологічні засади стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації на основі використання багаторівневого підходу, який передбачає формування портфелю проєктів, впровадження інструментів управління цифровим розвитком, стимулювання трансфертних технологій, проведення інноваційного моніторингу; в подальшому це дозволить конкретизувати напрямки цифровізації системи публічного управління інноваційним розвитком регіону, забезпечити стимулювання інноваційної активності суб'єктів підприємництва, удосконалити моделі фінансування інноваційної діяльності в регіоні на основі задіяння як бюджетних ресурсів, так і приватних інвестицій, запровадити нові принципи управління інноваційною діяльністю на основі використання цифрових інструментів на рівні окремих суб'єктів господарювання;

- концептуалізацію теоретико-прикладних засад публічного управління інноваційним розвитком регіону в контексті цифровізації, що передбачає формування стратегічних напрямків розвитку інноваційного підприємництва на основі врахування регіональної специфіки, інноваційного потенціалу та цифрової спроможності органів публічної влади; обґрунтування принципів стратегічного публічного управління інноваційним розвитком в умовах цифровізації, використання комплексного підходу при реалізації механізмів публічного управління інноваційним розвитком в умовах побудови єдиного інформаційно-цифрового простору на основі економічних, нормативно-правових та організаційно-інформаційних інструментів; в подальшому це сприятиме забезпеченню збалансованого розвитку як інноваційної діяльності в регіоні, так і впровадженню інструментів цифровізації в діяльність органів публічної влади, а

також реалізації основних напрямків регулювання і мотивації інноваційної активності в регіоні.

набуло подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат теорії публічного управління у частині управління інноваційним розвитком регіону, а саме уточнення змісту і структурно-функціональних характеристик поняття «інформаційно-інноваційна система регіону», під якою запропоновано розуміти територіально-диференційовану ієрархічну систему, що сформована на засадах інформаційної взаємодії між різними функціональними напрямками та рівнями адміністративно-територіального управління інноваційним розвитком регіону на основі використання програмно-технічних засобів та інформатизації і цифровізації процесів прийняття рішень органами публічної влади; уточнення змісту понять «комплексний механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону», «стратегічне управління інноваційним розвитком регіону», що сприяло формуванню логіки наукової обґрунтованості висновків щодо синергетичної взаємодії учасників процесу створення та поширення інновацій та суб'єктами інформаційно-інноваційної системи регіону, закономірностей подальшої реалізації механізмів публічного управління інноваційним розвитком на основі використання цифрових технологій;

- систематизація характерних ознак, принципів, структури, функціонального змісту регіональної інноваційної системи в умовах розвитку інформаційно-комунікаційної взаємодії та цифрової трансформації публічного управління, що сприятиме комплексності в управлінні інноваційним розвитком регіону, врахуванню регіональної специфіки та диференціації;

- обґрунтування цілісної єдності системи публічного управління інноваційним розвитком регіону в якості комплексної моделі шляхом виокремлення її сутнісних ознак як складної відкритої соціально-економічної сукупності, що забезпечило використання комплексного підходу в дослідженні публічного управління інноваційним розвитком, визначенні змістовних і функціональних характеристик механізмів його реалізації;

- наукове обґрунтування створення і використання цифрових платформ в системі публічного управління інноваційним розвитком регіону на основі принципів часової відповідності, диверсифікації та оптимізації, що забезпечить збалансування пріоритетів інноваційного регіонального розвитку та узгодження напрямків регіональної інноваційної політики за рахунок відкритості рішень, доступності інформації та досягнення цільових орієнтирів;

- науково-прикладні положення реалізації механізмів публічного управління в напрямку підтримки інноваційного підприємництва та формування інноваційно-орієнтованих кластерів на основі розробки системи регіональних стимуляторів і використання інструменту публічно-приватного партнерства, що забезпечить реалізацію стратегічних мотиваційних заходів в системі публічного управління інноваційним розвитком регіону.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретико-методологічні і науково-прикладні положення становлять цілісну концептуальну основу для удосконалення підходів публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифрових трансформацій, що сприятиме адаптації до сучасних викликів та загроз. Результати дослідження формують цілісний науково-прикладний базис модернізації існуючих механізмів публічного управління інноваційним розвитком на регіональному рівні. Окремі положення та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, були впроваджені в практичну діяльність органів публічної влади, зокрема:

- Управлінням цифрової трансформації, інформаційних технологій, розвитку електронних та адміністративних послуг Чернігівської обласної державної адміністрації при розробці пріоритетних напрямків та функціонального забезпечення діяльності Офісу цифрових компетенцій на базі Агенції регіонального розвитку (довідка № 01-25/195 від 04.03.2026 р.);

- Іванівською сільською радою у формі інституційно-організаційної підтримки територіальних громад Чернігівщини, а саме пропозицій до складання Комплексного плану просторового розвитку території Іванівської сільської

територіальної громади в частині використання мотиваційних інструментів підтримки розвитку суб'єктів господарювання (довідка № 281 від 04.03.2026 р.).

Основні наукові положення дисертаційної роботи доведено до рівня практичних рекомендацій і науково-методичних підходів; надані висновки і пропозиції можуть бути використані в діяльності державних та місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування, установ та відомств.

Одержані результати впроваджено в освітній процес кафедри менеджменту та адміністрування Національного університету «Чернігівська політехніка» під час викладання навчальних дисциплін «Основи муніципального менеджменту», «Інституціональні засади публічного управління та адміністрування» (довідка №202/08-529 від 27.03.2026 р.).

Особистий внесок здобувача. Теоретико-методологічні положення, аналітичні узагальнення, методичні рекомендації, висновки та пропозиції є результатом самостійного наукового дослідження здобувача. В роботі розкрито авторський підхід до обґрунтування теоретичних та методологічних положень, поглиблення прикладних засад публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації. Із наукових праць, що опубліковані у співавторстві, в дисертації використано лише результати власних досліджень.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, теоретичні узагальнення та наукові результати доповідались та обговорювались на науково-практичних конференціях, зокрема: XIII Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки-2023» (м. Чернігів, 26-27 квітня 2023 р.), V Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасна парадигма публічного управління» (м. Львів, 30 листопада – 2 грудня 2023р.), XIV Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки-2024» (м. Чернігів, 24-26 квітня 2024 р.), XV Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки-2025» (м. Чернігів, 23-25 квітня 2025 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічний стан в умовах воєнного часу» (м. Суми, 27 лютого 2026 р.).

Публікації. За результатами дисертації опубліковано 9 наукових праць, з них: 3 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданні, що включене до наукометричної бази Web of Science, 5 публікацій у збірниках тез міжнародних науково-практичних конференцій.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 223 сторінки комп'ютерного тексту, в тому числі основний зміст роботи викладений на 178 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 54 рисунків, 3 додатки. Список використаних джерел налічує 194 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

1.1. Інноваційний розвиток регіону в системі сучасної парадигми публічного управління

В умовах глобальних фінансових обмежень, складної економічної ситуації, викликаній військовою агресією РФ, загроз національній та регіональній безпеці одним із чинників утримання стійкості вітчизняної господарської системи є дотримання інноваційних орієнтирів розвитку провідних сфер національної економіки. Повоєнне відновлення України має базуватись на трансформації ролі України як експортера сировини у державу, що виробляє та постачає продукцію із високою доданою вартістю. Відповідно пріоритетне значення має інноваційний фактор регіонального соціально-економічного розвитку. Одночасно формування стратегічних конкурентних переваг підприємств та галузей економіки є можливим на основі практичного впровадження нововведень як у виробничу систему, так і загальну систему управління діяльністю підприємств, охоплюючи нові підходи, методи та принципи управління, що в умовах становлення цифрової економіки є невід’ємним від удосконалення інформаційного забезпечення та організації процесу цифрових комунікацій.

Вітчизняні науковці і практики значну увагу приділяють розв’язанню проблеми щодо визначення нових перспективних напрямків реалізації принципів інноваційного розвитку, вибору сучасних напрямків, методів управління інноваційними процесами як на мікрорівні, так і рівні окремих територій та національної економіки в цілому. Незважаючи на залежність від інвестування, впровадження інновацій, розвиток в напрямку сучасних трендів інформатизації та цифровізації соціально-економічних процесів забезпечують поступове зростання

ВВП на душу населення, національного доходу, вирішення проблем зайнятості, трансформацію інституційних засад управління регіоном.

Сьогодні вітчизняна економіка перебуває у кризовому стані із одночасним падінням обсягу інвестування, проте, згідно теорії економічних циклів Н. Кондратьєва, на знижувальній хвилі кривої суспільного розвитку відбувається активізація наукової діяльності, що сприяє переходу країни до нового технологічного укладу. Отже, актуалізується проблема нових підходів публічного управління інноваційним розвитком у стадії кризи із врахуванням регіональних аспектів та територіальної диференціації. Як зазначають дослідники С. Біла, Я. Жаліло та ін., політика держави в напрямку підтримки розвитку регіонів має сприяти вирішенню проблеми галузевої диспропорційності, розвитку міжрегіональної кооперації між суб'єктами господарювання, досягненню позитивних тенденцій в забезпеченні якості життя громадян незалежно від регіону проживання [1].

В контексті запропонованого дослідження заслуговує на увагу розгляд сутності категорії «інноваційний розвиток», оскільки цей термін виступає базисом подальших теоретичних узагальнень та пропозицій. Так, вітчизняні дослідники І. Підкамінний та В. Ціпуринда розглядають інноваційний розвиток в контексті динаміки та в якості базису вдосконалення діяльності бізнес-процесів підприємства, що сприятиме досягненню стратегічних цілей [2]. Натомість Н. Подольчак, Ю. Блинда, розглядаючи інноваційний розвиток на мікрорівні, вважають, що він є проявом та інструментом реагування підприємства на ринкову нестабільність, можливу втрату конкурентної позиції, технологічні зміни, скорочення життєвого циклу товарів, вплив нормативно-правового регулювання [3, с.10].

Проте інноваційний розвиток на рівні підприємства не відображає в повній мірі потреби нашого дослідження, а отже, необхідним є уточнення даного поняття в контексті розвитку регіону або територіального формування та реалізації регіональної інноваційної політики. Частина дослідників, зокрема Ю. Неустровєв розглядають інноваційний розвиток регіону як складову сталого розвитку, який

тісно пов'язаний із здійсненням інноваційної діяльності регіональними економічними суб'єктами з метою підвищення конкурентоспроможності як підприємств, так і регіональної економіки [4]. Вчені І. Вахович та Г. Денисюк зазначають, що інноваційний розвиток на мезорівні є «якісно новим рівнем збалансованого розвитку господарського комплексу регіону за рахунок упровадження інноваційних програм, що забезпечують оновлення й нарощення його економічного потенціалу» [5, с. 141]. Авторський підхід застосовує Л. Куцеконь та розглядає поняття «інноваційно спрямований розвиток», трактуючи його як «...розвиток, що досягається шляхом тісної взаємодії соціальної політики, науки і виробництва, спрямований на задоволення соціальних потреб населення, забезпечення якісних перетворень, упровадження нової техніки, прогресивних технологій, підвищення інтелектуального потенціалу, використання нових організаційних форм і методів управління, підвищення рівня і глибини використання інноваційних ресурсів підприємства» [6, с.197]. Процесного підходу в своїх дослідженнях інноваційних процесів та управління інноваціями дотримується В. Бойченко та стверджує, що регіональний інноваційний розвиток – являє собою динамічну взаємодію змін якісних та кількісних характеристик регіонального потенціалу в напрямку реалізації наукових досліджень та розробок з метою розв'язання соціально-економічних та екологічних проблем і розвитку наукової діяльності в умовах конкретного регіону, акцентуючи також увагу на зв'язку інноваційного і сталого розвитку, важливості нововведень для забезпечення регіональної конкурентоспроможності [7, с. 25].

Основу поняття «інноваційний розвиток» було сформовано одночасно із виникненням теорії інновацій та її термінологічним апаратом, закладеним І. Шумпетером. Саме він надав перше визначення терміну «інновація», розуміючи її як «...процес промислової мутації, який безперервно революціонізує економічну структуру зсередини, безперервно руйнуючи стару структуру і безперервно створюючи нову. Цей процес творчого руйнування є істотним фактом щодо капіталізму» [8, с.23]. Невід'ємними позитивними рисами інноваційного розвитку

є як поліпшення властивостей товарів і послуг, так і забезпечення стійкої позиції окремих галузей в екзогенному та ендогенному ринковому середовищі, а також досягнення якісних змін у соціально-економічній системі із подальшою трансформацією у відповідності із світовими трендами.

Феномен інноваційного розвитку знаходить відображення у відповідному термінологічному апараті, який дозволяє розкрити його сутність, основні ознаки, функціональну значущість та вплив на окремі соціально-економічні системи. Вважаємо за доцільне актуалізувати наступні поняття, що формують теоретичний концепт інноваційного розвитку регіону та будуть в подальшому використовуватись в нашому дослідженні. При цьому, зважаючи на широкий формат наукових підходів до трактування окремих термінів, нами пропонується використовувати визначення згідно актуальної нормативно-правової бази, що систематизовано у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Теоретичний концепт інноваційного розвитку регіону

№	Термін	Визначення
1	Інновація	Інновації — це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [9].
2	Інноваційна діяльність	Діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [9].
3	Інноваційний проєкт	Комплекс заходів і процедур, необхідних для розроблення, створення та реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції, що відображені у комплекті документів, складених відповідно до вимог законодавства [9].
4	Інноваційний потенціал	Сукупність наявних у регіоні інтелектуальних, трудових, технологічних, науково-технічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх ресурсів з відповідним інфраструктурним забезпеченням, які сприяють (або є передумовою) для розвитку інноваційної діяльності та інновацій [10].
5	Науково-технічна діяльність	Наукова діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань для розв'язання технологічних, інженерних економічних, соціальних та гуманітарних проблем, основними видами якої є прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки [11].

Продовження таблиці 1.1

6	Науково-технічні (експериментальні) розробки	Науково-технічна діяльність, що базується на наукових знаннях, отриманих у результаті наукових досліджень чи практичного досвіду, та провадиться з метою доведення таких знань до стадії практичного використання. Результатом науково-технічних (експериментальних) розробок є нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої технології, системи, об'єкти права інтелектуальної власності нові або істотно вдосконалені послуги [11].
7	Державна інноваційна політика	В ЗУ «Про інноваційну діяльність» не надається визначення державної інноваційної політики, проте визначено її мету і принципи. Так, метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції [9].
8	Інноваційна інфраструктура	Сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги і забезпечення інноваційної діяльності (фінансові консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні юридичні, освітні тощо) [9].

Джерело: сформовано автором за [9;10;11]

Інноваційний розвиток пов'язаний із процесами змін і трансформацій як сфер економічної діяльності, так і управлінських підходів на мікро- та макрорівні. Більшість зарубіжних та вітчизняних дослідників зазначають, що стан соціально-економічного розвитку як на макрорівні, так і рівні окремих регіонів і територіальних громад залежить від управлінських інновацій та активних дій уряду і органів місцевої влади в напрямку активізації і підтримки інноваційного розвитку та інноваційної діяльності суб'єктів господарювання всіх форм власності [3-5;12-14].

Сучасні тенденції участі публічного управління в сприянні активному інноваційному розвитку свідчать про те, що об'єктом впливу стають регіональні інноваційні системи, які, як зазначає англійський вчений Ф. Кук, провідними елементами яких виступають взаємодіючі центри проведення наукових досліджень і розробок та підсистеми, що їх використовують, пов'язані із глобальними, національними й іншими регіональними системами. Умовою взаємодії є

комерціалізація знань та результатів досліджень [15]. Вперше термін «інноваційна система» у науковому середовищі з'явився у 1985 р., а його автором є Б.-А. Лундвалл. Уточнення і подальше дослідження феномену інноваційної системи належить К. Фриману, який вперше розглянув національну систему інновацій як мережу інститутів приватного та суспільного секторів, дотримуючись інституційного підходу до державного регулювання інноваційної діяльності [16]. Таким чином, концепція національних інноваційних систем отримала подальший розвиток (табл.1.2.)

Таблиця 1.2

Ключові визначення поняття «інноваційна система»

Автор	Визначення
К. Фріман	Сукупність організацій та установ приватного і громадського сектору, діяльність яких пов'язана із розробкою, впровадженням та використанням нових технологій [16, с.5].
Б.-А. Лундвалл	Відносини та взаємозв'язки, результатом яких є розробка нових видів продукції, дифузії та використання нових знань в межах економічної системи держави [17, с.20].
С. Меткалф	Комплекс установ, які самостійно або спільно забезпечують розробку та подальшу дифузії нових продуктів і технологій із задіянням влади як суб'єкта регулюючого впливу на інноваційний процес. Зазначена взаємодія сприяє створенню, збереженню та трансферу знань і технологій [18].

Джерело: сформовано автором за [16-18]

Вітчизняні дослідники найчастіше розглядають феномен інноваційної системи в контексті національного та регіонального рівня. Так, Н Вецепура під національною інноваційною системою розуміє систему, елементи якої в процесі поєднання створюють складну симбіотичну мережу взаємодії людей, ресурсів та структур із подальшим перетворенням знань у нові процеси, послуги і продукти [19, с. 46]. Інший дослідник, П. Цибульов, спираючись на основні концептуальні положення системного підходу, розглядає національну інноваційну систему в контексті взаємозв'язку підсистем, а саме виокремлює підсистему, що відповідає за реалізацію інноваційного процесу, підсистему державної підтримки та державного регулювання інноваційної діяльності, підсистему міжнародного

співробітництва у сфері інновацій підсистеми інноваційного процесу; підсистеми державного сприяння інноваційній діяльності; підсистеми міжнародних зв'язків у сфері інновацій [20, с.7]. Група авторів, зокрема С. Андрощук, також використовують системні методи дослідження та визначають, що національна інноваційна система є сукупністю спеціалізованих організацій, діяльність яких спрямована на виробництво та комерційну реалізацію наукових знань [21, с. 21]. В якості сукупності організацій та установ, що реалізують функції створення та поширення інновацій, розглядають національну інноваційну систему дослідники Л. Яремко, З. Микитюк, О. Кузьменко [22-24]. .

Конкретизацію визначення національної інноваційної системи України у вітчизняній нормативно-правовій базі регулювання інноваційного розвитку відмічаємо у Концепції розвитку національної інноваційної системи: «Національна інноваційна система — це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій і визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови для забезпечення інноваційного процесу». В Концепції наводиться системна структуризація НІС, основними підсистемами визначено державне регулювання, освіту, генерацію знань, інноваційну інфраструктуру та виробничу сферу [25].

Проте дослідження національних особливостей інноваційної системи [26] має одночасно враховувати регіональні підходи та регіональну диференціацію. Регіональний контекст передбачає окремий розгляд регіональної інноваційної системи. Вперше даний термін був застосований у науковій праці Ф. Кука «Regional innovation systems: competitive regulation in the new Europe» [15]. Його дослідження продовжили Б. Ашейм та А. Ісаксен, які в своїх роботах акцентують увагу на властивості регіонів фокусувати нові знання із їх подальшим поширенням на основі розвинених інституційних чинників, а саме традицій і цінностей ведення бізнесу, спільності менталітету і звичаїв, тісних зв'язків між економічними суб'єктами. Це сприяє ефективному використанню інноваційного

потенціалу території, забезпечення відповідної якості життя населення. Автори розглядають наступні види регіональних інноваційних систем:

- регіональна інноваційна система місцевого розташування – передбачає взаємодію підприємств регіону на засадах принципу взаємного навчання, що обумовлено географічною близькістю та здатністю організаційної взаємодії, проте комунікація відсутня із науково-дослідними установами;
- мережева регіональна інноваційна система – системна взаємодія регіональних підприємств з науково-дослідними організаціями та університетами з метою реалізації спільних проєктів інноваційного розвитку;
- регіоналізована національна інноваційна система – сформована на основі інтеграції регіональних галузей промисловості з національною інноваційною системою [27, с. 80].

Серед вітчизняних дослідників питання формування і розвитку регіональних інноваційних систем досліджували А. Поручник та І. Брикова, які зазначають, що інноваційна активність передбачає високий рівень географічної концентрації учасників інноваційного процесу, що перетворює окремі національні регіони у вузлові точки глобальної інноваційної мережі [28, с.137]. В свою чергу С. Бендасюк трактує регіональну інноваційну систему як локалізовану територіальну групу підприємств, організацій, установ, які взаємодіють між собою на засадах рефлексії та наявності спільних інтересів в напрямку реалізації інноваційного процесу на всіх його етапах та ефективного використання регіонального ресурсного потенціалу [29, с.208]. Таким чином приходимо до висновку, що аналіз наукових підходів до визначення сутності понять «національна інноваційна система» та «регіональна інноваційна система» дає змогу систематизувати наявні трактування наступним чином:

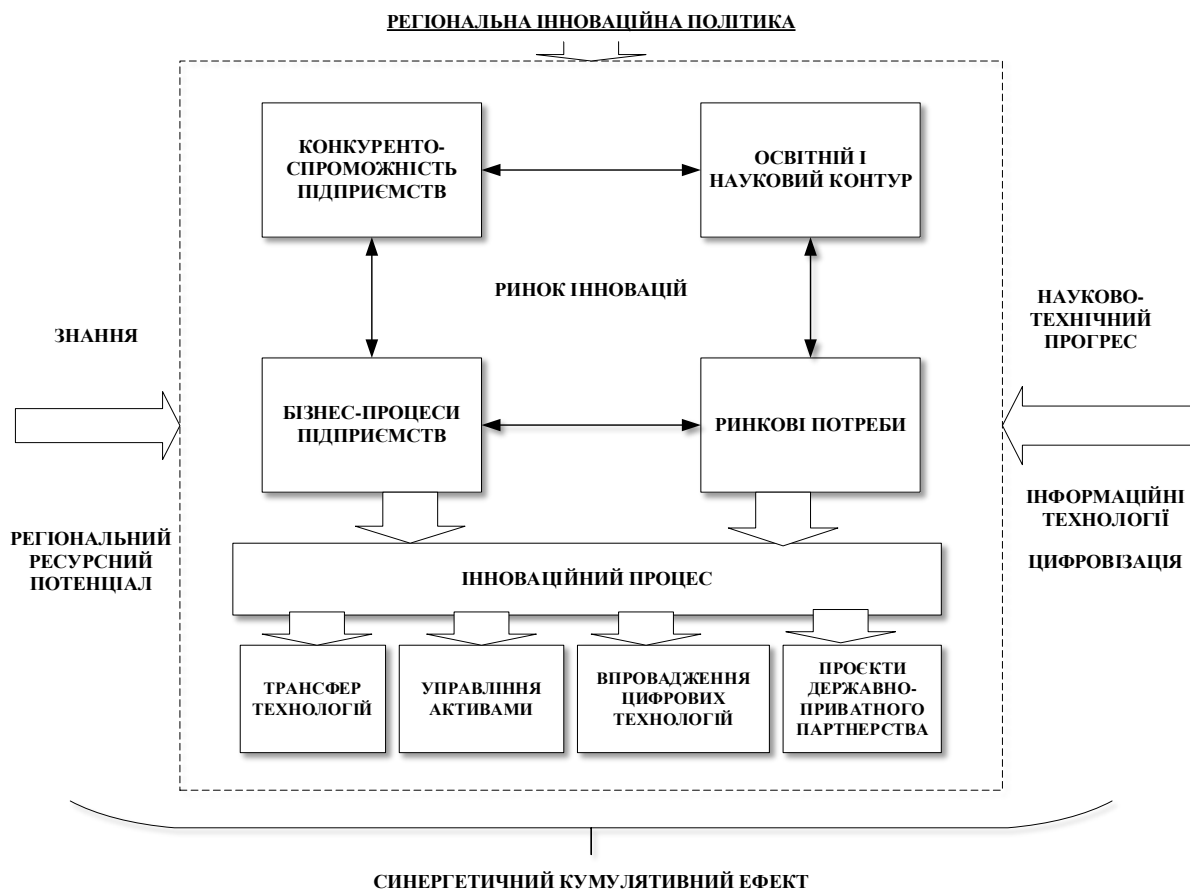
1. Інноваційна система розглядається з точки зору сукупності інститутів, які долучені до процесу генерування та розповсюдження інновацій.
2. Інноваційна система є комплексом механізмів, інструментів та видів діяльності, що забезпечують реалізацію основних етапів інноваційного процесу.

3. З точки зору глобалізації та місця інноваційної системи у світовому економічному просторі інноваційна система реалізує функцію інтеграції інноваційних процесів у поступальний розвиток економіки та суспільних відносин, сприяючи забезпеченню сталого розвитку.

Ефективність реалізації інноваційних проєктів та ланцюга інновацій в багатьох випадках напряду залежить від можливостей регіональних інноваційних систем та формування інформаційної взаємодії між основними складовими, що дозволяє використовувати потенціал окремої території із врахуванням її географічних, виробничих, економічних, соціальних та безпекових можливостей. Врахування принципу децентралізації в публічному управлінні інноваційним розвитком особливої актуальності набуває в умовах військового стану та військових дій, коли спостерігаються суттєві відмінності у рівні інноваційного потенціалу окремих регіонів. Тим не менш, навіть в умовах військового стану та зниження рівня зовнішнього та внутрішнього інвестування, є важливим активне застосування знань, інновацій, цифровізація виробничої та управлінської діяльності. В результаті акцент управління конкурентоспроможністю окремих галузей національної економіки зміщується в напрямку формування ефективних інструментів публічного управління інноваційною діяльністю на основі спеціалізації окремих регіонів. Це передбачає вибір регіонами та громадами обмеженої кількості пріоритетних напрямків розвитку для концентрації ресурсів для подальшого виокремлення комплексу переваг регіону в порівнянні з іншими територіями. Подібна концентрація ресурсів та можливостей територіального формування актуалізує виокремлення пріоритетних сфер діяльності для концентрації ресурсів використання інноваційного потенціалу із акцентом на досягнення регіональних конкурентних переваг та визнає пріоритетною роль засобів та інструментів взаємодії у сфері публічного управління інноваційним розвитком на регіональному рівні. В умовах сьогодення публічне управління інноваційним розвитком є не тільки ускладненим, але і практично неможливим без комплексної взаємодії зацікавлених учасників, а саме суб'єктів господарювання та органів влади, що визначає актуальність вибору партнерів в

межах окремого регіону, а також форм, підходів та технологій управління зазначеною взаємодією. В цьому випадку публічне управління інноваційним розвитком доцільно розглядати в контексті співробітництва, наявності ресурсної бази та можливостей доступу до неї, системи цінностей та загальних інтересів і вимог, що формуються учасниками інноваційного процесу за участю органів державної влади та місцевого самоврядування.

Управління інноваціями найчастіше розглядається на рівні взаємопов'язаної групи суб'єктів, тобто на мікрорівні [30;31], у вигляді підґрунтя конкурентоспроможності підприємств, можливості максимізації прибутку за рахунок оновлення виробничої бази [32;33]. Проте в умовах диференціації регіонального розвитку публічне управління як інструмент забезпечення збалансованого захисту інтересів суб'єктів господарювання, держави і територіальних громад має акцентувати увагу на виникненні сітьового синергетичного ефекту та підвищенні ролі територіальних факторів. Отримання синергетичного ефекту стає можливим завдяки визначенню ключових пунктів зростання економіки регіону на основі узгодження інтересів бізнесу та влади як учасників регіонального інноваційного процесу, на чому акцентують увагу такі дослідники, як І. Мушеник, А. Поручник, С. Бендасюк та ін.[34;28;29;35]. На збалансованості розвитку регіональних інноваційних систем робиться наголос в роботах В. Касьяненко, Є. Забашти, І. Корнілової, О. Райчевої, Ю. Філіпова, Л. Ладонько та ін. [36;37;38;39;40]. Узагальнюючи напрацювання дослідників, вважаємо доцільним визначити роль та місце інновацій у забезпеченні регіонального розвитку (рис.1.1). Таким чином, рівень інноваційного розвитку регіону на даний час залежить від інформаційних потоків, що пов'язані із функціонуванням системи освіти, науки і технологій, виокремлюючи при цьому роль університетів як інституцій, що забезпечують як підготовку спеціалістів у сфері впровадження інновацій та супроводження інноваційного процесу, так і проведення наукових досліджень із врахуванням потреб регіону та на замовлення органів місцевої влади [41].

Рис.1.1. Роль інновацій у забезпеченні розвитку регіону

Джерело: сформовано автором

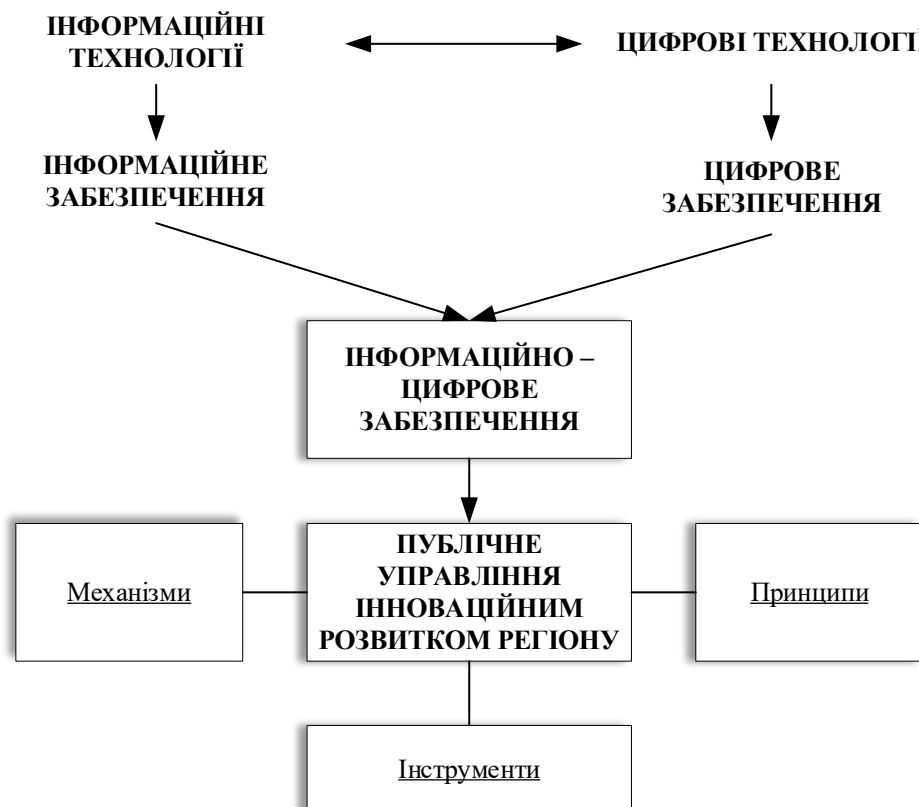
Потенціал регіону та території та його структура мають вирішальне значення для вибору напрямків інноваційної діяльності для окремого суб'єкта господарювання. Враховуючи зазначене, встановлення стабільних зв'язків між основними суб'єктами інноваційного процесу, а саме представниками регіональної влади, бізнесом та науково-освітніми установами, забезпечення якісного інформаційного обміну визначається як системо-формуєча складова стійкості та функціонування системи публічного управління інноваційним регіональним розвитком. Як зазначають деякі дослідники, зокрема Ю. Полякова, «для регіонів України доцільною є адаптація досвіду країн ЄС ... в частині менеджменту регіональних інноваційних програм, який реалізуються на трьох щаблях і передбачає усунення дублювання зусиль різних рівнів» [42, с.38]. Проте усунення дублювання стає можливим завдяки розвиненій інформаційній системі,

що забезпечує ефективну комунікацію між зацікавленими сторонами. За умов актуалізації інформаційної складової у функціонуванні регіональної інноваційної системи доцільним є розгляд поняття «інформаційно-інноваційна система», що відповідає вимогам розвитку цифрової економіки та змінам у соціально-економічних і управлінських процесах. Теоретичний аспект формування інформаційно-інноваційної системи регіону базується на основоположному принципі, сутність якого полягає в активному впровадженні інформаційно-інноваційних трансформацій і цифрових технологій на основі реалізації відповідних механізмів публічного управління з метою розбудови процесів соціально-економічного розвитку регіону в умовах військового стану та повоєнного відновлення.

Більшість авторів розглядають інформацію як складову інноваційної інфраструктури регіону. Наприклад, Т. Писаренко, Т. Кваша, Н. Березюк, О. Олексюк, І. Олійченко та ряд інших авторів зазначають, що інформаційна інфраструктура виступає базисом інноваційного розвитку [43-46]. Також О. Райчева, К. В'язовська в своїх дослідженнях розглядають інформаційну складову інноваційної інфраструктури в межах регіону, наголошуючи на важливості інформаційної взаємодії всіх учасників інноваційного процесу. Автори зазначають, що інформаційне забезпечення інноваційного розвитку забезпечують всі види зв'язків між учасниками інноваційного процесу, а його результатом є формування інформаційної системи в рамках інноваційної інфраструктури регіону на основі зовнішніх та внутрішніх джерел інформації [39]. Аналізуючи досвід зарубіжних країн, М. Кириченко відзначає провідну роль інформаційного чинника та інформаційного забезпечення у процесі розвитку інноваційної системи розвитку науки та використання досягнень НТП [47, с. 52].

Важливість цифрових технологій зростає в контексті інтелектуалізації процесів публічного управління, коли отримання інформації є першочерговим з-поміж інших ресурсів, що використовуються в процесі прийняття рішень. Використання цифрових технологій стало поштовхом для розробки системи акумулювання та розповсюдження інформації, налагодження інтенсивних

комунікацій між великими групами суб'єктів господарювання, споживачами, органами державної влади та місцевого самоврядування. Проте важливим є не лише наявність інформації як ресурсу, а наявність технічних можливостей для отримання, обробки, передачі і зберігання якісної і доступної інформації. Цифровізація та інформатизація дозволяють окремі сфери діяльності направляти виключно в інформаційну мережу, створюючи базис для інформаційно-цифрового забезпечення публічного управління інноваційним розвитком (рис.1.2).

Рис.1.2. Інформаційно-цифрове забезпечення як базис формування системи публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: розробка автора

Таким чином, виокремлення інформаційно-цифрової складової як пріоритетної в розвитку регіональної інноваційної системи передбачає створення відповідної архітектури інформаційного забезпечення на основі:

- спеціалізованих інформаційних центрів;
- соціальних мереж;

- баз даних та баз знань;
- спеціалізованих платформ із пошуку кваліфікованих кадрів;
- систем моніторингу та оцінки результатів інноваційної діяльності;
- систем зберігання патентної інформації.

Відповідно, використання інформаційних технологій, в тому числі технологій цифровізації, великих даних, штучного інтелекту та інших знаходить прояв у наступних діях, що супроводжують процеси публічного управління інноваційним розвитком:

- розробці і впровадженні цифрових платформ як організаційних моделей взаємодії;
- створенні баз даних для акумулювання науково-технічної інформації;
- пошуку кваліфікованих кадрів, що можуть бути залучені до управління інноваційними проєктами та їхнього супроводження;
- формуванні платформ краудфандингу та інших сучасних інструментів інформаційної взаємодії, обговорення ідей та розповсюдження знань.

Проте в умовах цифровізації та провідної ролі інформаційних технологій в публічному управлінні інформаційну складову доцільно розглядати не тільки з позиції реалізації забезпечуючої функції, а як пріоритетну компоненту системи публічного управління інноваційним розвитком і впровадженням інновацій. Трансформація як бізнес-процесів, так і системи публічного управління в процесі використання цифрових технологій сприяє активізації впровадження інновацій в практичній діяльності. При цьому за сьогоденних умов масштабування інновацій не потребує стільки часу, як раніше, завдяки налагодженій системі інформаційно-комунікаційної взаємодії, відповідно трансфер інновацій відбувається швидше. В результаті, цифровізація процесів у науково-дослідній діяльності та бізнес-структурах в рамках єдиної інноваційної системи активізує появу об'єднань виробничо-господарських суб'єктів. Це відбувається завдяки кардинальній зміні управлінських процесів на засадах цифрової модернізації за рахунок впровадження нової архітектури управління у виробничих та соціально-економічних системах. В контексті зазначеного нами пропонуються наступні

узагальнюючі положення концепції інформаційно-інноваційного розвитку:

- відкритість інформації, можливість представлення різноманітних процесів у віртуальній формі;
- мінімізація впливу людського фактору на виробничі процеси;
- цифровізація процесу прийняття рішень як органами публічної влади, так і керівництвом підприємств та організацій, що задіяні до інноваційного процесу.

Зазначені положення виокремлюють інформаційно-комунікаційні технології в якості провідного чиннику розвитку інноваційної системи регіону, основу яких складає нова конфігурація мереж розповсюдження знань, в тому числі шляхом залучення органів регіональної влади до процесів регулювання інноваційної діяльності.

В умовах військового стану роль органів регіональної влади та місцевого самоврядування стає пріоритетною та визначальною щодо підтримки суб'єктів господарювання регіону в напрямку реалізації проєктів розвитку, використання інструментів партнерської взаємодії під час впровадження інноваційних проєктів та процедур формування інноваційного профілю регіону. При цьому кооперація суб'єктів бізнесу та державних структур в процесі реалізації механізмів стимулювання інноваційної діяльності спрямована на реалізацію функцій планування та організації бізнес-процесів підприємств із врахуванням їх спрямованості на досягнення соціально-економічних ефектів сталого розвитку в контексті регіональної спеціалізації. Врахування соціальних, економічних та екологічних аспектів відповідає вимогам концепції сталого розвитку та акцентує увагу на забезпеченні таких пріоритетних показників регіонального розвитку, як якість життя населення, рівень зайнятості та економічна активність, в тому числі активізація підприємницької діяльності. Проте досягнення соціальних цілей стає можливим на основі формування конкурентного потенціалу підприємств регіону та їх об'єднань, що актуалізує питання кластерної організації виробництва як різновиду мережевої взаємодії та чиннику розвитку регіональної інформаційно-інноваційної системи.

Розвиток інформаційної взаємодії та регіонального інформаційного середовища сприяє активізації обміну знаннями, пропозиціями та досвідом для реалізації інноваційних проєктів та практичного використання інновацій. Проте, незважаючи на важливість та зростаючу роль інформаційних технологій в управлінні регіональним розвитком, на даний час недостатньо активною є діяльність, пов'язана із розробкою відповідних заходів підтримки інноваційного підприємництва, розробки та комерціалізації інновацій, заснованих на якісних та ефективних інформаційних технологіях. Сучасна наука приділяє достатньо уваги ролі інформації в управлінні господарською діяльністю, а провідним трендом є теза щодо неможливості реалізації інноваційного процесу без інформаційного забезпечення. Інноваційний розвиток відбувається в умовах високої інтенсивності інформаційного обміну та значними витратами на супроводження комунікаційного процесу. Відповідно гостро постає проблема якості інформації, що підвищує вимоги до інформаційного забезпечення.

Ефективність публічного управління інноваційним розвитком регіону знаходиться під впливом інформаційного чинника, що актуалізує важливість впровадження інструментів пошуку, обробки, передачі інформації та її зберігання. Більшість сучасних підходів до управління інформаційно-цифровим забезпеченням формуються на основі раціональної побудови внутрішніх та зовнішніх комунікацій між учасниками інноваційного процесу, розширення можливостей інформаційного простору, а модернізація системи комунікацій забезпечує стійкість взаємодії в рамках політики органів регіональної влади та місцевого самоврядування. Недостатній рівень розвитку інформаційного забезпечення та використання цифрових технологій провокує зменшення ефективності прийняття управлінських рішень в системі публічного управління. Найчастіше це пов'язано із обмеженістю інформації для діагностики стану інноваційної діяльності, аналізу інноваційного потенціалу регіону, відображення наявних тенденцій стратегічного інноваційного розвитку, особливо із врахуванням ризиків національної безпеки, розробки адекватних заходів політики публічного управління у сфері розвитку інноваційної діяльності в регіону на всіх

рівнях управлінської ієрархії.

Інституалізація інформаційного простору регіону передбачає розробку норм та правил залежності від регіональної специфіки, близькості до ЛБЗ, інвестиційної привабливості та демографічної ситуації. Також важливо врахувати рівень розвитку регіональних ринків інновацій та взаємодію між учасниками інноваційних проектів. Відповідно для забезпечення взаємодії суб'єктів різних сфер регіональної економіки передбачає інформаційний обмін для забезпечення адекватної ринкової взаємодії як представників бізнесу, так і органів публічної влади. Ефективність процесів комунікаційної взаємодії, накопичення та використання інформації залежить від факторів, що впливають на інноваційне середовище з точки зору наявності та доступності до інформації і наявних інструментів публічного управління (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Чинники інформаційного впливу на інноваційне середовище регіону

Джерело: сформовано автором

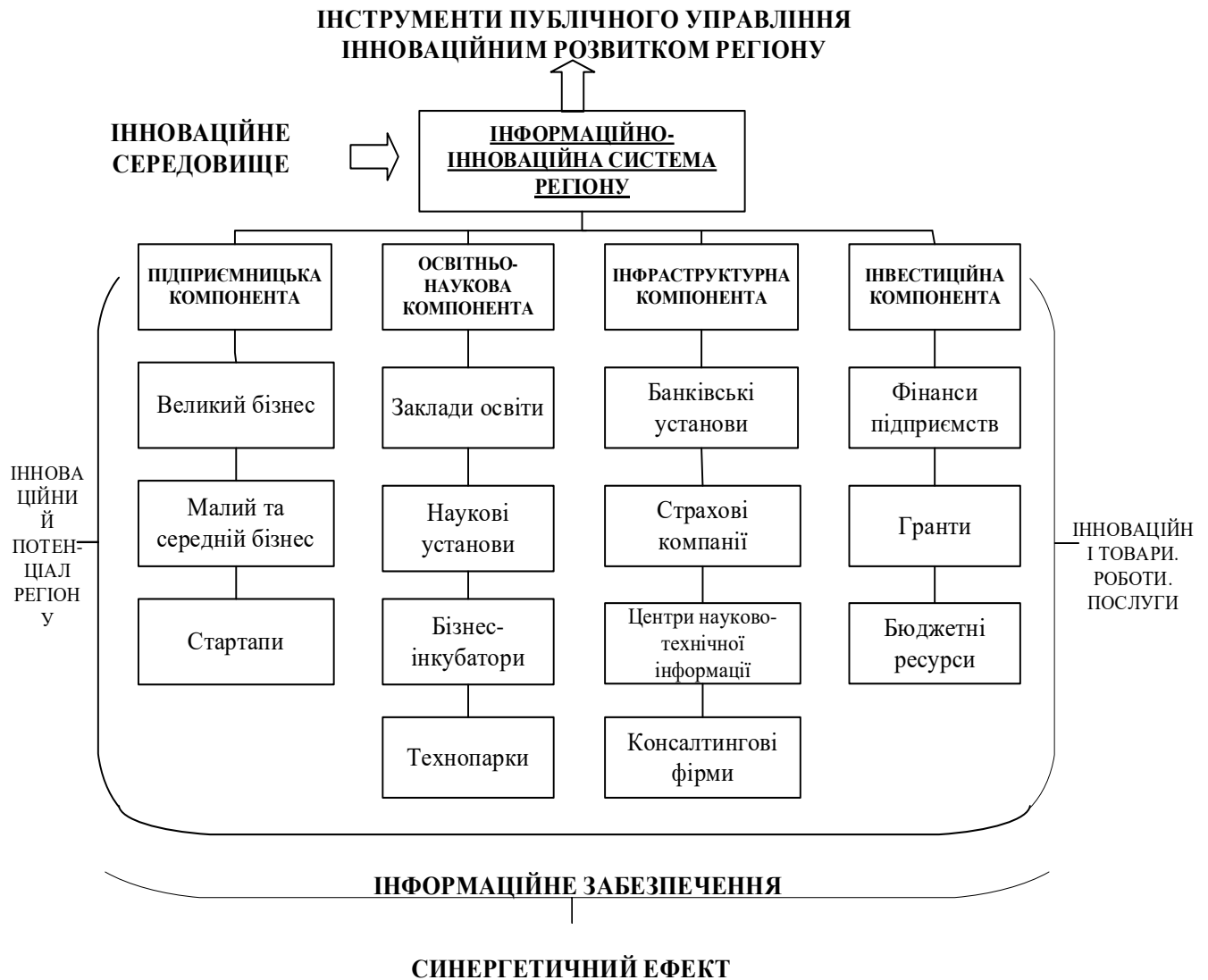
Отже, трансформація публічного управління інноваційним розвитком регіону передбачає забезпечення ефективного функціонування інформаційно-інноваційної системи, що відповідає вимогам цифрової економіки та принципам національної безпеки. Інформаційно-інноваційна система регіону в контексті системного підходу розглядається як територіально-диференційована ієрархічна система, що сформована на засадах інформаційної взаємодії між різними функціональними напрямками та рівнями адміністративно-територіального управління інноваційним розвитком регіону на основі використання програмно-технічних комунікаційних засобів, інформатизації та цифровізації процесів прийняття рішень органами публічної влади. Зазначене трактування інформаційно-інноваційної системи регіону є основою для використання об'єктно-орієнтованого підходу до формування і використання інформаційних ресурсів як складової інноваційного потенціалу регіону.

Нами пропонується наступна сукупність елементів інформаційно-інноваційної системи регіону, що дає змогу забезпечити комплексність в управлінні інноваційним розвитком із залученням до цього процесу органів місцевої влади, забезпечуючи таким чином врахування регіональної специфіки та диференціації (рис.1.4).

Запропонована система елементів являє собою взаємодію наступних компонент:

- підприємницька компонента;
- освітньо-наукова компонента;
- інфраструктурна компонента;
- інвестиційна компонента.

До складової «Підприємницька компонента» включено промислові, сільськогосподарські підприємства та підприємства сфери послуг, що займаються реалізацією інноваційних проєктів, оновленням асортименту продукції, орієнтують свою діяльність в напрямку економії ресурсів, використовують принципи «зеленої» та циркулярної економіки. Окремо в сукупності підприємств виокремлюються стартапи як перспективний напрям розвитку малого бізнесу.

Рис. 1.4. Структуризація інформаційно-інноваційної регіональної системи

Джерело: розробка автора

Для ефективної взаємодії учасників інноваційного процесу та своєчасного забезпечення необхідними ресурсами важливим є функціонування розвиненої інфраструктури. Відповідно створення і підтримка діяльності страхових компаній, консалтингових та лізингових компаній, центрів науково-технічної інформації, центрів підтримки стартапів та ін. є важливим завданням для органів регіональної влади.

Взаємодія зазначених складових характеризується синергетичним ефектом. Теоретичний базис синергії та синергетичного ефекту вперше був досліджений

I. Ансоффом, який відмітив, що результат спільних зусиль кількох підприємств перевищує суму результатів від їхньої відокремленої діяльності [48]. В результаті, згідно обґрунтувань вченого, зменшується потреба в інвестиціях та збільшується прибутковість. Інтеграція сприяє зниженню транзакційних, логістичних, інформаційних витрат, а також витрат на наукові розробки, забезпечуючи можливість ділитись компетентностями та інтелектуальним капіталом. З іншого боку, отримання соціально-економічного ефекту від взаємодії між учасниками інформаційно-інноваційної системи забезпечує саме синергізм за рахунок інтеграції ефектів усіх складових системи (таб.1.3).

Таблиця 1.3

Заходи публічного управління щодо забезпечення отримання синергетичного ефекту функціонування інформаційно-інноваційної системи регіону

Рівні публічного управління	Напрямки дій
Макрорівень	1. Розробка стратегічних документів національного рівня, що спрямовані на регулювання інноваційного розвитку. 2. Удосконалення існуючої нормативно-правової бази щодо підтримки підприємств, наукових та освітніх установ у сфері інноваційної діяльності 3. Формування системи стимулів для інвестування у проекти підвищеного ступеня ризику.
Мезорівень	1. Розробка регіональних стратегій інноваційного розвитку у відповідності із пріоритетами державної економічної політики. 2. Створення регіональних позабюджетних фондів інноваційного розвитку. 3. Розробка нормативно-правових актів регіонального рівня, що направлені на підтримку регіональних інноваційних проектів 4. Розвиток відносин державно-приватного партнерства

Джерело: сформовано автором

Виходячи з наведених вище міркувань, доцільно виокремити наступні характеристики інформаційно-інноваційної системи регіону:

1. Інформаційно-інноваційна система регіону виступає динамічною системою, що розвивається під впливом ендогенних та екзогенних чинників.
2. Інформаційно-інноваційна система складається із підсистем нижчого рівня, що функціонують на основі сітьової взаємодії та комплексі цифрових інформаційних комунікацій.

3. Функціонування інформаційно-інноваційної системи дозволяє кооперувати зусилля щодо просування на ринок інновацій та забезпечувати реалізацію інноваційного процесу.

Отже, забезпечення стійкості функціонування інформаційно-інноваційної системи регіону передбачає реалізацію наступних завдань:

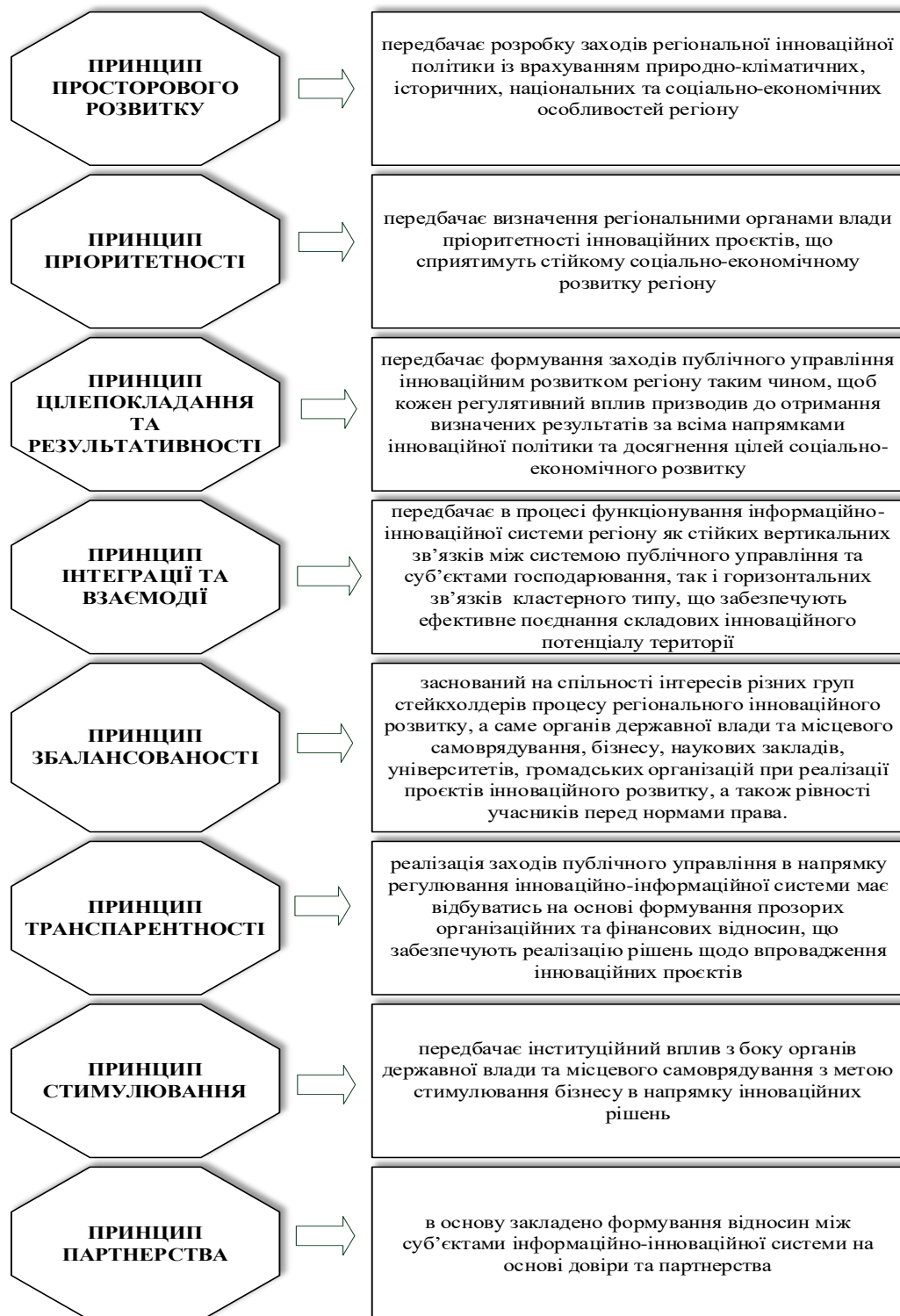
- збалансований розвиток всіх складових інформаційно-інноваційної системи регіону;
- створення органами регіональної влади сприятливих умов для доступу до фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів, продукції, послуг та технологій;
- формування ефективної системи управління інвестиційними ресурсами в умовах військового стану та підвищеного ризику, обумовленого військовими діями та політичною нестабільністю;
- розробку ефективних механізмів публічного управління на основі участі держави в регіональних інноваційних процесах;
- впровадження ефективних інструментів цифровізації процесів публічного управління інноваційним розвитком регіону.

В контексті поставлених завдань пропонуються наступні принципи публічного управління інноваційним розвитком регіону в контексті функціонування інформаційно-інноваційної системи (рис.1.5).

Розгляд інформаційного забезпечення інноваційного процесу має відбуватись із врахуванням основних етапів інноваційного циклу. Так, частина дослідників, зокрема П. Микитюк, С. Ілляшенко та ін. [49-53] погоджуються щодо виокремлення наступних етапів інноваційного циклу:

- виникнення ідеї;
- проведення фундаментальних досліджень;
- прикладні дослідження;
- комерціалізація продукції або послуг
- введення у виробництво;
- реалізація продукції [49].

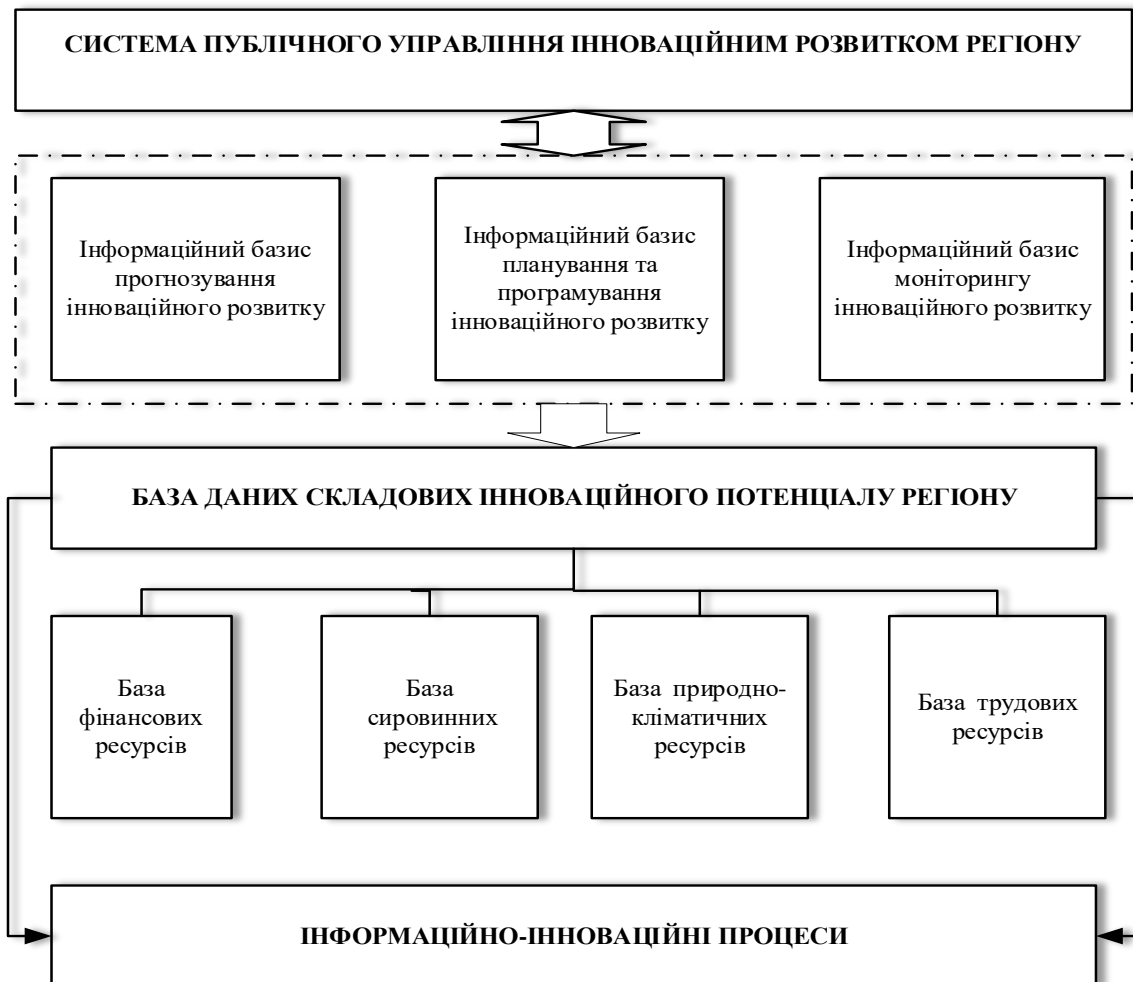

Рис.1.5. Принципи публічного управління інноваційним розвитком в контексті функціонування інформаційно-інноваційної системи регіону

Джерело: авторська розробка

Інформаційні ресурси, що використовуються з метою сприяння інноваційному розвитку, є актуальними для всіх стадій інноваційного циклу, оскільки для підприємств, що реалізують інноваційні проєкти та займаються

впровадженням інновацій, важливим є забезпечення взаємодії попиту і пропозиції на інноваційну продукцію, технології та послуги. Використання інформаційних ресурсів і цифрових технологій має враховувати специфіку освітнього середовища регіону та наявність науково-освітніх закладів. Таким чином, розвиток інноваційної діяльності регіону залежить від створення наскрізної системи інформаційного забезпечення, що охоплює регіональний, галузевий рівень та рівень окремого підприємства та конкретизована за окремими видами ресурсів. При цьому інформаційне забезпечення буде відповідати функціональному змісту діяльності системи органів державної влади та місцевого самоврядування, а саме забезпечувати реалізацію функцій прогнозування, планування, програмування та моніторингу (рис.1.6).

Рис.1.6. Структурна система інформаційних ресурсів для реалізації заходів публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: сформовано автором

Кожен із етапів інноваційного циклу використовує свій набір інформаційних ресурсів: від патентної та науково-технічної, даних про перспективні розробки та інноваційні тренди у певній сфері діяльності до прогнозової інформації, даних про стан ринку продукції та послуг, демографічну ситуацію в країні та регіоні, конкурентну поведінку в галузі, інноваційну активність підприємств, можливості отримання грантів чи державних субсидій на фінансування окремих проєктів і т.ін. Отже, основні види інформації згідно кожного етапу інноваційного процесу згрупуємо у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Інформаційне забезпечення за етапами інноваційного процесу

Вид інформації	Етапи інноваційного процесу					
	Виникнення ідеї	Фундаментальні дослідження	Прикладні дослідження	Комерціалізація інновацій	Виробництво	Реалізація
Правова				+		+
Патентна	+	+	+	+		
Стандарти					+	
Прогнози						
Професійна спеціалізована інформація	+	+	+	+	+	+
Фінансова інформація						+
Статистичні дані	+			+		+
Комерційна інформація	+	+	+	+	+	+
Демографічні дані	+				+	+
Оцінка інвестиційного клімату				+	+	+

Джерело: сформовано автором

Стан забезпеченості та використання інформаційних ресурсів на сьогодні

свідчить про пріоритетну спрямованість на підтримку наукової та освітньої галузі. Наявні ресурси, які можуть бути використані суб'єктами інноваційної діяльності та сформувати інноваційний потенціал підприємств не завжди відповідають регіональним потребам та вимогам інноваційної системи регіону. Особливо це проявляється за умов обмеженості державної фінансової підтримки. Виконання вимог до відкритості системи публічного управління, наявність сайтів, що мають інформувати про запити та послуги, які надаються органами місцевої влади, не відображають в повній мірі потреби та стратегічні напрямки державної та регіональної інноваційної політики, методи і форми державної підтримки інноваційної активності підприємств, особливо суб'єктів малого та середнього бізнесу, можливості реалізації регіональних інноваційних програм та проєктів. Аналітична інформація також є недостатньо відкритою та потребує уточнень, оскільки під час військового стану доступ до актуальних статистичних даних є ускладненим.

Таким чином, вважаємо доцільним визначити наступні проблеми інформаційного забезпечення функціонування інформаційно-інноваційної системи регіону:

1. Наявні інформаційні ресурси є децентралізованими за способом надання споживачу, що ускладнює процес отримання комплексної актуальної інформації для забезпечення ефективної реалізації інноваційного процесу.

2. Для забезпечення повноти інформації наявні ресурси мають відповідати наступним вимогам: бути сформованими у формі баз даних, використовувати офіційні публікації, фотографічні дані щодо зразків продукції, бути об'єктивними щодо техніко-економічних показників впровадження інновацій.

3. Комерційна інформація також має бути уточнена та проаналізована з метою співставлення економічних показників реалізації інноваційного проєкту. Актуальним є доповнення комерційної інформації прогнозом розвитку тенденцій наукових досліджень та розробок, відомостями про функціонування підприємств та їхнє фінансово-економічне становище, інформацією про демографічну ситуацію та кон'юнктуру регіонального ринку праці.

4. Доцільним є формування баз даних щодо проєктів та потенційних партнерів, можливості інвестування, надання інформації про стан наукової та інноваційної діяльності в Україні та окремих регіонах і сферах економіки, реалізацію інноваційних проєктів та їхню результативність.

5. Надання вичерпної та комплексної інформації щодо суб'єктів інноваційної діяльності, запланованих конкурсах і грантах на наукові дослідження та розробки.

Отже, трансформація заходів публічного управління з метою систематизації та інтеграції наявних інформаційних ресурсів та цифрових інструментів передбачає відповідність наступним потребам підприємств, що реалізують інноваційні проєкти:

1. Пошук інноваційної ідеї, конкретного напрямку розробок.
2. Формування портфелю проєктів.
3. Розробка стратегічних заходів управління інноваційною діяльністю.
4. Пошук джерел фінансування проєктів.
5. Аналіз ризиків інноваційної діяльності та захист прав інтелектуальної власності.

Дослідження проблем інформаційно-цифрового забезпечення інноваційних процесів в економіці регіону доводить, що ефективний розвиток регіональної інноваційної системи передбачає наявність комплексу інформаційних ресурсів і цифрових технологій для прийняття своєчасних рішень органами публічної влади, забезпечення контролю за інноваційно-інвестиційною діяльністю та аналізу виконання поставлених завдань та досягнення цілей інноваційного регіонального розвитку. В контексті реалізації заходів публічного управління інноваційним розвитком регіону доцільним є використання наступних інформаційних ресурсів:

- ресурси, що забезпечують супровід та прийняття рішень при розробці та реалізації заходів регіональної інноваційної політики;
- ресурси, що використовуються суб'єктами інноваційного процесу в процесі реалізації основних етапів інноваційного циклу;
- ресурси, що використовуються для надання консультативної допомоги

суб'єктів господарювання, що залучені до процесу розробки та впровадження інновацій.

З огляду на це, важливим концептом публічного управління інноваційним розвитком регіону стає стратегічна лінія формування системи підтримки учасників інноваційного процесу із комплексним залученням всіх складових інформаційно-інноваційної системи регіону з акцентуванням уваги на розвитку підприємницького сегмента.

1.2. Концептуальні засади публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації в контексті підтримки інноваційного підприємництва

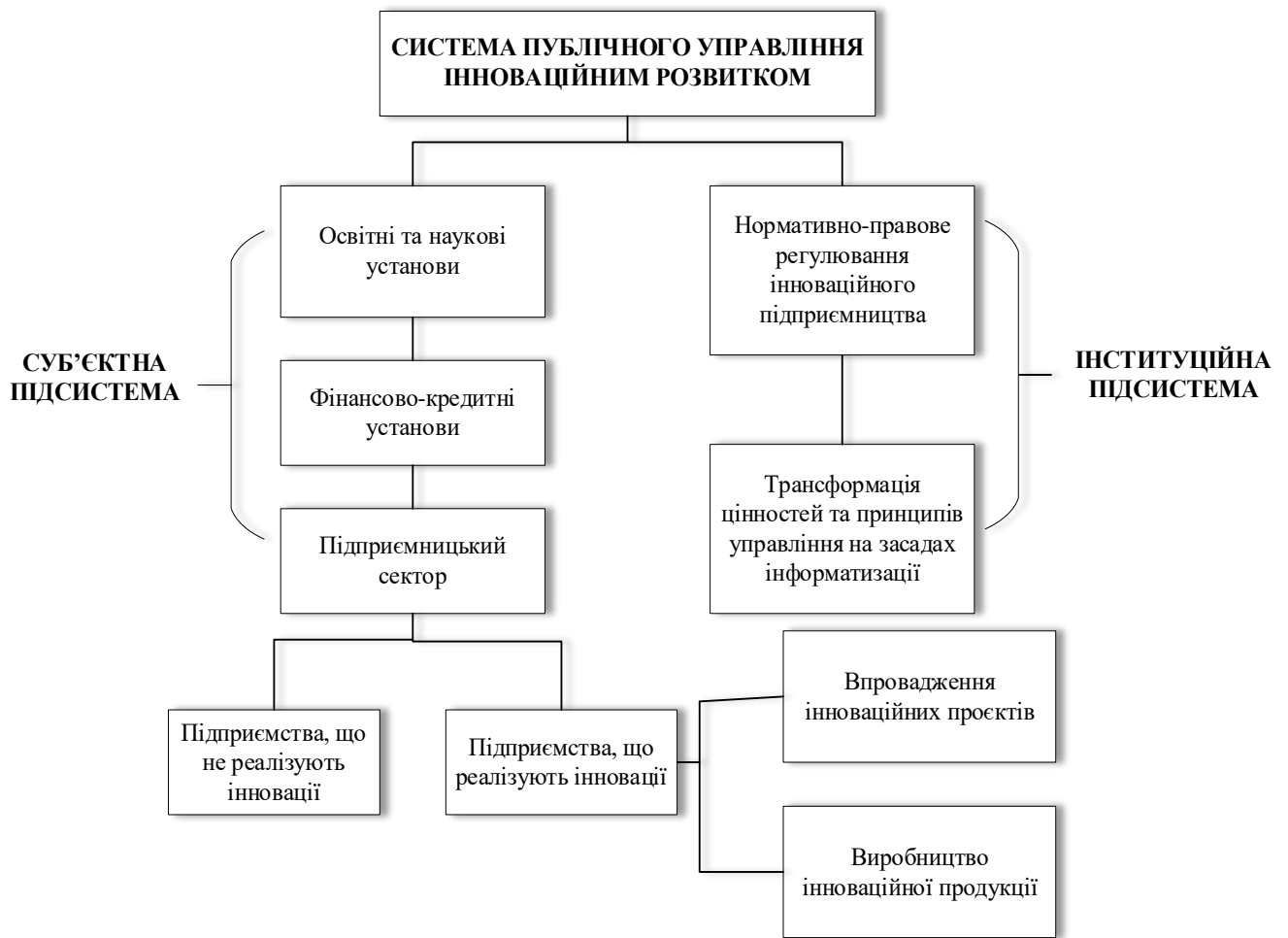
Нестабільність соціально-економічного розвитку висуває нові вимоги до інноваційної складової як об'єкта впливу системи публічного управління в контексті політики сталості. Враховуючи напрацювання та теоретико-методологічні дослідження провідних вітчизняних наукових шкіл в напрямку інноваційного розвитку та державного регулювання процесів впровадження інновацій, нами зроблено висновок про те, що в умовах політичної та економічної нестабільності активна роль в процесі регіонального економічного зростання на основі інноваційного фактору належить інноваційному підприємництву [54-57].

Регіональна політика у сфері розвитку та підтримки інновацій, інноваційна стратегія регіону є предметом діяльності регіональних органів влади, до основних функцій яких в цьому контексті може бути віднесено мотивацію підприємницького сектора до впровадження інновацій шляхом надання відповідної фінансової та інформаційної підтримки, забезпечення ефективної взаємодії між суб'єктами процесу розробки та впровадження інновацій, координації управлінських дій та управління ринком інноваційних товарів, робіт та послуг.

Нормативно-правова база тлумачить підприємництво як безпосередню самостійну, систематичну, на власний ризик діяльність по виробництву продукції,

виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами [58]. Підходи до визначення сутності інноваційного підприємництва вітчизняними дослідниками різняться. Так, на думку Л. Овчаренко інноваційне підприємництво є формою реалізації відносин інтелектуальної власності, видом діяльності, що спрямована на пошук і створення інтелектуального товару із подальшим виробництвом та збутом [59]. Схожої думки дотримується П. Поврозник, виокремлюючи основними складовими інноваційного підприємництва виробництво продукції, що має науково-технічну спрямованість та є результатом задіяння інтелектуального капіталу [60]. Підхід до розгляду інноваційного підприємництва як особливого виду діяльності також використовує В. Сизоненко, зазначаючи, що інноваційне підприємництво спрямоване на формування попиту на нові продукцію, технології або послуги на основі нових управлінських підходів до організації виробництва та комерціалізації [61]. Процесного підходу дотримується в своїх дослідженнях З. Варналій, який трактує інноваційне підприємництво з точки зору створення та комерціалізації результатів досліджень [62, с.37].

З нашої точки зору, враховуючи актуальність розширення наукових підходів до визначення сутності інноваційного підприємництва, доцільним є використання системного підходу, оскільки в цьому контексті є можливість комплексної оцінки цього поняття, враховуючи як технологічний, так і економічний аспекти ролі та участі інноваційного підприємництва в процесі розробки та впровадження інновацій [57]. Враховуючи те, що інноваційне підприємництво вважається важливим об'єктом регулювання з боку публічного управління та пріоритетним напрямком державної підтримки, та розглядається в якості перспективного базису регіонального інноваційного розвитку, доцільно окреслити його місце в інформаційно-інноваційній системі регіону (рис. 1.7).

Рис. 1.7. Позиціонування інноваційного підприємництва в інформаційно-інноваційній системі регіону

Джерело: розробка автора

Отже, в процесі взаємодії інноваційного підприємництва із суб'єктами інформаційно-інноваційної системи регіону відбувається вибір та обґрунтування проєктів розвитку, формування цілей та завдань стратегічної і тактичної діяльності. Таким чином, спостерігається суб'єктивізація інноваційного підприємництва, тобто виокремлення бізнес-структур, фінансових установ, наукових закладів, що можуть реалізовувати свою діяльність в рамках макро-та мікропроєктування та впровадження інноваційних технологій, методів і засобів управління. Проте функціонування суб'єктів інноваційного підприємництва стає можливим лише за умов розробки відповідної нормативно-правової бази, що має врахувати зміни і трансформації,

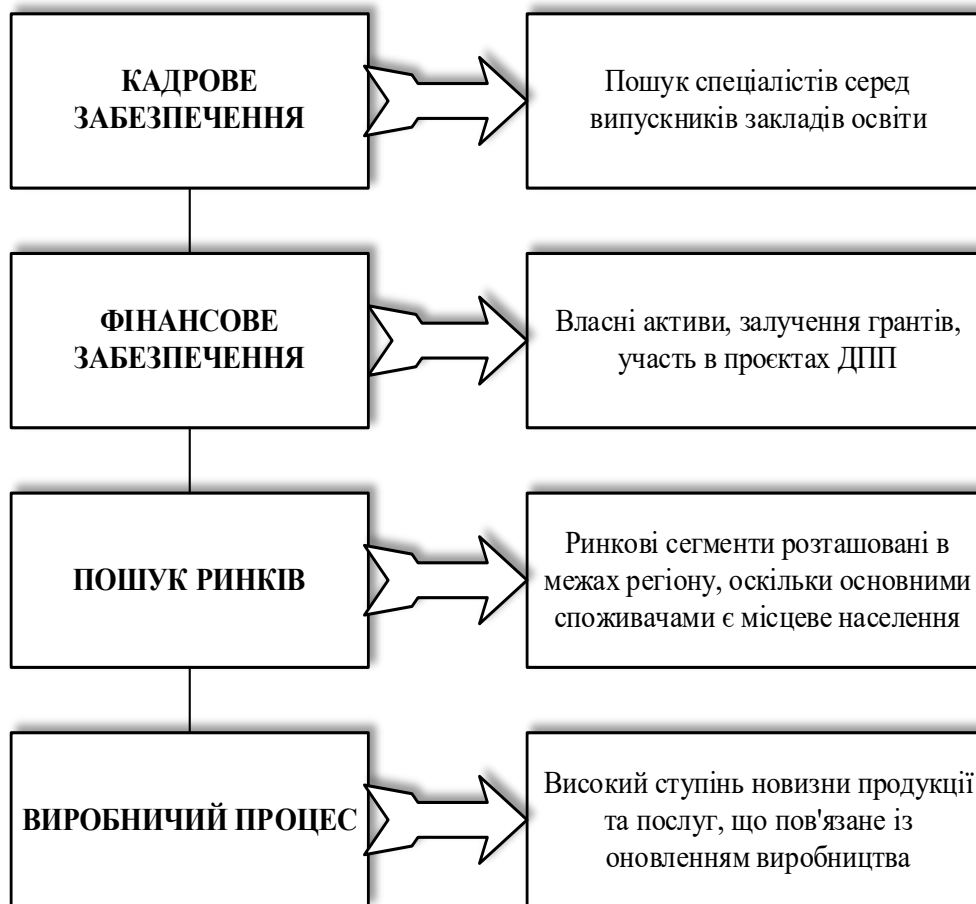

що відбуваються як на ринку інноваційних товарів та послуг, так і в зовнішньому політичному та економічному середовищі. Таким чином, вважаємо доцільним виокремити суб'єктну та інституційну підсистеми, що відображають та конкретизують вплив системи публічного управління як на реалізацію політики підтримки інноваційного підприємництва, так і сприяння інноваційного регіонального розвитку в цілому. Деталізація складу кожної з підсистем дозволяє виокремити наступні характеристики інноваційного підприємництва як пріоритетного учасника інноваційного розвитку регіону:

- здатність приймати інноваційні рішення;
- здатність виробляти продукцію на основі інноваційних технологій, в тому числі цифрових;
- здатність управляти ризиками проектів в залежності від стану безпекового середовища, розміру та потенціалу компанії;
- здатність здійснювати діяльність на основі залучення представників публічної влади як сторін інноваційного проекту на засадах партнерства [57].

Інноваційне підприємництво, на відміну від звичайних підприємницьких структур, має специфічні особливості інноваційної поведінки, що має своє змістовне наповнення в залежності від напрямку діяльності на потреб використання власного інноваційного потенціалу (рис.1.8).

Роль органів регіональної влади актуалізується щодо питань фінансування суб'єктів інноваційного підприємництва, і особливого значення в цьому контексті набуває політика органів місцевого самоврядування, оскільки основні споживачі продукції інноваційних підприємств малого та середнього бізнесу сконцентровані в межах певного регіону, де функціонує компанія. Проте чітко визначений ареал діяльності не зменшує рівень інноваційної мобільності підприємств малого бізнесу, що реалізують інноваційні проекти, а рівень коопераційних зв'язків всередині регіону значно вище, ніж у великих компаній.

Рис.1.8. Специфіка інноваційного підприємництва в системі публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: сформовано автором

Проведення досліджень у сфері виявлення основних чинників, що впливають на активність інноваційного підприємництва, дозволяє виокремити наступні основні проблеми розвитку інноваційних підприємств із врахуванням сучасного стану в економіці [57]:

- недостатній рівень зовнішнього та внутрішнього інвестування;
- висока вартість впровадження інновацій,
- недостатня підтримка з боку фінансового сектора та органів місцевої влади;
- необхідність оновлення та удосконалення існуючої нормативно-правової бази, методів та підходів управління;
- забезпечення кваліфікованими кадрами.

Також суттєвими проблемами більшість дослідників вважає зменшення інвестиційної активності, недостатню мотивацію наукових кадрів та їх відтік за кордон, а також значний розрив між наукою та освітою [63;64;65;66].

Розвиток суб'єктів інноваційного підприємництва та їхня підтримка з боку регіональної влади найчастіше пов'язаний із формуванням мережових структур як ефективного організаційного інструменту розвитку інноваційної діяльності та мотивації малого і середнього бізнесу регіону до здійснення підприємницької діяльності. Наприклад, автори [63;64;65] приділяють значну увагу актуальності розвитку інновацій за сучасних ринкових та політичних умов в контексті формування кластерних об'єднань. Як зазначають дослідники [67-69], формування інноваційних кластерів в Україні, незважаючи на значну увагу, що приділялась свого часу інституційним засадам процесів кластеризації, значно відстає від провідних європейських країн. Це один із чинників залежності вітчизняних компаній від імпорту товарів та технологій.

Так, на використанні інтегрованих моделей бізнесу на основі мережових технологій звертає увагу Г. Менш, обґрунтовуючи безперервність та циклічність інноваційного процесу як основу сітьової взаємодії [70]. В рамках теорії інституціоналізму, а саме в дослідженнях О. Уільямсона щодо організації взаємодії в контексті скорочення трансакційних витрат, сітьові моделі інноваційного процесу визначаються як актуальна форма організаційної побудови [71]. Вміння формувати довгострокові міжфірмові контрактні відносини та неформальні зв'язки стає найважливішою компетенцією інноваційно-активної організації як суб'єкта підприємництва та об'єкта системи публічного управління [70;71]. Це підтверджує сучасний актуальний бізнес-тренд, коли відбувається перехід від інноваційного циклу в межах одного підприємства до процесу створення та дифузії інновацій, що створюються учасниками мережі.

Дослідження взаємодії між різними учасниками інноваційного процесу як елементами єдиної мережі отримали розвиток в рамках теорії зацікавлених сторін Е. Фрімана [16]. Згідно даної теорії, взаємодія сторін, залучених до інноваційного процесу, забезпечує обмін ресурсами, що виступає каталізатором

процесу інтеграції та формування підприємницької мережі.

Як зазначають більшість авторів [67;71-74], функціонування сучасних кластерних об'єднань характеризується виникненням як формальних, так і неформальних контактів та відсутністю у класичному відображенні трансферу прав власності. Більшість дослідників кластерних ініціатив роблять спільні висновки щодо таких ключових передумов організації сітьової моделі, як залежність окремого учасника мережі від ресурсів, що знаходяться у власності інших учасників, та можливість комбінування ресурсів з метою отримання синергетичного ефекту.

Балансування інтересів учасників мережевої структури є підґрунтям формування кластеру згідно теорії балансу Ф. Хайдера [75]. При цьому кількість учасників мережевої структури може збільшуватись, що призводить до ускладнення зв'язків, можливості досягнення спільних цілей на основі узгодження дій та інтересів суб'єктів – учасників на засадах партнерських відносин та інституту довіри [75].

Офіційна поява у науковій літературі поняття «кластер» у сучасній інтерпретації відбулась у 1990 р. у праці М. Портера «Конкурентні переваги націй» [76]. Синонімом терміну «кластер» в наукових працях інших дослідників були терміни «регіональні виробничі комплекси», «промислові округи», «нові промислові зони». Отже, згідно М. Портера, кластер є групою компаній, що географічно пов'язані між собою, зайняті в одній сфері економічної діяльності, взаємно доповнюють одна іншу [76]. Пріоритетними умовами для формування і розвитку кластеру є наявність в конкретному регіоні логістики, комунікацій та людського капіталу.

Як зазначають деякі автори, зокрема К. Желуденко, «...формування кластеру особливо ефективно для малих та середніх підприємств, оскільки незалежно від розміру підприємств кластеру, на всіх його учасників розповсюджуються інноваційні розробки, не зважаючи на те, що малі та середні суб'єкти господарювання поза кластером не спроможні у повному об'ємі реалізовувати новітні надбання науково-технічного прогресу» [77]. За словами С. Соколенка,

кластер є новою системою підприємницької взаємодії учасників на основі територіальної та економічної спорідненості з метою отримання синергетичного результату ділової співпраці [78].

Отже, дослідження основних підходів до визначення сутності поняття «кластер» довело, що основний вектор наукових праць присвячено дослідженню функціональних аспектів кластерів та прояву їхніх характеристик в умовах внутрішньої та зовнішньої взаємодії (таб.1.5).

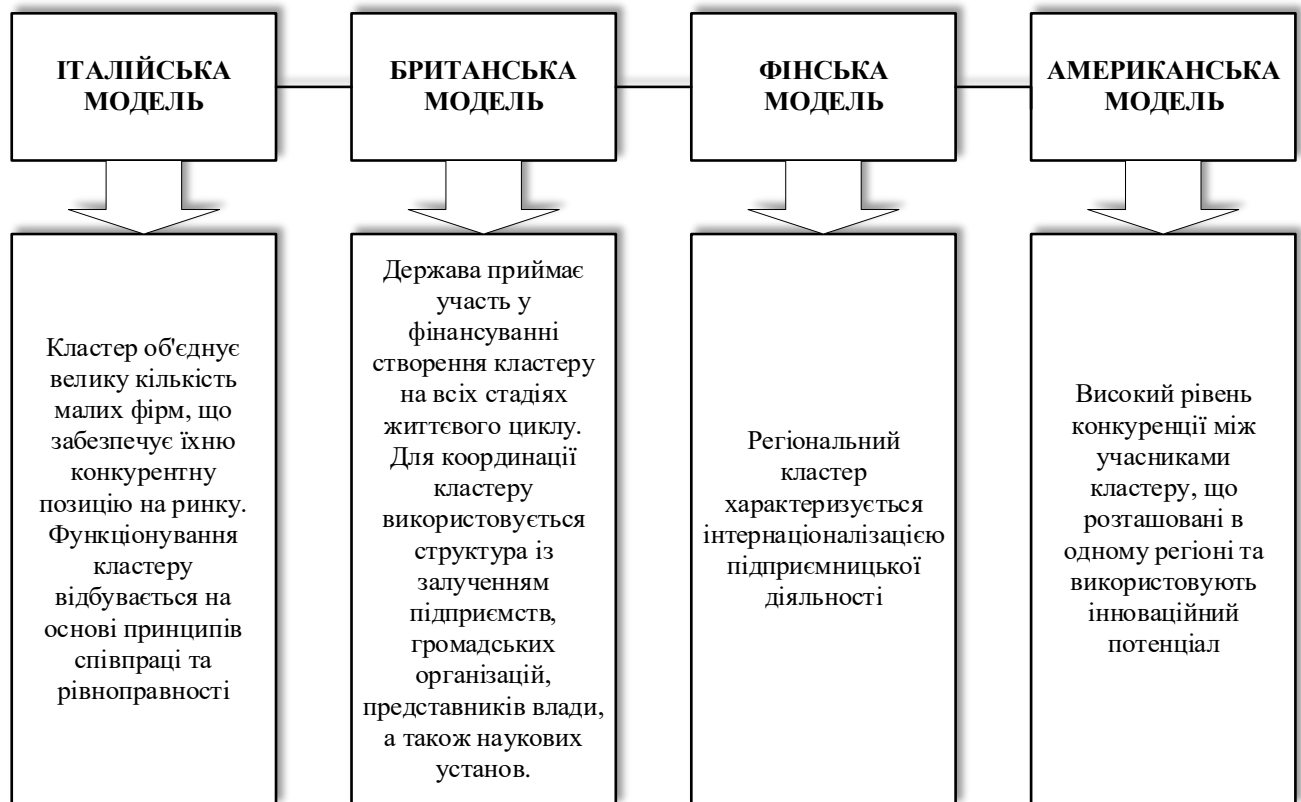
Таблиця 1.5

Узагальнюючі характеристики кластеру

Характеристика	Зміст
Функції створення кластеру	Інноваційна активність в регіоні, вплив інноваційних процесів на забезпечення стабільності регіональної економічної системи, підтримка конкурентоспроможності регіону на засадах антикризового проєктного управління
Механізм утворення кластеру	Партнерство учасників кластеру, побудова взаємодії шляхом орієнтації на концентрацію підприємств певної галузі в регіоні, стимулювання бізнесу до реалізації інноваційних проєктів
Просторові характеристики	Оцінка просторової характеристики розміщення кластеру, врахування транспортної та логістичної інфраструктури
Відношення до регіону	Обмеженість територіальними кордонами регіону за можливістю налагодження зовнішніх зв'язків, взаємодія та тісне співробітництво з органами влади та громадськими організаціями

Джерело: сформовано автором за :[76;78-81]

Узагальнення провідного досвіду країн світу щодо формування кластерів як інтеграційних об'єднань підприємств малого та середнього бізнесу дозволяє виокремити наступні типові моделі, що відображено на рисунку 1.9.

Рис.1.9. Типові моделі кластерної організації регіонального розвитку

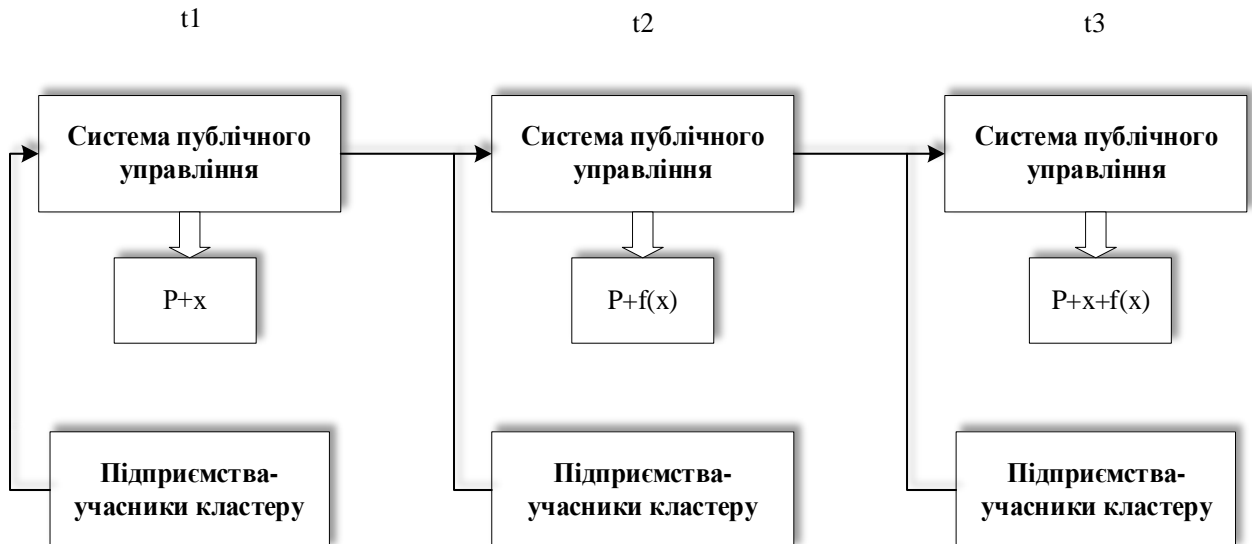
Джерело: сформовано за [74;78-85]

Досвід роботи кластерів в Україні є у Хмельницькій області, коли із початку 2000-х років розпочав функціонувати кластер «Поділля Перший», спрямований на вирішення проблем зайнятості та промислового розвитку регіону в рамках реалізації політики підтримки малого бізнесу. Спрямованість кластеру – сільський туризм, легка та будівельна промисловість [86]. Також досвід кластеризації є в Івано-Франківській області, де з 2000 р. діє туристичний кластер «Сузір'я», що займається наданням туристичних послуг, виготовленням сувенірної продукції та народними промислами. Основою створення кластеру виступив Прикарпатський національний університет. Аналогічно в Чернігівській області створено ІТ-кластер, одним із засновників якого є Національний університет «Чернігівська політехніка». У Рівненській області функціонує деревообробний кластер, що об'єднав близько 30 приватних лісопильних та деревообробних підприємств, наукових установ та дизайнерських центрів [86;87].

Слід зазначити, що з нашої точки зору доцільним є використання в якості теоретико-методологічного базису публічного управління інноваційним розвитком в контексті підтримки інноваційного підприємництва основ синергетики. Це дасть змогу пояснити принципи кластерної організації бізнесу як інструменту інноваційного розвитку регіону. Синергетичний підхід в розробці механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону виступає передумовою формування взаємодії підприємств кластеру між собою, кластеру як суб'єкта інноваційного процесу та інформаційно-інноваційної системи регіону, а також можливостей розвитку сітьових структур в рамках системи «простір-час» на необмеженому часовому проміжку.

З точки зору динаміки соціально-економічних систем кластерна структура є системою, що знаходиться у стані постійного розвитку. В разі ефективних заходів публічного управління та підтримки з боку держави структура ускладнюється завдяки реалізації механізмів самоорганізації та пошуку точок внутрішнього інформаційного балансу, що забезпечується шляхом ефективної комунікаційної взаємодії з інформаційно-інноваційною регіональною системою.

На рис. 1.10 відображено процес взаємодії кластеру підприємств з інформаційно-інноваційною системою під впливом заходів публічного управління та відображено зміни, що відбуваються в структурі кластера відповідно від отриманих інформаційних потоків. Трансформація процесу впливу механізмів публічного управління на функціонування кластеру визначається часовими періодами t_1, t_2, t_3 . Рух інформаційних потоків між системою публічного управління та кластером в рамках функціонування інформаційно-інноваційної системи зображено стрілками. Графічно зображено збільшення інноваційного потенціалу P в процесі розвитку кластеру. Етап 1 характеризується зародженням інноваційних ідей завдяки активній взаємодії з інформаційно-інноваційною системою та підтримки з боку органів місцевого самоврядування. Після вибору інноваційної ідеї відповідні підрозділи підприємства розпочинають розробку інноваційно-інвестиційного проєкту (Етап 2).

Рис.1.10. Динаміка процесу взаємодії кластеру підприємств з інформаційно-інноваційною системою

Джерело: розробка автора

Динамізм інноваційної ідеї передбачає зміни, що відбуваються по мірі її втілення в життя та набуття рис готової продукції. Етап 3 - підприємство отримує кінцевий інноваційно-інвестиційний проєкт, готовий до впровадження у діяльність підприємства. В результаті всіх трансформацій базова ідея набуває вигляду $f(x)$. Відповідно внаслідок взаємодії кластера підприємств із системою публічного управління та налагодження комунікацій із інформаційно-інноваційною регіональною системою отримуємо результат реалізації інноваційного проєкту, що відображає зміни соціальної та економічної складової регіонального розвитку.

Виявлення та обґрунтування основних характеристик інноваційного підприємництва, а також тенденцій у сфері регулювання впровадження інновацій суб'єктами малого та середнього бізнесу створюють передумови для розробки та впровадження Концепції інноваційного розвитку регіону на засадах підтримки інноваційного підприємництва. Вибір концептуальних засад управління інноваційним розвитком регіону передбачає використання як системного, так і

інституціонального підходів як основи методології дослідження. Інтеграція зазначених підходів дозволяє:

- розглядати компоненти інформаційно-інноваційної системи регіону як учасників сітьової взаємодії;
- розглядати складні об'єкти - учасників інноваційного процесу - як інститути, що сформовані і взаємодіють один з одним на основі системи інформаційних ресурсів і технологій, що дає можливість концептуалізувати дії у стратегічному контурі регіонального управління.

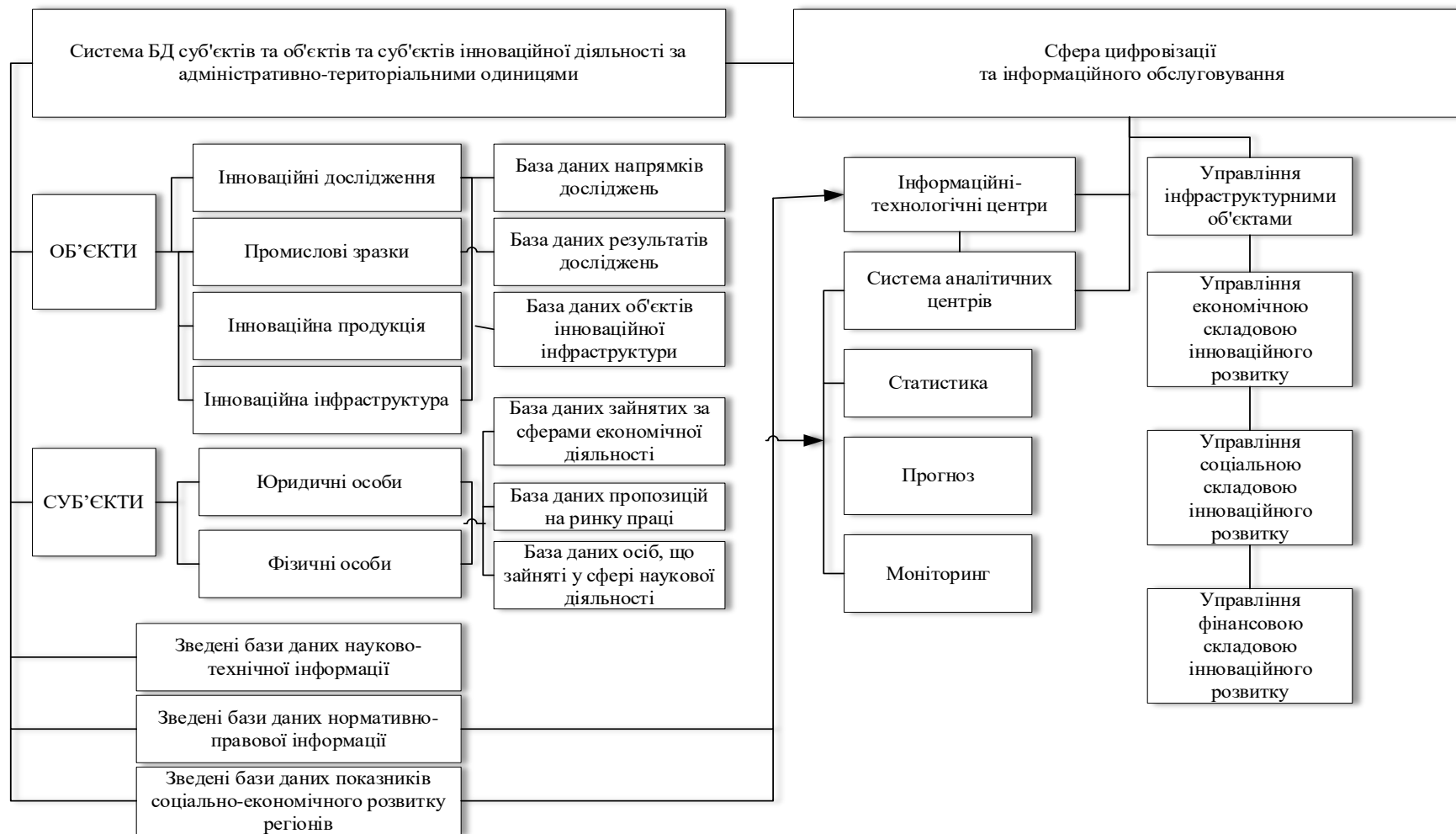
Основними положеннями Концепції є врахування досвіду тих регіонів, що мають достатній досвід щодо впровадження нових інструментів управління інноваційною діяльністю та розвитку інноваційного підприємництва, а також впровадження комплексного механізму публічного управління, що враховує спеціалізацію регіону, рівень регіональної безпеки та основні фактори, що спричиняють проблеми інноваційної діяльності в регіоні.

Доцільно виокремити наступні положення Концепції:

1. Формування стратегічних напрямків розвитку інноваційного підприємництва на основі врахування регіональної специфіки, географічного положення, інноваційного потенціалу та поточних регіональних проблем.
2. Обґрунтування принципів стратегічного управління інноваційним розвитком та розробка стратегії підтримки малого інноваційного підприємництва.
3. Використання комплексного підходу при реалізації механізмів публічного управління інноваційним розвитком в умовах побудови єдиного інформаційно-цифрового простору, що в подальшому забезпечить удосконалення процедур моніторингу та оцінки запропонованих напрямків та встановлених завдань розвитку інноваційного підприємництва.

Структурно-логічна схема запропонованої Концепції надано на рис. 1.11. Впровадження Концепції спирається на наступну низку інструментів. Так, доцільно згрупувати наступним чином:

- економічні (податкове стимулювання, регіональні гранти на фінансування науково-дослідних робіт, проєктів розвитку, стартапів);

Рис. 1.11. Структурно-логічна схема Концепції інноваційного розвитку регіону на засадах підтримки інноваційного підприємництва

Джерело: розробка автора

- нормативно-правові (закони та підзаконні акти регіонального рівня);
- організаційно-інформаційні (спрямовані на реалізацію механізму зворотного зв'язку між суб'єктами інноваційного підприємництва та регіональними владними інституціями).

Концепція передбачає наступні прикладні аспекти, в залежності від рівнів публічного управління:

- рівень національної економіки: включає формування єдиної вертикалі органів державної влади у сфері інформатизації і цифровізації управління інноваційними процесом з метою впровадження єдиної політики та організації комунікаційної системи регіональних та муніципальних структур влади щодо усунення дисбалансу процесів публічного управління інноваційним розвитком регіону;

- прийняття нормативно-правових актів, що створюють засади для трансформації управлінських процесів і сфері інноваційного розвитку регіону на основі інформаційно-цифрових трансформацій, а також єдиної технічної політики у сфері інформатизації;

- розробку єдиних підходів щодо надання електронних державних послуг у сфері інноваційного розвитку регіону та активізації інвестиційного процесу;

2) на регіональному рівні – формування механізмів координації діяльності владних структур, державних інституцій та суб'єктів господарювання щодо реалізації регіональної інноваційної політики;

- удосконалення системи електронних комунікацій та створення єдиного порталу державних і муніципальних послуг у сфері підтримки інноваційної активності суб'єктів господарювання всіх форм власності;

3) на муніципальному рівні – з метою успішної реалізації напрямків регіональної інноваційної політики та забезпечення цілеспрямованого характеру використання інформаційно-комунікаційних технологій формування на рівні районів і громад муніципальних структур, що виконують роль консультативного органу у сфері комерціалізації досліджень і розробок, обміну інноваційними ідеями та пошуку інвестицій.

Запропонована Концепція відображає стан інноваційної діяльності регіону та особливості регулювання і розвитку на основі інформаційних технологій, бачення проблем побудови єдиного інформаційно-цифрового простору та може розглядатись як інструмент, що є основою для реалізації основних напрямків регулювання і мотивації інноваційної активності.

1.3. Зарубіжний досвід публічного управління інноваційним розвитком регіону

Диференціація окремих регіонів та територіальних громад щодо інноваційного потенціалу, ресурсних можливостей, соціокультурного середовища, історичних характеристик, рівня концентрації підприємств, залучення до системи розподілу продукції знайшли відображення в управлінні інноваційною діяльністю та розробці заходів державної інноваційної політики та політики регіонального розвитку. Основний напрям підходів – знаходження оптимального співвідношення між уніфікацією елементів національних інноваційних систем та диференціації заходів підтримки з боку держави та регіональної влади із врахуванням регіональної та територіальної специфіки, фінансових можливостей місцевих бюджетів та потенціалу регіонів і муніципальних утворень. Для забезпечення дієвості зазначених підходів доцільним є розгляд світового досвіду. Узагальнено підходи публічного управління передбачають інституційне забезпечення на основі нормативно-правового регулювання інноваційним розвитком регіону «знизу-угору» (США) або на основі розроблених стратегічних напрямків централізованого впливу «зверху-донизу» (Франції). Врахування регіональних особливостей знайшло відображення у так званій теорії «розумної спеціалізації», що набула поширення у 2007-2008 роках. В основі теорії – встановлення пріоритетів регіонального розвитку на основі наявних конкурентних можливостей регіону та в рамках єдиної політики інноваційного розвитку як складової державної економічної

політики [88]. Реалізація даної теорії в умовах сьогодення відбувається шляхом впровадження структурних економічних змін шляхом модернізації та диверсифікації економічної системи в умовах цифрового стійкого розвитку. Напрямок спеціалізації регіонів формується на основі знаходження балансу між наявним виробничо-інноваційним потенціалом та конкурентними потребами бізнес-структур. При цьому пріоритети розвитку передбачають комплексні заходи із охопленням як наявних потреб, так і стратегічних запитів. Кількість напрямів розвитку не є фіксованою та залежить перш за все від розміру регіону, а саме площі території та кількості наявного населення як перспективного трудового ресурсу. Наявність розробленої стратегії збалансованої спеціалізації дає регіонам можливість отримати фінансову підтримку від Європейського структурного та інвестиційного фонду [89]. Незважаючи на застосування перш за все у країнах Західної та Східної Європи, зазначена концепція поступово отримала поширення в Австралії, деяких країнах Латинської Америки та Південній Кореї під час розробки стратегій інноваційного розвитку. Проте, як зазначають [90] перешкодами щодо використання принципів цього підходу є низький рівень науково-промислової взаємодії, недостатній розвиток сектору освіти та науки та, як наслідок, кадрове забезпечення процесів управління інноваціями в регіоні.

Дослідження механізмів державного управління у сфері інноваційного розвитку регіонів доводить, що програмні заходи стосуються як пріоритетної підтримки окремих найбільш перспективних та привабливих регіонів, так і вирівнювання ступеня інноваційного розвитку. Як правило, більшість використовуваних інструментів відображає ступінь державної фінансової участі у формуванні інноваційної інфраструктури. Деякі країни, наприклад США, значну увагу приділяють підтримці ринкових механізмів конкуренції та формуванню конгломератних форм господарювання.

Проте акцентування уваги лише на фінансових інструментах не завжди призводить до отримання запланованих результатів, оскільки зростання інвестицій у проведення науково-дослідних робіт компаніями регіону не є прямо

пропорційним темпам економічного зростання. Важливим є також чинник інфраструктурного профілю регіону, розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та інших складових, в тому числі нематеріальних факторів. Слід враховувати, окрім економічної складової результату інноваційного процесу, також соціальну складову. Соціальний аспект передбачає розширення кола потенційних учасників інноваційного процесу, усуваючи адміністративні бар'єри та використовуючи відповідні інструменти стимулювання. Це стосується перш за все сприяння розвитку малого бізнесу, відкриття стартапів, залучення жінок до підприємницької діяльності. Таким чином розширюється коло осіб та організацій, що приймають участь в інноваційній діяльності. Подібні тенденції в системі публічного управління інноваційним розвитком мають місце у Китаї та Ізраїлі [91].

Проте найбільш поширеною в контексті політики публічного управління підтримки інноваційного розвитку регіону та кластерних ініціатив виступає територіальне залучення, тобто розробка заходів сприяння скороченню диспропорцій в інноваційному розвитку між регіонами. Заходи підтримки направлені перш за все на підприємницькі структури із депресивних регіонів та громад.

Останнім часом за даними інноваційних рейтингів КНР та країни Південно-Східної Азії займають одні з перших позицій, що пов'язано із значною державною підтримкою формування регіональної інноваційної інфраструктури. Так, державна політика підтримки інновацій в Китаї ґрунтується на заохоченні кластерних ініціатив та впровадженні венчурного фінансування, що дозволило економіці країни зберегти технологічну автономію при збереженні доступу до світових ринків промислової продукції. Серед основних напрямків політики державної підтримки інноваційного розвитку регіонів слід виокремити виробництво наукомісткої продукції, науково-виробничу кооперацію та регулювання відносин інтелектуальної власності. Дослідження світового досвіду дозволяє виокремити наступні напрямки підтримки територіальних інноваційних систем: формування попиту на інноваційну продукцію, розвиток

матеріально-технічної бази, надання підтримки у сфері консультативної діяльності, інформаційного забезпечення, фінансового супроводження та пошуку кваліфікованих кадрів.

Венчурне підприємництво є розповсюдженим трендом підтримки досліджень та інновацій в США (програма SBIR). Мета програми – розробка ефективних рішень органами місцевого самоврядування для підтримки виробничо-господарських суб'єктів із акцентом на фінансову мотивацію для впровадження інноваційних проєктів. Подібні програми впроваджуються і європейськими країнами, використовуючи різні інструменти. Так, в залежності від періоду проєкту можуть змінюватись розмір ставок податку та терміни податкових зобов'язань. Заходи програми можуть також змінюватись в залежності від специфіки регіону (Ісландія, Італія, Канада) та рівня технологічності інновацій [93].

Врахування територіальної специфіки знаходить відображення у політиці формування регіональних кластерів. Так, у Франції урядова програма підтримки кластерів акцентує увагу на залученні наукових, освітніх установ, підприємницьких організацій, в тому числі в рамках проєктів публічно-приватного партнерства, які відповідають стратегічним пріоритетам держави [93]. Окрім кластерів, значна підтримка надається створенню технопарків, науково-технічних центрів.

Дослідження Глобального інноваційного індексу (за даними 2022 року) свідчать про найбільшу концентрацію кластерів у таких регіонах, як Північна Америка, Європа та Азія, при цьому лідируючими країнами за кількістю кластерів є США та Китай [94]. Так, найбільшими кластерами у світі є:

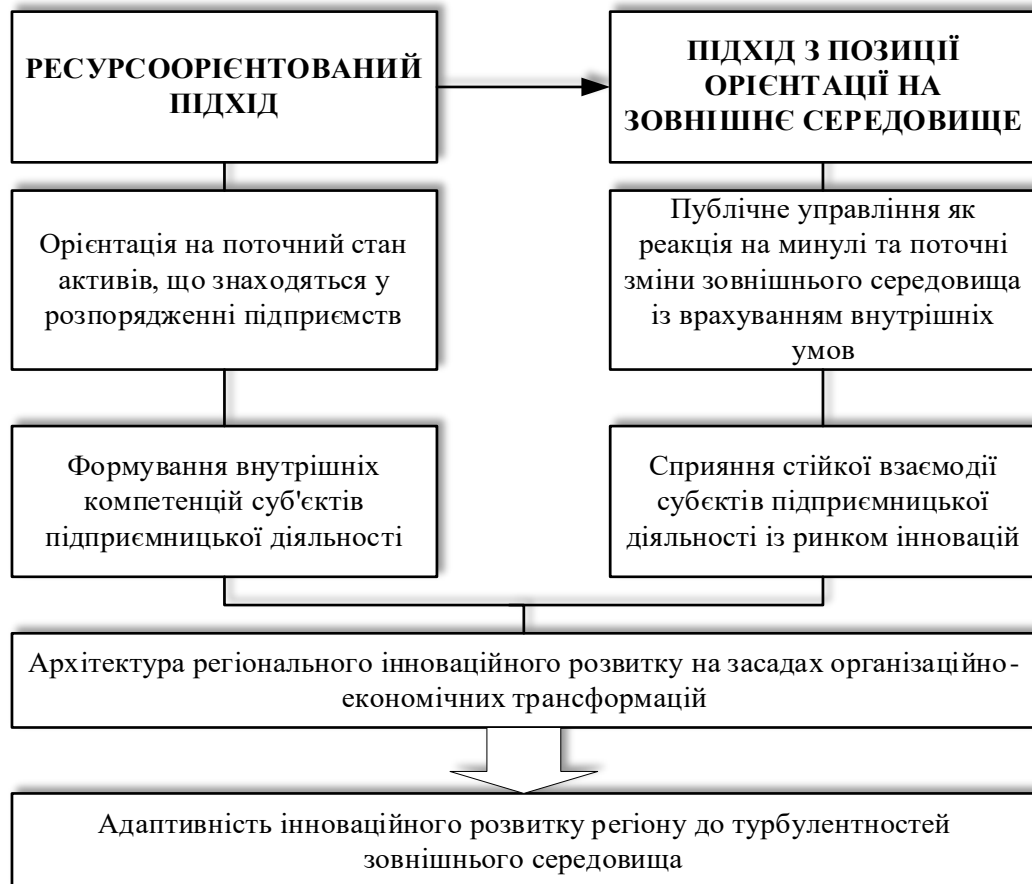
1. Токіо - Йокогама.
2. Шеньчжень - Гонг Конг - Гуаньчжоу.
3. Пекін.
4. Сеул.
5. Сан-Хосе - Сан-Франциско [94].

Кластер виступає інструментом збалансування інтересів різних учасників інноваційного процесу та регіонального ринку шляхом розвитку та підтримки підприємств, оскільки таким чином забезпечується залучення до кластерної мережі невеликих компаній та подальша їхня інтеграція в процесі співрегулювання. При цьому від результату функціонування кластеру залежить позитивний ефект розвитку регіону або окремої території. Основною метою кластеру, на думку більшості дослідників, є досягнення конкурентних переваг за рахунок зниження трансакційних витрат, підвищення ефективності та залученості учасників кластера.

Інтеграція цифровізації та публічного управління дає змогу використовувати гнучкі організаційні форми, із активним задіянням технологій та активізації процесу обміну знаннями. Отже, важливою складовою інноваційної інфраструктури в індустріально розвинених країнах світу виступають комунікації та інформаційні ресурси. Загалом, як свідчить досвід провідних країн, спостерігається тенденція поєднання заходів державного та регіонального управління для забезпечення балансу інтересів сторін інноваційного процесу із використанням як інструментів, що є ефективними в рамках загальних механізмів публічного управління, так і інструментів, що враховують регіональну специфіку та територіальну спеціалізацію.

Таким чином, дослідження провідного світового досвіду в управлінні інноваційним розвитком регіону та підтримки ініціатив інноваційного підприємництва дозволяє виокремити наступні етапи в еволюції підходів публічного управління до вирішення зазначених питань та розробки відповідної політики органів влади (рис.1.12). Використання ресурсорієнтованого підходу передбачає орієнтацію на принципову обмеженість ресурсних можливостей суб'єктів підприємницької діяльності, що актуалізує питання зростання державної підтримки та асигнувань із місцевих бюджетів.

Рис.1.12. Основні підходи публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: сформовано автором за [91;92;95-98]

Недоліком зазначеного підходу є акцентування уваги на стані активів бізнесу у поточному періоді, а підтримка з боку системи публічного управління не завжди забезпечує стратегічну орієнтацію розвитку. Інший підхід передбачає орієнтацію на умови, в яких відбувається функціонування суб'єктів господарювання, і перш за все ендогенного характеру. Це дає змогу забезпечити стратегічний характер як розвитку за рахунок власних джерел, так і довгострокову державну підтримку із врахуванням поточних змін і потенціалу підприємства.

У ході вивчення зарубіжного досвіду публічного управління ініціативами у сфері інноваційного підприємництва доцільно звернути увагу на політику тих країн, що мають стабільну економіку та свого часу були одними із перших розробників державної політики підтримки розвитку інноваційних структур,

зокрема територіальних кластерів. Так, у Німеччині на державному рівні розвиток кластерних утворень відноситься до функцій Федерального міністерства економіки та охорони клімату та Федерального міністерства освіти та наукових досліджень [57;96]. Державна політика у сфері підтримки кластерів здійснюється згідно Стратегії федеральних урядів у сфері високих технологій, що акцентує увагу на тісному співробітництві та обміні знаннями між наукою та виробництвом. Окремий упор йде на апгрейд кластерних структур і поліпшення якісного аспекту організації в галузі кластерного управління. Федеральні міністерства також займаються стимулюванням бізнесу до активізації дослідницьких робіт та розробкою програм для впровадження конкурентних кластерних ініціатив на світовому рівні. Проведення поступової кластерної політики сприяє прискоренню втілення в життя інноваційного потенціалу регіону. Подібні дії стають фундаментом для створення робочих місць.

Розвиток інноваційного підприємництва у Південній Кореї характеризується взаємодією між малими та середніми підприємствами, університетами, дослідницькими центрами, установами бізнес-середовища та органами місцевого самоврядування. При цьому пріоритетне місце у реалізації політики підтримки інноваційного підприємництва займає уряд із делегуванням завдань на районний рівень. Кластерна політика відповідно формується як синтез підходів «згори донизу» та «знизу догори». Діючи в інтересах досягнення цілей, закладених кластерною політикою, уряд висунув ініціативу щодо формування нових науково-технічних комплексів, одночасно з цим перетворивши технопарки та промислові комплекси в інноваційні кластери. Всі рівні влади в Південній Кореї задіяні до еволюціонування виробничих кластерів у кластери досліджень і розробок, поступово перетворюючи їх до інноваційних кластерів. Політика державного управління інноваційним розвитком спрямована на передачу повноважень регіональним органам влади. Хоча більшість проєктів ініціюються відповідальними установами на макрорівні, місцеві органи влади активно залучаються до інноваційних змін, враховуючи специфіку галузі.

Регіональні інститути залучаються до програмного регулювання, прогнозування, оцінки розвитку інноваційної інфраструктури [99].

Політика підтримки розвитку інноваційного підприємництва у США, зокрема кластерних ініціатив, формується як на державному рівні, так і регіональному. Інституційне регулювання передбачає створення Національних комісій, до компетенцій яких входить розвиток та впровадження реформ, в тому числі кластерної організації інноваційного розвитку. Стратегічні напрямки політики регіонального управління інноваційним розвитком та інноваційним підприємництвом спрямовані на спеціалізацію кластерів, підтримку інновацій та конкурентоспроможності завдяки інтеграції освітніх закладів, бізнесу та науково-дослідних організацій [92].

Регіональні інноваційні кластери – пріоритет інноваційної політики США. Найбільш активно до цього процесу залучені штати Каліфорнія, Массачусетс, Арізона, Флорида, Міннесота, Вашингтон, Північна Кароліна, Огайо, Мічіган. Значна роль відводиться фінансовій підтримці із місцевих бюджетів, для чого створюються спеціальні комісії, що розподіляють гранти, вирішують проблеми з інформаційним забезпеченням, активізацією інвестицій. До співпраці із регіональними органами влади залучаються наукові центри та університети. Фінансування кластерів також покладено на Міністерство торгівлі, Міністерство праці, Міністерство оборони, Адміністрація у справах малого бізнесу. Законодавство у сфері регулювання кластерних ініціатив в США було прийняте ще 30 років тому: це закон про підтримку інновацій у сфері малого бізнесу (Програма SBIR) та закон про розвиток наукових досліджень і розробок у сфері малого бізнесу (програма STTR) [100].

Також слід звернути увагу на досвід Індії, уряд якої активно сприяє розвитку IT- кластерів. На даний час створено вже існує понад 100, результати їхньої діяльності експортуються у США (понад 60% від всього експортного обсягу наукових результатів), країни Європи (понад 30%), Великобританія (18%) та Азія (майже 9%) [101].

Спеціалізація кластерів з метою підвищення конкурентоспроможності як регіональної економіки, так і провідних сфер господарювання виглядає наступним чином за основними країнами-лідерами по впровадженні політики державної підтримки інноваційного підприємництва:

1. США – ІТ-технології, біотехнологічні та фармацевтичні кластери .
2. Японія – автомобільні, ІТ-кластери.
3. Італія – кластери у легкій та харчовій промисловості, сільському господарстві.
4. Великобританія - ІТ-кластери, у сфері харчової промисловості.
5. Франція – кластери у сфері автомобілебудування, харчовій та косметичній промисловості.

Доцільно також звернути увагу на використання квазі-інтеграційного підходу в державному регулюванні інноваційної діяльності в умовах множинності цілей та пріоритету розвитку великих промислових компаній як регіоно-утворюючих суб'єктних одиниць. До переваг використання структур у формі квазіінтеграції на основі проведеного аналізу можна віднести зниження транзакційних витрат, гнучкість, адаптивність, можливості диверсифікації на основі використання переваг спеціалізації та кооперації учасників групи [102].

У бідь-якому випадку ініціативи органів державної влади та місцевого самоврядування передбачають орієнтацію на розвиток ключових бізнес-компетенцій, а саме:

- потенціалу розробки та впровадження нових технологій, ноу-хау, трансформації поточних бізнес-процесів (управління проєктами, збут, логістика, маркетинг, управління персоналом);

- формування ефективних комунікацій із споживачами та постачальниками, в тому числі на основі сучасної мережі інформаційних технологій;

- розвиток динамічних можливостей, тобто здатність розвивати компетенції, що стануть перспективними в майбутньому.

Отже, світова практика свідчить про те, що розвиток провідних сфер економічної діяльності забезпечується шляхом інтеграції підприємств в інтегровані структури бізнесу, кластери та мережі. В свою чергу система публічного управління інноваційним розвитком регіону має функціонувати на засадах узгодженості та знаходитись у стані стійкої активної взаємодії із комплексом перспективних конкурентних переваг, що знаходять відображення в системі ключових можливостей бізнес-потенціалу суб'єктів господарювання.

Висновки до 1 розділу

1. На основі аналізу наукових підходів до визначення сутності понять «національна інноваційна система» та «регіональна інноваційна система», актуалізації процесів цифрової трансформації та використання цифрових інструментів в регіональному управлінні запропоновано поняття «інформаційно-інноваційна система», що відповідає вимогам розвитку цифрової економіки. Теоретичний аспект формування інформаційно-інноваційної системи регіону базується на основоположному принципі, сутність якого полягає в активному впровадженні інформаційно-інноваційних трансформацій на основі реалізації відповідних механізмів державного регулювання з метою розбудови процесів соціально-економічного розвитку регіону. Інформаційно-інноваційна система регіону в контексті системного підходу розглядається як територіально-диференційована ієрархічна система, що сформована на засадах інформаційної взаємодії між різними функціональними напрямками та рівнями адміністративно-територіального управління інноваційним розвитком регіону на основі використання програмно-технічних засобів та інформатизації і цифровізації процесів прийняття рішень органами публічної влади. Зазначене трактування інформаційно-інноваційної системи регіону є основою для використання об'єктно-орієнтованого підходу до формування комунікаційної системи формування та використання інформаційних ресурсів як складової інноваційного потенціалу регіону.

2. Враховуючи те, що інноваційне підприємництво вважається

важливим об'єктом регулювання з боку публічного управління та пріоритетним напрямком державної підтримки, та розглядається в якості перспективного базису регіонального інноваційного розвитку, доцільно окреслити його місце в інформаційно-інноваційній системі регіону.

3. Обґрунтовано використання в якості теоретико-методологічного базису публічного управління інноваційним розвитком в напрямку підтримки сітьових структур принципів синергетики. Синергетичний підхід в розробці механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону виступає передумовою формування взаємодії підприємств кластеру між собою, кластеру як суб'єкта інноваційного процесу та інформаційно-інноваційної системи регіону, а також можливостей розвитку сітьових структур в рамках системи «простір-час» на необмеженому часовому проміжку.

4. Запропоновано процес взаємодії кластеру підприємств з інформаційно-інноваційною системою розглядати під впливом заходів публічного управління та відповідних змін, що відбуваються в структурі кластера в залежності від отриманих інформаційних потоків. Відповідно внаслідок взаємодії кластера підприємств із системою публічного управління та налагодження комунікацій із інформаційно-інноваційною регіональною системою отримуємо результат реалізації інноваційного проєкту, що відображає зміни соціальної та економічної складової регіонального розвитку.

5. Виявлення та обґрунтування основних характеристик інноваційного підприємництва, а також тенденцій у сфері регулювання впровадження інновацій суб'єктами малого та середнього бізнесу створюють передумови для розробки та впровадження Концепції інноваційного розвитку регіону на засадах підтримки інноваційного підприємництва. Основними положеннями Концепції є врахування досвіду тих регіонів, що мають достатній досвід щодо впровадження нових інструментів управління інноваційною діяльністю та розвитку інноваційного підприємництва, а також впровадження адаптаційного комплексного механізму публічного управління, що враховує спеціалізацію регіону, рівень регіональної безпеки та основні фактори, що спричиняють

проблеми інноваційної діяльності в регіоні. Запропонована Концепція відображає стан інноваційної діяльності регіону та особливості регулювання і розвитку на основі інформаційних технологій, відображає бачення проблем побудови єдиного інформаційного простору та може розглядатись як документ, що є основою для реалізації основних напрямків інноваційної активності.

6. Дослідження провідного світового досвіду в управлінні інноваційним розвитком регіону та підтримки ініціатив інноваційного підприємництва дозволило виокремити основні підходи в еволюції публічного управління щодо вирішення зазначених питань та розробки відповідної політики органів регіональної влади. Використання ресурсорієнтованого підходу передбачає орієнтацію на принципову обмеженість ресурсних можливостей суб'єктів підприємницької діяльності, що актуалізує питання зростання державної підтримки та асигнувань із місцевих бюджетів. Недоліком зазначеного підходу є акцентування уваги на стан активів бізнесу у поточному періоді, а підтримка з боку системи публічного управління не завжди забезпечує стратегічну орієнтацію розвитку. Інший підхід передбачає орієнтацію на умови, в яких відбувається функціонування суб'єктів господарювання, і перш за все ендогенного характеру. Це дає змогу забезпечити стратегічний характер як розвитку за рахунок власних джерел, так і довгострокову державну підтримку із врахуванням поточних змін із врахуванням внутрішнього стану та потенціалу підприємства.

Основні положення розділу опубліковані в працях автора : [41;57;102]

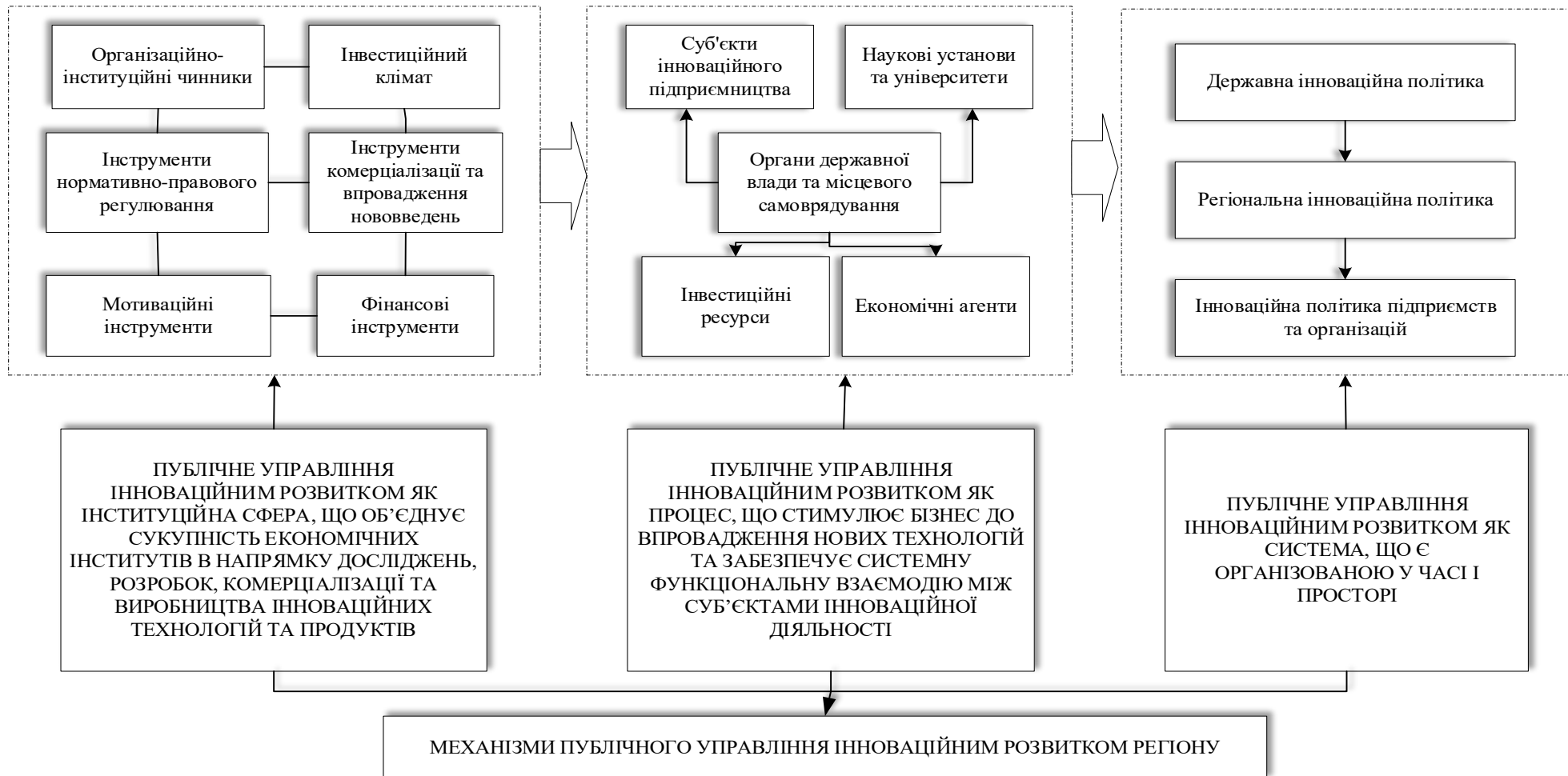
РОЗДІЛ 2.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

2.1. Організаційно-правові аспекти механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації

Особливості розвитку соціально-економічних процесів визначають правила, підходи і напрямки використання інформаційних ресурсів як ключового чинника становлення цифрової економіки. Це обумовлює появу нових вимог до обробки та застосування інформації, що відображає весь спектр питань інноваційного розвитку за умови підтримки з боку органів влади. Ефективна інформаційно-цифрова взаємодія дозволяє підвищити рівень комунікацій та співпраці суб'єктів ринку інновацій та структур публічного управління щодо прийняття спільних рішень в напрямку реформування відносин розробки інновацій та їх подальшої комерціалізації. Формування ефективної системи публічного управління інноваційним розвитком на мезоекономічному рівні в умовах сучасної цифровізації та інформатизації суспільних відносин є важливим напрямком сучасної регіональної політики. Система публічного управління відіграє провідну роль в активізації процесів інноваційного розвитку як на мікрорівні, так і щодо реалізації інноваційної політики на рівні окремих регіонів та територій. З іншого боку, органи державної влади та місцевого самоврядування виступають модераторами регіональної інформаційно-інноваційної системи, а їхній вплив забезпечується комплексом заходів та документів нормативно-правового характеру. Практика застосування системного підходу в дослідженні процесів інноваційного регіонального розвитку дає можливість розглядати систему публічного управління інноваційним розвитком в якості комплексної моделі, що характеризує її як складну відкриту соціально-економічну сукупність наступних блоків: сфери, процесу та безпосередньо системи як набору елементів (рис.2.1). Це дозволяє

Рис.2.1. Модель системи публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: розробка автора

забезпечити дотримання принципу комплексності в дослідженні публічного управління інноваційним розвитком регіону та відповідних механізмів його реалізації.

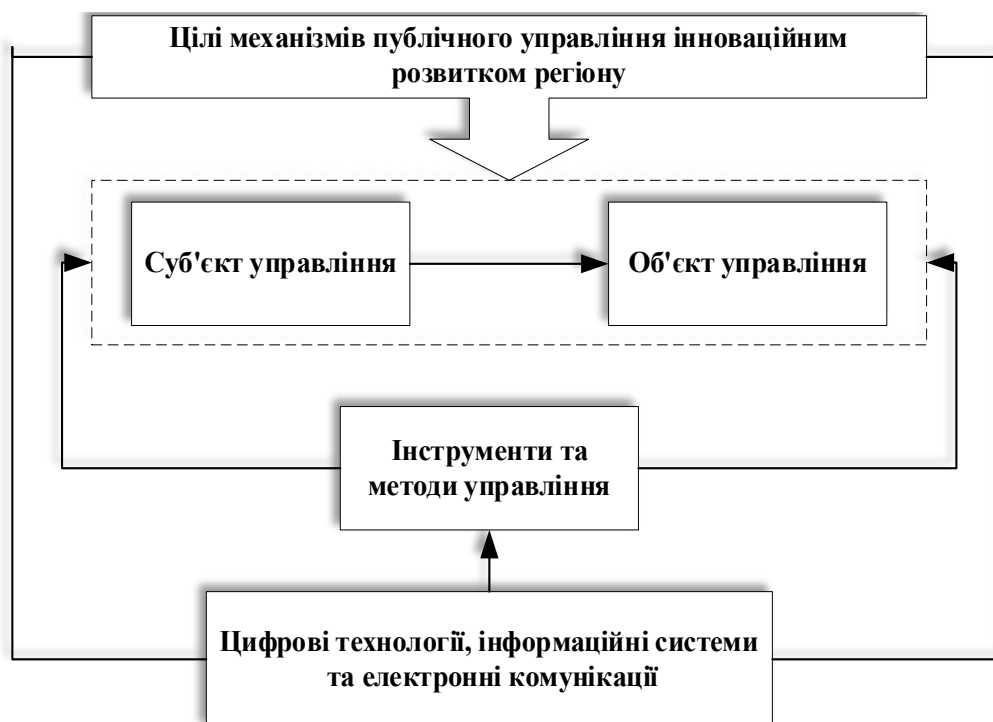
У сучасній вітчизняній науці відсутня єдність підходів щодо визначення поняття «механізм публічного управління». Так, В. Григорович виокремлює такі основні види механізмів публічного управління, як організаційний, адміністративний, правовий, інформаційний та фінансовий [103]. Автор наголошує на важливості взаємозв'язку між наявними механізмами в контексті забезпечення стратегічного управління розвитком окремих галузей та сфер діяльності для врахування наявних суспільно-економічних потреб. Систематизація підходів до розгляду сутності феномену «механізми публічного управління», проведена дослідницею Л. Приходченко, передбачає дослідження процесів державного управління з точки зору об'єктно-суб'єктної складової (структурно-функціональний підхід), та функціональної складової (структурно-функціональний підхід) [104, с.273]. Системний підхід в дослідженні аспектів формування механізмів публічного управління використовує О. Оболенський, наголошуючи на єдності на основі розподілу влади та наявних матеріальних додатків здійснення функцій держави та забезпечення виконання поставлених завдань [105]. В свою чергу О. Федорчак зазначає, що система механізмів державного управління визначається складністю, має визначену структуру, впливає на об'єкт управління за допомогою відповідних чинників та підходів, а також характеризується наявністю правового, нормативного та інформаційного забезпечення [106]. Г. Панченко також акцентує увагу на системності взаємодії засобів, методів та важелів держави в напрямку досягнення пріоритетних цілей у сфері публічного управління [107]. Подібне трактування доводить системність механізму публічного управління, визнає важливість цілепокладання та суб'єктність держави в процесі його реалізації. Системне бачення механізму публічного управління спостерігаємо у наукових дослідженнях О. Радченко: «Механізмом державного управління є системна сукупність інституцій, структур, послідовних дій, форм, станів і процесів в державі, що має за мету

реалізацію інтересів і потреб людей за рахунок державного впливу, ... є формою реалізації функцій держави» [108, с. 23]. Частина дослідників розглядають механізми публічного управління в контексті системно-функціонального підходу. Поняття «механізм держави» з точки зору системного методу пізнання розглянула Т. Пікуля, наголошуючи на важливості формування структури механізму з метою оптимізації його потенційної спроможності [109, с. 47]. Вчені Н. Нижник та В. Олуйко розглядають механізм державного управління з позиції комплексності, а саме як систему окремо взятих механізмів, що виокремлені за певною ознакою: економічного, мотиваційного, організаційного, політичного і правового [110, с. 24]. Натомість Руденко О.М. наголошує на інституційному підході до визначення механізмів публічного управління та звертає увагу на появу механізмів, що спираються не лише на авторитет і санкції, а ресурсне забезпечення [111, с.19].

Сучасні дослідження у сфері інноваційного розвитку регіонів та територій недостатньо враховують аналіз сучасного стану механізмів публічного управління. На жаль, поза увагою авторів залишається аналіз сучасного механізму публічного управління інтеграцією інформатизації та інноваційного розвитку як сукупності засобів впливу на розвиток провідних сфер регіональної економіки та організації управління інноваційними процесами на засадах інформатизації та цифровізації. Дослідження теоретичних аспектів сутності інтеграції як феномену дозволяє визначити її як об'єднання розрізнених елементів та компонент у єдине ціле. Мета інтеграції - створення умов для функціонування окремих елементів в якості єдиного цілого. Наукові дослідження, що стосуються інтеграційних процесів, передбачають розробку методів та підходів організації процесу взаємодії, впровадження дієвих механізмів на засадах сучасних наукових концепцій, використання конкретних інструментів, що забезпечують оптимальне поєднання складових. Відтак, поєднання пошуку інноваційних рішень на основі інструментів інформатизації та цифровізації передбачає об'єднання освітніх, наукових закладів та підприємств регіону в цілісну систему, налагодження взаємодії між ними на

засадах спільності, забезпечення реалізації функцій окремого суб'єкта взаємодії та досягнення ним поставлених цілей.

Процеси публічного управління інноваційним розвитком регіону в контексті пріоритетності інформаційно-цифрової складової передбачають взаємодію керуючої та керованої підсистем, що спрямована на досягнення цілей інноваційного розвитку та використання інструментів впливу (рис.2.2.)

Рис.2.2. Процеси публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах інформаційно-цифрових впливів

Джерело: розробка автора

Дослідження взаємодії суб'єкта та об'єкта в структурі системи публічного управління інноваційним розвитком регіону дозволяє зробити висновок про наявність інтеграційної взаємодії на основі використання ефективних засобів обробки інформації, використання цифрових платформ для підтримки комунікацій між органами державної влади та місцевого самоврядування в напрямку регулювання інноваційної активності. Система публічного управління інноваційним розвитком, побудована на основі координації дій держави, органів регіональної влади, представників бізнесу та громадянського суспільства,

завдяки ефективним механізмам та розширенням їх функціонального потенціалу має оперативно реагувати на вимоги кожного із суб'єктів інформаційно-інноваційної системи. Отже, важливим є дослідження конкретних механізмів публічного управління у зазначеній інтеграційній сфері із виділенням пріоритетних завдань та визначенням організаційних недоліків в умовах сучасного етапу розвитку. Виходячи з вищевикладеного, зауважимо, що механізми публічного управління у сфері інноваційного розвитку регіону являють собою різновид механізмів державного управління, що обумовлює їх складність, залежність від державного фінансування та стану системи громадянського суспільства, дуальність формування та системність взаємодії окремих складових. Проведений аналіз зарубіжного досвіду (п.1.3) дозволяє порівняти завдання механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону та зробити наступні узагальнення (табл.2.1).

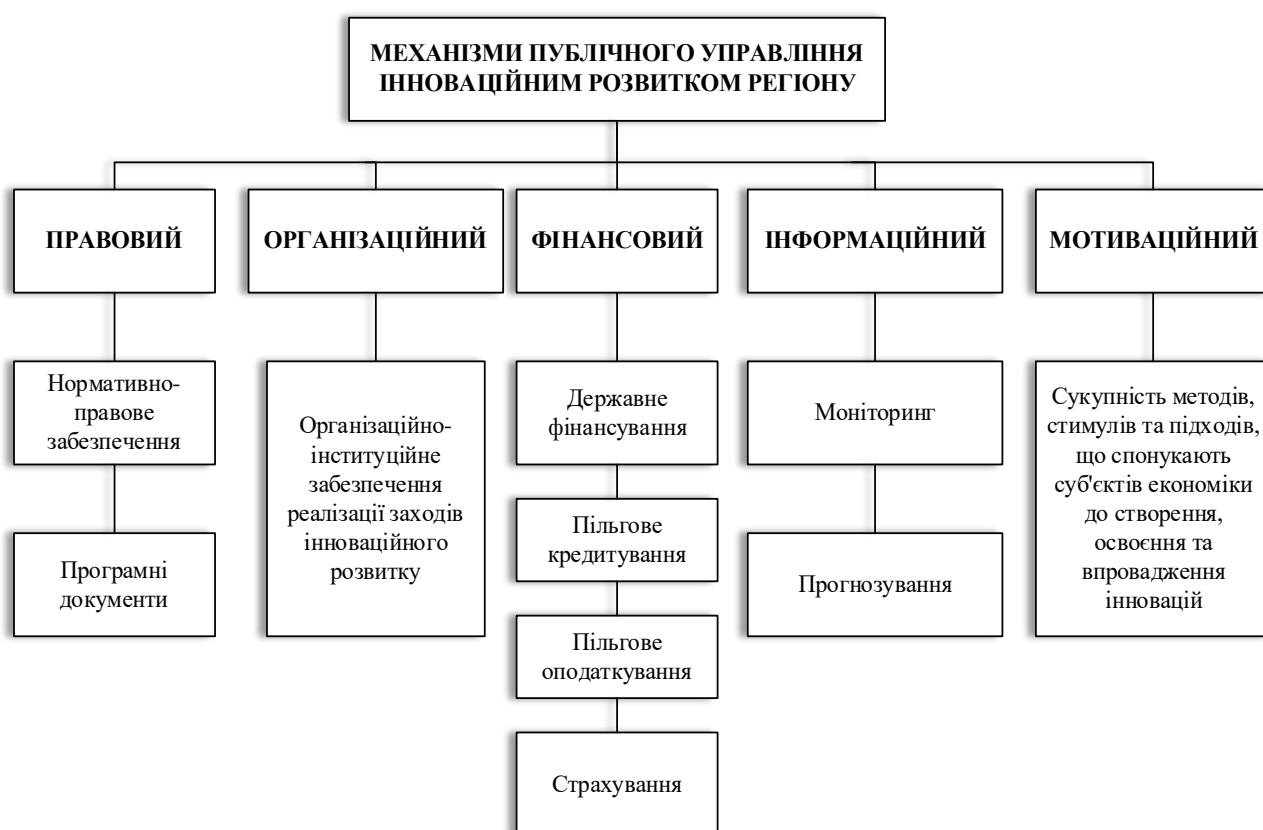
Таблиця 2.1

Завдання механізмів публічного управління регіональним інноваційним розвитком

№	Країна	Завдання механізмів
1	США	-інвестування у глобальні інноваційні технології з метою отримання переваг на світовому ринку товарів і послуг; - одночасна орієнтація на розвиток технологій як виробництва у сфері ВПК, та і продукції громадського споживання; - використання мотиваційних інструментів для активного залучення бізнесу до процесу створення та впровадження інновацій, в тому числі формування сприятливого бізнес-середовища для суб'єктів малого підприємництва; - адаптація комерціалізації нововведень
2	Франція, Німеччина, Італія	- державна підтримка науково-технічної діяльності у відповідності із національними пріоритетами; - створення умов для підтримки інноваційно-орієнтованого бізнесу на основі податкової та амортизаційної політики; - підтримка університетів та наукових центрів у проведенні наукової діяльності.
3	Японія	- підтримка вітчизняних технологій, розвиток фундаментальних досліджень та використання жорстких засобів щодо патентно-ліцензійної торгівлі; - залучення компаній до реалізації проєктів, що фінансуються державою, стимулювання науково-технічного співробітництва з бізнес-структурами

Джерело: сформовано автором за [95-98]

При цьому в умовах розвитку громадянського суспільства механізми публічного управління виконують роль підґрунтя для формування специфічних механізмів інноваційного розвитку [112]. Таким чином, використовуючи принцип дуальності, управління регіональним інноваційним розвитком забезпечується комплексною дією інституційних механізмів публічного управління, до яких відносяться організаційний та правовий механізми, та ресурсних механізмів, що забезпечують реалізацію напрямків регіональної інноваційної політики фінансовими, кадровими та інформаційними ресурсами (рис.2.3).

Рис.2.3. Класифікація механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: сформовано автором

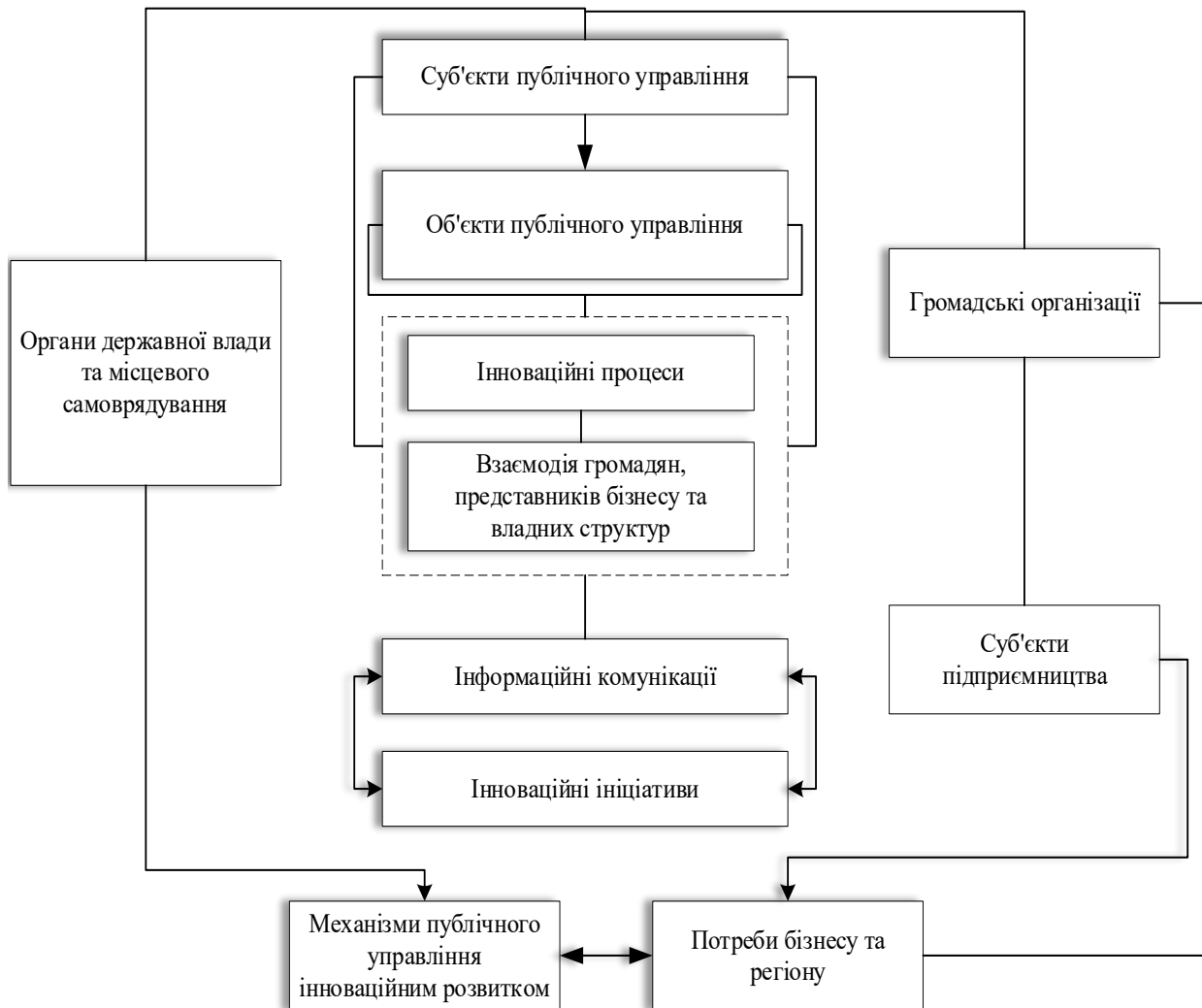
Кожен із зазначених механізмів формується шляхом використання відповідних інструментів та має специфічний набір цілей та завдань, що обумовлює їх функціональний зміст. Таким чином, розгляд механізмів

публічного управління інноваційним розвитком нами пропонується проводити з позиції системно-функціонального підходу, що надасть змогу визначити окремі елементи кожного із механізмів та умов виконання конкретних функцій. Врахування інформаційного чинника має визначити спектр нових вимог до системи публічного управління інноваційним розвитком в контексті забезпечення ефективної взаємодії між собою суб'єктів інформаційно-інноваційної системи регіону та створення умов для розвитку інноваційного підприємництва.

Дослідження сутності системно-функціонального підходу дозволяє визначити його як сучасну та актуальну методологію, яка дозволяє розглядати структурні складові кожного об'єкта у взаємодії між собою із одночасним визначенням функціонального призначення для забезпечення загальної цілі системи. Системно-функціональна природа публічного управління доводить доцільність дослідження механізмів публічного управління в контексті функціональної взаємодії. Це дає змогу зрозуміти взаємозв'язок трансформації інформаційно-інноваційної системи та змін наявних умов інноваційного регіону як узагальненого цілого, що обумовлено такими характеристиками її функціонування, як цілісність та динамічність.

Системно-функціональний підхід дозволяє дослідити механізми публічного управління в контексті взаємодії державно-управлінських елементів, а саме інститутів публічного управління та суб'єктів регіональної інформаційно-інноваційної системи, формування комунікаційних зв'язків на основі ціннісно-правових регуляторів. Дослідження в контексті зазначеного методологічного підходу дозволяють визначити природу державного впливу на регіональний інноваційний розвиток не в односторонньому порядку в якості цілеспрямованого регулюючого впливу, а з позиції системної взаємодії суб'єктів, здатності інформаційно-інноваційної системи до самоорганізації та забезпечення синергетичного ефекту взаємодії на основі розробки власних ціннісно-правових стандартів поведінки та організаційних передумов.

Із врахуванням запропонованого системно-функціонального підходу до розгляду механізмів публічного управління інноваційним розвитком розглянемо систему публічного управління на основі формування інформаційних комунікацій, які мають вигляд прямих та зворотних зв'язків між владними структурами та бізнесом, що реалізують функцію інноваційного розвитку в межах регіону (рис.2.4).

Рис.2.4. Система інформаційно-цифрової взаємодії органів публічного управління із суб'єктами інноваційного процесу

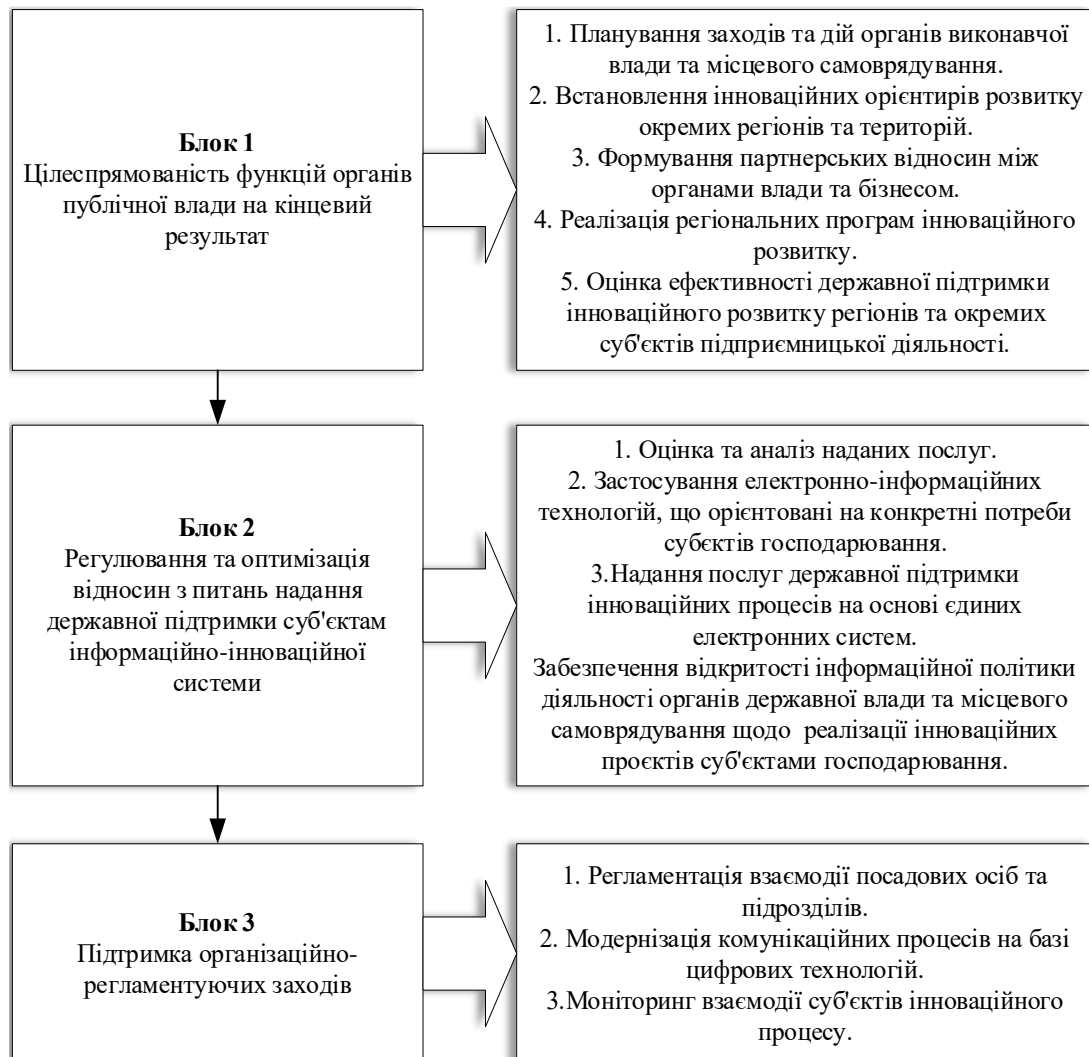
Джерело: розробка автора

Характер комунікаційних зв'язків та їхній вплив на отримання запланованих результатів управління інноваційними процесами на мікро- та

мезорівні відображають якість та ефективність механізмів публічного управління інноваційним розвитком.

Якість механізмів публічного управління залежить від рівня виконання функцій окремими механізмами: як ресурсними, так і інституційними. Чинниками прямого впливу в даному контексті виступає кількість та оцінка наявної інформації про стан параметрів інформаційно-інноваційної системи регіону та розподіл управлінських функцій між суб'єктами системи публічного управління. Функціональний зміст механізмів публічного управління інноваційним розвитком доцільно розглянути на основі виокремлення наступних блоків, кожен з яких дозволяє конкретизувати діяльність окремих структур системи публічного управління інноваційним розвитком регіону (рис.2.5).

Рис.2.5. Блоки реалізації функцій механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: розробка автора

Дослідження функцій механізмів публічного управління за визначеними блоками дозволить виявити ступінь виконання повноважень окремими органами регіональної влади та місцевого самоврядування.

Організаційний механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону розглядається в контексті діяльності суб'єктів публічної адміністрації, що відображає функціональний зміст органів виконавчої влади та їх взаємодію на основі принципів координації та підпорядкування. Зміни, що відбулись в структурі органів державної влади, дозволяють виокремити наступні основні установи адміністративно-правового регулювання, що формують базис процесів публічного управління інноваційним розвитком:

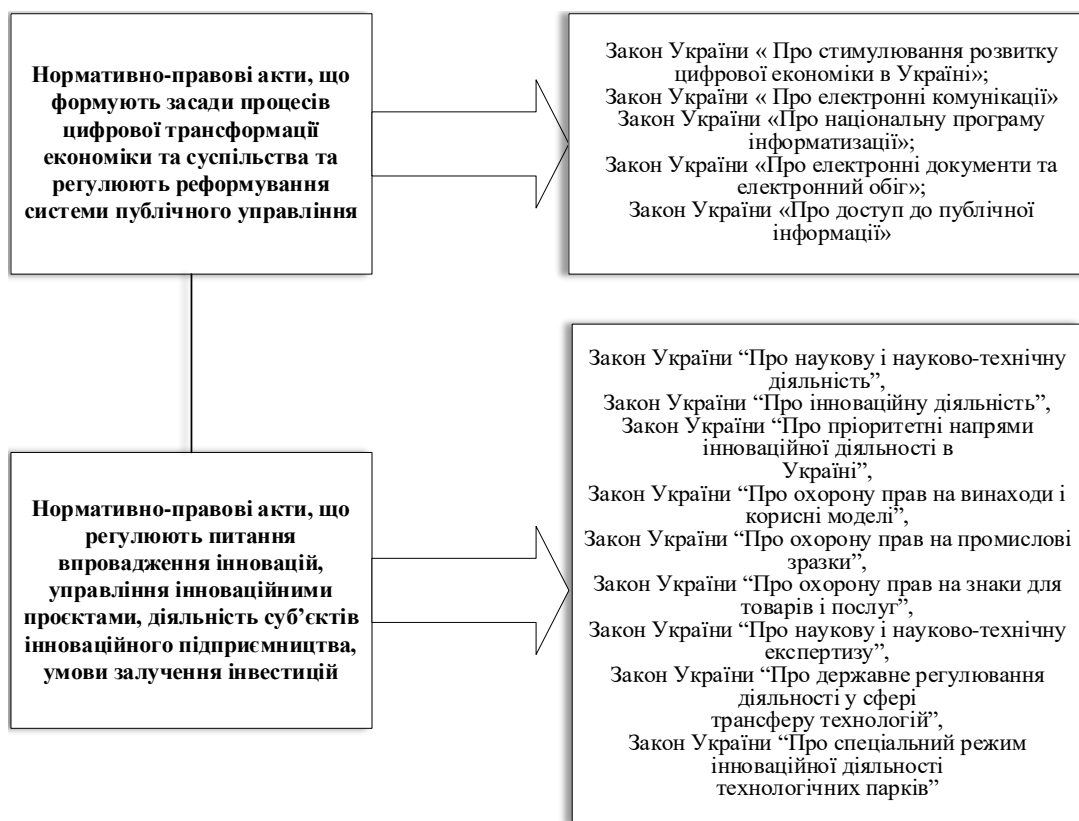
- Кабінет Міністрів України;
- Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій
- Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності (МОН);
- інші центральні органи виконавчої влади;
- місцеві державні адміністрації та виконавчі органи місцевого самоврядування.

Так, КМУ здійснює свої повноваження та діяльність відповідно до Закону України «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.2014 р. № 794-VII [113], МОН України - відповідно до Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630. МОН згідно положення, зокрема, забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, науково-технічної діяльності, інноваційної діяльності в зазначених сферах, трансферу (передавання) технологій, а також формує та реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю закладів освіти, підприємств, установ та організацій, які надають послуги у сфері освіти або провадять іншу діяльність, пов'язану з наданням таких послуг, незалежно від їхнього підпорядкування і форми власності тощо [114].

Реалізація організаційного механізму інноваційного розвитку регіону забезпечується комплексом нормативно-правового забезпечення, яке, в контексті запропонованого дослідження, вважається доцільним проаналізувати з точки зору інтеграції процесів інноваційного розвитку та цифровізації. Це дає можливість розглянути організаційний механізм публічного управління у взаємодії із правовим механізмом. Слід врахувати той факт, що інноваційне середовище регіону та формування інформаційно-інноваційної системи передбачає розробку системи стимулів щодо реалізації цифрових технологій, створення нових продуктів і послуг на основі цифровізації, забезпечення задоволення потреб бізнесу в якісних онлайн-послугах та консалтинговому забезпеченні. Отже, нами виокремлено 2 основні блоки, що формують систему нормативно-правового регулювання інноваційних процесів та розвитку інноваційного підприємництва:

- нормативно-правові акти, що складають засади процесів цифрової трансформації економіки та суспільства та регулюють реформування системи публічного управління;
- нормативно-правові акти, що регулюють питання впровадження інновацій, управління інноваційними проєктами, діяльність суб'єктів інноваційного підприємництва, умови залучення інвестицій (рис.2.6).

Передумовою активного розвитку нормативно-правового забезпечення у сфері впровадження цифрових технологій стало ухвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 рр., основу якої склало планування та реалізація заходів щодо мотивації суб'єктів бізнесу та громадян щодо використання цифрових технологій, поширення цифровізації у суспільній та соціальній сфері, розробка сучасних інструментів розвитку цифрової інфраструктури, формування цифрових компетенцій у громадян [115]. Реалізації Концепції сприяє наявність законодавчої бази, основу якої складають наступні закони, що забезпечують реалізацію організаційного механізму публічного управління інноваційним розвитком:

Рис.2.6. Структуризація нормативно-правового забезпечення інноваційного розвитку

Джерело: систематизовано автором

- Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [116];
- Закон України «Про електронні комунікації» [117];
- Закон України «Про національну програму інформатизації» [118];
- Закон України «Про електронні документи та електронний обіг» [119];
- Закон України «Про доступ до публічної інформації» [120].

Одним із перших нормативно-правових документів у сфері інформатизації та цифровізації є Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 року № 851IV. Його основний зміст полягає у визначенні ключових організаційних та правових принципів для здійснення операцій електронного документообігу та поширення використання електронних документів в усіх сферах економіки та суспільних відносин. Закон регламентує

діяльність у напрямку створення, обміну, використання, зберігання, оброблення електронних документів. Законом також передбачено послідовність етапів впровадження системи електронного документообігу, права та обов'язки суб'єктів. Проте впровадження цього нормативно-правового документа виявило важливість конкретизації багатьох аспектів, зокрема захисту персональних даних з метою забезпечення прав і свобод громадян, відкритості інформації щодо діяльності урядових установ та громадських організацій [119]. В подальшому зазначені потреби знайшли відображення у Законах України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 року № 2297-VI та «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 року № 2939-VI.

Закон України «Про захист персональних даних» розглядає суб'єктно-об'єктні аспекти відносин в процесі надання та обробки особистої інформації, загальні вимоги до персональних даних та їх змісту, поширення та зберігання [121]. Законом було закладено засади захисту інформації та формування відносин довіри між сторонами громадянського суспільства. Важливість доступу громадян до інформації щодо діяльності владних установ відображено в Законі «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 року № 2939-VI. В Законі зроблено наголос на гарантії забезпечення права на доступ до публічної інформації, визначаючи пріоритетність запитів окремого громадянина та його суб'єктність у взаємовідносинах із владними структурами. Згідно Закону публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом [120]. Також Законом визначено сукупність принципів забезпечення доступу до публічної інформації:

- 1) прозорість та відкритість діяльності суб'єктів владних повноважень;
- 2) вільне отримання та поширення інформації, крім обмежень, встановлених законом;

3) рівноправність, незалежно від ознак раси, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак [120].

Розвиток економіки та суспільства на засадах цифровізації визначили потребу у формуванні переліку нових законодавчих актів, що регулюють відносини у сфері впровадження та використання цифрових технологій. Так, Законом України « Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» вперше визначено нову термінологію, що використовується у сфері цифрових відносин, а саме надано визначення таким поняттям, як «гіг-спеціаліст», «правовий режим Дія-сіті», «реєстр Дія-сіті», які відображають сутність побудови нового типу комунікацій між урядовими установами та громадянами і представниками бізнесу. Закон визначає організаційні, правові та фінансові засади функціонування правового режиму Дія Сіті як унікального простору для створення оптимальних податкових та правових умов для ІТ-компаній, що запроваджується з метою стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні шляхом створення сприятливих умов для ведення інноваційного бізнесу, розбудови цифрової інфраструктури, залучення інвестицій, а також талановитих спеціалістів [116]. Основними інструментами підтримки та мотивації визначено податкові ставки (податок на прибуток в розмірі 9% або 18% в залежності від обраного режиму), а також оподаткування оплати праці (5% податку на доходи фізичних осіб, 22% ЄСВ, 1,5% військовий збір) [116]. Також Законом передбачено використання альтернативної моделі найму на основі підписання гіг-контракту, що поєднує ознаки трудового та цивільно-правового договору, тобто надає можливість роботодавцю надавати соціальні гарантії найманим ІТ-спеціалістам без оформлення в якості штатних працівників. Таким чином, Закон має створити сприятливі умови для впровадження інноваційної діяльності у сфері цифровізації та удосконалення цифрової інфраструктури.

Аспекти організації соціально-економічної взаємодії між органами влади , бізнесом, неурядовими організаціями та науково-дослідними установами знайшли відображення у наступних нормативних документах, що регулюють

ефективне забезпечення заходів публічного управління в напрямку використання інтелектуальних ресурсів:

- Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” [11],
- Закон України “Про інноваційну діяльність” [9],
- Закон України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” [122],
- Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” [123],
- Закон України “Про охорону прав на промислові зразки” [124],
- Закон України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” [125],
- Закон України “Про наукову і науково-технічну експертизу” [126],
- Закон України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” [127],
- Закон України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” [128].

Основним Законом, що актуалізує важливість інноваційного розвитку України, є Закон України «Про інноваційну діяльність». Пріоритетом Закону є визначення правових аспектів державного регулювання інноваційної діяльності, закріплення повноважень та відповідальності за органами державної влади, що задіяні до розробки та реалізації інноваційної політики. Також значну увагу приділено визначенню правового режиму суб’єктів інноваційної діяльності, інноваційних проєктів, продуктів та продукції, а також фінансовій підтримці, податковому та митному регулюванню. Проте внесені зміни призупинили дію деяких положень цього Закону. Так, було призупинено дію статей, що стосуються пільгового оподаткування суб’єктів господарювання, що займаються інноваційною діяльністю [9].

Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” є відносно новим законодавчим актом, прийнятим 26.11.2015 р. В Законі визначено основи правового, організаційного та фінансового забезпечення розвитку науково-технічної діяльності на основі взаємодії освіти, науки, влади та підприємницьких структур. Розглядаються правові аспекти визначення статусу суб’єктів наукової

та науково-технічної діяльності, порядок підготовки наукових кадрів, повноваження суб'єктів державного регулювання у сфері науково-технічної діяльності. Закон визнає пріоритет державної підтримки науки та науково-технічної діяльності, конкретизує основні аспекти державного управління у сфері науки та інновацій, що відрізняє його від попередньо прийнятих законодавчих актів [11].

Закон України «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні» забезпечує реалізацію правових, організаційних та економічних підходів до формування системи пріоритетних напрямків інноваційної діяльності в Україні із задіянням відповідних інституцій. На відміну від попередніх нормативно-правових актів, Закон розглядає процес державного управління інноваційною діяльністю у стратегічній перспективі, виокремлюючи стратегічні та середньострокові пріоритетні напрямки. Суттєвими є зміни, що стосуються особливостей інноваційної діяльності в умовах військового стану. Так, Законом затверджено пріоритетність інноваційних напрямків розвитку, що стосуються впроваджень у сфері транспортування електроенергії, використання енерго- та ресурсозберігаючих технологій, агропромислового виробництва, індустрії наноматеріалів та нанотехнологій, виробництва військової техніки, авіа- та суднобудування, ракетно-космічної техніки. В контексті концепції сталого розвитку також залишаються важливими дослідження у сфері забезпечення охорони навколишнього природного середовища та використання «зелених» технологій [122].

Окрему частину законодавства у сфері інноваційної діяльності становлять законодавчі акти, що забезпечують процес створення та комерціалізації інновацій та регулювання відносин інтелектуальної власності. Так, Закон України “Про охорону прав на винаходи і корисні моделі” [123] затверджує повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, визначає умови надання правової охорони на корисні моделі та оформлення прав на винахід. Закон України “Про охорону прав на промислові зразки” [124]

визначає умови реєстрації права на промислові зразки, обов'язки і права власників промислових зразків. Аналогічні питання, тільки у сфері захисту прав на знаки для товарів і послуг вирішує Закон України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” [125]. Реалізацію напрямків державної політики у сфері трансферу технологій забезпечує Закон України “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” [127]. Відповідно до напрямків державного регулювання документом визначено повноваження органів влади у сфері трансферу технологій, умови фінансового та інформаційного забезпечення, засади міжнародного співробітництва, положення щодо проведення державної експертизи технологій. Закон акцентує увагу на умовах та порядку укладення договорів про трансфер технологій, використання коштів, отриманих в результаті трансферу, а також особливості кредитування.

Незважаючи на наявність достатньої кількості нормативних актів та охоплення ними різних напрямків у сфері регулювання інноваційної діяльності, сучасне законодавство має суттєві недоліки, пов'язані із відсутністю системності. Так, частина питань, що стосуються провадження інноваційної діяльності, функціонування інституту інтелектуальної власності, питань комерціалізації інновацій регулюються підзаконними актами, що на даний час відіграють важливу роль в інституційному забезпеченні інноваційних процесів. Домінування підзаконних актів не дає можливість комплексного забезпечення правового регулювання відносин між суб'єктами інноваційної діяльності в напрямку створення інноваційних продуктів, дифузії інновацій, а отже не створює відповідних умов для функціонування національної інноваційної системи, переходу економіки країни на новий інноваційний рівень, розвитку інформаційно-цифрових технологій та їх впровадження у виробничі та управлінські процеси.

Частина нормативно-правового забезпечення відноситься до програмних документів, в тому числі стратегічного характеру. Так, Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. схвалено Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 р., яка базується на знаннях та

інноваціях, що визначені у Стратегії сталого розвитку «Україна 2020» та плані заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами [128]. Зазначена Стратегія основними завданнями вважає подолання основних бар'єрів, що стримують активність інноваційних процесів, а саме недосконалість інституційного середовища, недовідність розвиненість інноваційної інфраструктури. Стратегія робить наголос на важливості розвитку видів діяльності із високою наукоємністю, тобто переході до високотехнологічної інноваційної економіки, розвитку інноваційних продуктів із високою часткою інтелектуального капіталу із їхнім подальшим просуванням на світовому ринку. Серед основних інструментів реалізації Стратегії пріоритетними визначено ті, що не потребують значних бюджетних видатків та фіскальних ресурсів, а також сприяють зменшенню корупційних зловживань представниками влади та іншими зацікавленими сторонами. Проте заходи Стратегії відзначаються цілеспрямованістю щодо розбудови національної інноваційної системи, підвищення рівня інноваційності провідних сфер національної економіки, активізації процесів комерціалізації інноваційних креативних ідей, сприяння участі підприємств малого бізнесу у процесі створення та впровадження інновацій. Незважаючи на військові дії, що тривають на території України, заходи Стратегії мають підвищити рівень інноваційності національної економіки, збільшити кількість впроваджуваних наукових розробок, створити стимули для інвестиційної активності.

Вивчення нормативно-правової бази дає змогу зробити висновок, що взаємозв'язок процесів інформатизації та інноваційного розвитку в зазначених законодавчих актах прописано декларативно, що не відображає комплексності до регулювання процесів інтеграції бізнесу та влади. Також положення щодо підтримки інноваційної діяльності були частково вилучені із Закону України «Про інноваційну діяльність», а в податковому законодавстві також не приділено уваги державній підтримці розвитку інноваційної інфраструктури та мотиваційним інструментам заохочення суб'єктів господарської діяльності до

впровадження інновацій. Відсутність системності та недостатнє врахування інтересів суб'єктів інноваційної діяльності таких, як бізнес, наукові установи та громадянське суспільство не дали змогу реалізувати напрямки і заходи, запропоновані Концепцією реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015-2019 рр. [130] Зазначене обумовлює запровадження наступних ініціатив у напрямку удосконалення правового регулювання, а саме:

- визначити цілі, завдання, принципи взаємодії бізнес-структур, закладів освіти, наукових установ та представників влади на основі впровадження цифрових технологій в умовах функціонування інформаційно-інноваційної системи регіону;
- визначити елементи системи співробітництва суб'єктів інноваційного підприємництва, наукових та освітніх установ та структур публічного управління на основі використання цифрових технологій;
- розробити механізми розвитку співробітництва суб'єктів інформаційно-інноваційної системи регіону та підтримки ініціатив інноваційного підприємництва в рамках двосторонніх та багатосторонніх угод на основі мотиваційних інструментів, що забезпечують досягнення цілей інтеграції.

Дослідження теоретичних аспектів формування інформаційного механізму публічного управління дозволяє розглядати його в якості реалізації моделі інформаційно-аналітичної системи [131]. Інформаційний механізм дозволяє поєднати процеси обробки інформації в різних управлінських структурах та функціонує на основі наступних принципів (рис.2.7).

Вплив активізації інформаційно-цифрових технологій на управління процесами інноваційного розвитку та формування державно-підприємницьких комунікацій доцільно дослідити за допомогою інструментарію SWOT-аналізу, який дає змогу адекватно оцінити умови зовнішнього і внутрішнього середовища на різних рівнях державно-муніципального управління.

Рис.2.7. Принципи реалізації інформаційного механізму публічного управління інноваційним розвитком

Джерело: розробка автора

Сформовану матрицю відповідних чинників надано в таблиці 2.2. Зазначені чинники вказують на високий рівень загроз та недоліків, що існують в сучасній системі публічного управління та знаходять відображення в існуючих механізмах впливу на інноваційні процеси в регіоні. Існуючі загрози гальмують процеси цифровізації управлінських взаємозв'язків та комунікаційну взаємодію між органами державно-муніципального управління та бізнес-структурами, що є складовою інформаційно-інноваційної системи.

Сучасний тренд механізмів державного управління інноваційним розвитком полягає у формуванні розвиненої інноваційної інфраструктури, що виступає важливим базисом функціонування регіональної інноваційної системи.

Таблиця 2.2

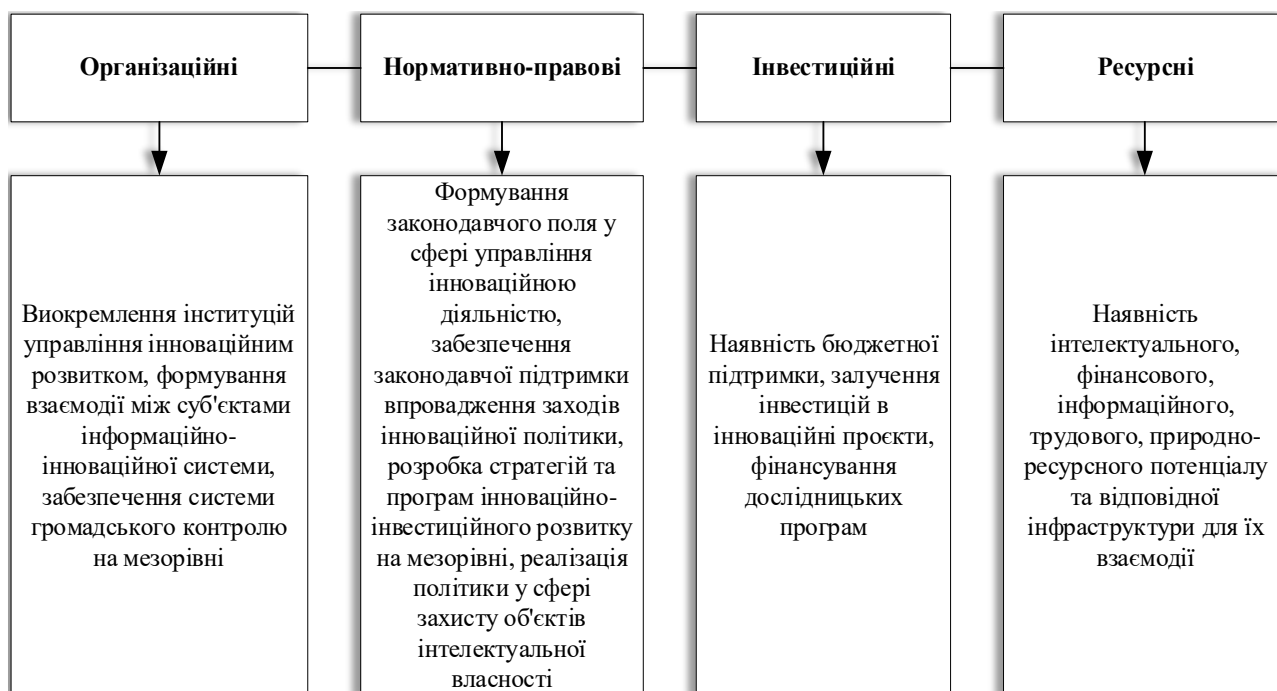
SWOT – аналіз цифровізації публічного управління інноваційним розвитком регіону

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Здатність протидіяти зовнішнім викликам в умовах становлення цифрової економіки та формування відносин цифрового суспільства</p> <p>2. Розширення можливостей отримання ресурсів суб'єктами цифровізації.</p> <p>3. Підвищення рівня використання цифрових та інформаційних технологій в системі взаємодії «влада-бізнес-суспільство».</p> <p>4. Сприяння відкритості інформації органів державної влади та місцевого самоврядування</p>	<p>1. Загрози кібербезпеці, ризик втрати даних.</p> <p>2. Необхідність вдосконалення системи управління інформаційними процесами.</p> <p>3. Відсутність достатнього фінансового забезпечення процесів цифровізації.</p> <p>4. Відсутність єдиної політики цифровізації в усіх сферах реалізації механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону.</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Реалізація державної політики у сфері цифровізації на основі наявного нормативно-правового забезпечення.</p> <p>2. Наявність умов для партнерства бізнесу та влади, в т.ч. для реалізації проєктів ДПП.</p> <p>3. Розвиток системи освіти та підготовка фахівців у сфері цифровізації та інформатизації.</p>	<p>1. Високий рівень бюрократизації та корумпованості органів публічної влади.</p> <p>2. Недостатній рівень підготовки державних службовців у сфері цифровізації.</p> <p>3. Низький рівень розвитку інформаційної інфраструктури.</p> <p>4. Недостатній рівень впровадження технологій кібербезпеки та захисту інформації.</p> <p>5. Обмеженість фінансування, в тому числі під впливом фактору військових дій.</p>

Джерело: сформовано автором

Пріоритетом інфраструктурного розвитку виступають університети, дослідницькі організації, а також підприємства великого бізнесу, що мають матеріально-технічну базу та фінансові ресурси для проведення наукових досліджень та розробок і їхнього подальшого впровадження.

Дослідження механізмів публічного управління також дозволяє визначити наступні фактори впливу на організацію інноваційного процесу та його інформаційно-цифрове забезпечення (рис.2.8).

Рис.2.8. Фактори впливу механізмів публічного управління на інформаційно-цифрове забезпечення інноваційного розвитку

Джерело: сформовано автором

Специфіка функціонування механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону дозволяє виокремити сукупність спільних завдань, що виконуються у кількох напрямках державної інноваційної політики:

- 1) орієнтація інноваційного розвитку на підвищення якісних характеристик життя населення;
- 2) електронно-технологічна підтримка реалізації інноваційного проєкту;
- 3) збалансований регіональний розвиток в єдиному економічному просторі при взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування. реалізованих державних програм розвитку.

Поряд існує комплекс можливостей та переваг розробки та використання цифрових технологій у створенні умов для ефективного публічного управління інноваційною активністю підприємств регіону. Це передбачає формування нових механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону, адаптованих до вимог ринку та цифрового середовища.

2.2. Аналітична оцінка інноваційного розвитку регіонів в умовах цифрових трансформацій

Дослідження стану інноваційного розвитку регіонів доцільно розпочати з аналізу розвитку інноваційної діяльності в макроекономічному контексті. Розвиток інноваційної діяльності є одним із пріоритетних напрямків національних економік країн світу, а його рівень та перспективи знаходять відображення у рейтингових оцінках, які займають провідне місце серед методик оцінки рівня інноваційного розвитку країн світу. Найчастіше для оцінки активності інноваційних процесів експерти використовують Глобальний інноваційний індекс, який відображає основні тенденції за різними напрямками впровадження інновацій та оновлення технологій. Даний рейтинг формується щорічно, а об'єктами аналізу виступають 133 країни. Оцінка проводиться за 80 індикаторами, основними з яких є:

- інституції;
- людський капітал;
- інфраструктура;
- розвиненість ринку;
- умови ведення бізнесу;
- знання та технологічні результати;
- творчі результати [132].

Незважаючи на військові дії та високий рівень ризиків і загроз розвитку інноваційної діяльності, дані рейтингу 2023 р. свідчили про зростання рейтингової позиції України та зайняте 55 місце в порівнянні із 57 місцем у 2022 р. В порівнянні з економіками інших європейських країн Україна у 2023 р. зайняла 34 місце із 39. У 2024 р. позиція України в рейтингу погіршилась, і з 55 позиція країна перемістилась на 60, про що свідчать дані таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

**Місце України в загальному рейтингу Глобального інноваційного
індексу (GII)**

Рік	Позиція в рейтингу	Інноваційні можливості	Інноваційний результат
2020	45	71	37
2021	49	76	37
2022	57	75	48
2023	55	78	42
2024	60	78	54

Джерело: [133].

Детальний аналіз рейтингу за основними складовими дозволяє виявити наступні тенденції:

1. За станом розвитку інституційного середовища, регуляторної політики та умов ведення бізнесу Україна займає 106 позицію в рейтингу (-31 позиція в порівнянні із 2023 р.). Основна причина погіршення ситуації – нестабільність політичної ситуації. Так, у регуляторній якості Україна знаходиться на 90 місці, проте за рівнем розвитку нормативно-правового забезпечення – на 115.

2. За рівнем розвитку людського капіталу та створенням умов для проведення наукових досліджень і розробок Україна втратила 7 позицій та знаходиться на 54 місці. За рівнем інвестування в освіту Україна знаходиться на 16 місці, проте нестача інвестиційних ресурсів не дозволяє підтримувати належний рівень фінансування наукових досліджень.

3. За доступом до інформаційних та комунікаційних технологій Україна знаходиться на 56 місці, проте за рівнем їх освоєння та використання займає лише 74 позицію. За впровадженням концепції електронного врядування маємо 34 місце. Що стосується екологічної стійкості, то за рівнем розв’язання проблем енергоефективності Україна займає 115 місце.

4. Незважаючи на наявність програм фінансової підтримки інноваційного бізнесу, за рівнем кредитування Україна посіла 100 місце, а рівень доступу до кредитів для стартапів залишається на низькому рівні. Падіння рівня інвестиційної привабливості внаслідок високих загроз та ризиків є основною причиною переміщення на 103 позицію за рівнем інвестиційного потенціалу. За створеними умовами торгівлі та регулювання ринку Україна посідає 50 місце.

5. Низькими в порівнянні з іншими країнами є рівень науково-дослідницької співпраці між університетами та промисловістю (67 місце) та показник кількості угод зі створення спільних підприємств (120 місце). За рівнем імпорту високих технологій Україна має 67 місце, що також пов'язане із низьким рівнем іноземного інвестування (88 місце).

6. У сфері створення знань Україна займає 29 місце та є лідером щодо кількості створених корисних моделей (1 місце). Проте за кількістю наукових публікацій позиції знизились до 73 місця. За рівнем експорту ІТ-послуг позиції України є достатньо сильними (5 місце), проте за рівнем високотехнологічного експорту Україні не вдалося покращити свої позиції.

7. За творчими показниками Україна знаходиться на 68 місці. Незважаючи на 69 місце за матеріальними активами, 32 місце за промисловим дизайном та торговими марками, обсяг експорту креативних товарів і послуг дозволи зайняти лише 89 місце. Доволі сильними є показники розробки та використання мобільних додатків (11 місце) та активності на GitHub (39 місце) [133].

Враховуючи російську агресію, військові дії та погіршення рейтингових позицій в інноваційному рейтингу, слід відзначити позитивні тенденції, що відбулись в інноваційному середовищі вітчизняної економіки. В порівнянні із обсягом ВВП обсяг виробництва інноваційної продукції перевищує рівень капіталовкладень в інноваційні проєкти, тобто інноваційні результати перевищують рівень внеску в інновації, що також засвідчує рейтинг Глобального інноваційного індексу. Так, згідно порівняння рівня інновацій із рівнем економічного розвитку країни на основі показника обсягу ВВП на душу населення Україна посідає у 2024 р. 6 місце. Зазначене дозволяє зробити

висновок про те, що економіка України належить до тих економік, інноваційний розвиток яких здійснюється випереджальними темпами в порівнянні з економічним розвитком. Подібна тенденція спостерігається тривалий період з 2014 до 2025 р., який в економічному плані був доволі складним і охопив війну на Донбасі, економічну кризу та повномасштабну агресію РФ [133].

В порівнянні із 2023 роком, Україна покращила свої позиції за індикатором «Складність» ринку» та «Складність бізнесу» (відповідно 85 місце проти 104 у 2023 р. та 45 місце проти 48). Значним позитивним аспектом є стабільне утримання лідерства за показником субіндексу корисних моделей за походженням – 1 місце впродовж 2023-2024 рр. Також відмічається збільшення показника онлайн-творчості (39 місце проти 44 у 2023 р.). Дотримання принципу гендерної рівності характеризується 2 місцем за показником зайнятості жінок з вищою освітою (2 місце). За витратами на програмне забезпечення Україна займає 4 місце [133].

Основні причини погіршення умов інноваційної діяльності пов'язані із ризиками, безпековими чинниками, викликаними військовою агресією РФ. Негативні тенденції мають як економічний, так і інституційний характер. До них відносяться, перш за все, зниження показників наукової активності, інституційної спроможності та ефективності використання людського капіталу. На результативність інноваційних процесів та формування інноваційного потенціалу економіки також впливає такий чинник, як зниження показника охоплення вищою освітою. Тісний взаємозв'язок процесів інвестування та створення інновацій, дефіцит інвестиційних ресурсів в наслідок високої фінансової вразливості негативно вплинули на процеси технологічного оновлення виробничих процесів, поширення інноваційних ідей, розвитку сфери малого інноваційного бізнесу.

Крім Глобального інноваційного індексу, доцільно проаналізувати позицію України в рейтингу Європейського інноваційного табло ЄІТ (European Innovation Scoreboard), що відображає рівень науково-технологічного та інноваційного розвитку країн Європи. На основі системи показників ЄІТ

розраховується Зведений інноваційний індекс для економіки окремої країни, який включає такі ключові індикатори, як "Рамкові умови", "Інвестиції", "Інноваційна активність" та "Вплив". Проведена оцінка дозволяє віднести економіку країни до однієї із 4 груп: інноваційні лідери, активні інноватори, помірні інноватори та повільні інноватори [134]. За підсумками 2024 р. найкращі позиції мають Швейцарія, Данія, та Швеція. Україна має значення індексу 36,0, що майже втричі менше середнього значення за країнами ЄС, що характеризує її як повільного інноватора. Найкраще значення Україна має за показниками «Вплив на зайнятість», «Інтелектуальні активи» та «Зв'язки» - 73,7, 20,0 та 21,4 (за даними 2023 року значення цих показників становило 72,8; 17,3 та 21,0) [134]. Позитивною тенденцією стало збільшення показника «Цифровізація» - 115,6. Загальна динаміка Індексу відображена в таблиці 2.4. (таб.2.4).

Таблиця 2.4

**Динаміка індексу Європейського інноваційного табло (ЄІТ) України
у 2024 р.**

Показник, що використовується для оцінки	Рейтингова оцінка України за підсумками 2024 року	Зміна показника в порівнянні із 2023 р.
Підсумковий інноваційний індекс	32,5	+0,1
Людські ресурси	29,8	-
Привабливі дослідницькі системи	13,0	+3,9
Цифровізація	115,6	-
Фінанси та підтримка	28,4	-2,0
Фірмові інвестиції	30,2	-1,1
Використання інформаційних технологій	21,5	-
Зв'язки	21,4	-
Інтелектуальні активи	20,0	+1,2
Вплив на зайнятість	73,7	-
Вплив продажів	34,8	+0,5
Екологічна стійкість	71,5	-3,0

Джерело: сформовано за [134]

Проведення аналітичного дослідження стану інноваційного розвитку за окремими регіонами України та передумов впровадження цифрових

інструментів є доцільним на основі системного підходу, оскільки системна методологія дає змогу врахувати комплекс зовнішніх та внутрішніх чинників, що впливають на стан інноваційної системи регіону. Зокрема, системно-структурний підхід дозволяє оцінити рівень розвитку інноваційно-інформаційної регіональної системи з точки зору діяльності окремих елементів, що формують її склад, а саме підприємств, що реалізують технологічні та продуктові інновації. Використання системно-функціонального підходу дозволяє дослідити стан інноваційно-інформаційної системи регіону загалом та розкрити її регіональну функціональність в контексті доцільності впровадження конкретних інструментів публічного управління. Використання системного підходу є логічним в контексті формування цільової настанови та функцій регіональної інноваційно-інформаційної системи як цілісного утворення.

Системний підхід в подальшому надасть змогу обґрунтувати:

- основні вимоги щодо використання інструментів публічного управління інноваційним розвитком в рамках існуючих організаційного та економічного механізмів;
- дослідження темпів динаміки показників, що аналізуються, з метою оцінки потенціалу інноваційного розвитку та подальшої розробки відповідних регіональних механізмів публічного управління;
- врахування в майбутньому чинника непередбачуваності внутрішніх та зовнішніх змін у функціонуванні регіональної інноваційно-інформаційної системи.

В процесі аналізу приймаємо до уваги той аспект, що інноваційний розвиток регіонів відбувається під впливом як організаційно-економічних факторів, так і змін інституційного середовища, а також загроз безпеці господарювання внаслідок бойових дій, що обумовлює відсутність деяких показників для Донецької, Луганської та Херсонської областей, що унеможливило проведення повної аналітичної оцінки за цими регіонами.

Відповідно до існуючих теоретико-методичних положень у працях вітчизняних науковців стосовно механізмів публічного управління інноваційним

розвитком нами пропонується стан інноваційно-інвестиційної активності в контексті окремих регіонів розглядати як базис оцінки спроможності публічного управління та обґрунтування потенціалу інноваційного розвитку на основі сучасних управлінських інструментів та цифрових технологій. Основні показники пропонується об'єднати в наступні блоки:

- рівень інноваційного розвитку. До цього блоку пропонується включити показники: кількість інноваційно - активних підприємств, кількість підприємств, що впроваджувати технологічні інновації; кількість підприємств, що впроваджувати нову або удосконалену продукцію; кількість організацій, що здійснювали наукові дослідження;

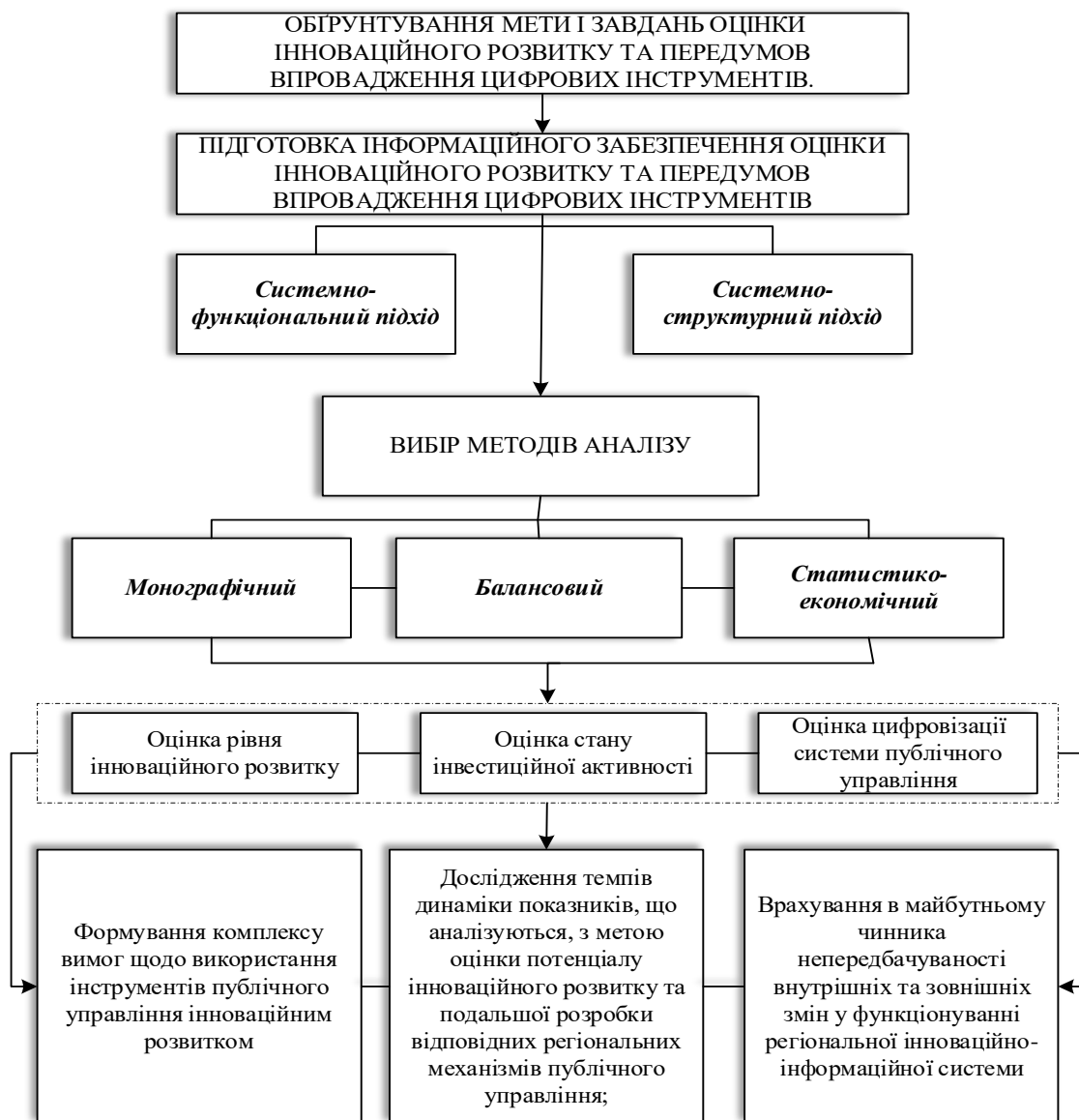
- стан інвестиційної активності. Пропонуються наступні показники: динаміка капітальних інвестицій, обсяг і структура капітальних інвестицій; сума витрат на інновації

- стан цифровізації системи публічного управління (передбачає проведення оцінки за індексом електронного врядування, індексом цифрової трансформації та рейтингову оцінку мережевої спроможності).

Структурно-логічну схему проведення запропонованої оцінки із визначенням етапів та підходів надано на рисунку 2.9.

Таким чином, наведений підхід до оцінювання передумов публічного управління інноваційним розвитку регіонів та розробки відповідних дієвих інструментів відповідає цілі та завданням дисертаційного дослідження та складає комплекс методичних прийомів розробки механізмів публічного управління в контексті регіональної диференціації.

Основним показником, що характеризує розвиток інноваційної діяльності в регіоні та свідчить про активне протікання інноваційно-інвестиційних процесів, є кількість інноваційно активних підприємств, при цьому окремо виділяються підприємства, що випускають інноваційну продукцію, та підприємства, що впроваджують інноваційні процеси.

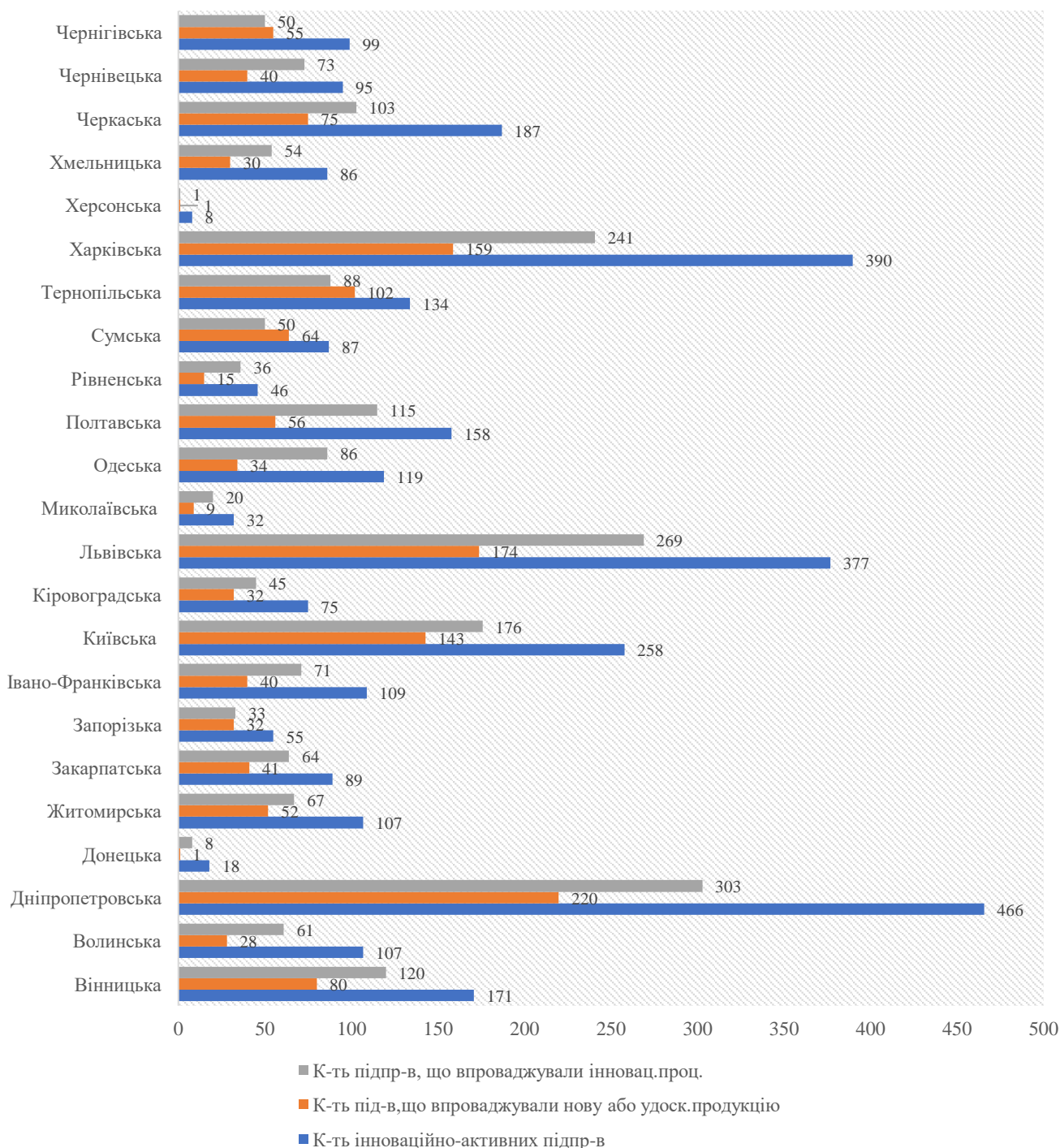

Рис. 2.9. Структурно-логічна схема оцінки спроможності публічного управління та обґрунтування потенціалу інноваційного розвитку регіону

Джерело: розроблено автором

У вітчизняній нормативно-правовій базі відсутнє визначення терміну «інноваційно-активне підприємство». Наближеним за змістом є визначення «інноваційне підприємство», що трактується згідно Закону України «Про інноваційну діяльність» як «...підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг» [9]. Згідно міжнародних правових актів надається визначення терміну «інноваційно-активна компанія», під якою

розуміється компанія, здійснює інноваційну діяльність протягом розглянутого періоду, в тому числі з поточної і колишньої діяльністю [136.]. При цьому у більшості нормативно-правових актів зазначається необов'язковість отримання результату у вигляді впровадження інновації. Проаналізуємо кількість інноваційно-активних підприємств за регіонами (рис.2.10).

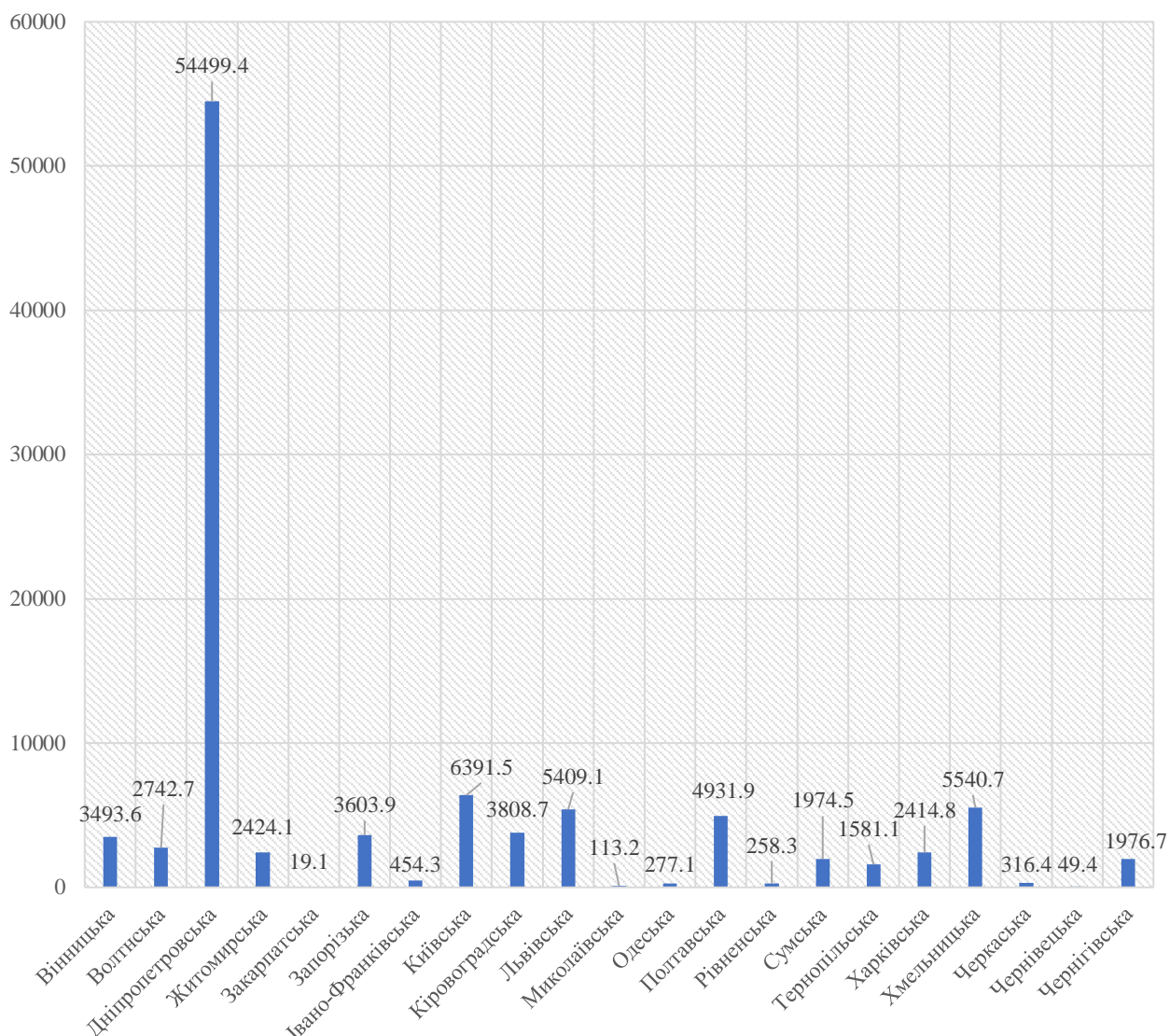
Рис. 2.10. Кількість інноваційно активних підприємств за регіонами у 2024 р.

Джерело: [135]

В Україні частка інноваційно активних підприємств в загальній кількості промислових підприємств у 2021 р. складала 9,6%, що суттєво менше показників попередніх періодів. Наприклад, у 2010-2020 рр. значення показника знаходилося в межах 13,8-18,9%. Значне падіння було викликане зниженням інвестиційної активності внаслідок пандемічних процесів. Проте в подальшому, незважаючи на загрози ведення інноваційної діяльності в умовах військових дій, частка інноваційно активних підприємств у 2024 р. досягла 15,7%, що може характеризуватись як позитивна тенденція в порівнянні із 8,8% у 2023 р. Кількість впроваджених інноваційних видів продукції за період 2020-2024 рр. знаходиться в межах 2-4 тис. Так, у 2024 р. цей показник склав 3382 од., що майже у 2 рази перевищує аналогічний показник 2021 р.[138]. Основна частка інновацій припадає на оборонну промисловість та гірничо-металургійний комплекс. Так, питома вага інноваційно активних підприємств у сфері видобутку металевих руд у 2024 році склала 35,3% порівняно з 15,7% в середньому в промисловості [135]. За підсумками 2024 р. лідерами щодо кількості інноваційно-активних підприємств є Дніпропетровська (466), Харківська (390), Львівська (377), Київська (258), Черкаська (187) області. Це пояснюється, перш за все, індустріальним профілем розвитку регіонів, таких як Дніпропетровська і Харківська області, що, незважаючи на військові дії, все одно продовжують удосконалювати процеси виробництва і реалізації продукції та реалізовувати проєкти розвитку. Львівська область, з точки зору безпеки бізнесу та наявності наукового потенціалу внаслідок міграційних процесів зі Сходу України, є інвестиційно привабливим регіоном, що пояснює її лідерство щодо інноваційно активних підприємств.

За обсягом реалізованої інноваційної продукції лідером у 2024 р. стала Дніпропетровська область (54499,4 млн.грн.), інші регіони характеризуються помірним обсягом реалізації. Так, на 2-му місці знаходиться Київська область із обсягом реалізації 6391,5 млн.грн., проте м. Київ в даному контексті слід розглянути окремо – цей показник за підсумками 2024 р. склав 35974 млн.грн. [135]. Третє місце займає Львівська область – 5409,1 млн.грн. (рис.2.11).

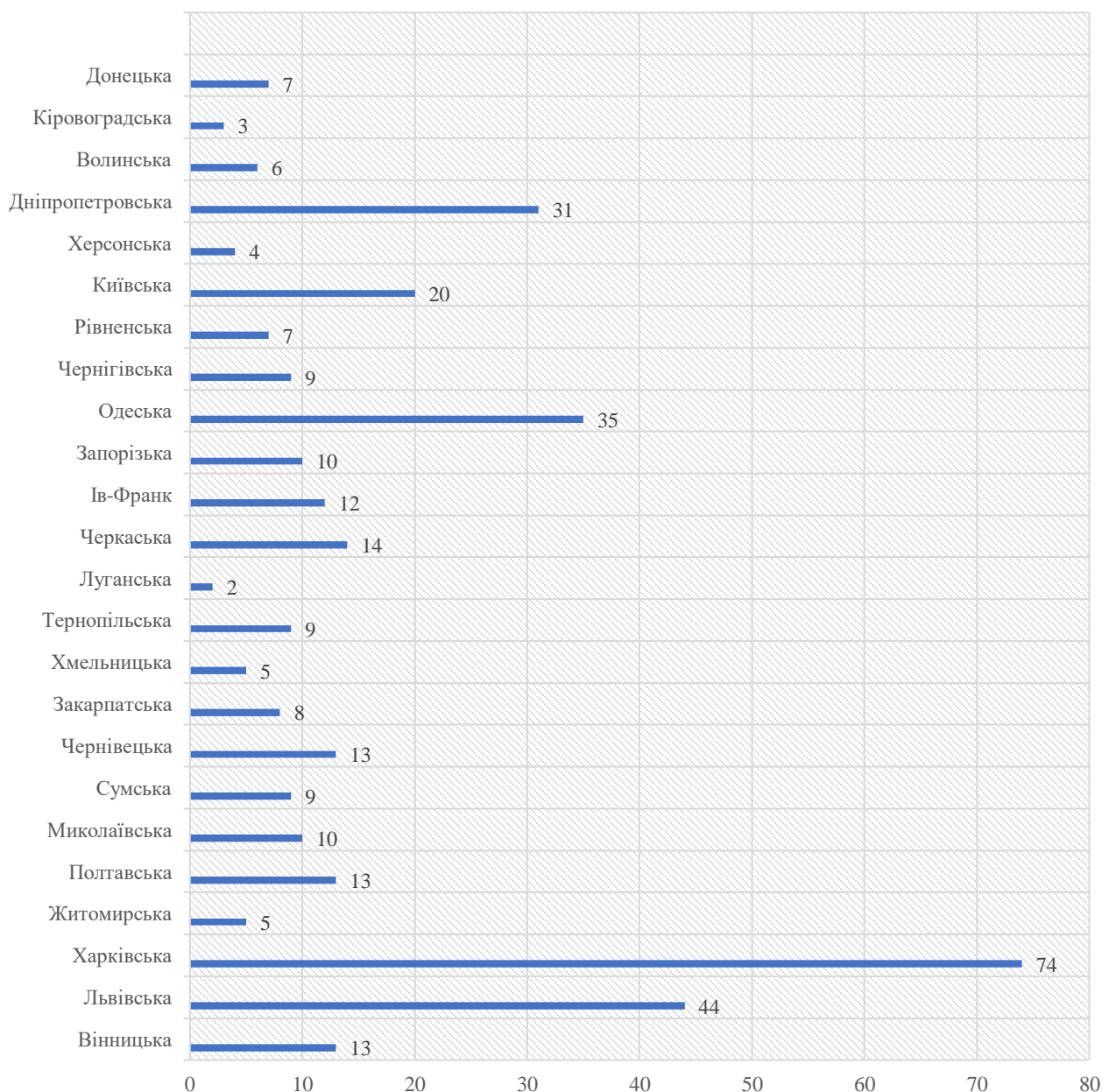

Рис.2.11. Розподіл обсягу реалізованої інноваційної продукції за регіонами у 2024 р. , млн.грн.

Джерело: [132; 135]

Із показником обсягу реалізованої інноваційної продукції тісно пов'язаний показник, що характеризує кількість організацій, задіяних до наукових досліджень та розробок (рис.2.12). Лідерами за цим показником, згідно офіційних статистичних даних, є Харківська область (74 установи), Львівська (44 установи) та Одеська (35 установ) [139].

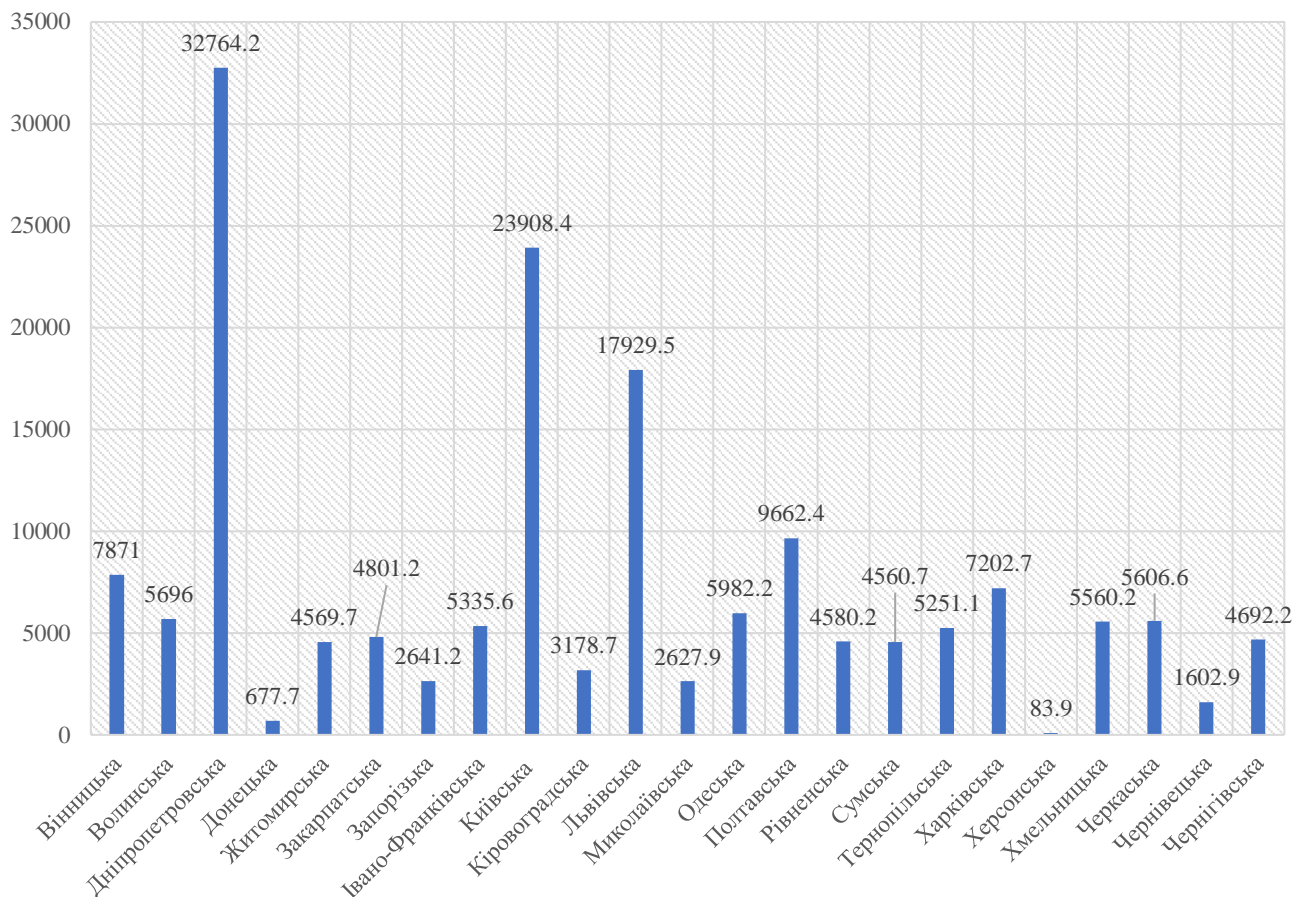

Рис. 2.12. Кількість організацій, що здійснювали наукові дослідження і розробки у 2024 р.

Джерело: [139]

Важливе значення для реалізації інноваційних проєктів та організації процесу управління інноваціями на підприємстві відіграють капітальні інвестиції, до яких провідні вітчизняні дослідники [140-142] відносять витрати на придбання та модернізацію матеріальних та нематеріальних необоротних активів, а саме будівель, споруд, обладнання, транспортних засобів, інформаційно-комунікаційних технологій, програмного забезпечення і т.ін.

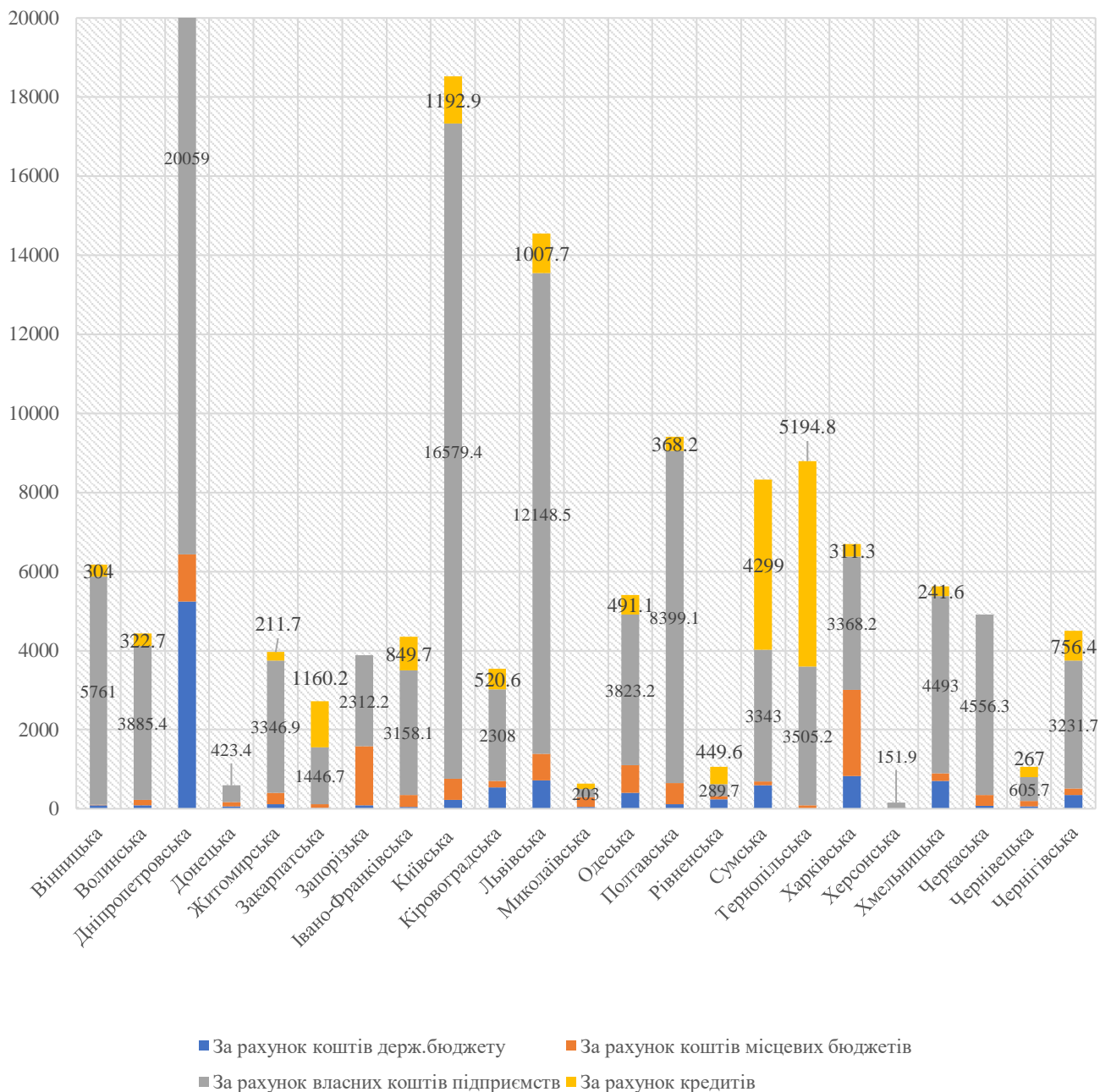
Основна мета капітальних інвестицій – збільшення виробничих потужностей в довгостроковому періоді, відновлення основних засобів, що одночасно сприятиме збільшенню вартості необоротних активів підприємства. На думку дослідників Г. Партіна та О. Дідуха, зростання обсягів капітальних інвестицій має позитивний вплив на стан національної та регіональної економіки, оскільки забезпечує розвиток потенціалу підприємств, впровадженню у виробничий процес нових технологій і засобів виробництва, забезпечує вихід підприємства на нові ринки [143]. За обсягом залучених капітальних інвестицій у першому півріччі 2025 р. також спостерігаємо лідерство Дніпропетровської, Київської та Львівської областей завдяки концентрації великого промислового капіталу та розвинутій виробничій базі (рис. 2.13).

Рис.2.13. Обсяг капітальних інвестицій, млн.грн., січень-червень 2025 р.

Джерело: [132;135]

Дослідження структури капітальних інвестицій дозволяє зробити висновок про переважання фінансування за рахунок власних коштів підприємств (рис.2.14).

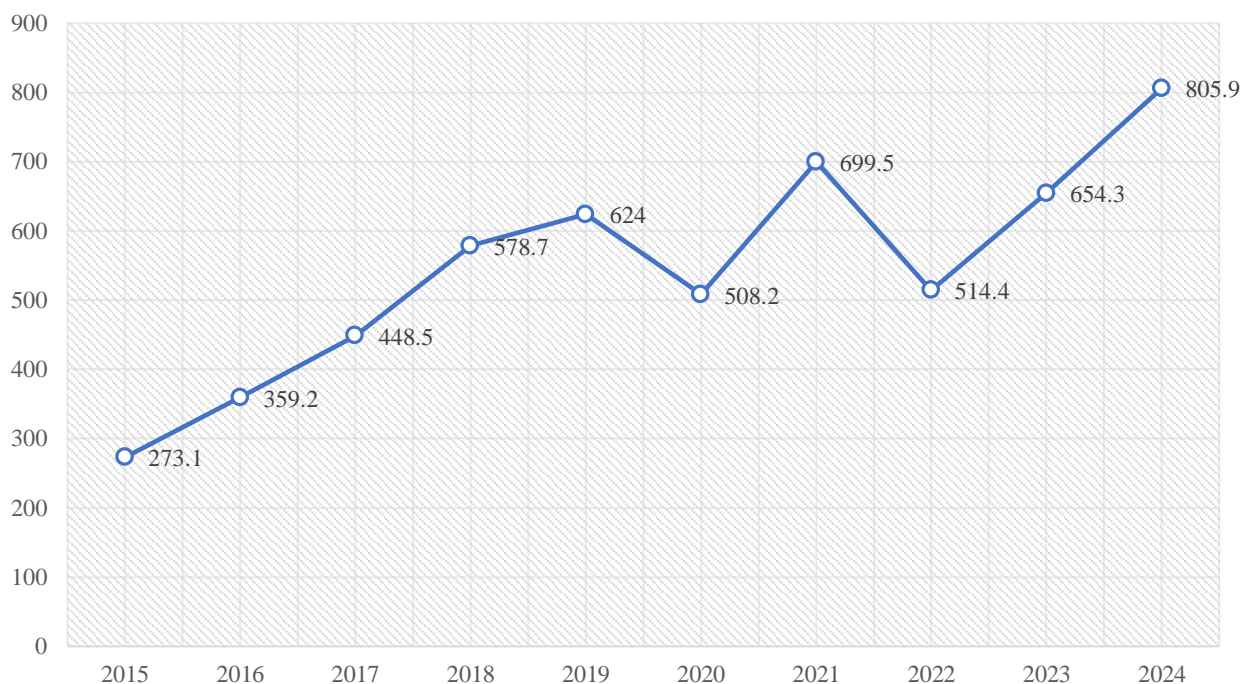
Рис.2.14. Структура капітальних інвестицій, млн.грн., січень-червень 2025 р.

Джерело: [135]

Так, у I півріччі 2025 р. обсяг капітальних інвестицій за рахунок власних ресурсів на у Дніпропетровській області склав 20059 млн.грн. в порівнянні із

1186,2 млн.грн. за рахунок коштів місцевого бюджету і 5243, 1 за рахунок державного бюджету. Аналогічне значне відставання обсягів інвестування за рахунок бюджетної підтримки спостерігається і у Київській області – 16579,4 млн.грн. склали інвестиції за рахунок власних ресурсів в порівнянні [135]. Найвищий рівень бюджетної підтримки за підсумками січня-червня 2025 р. мала Харківська область, що пов'язане із відбудовою стратегічно-важливих об'єктів, перш за все інфраструктурного призначення, зруйнованих та пошкоджених внаслідок військових дій з боку рф. Низький рівень капітальних інвестицій спостерігається у Закарпатській та Чернівецькій областях, що обумовлене туристично-рекреаційним напрямом розвитку регіональної економіки, Рівненській та Кіровоградській – переважанням сільськогосподарського виробництва.

Динаміка капітальних інвестицій за період 2015-2024 рр. характеризується неоднорідністю (рис.2.15).

Рис.2.15. Динаміка капітальних інвестицій за 2015-2024 рр., млрд.грн.

Джерело: [135]

Так, починаючи з 2015 р. починається поступове збільшення обсягу капітальних інвестицій і у 2019 р. їхній обсяг склав 624 млрд.грн. в порівнянні із

273,1 млрд.грн. у 2015 р. Ситуація із пандемією COVID-19 негативно вплинула на інвестиційну активність – у 2020 р. обсяг капітальних інвестицій склав 508,2 млрд.грн., що на 19% менше значення показника у попередньому періоді. Подальшому зростанню протидіяла повномасштабна війна, проте, незважаючи на безпекові умови, вже у 2023 р. вдалось збільшити обсяг капітальних інвестицій до 654, 3 млрд.грн., що лише на 6,5 % менше показника 2021 р., про що свідчать наявні статистичні дані [135]. У 2024 р. відбулось подальше зростання до 805,9 млрд.грн.

Пріоритет щодо інвестування мають машини та обладнання – 32,8 % всього обсягу інвестування. За сферами економічної діяльності, згідно інформації, наданої Державною службою статистики України, найбільші темпи зростання обсягу спостерігались у сфері транспорту і складського господарства, поштової діяльності – на 77,5% в порівнянні із 2023 р. Основними сферами інвестування були енергетика, будівельна галузь, металургія, ІТ-галузь та переробна промисловість. Негативний вплив на динаміку обсягу капітальних інвестицій має макроекономічна та політична нестабільність внаслідок ризиків військових дій та загроз національній безпеці, а також складність забезпечення умов для розширеного відтворення в Україні. Значення показника Індексу інвестиційної привабливості України у 2022 р. склав 2.17 балів із 5, що є негативною тенденцією та мінімальним показником, починаючи із 2013 р. [144]. Наступні роки характеризуються покращенням ситуації: 2,44 бали у 2023 р. та 2,49 у 2024 р. [145]. Незважаючи на те, що більшість компаній, перш за все іноземних, вважають доцільним призупинити інвестиційну діяльність під час військового стану, є інвестори, які продовжують працювати, незважаючи на економічні, соціальні та безпекові ризики. Так, за перше півріччя 2024 р. обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну склав 2,96 млрд. дол, що на 30% перевищує показник 2023 р. [146].

Проаналізуємо зміни, що відбулись в обсягах фінансування інноваційних процесів (додаток А). Військовий стан і військові дії негативно вплинули на динаміку показника витрат на інновації у 2022-2023 р. в порівнянні із 2020 р., проте частина

регіонів, а саме Запорізька, Дніпропетровська, Харківська, Хмельницька, Вінницька області залишають високий рівень витрат на інновації, а деякі регіони, зокрема Хмельницька, Харківська, Тернопільська, Рівненська, Полтавська, Одеська, Кіровоградська, Київська, Івано-Франківська, Закарпатська, Запорізька, Житомирська, Волинська, Вінницька області збільшили витрати на інновації у 2024 р. в порівнянні із 2022 р. Зміна тренду обумовлена стрімким розвитком оборонних технологій, що забезпечується проведенням науково-технічних розробок та досліджень. Так, у 2023 р. частка інвестицій у наукові дослідження склала 0,37%, що наближене до показника 2021 р. – 0,38%. Пріоритет у проведенні досліджень мають галузь транспортного машинобудування та виробництва електронних компонентів та виробів [137]. Проте в порівнянні із міжнародними стандартами, значення показника є доволі низьким. Наприклад, для країн ЄС середнє значення частки витрат на інновації у 2023 р. становила 2,22% ВВП за даними 2023 р. Для деяких країн Східної Європи значення показника склало: для Польщі – 1,56%, Угорщини – 1,39%, Румунії – 0,52%. Найвищі значення показника мають США – 3,6%, Японія – 3,4% та Китай – 2,6%. [146].

Рівень наближення до цифрової економіки відображає рейтингова методика Network Readiness Index (NRI), що дозволяє провести комплексний аналіз економіки країни щодо її потенціалу використовувати цифрові технології. У 2024 році експертами було проведено оцінку 133 економік світу. Так, лідерами в рейтингу є Сполучені Штати Америки, Сінгапур та Фінляндія. Покращити результати діяльності змогли такі країни, як Швеція (4 місце замість 6 у 2023 р.), Республіка Корея (5-те місце в порівнянні із 7 у 2023 р., Велика Британія (8 місце) [147]. Україна за підсумками експертів знаходиться на 43 позиції. Рейтингова позиція України в рейтингу за роками надано в таблиці 2.5.

Тенденції зміни позиції України в рейтингу мережевої спроможності дозволяють зробити наступні висновки. Починаючи із 2019 р. позиції України щорічно покращувались (65 місце у 2019 р. та 43 місце у 2023-2024 рр.).

Рейтингові місця України за компонентами Network Readiness Index

Складова індексу	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Технології	67	62	50	45	43	44
Люди	71	65	48	37	25	28
Управління	63	58	57	57	58	56
Вплив	67	79	47	57	54	51
Загальний рейтинг	65	64	53	50	43	43

Джерело: [147]

Незважаючи на складні економічні та політичні обставини, розвиток віртуальних комунікацій відбувається доволі активно, проте слід назвати ряд чинників, що мають негативний вплив на процеси інформатизації комунікацій. По-перше, це недостатня охопленість мережею інтернет населених пунктів та територій і одночасно висока вартість мобільних послуг, що обмежує доступність певних категорій громадян. По-друге, недостатній рівень інституційної підтримки та нормативно-правового забезпечення функціонування віртуальних організацій, відносин онлайн-зайнятості. По-третє, недостатній рівень розвитку цифрових компетенцій спеціалістів, що залучаються до управлінського процесу, в тому числі у сфері державного управління.

Для деталізації і комплексного сприйняття результатів оцінки готовності економічно активного населення до зайнятості в умовах формування цифрової економіки доцільно розглянути основні компоненти індексу. Розрахунок індексу передбачає оцінку за наступними субіндексами:

- вимір середовища для впровадження інформаційно-комунікаційних технологій;
- здатність суспільства до використання ІКТ;
- фактичне використання зацікавленими сторонами;

- вплив ІКТ на процеси в економіці та суспільстві [147].

Найбільш високі позиції у структурі рейтингу Україна займає за показником здатності суспільства до використання ІКТ. Так, за досліджуваний період позиція України в рейтингу за цією складовою змінилась від 71 позиції у 2019 р. до 28 позиції у 2024 р., хоча в порівнянні із 2023 р. Україна втратила одне місце [147].

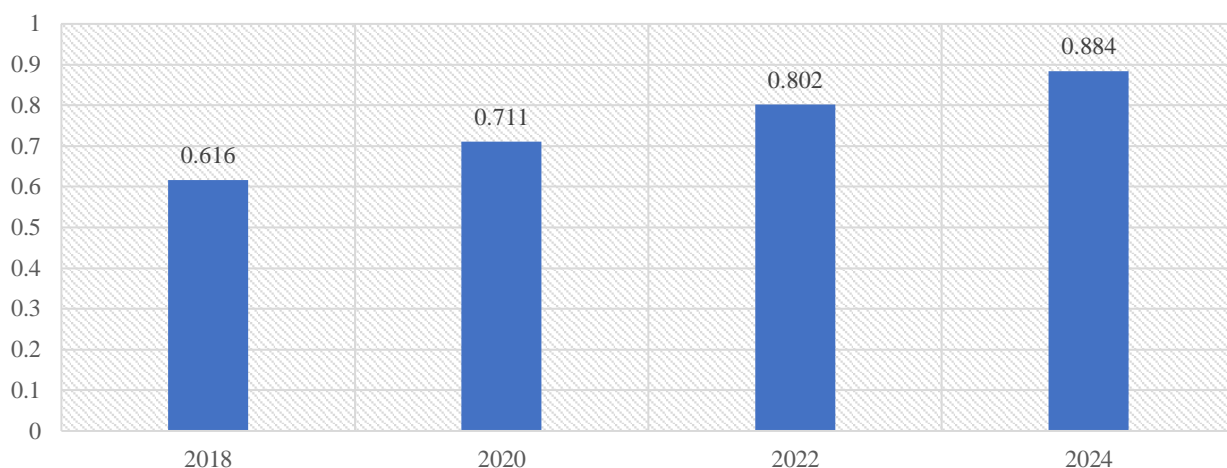
Проведений аналіз динаміки рейтингової оцінки України дозволяє зробити висновок про наявність позитивних тенденцій щодо впровадження цифрової грамотності серед населення, здатності громадян до сприйняття цифрових трансформацій та впливу цифровізації. Аналіз рейтингових позицій за основними складовими свідчить про дієві напрямки з боку державної влади щодо становлення цифрової економіки та підвищення рівня цифровізації суспільства, а також реалізації концепції електронного врядування. Суттєвий вплив на комунікацію між державою і суспільством має використання порталу «Дія», що дало змогу покращити якість електронних послуг як для громадян, так і представників бізнесу. Таким чином, оцінка людського потенціалу та вплив чинника спроможності суспільства до використання технологій цифрових комунікацій дозволяє зробити висновок про наявність цифрової готовності громадян за умови інвестування в особистий розвиток як основного конкурентного чинника національної економіки, що здатен змінити рейтингові позиції країни у міжнародних порівняннях, які оцінюють стан інноваційної системи країни.

Зазначений індекс визначає здатність країни використовувати можливості інформаційно-комунікаційних технологій та надає комплексну оцінку для суб'єктів бізнесу для прийняття своєчасних управлінських рішень, оскільки дозволяє врахувати вплив наявного людського і технологічного потенціалу та в подальшому врахувати існуючі тенденції при розробці напрямків державної інноваційної політики. Отримання інформації щодо здатності впровадження інформаційно-комунікаційних технологій має також стратегічну важливість, оскільки дає можливість оцінити здатність до об'єднання окремих громадян,

організацій, підприємств з іншими учасниками світового інформаційного простору.

Важливим показником цифровізації суспільних та економічних процесів виступає рівень охоплення державними електронними послугами, який, незважаючи на військові дії та макроекономічну нестабільність, має позитивну динаміку. Наприклад, у 2023 р. частка українців, що користувалась електронними державними послугами, склала 64 % в порівнянні із 32% перед початком військової агресії [148]. Соціологічні опитування доводять про задоволеність споживачами електронними послугами, що надаються державою, про це засвідчили 84% респондентів, проте з цього числа 31 % надали позитивну оцінку і роботі ЦНАПів як фізичних центрів обслуговування громадян [148].

Об'єктивну оцінку динаміки розвитку електронного врядування надає аналіз глобального індексу розвитку електронного врядування (EGDI). Зазначений показник дає можливість оцінити рівень зрілості національної цифрової політики на основі розвитку процесу надання електронних публічних послуг, стану цифрової інфраструктури та наявності у громадян-користувачів послуг відповідних цифрових компетентностей [149]. Динаміка показника для України надано на рис.2.16.

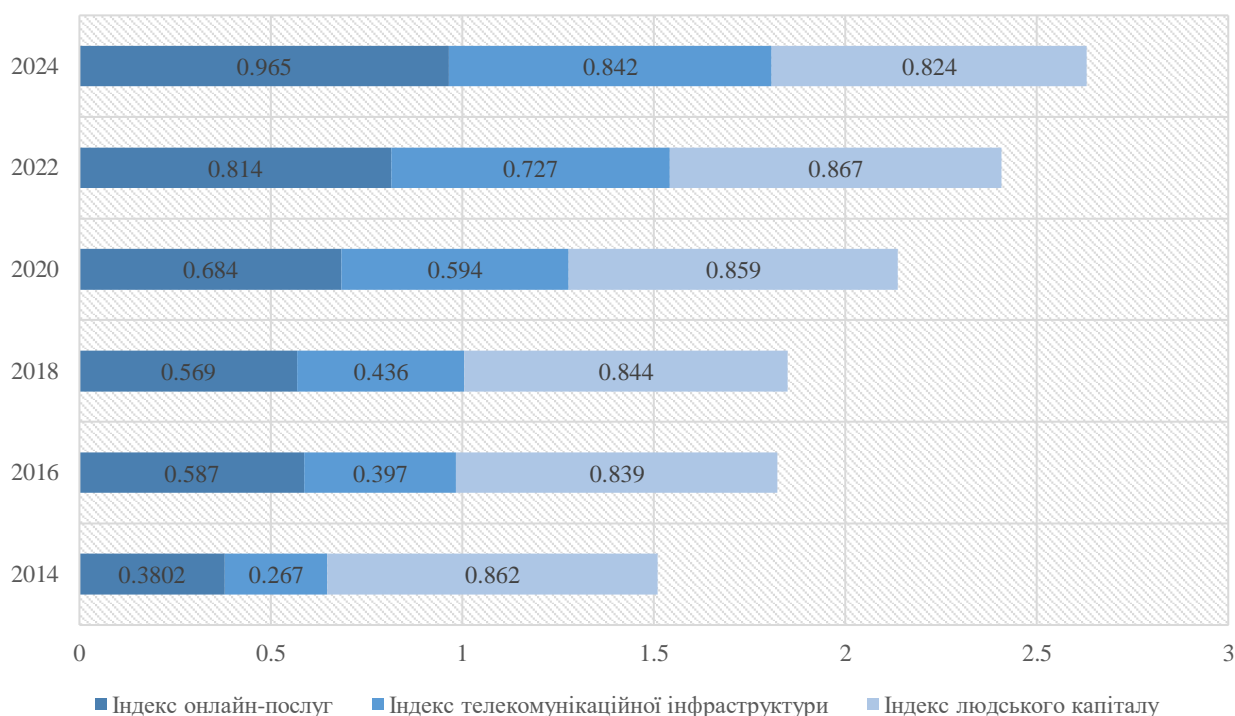

Рис.2.16. Динаміка Індексу розвитку електронного врядування в Україні за роками

Джерело: [149]

Аналіз Індексу електронного врядування дозволяє охарактеризувати сильні та слабкі сторони становлення електронного уряду та результативність цифрових процесів в публічному управлінні. Згідно інформації, наданої ООН, за останні роки відбулась динаміка стійкого зростання Індексу. Так, за даними 2018 р. значення Індексу відповідало нижчому середньосвітовому рівню (0,616). Проте наступними роками відбулось його зростання, незважаючи на початок військової агресії РФ (0,802 у 2022 р., 0,884 у 2024 р.). За підсумками 2024 р. Україна увійшла у топ-30 країн у глобальному рейтингу [149].

Проте в контексті оцінки зазначеного індексу важливим є не лише аналіз динаміки, а і деталізація індексу за такими складовими, як індекс онлайн-послуг (OSI), телекомунікаційної інфраструктури (ТІІ) та людського капіталу (НСІ), що надана на рис. 2.17.

Рис. 2.17. Оцінка динаміки складових Індексу розвитку електронного врядування в Україні (2014-2024 рр.)

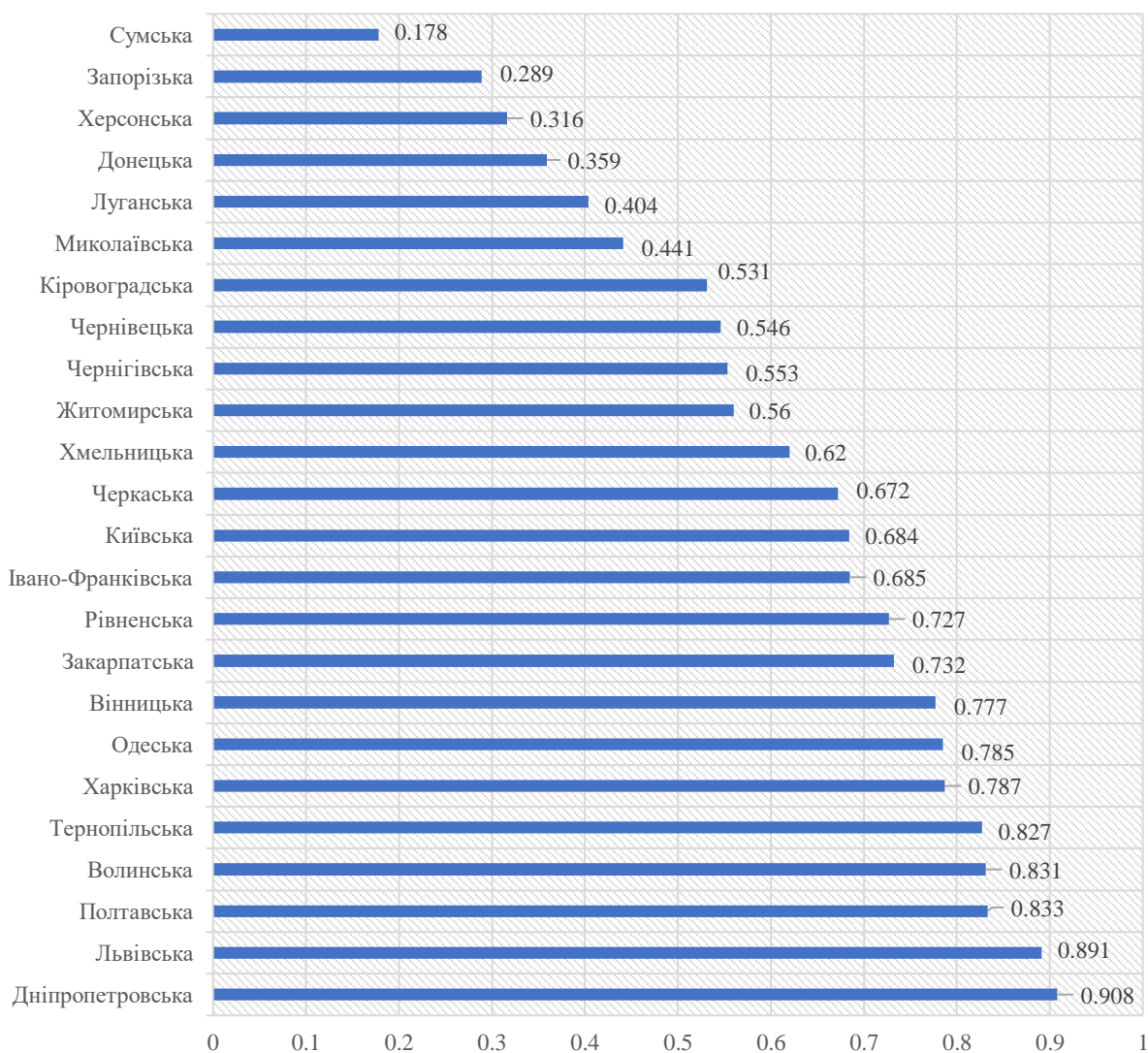
Джерело: сформовано і систематизовано автором за [149]

Аналіз складових Індексу електронного врядування свідчить про результативність державної політики у сфері впровадження цифрових послуг.

Позитивна тенденція спостерігається в динаміці індексу онлайн-послуг – за аналізуємий період відбулось його збільшення з 0,3802 у 2014 р. до 0,965 у 2024 р. [149]. Подібні тенденції відбулись завдяки виважені політиці уряду в напрямку розвитку процесів цифровізації в управлінні соціальною та економічною сферою. Це стосується як організації роботи ЦНАПів, так і впровадження цифрових платформ та трансформації відносин між владою та суспільством.

Позитивні тенденції також стосуються змін Індексу телекомунікаційної інфраструктури. Він характеризує рівень поширення мережі Інтернет, удосконалення технологій мобільного інтернету, інвестування в модернізацію мережевих технологій. Даний показника впродовж аналізуємого періоду також демонструє стійку динаміку зростання та набуває максимального значення у 2024 р. – 0,842, проте в порівнянні із країнами ЄС він є нижчим середнього рівня (0,86). Зазначений показник характеризує наявність технологічного базису для розширення процесів цифрової взаємодії між владою та громадянами і бізнесом. Незначні коливання характеризують динаміку індексу людського капіталу із зниженням до 0,824 у 2024 р., що пов'язане із розвитком освіти у сфері цифрових технологій, формуванням цифрових компетенцій та професійною підготовкою відповідних спеціалістів.

Регіональний вимір процесів цифровізації характеризує Індекс цифрової трансформації України, який є комплексним показником та відображає як рівень впровадження цифрових послуг, так і можливості цифрової інфраструктури та процеси використання цифрових технологій в діяльності обласних військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Максимальне значення індексу дорівнює 1, а його оцінка дає можливість зробити висновки щодо наявності у населення цифрових навичок, стану розвитку інфраструктури, рівня якості публічних онлайн-послуг та потенціалу цифрової трансформації органів місцевого самоврядування. Середнє значення Індексу цифрової трансформації за оцінками експертів у 2023 р. склав 0,632 (рис.2.18).

Рис.2.18. Індекс цифрової трансформації за регіонами, 2023 р.

Джерело: [150]

Найвищий рівень Індексу зафіксовано в Дніпропетровській (0,908), Львівській (0,891) та Полтавській (0,833) областях [150].

Розрахунок Індексу проводиться за наступними складовими:

- інституційна спроможність;
- розвиток інтернету;
- розвиток електронного врядування;
- впровадження режиму «без паперів»;
- цифрова освіта дорослих;
- візитівка регіону;

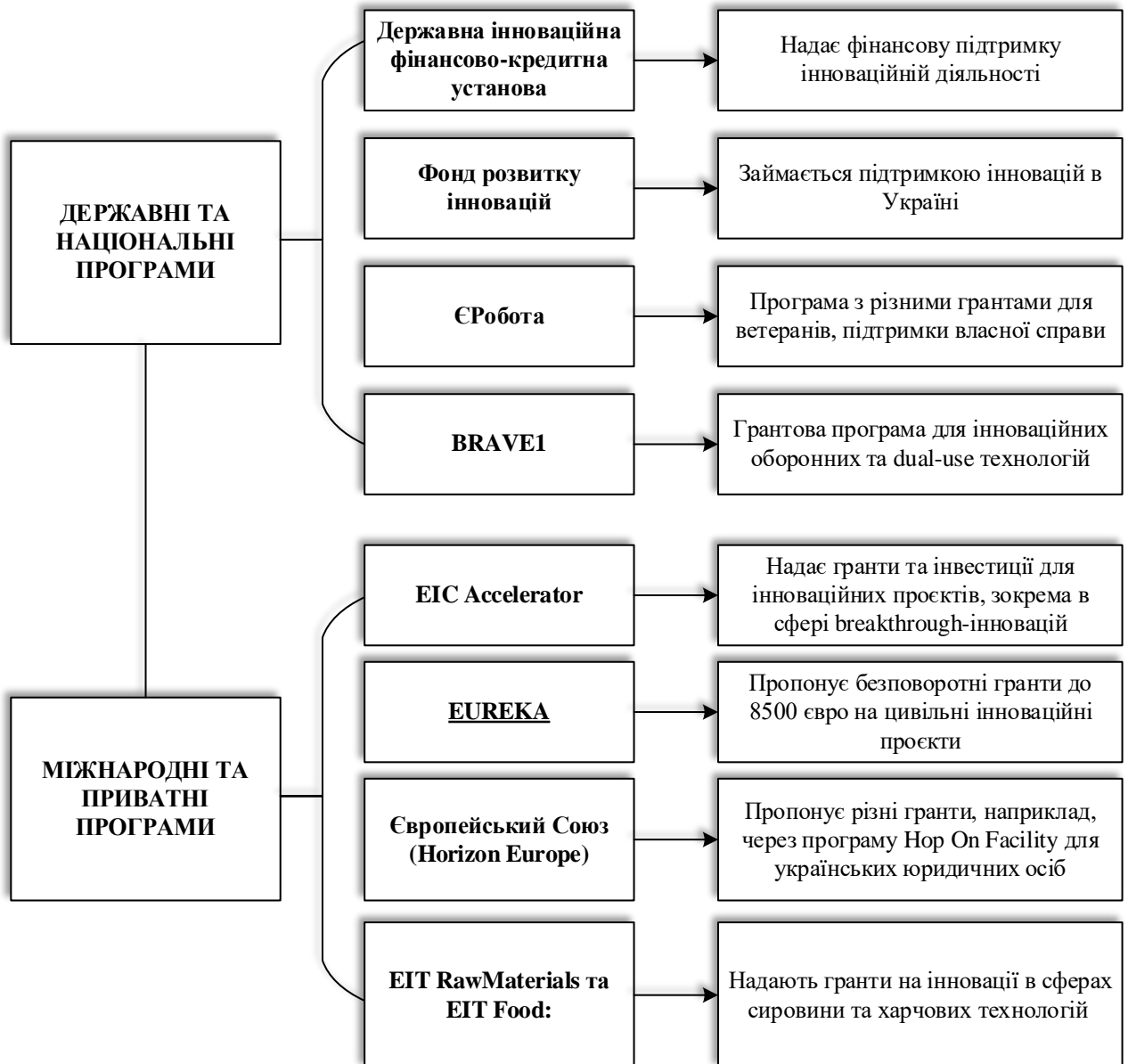
- поширення базових електронних послуг серед фізичних та юридичних осіб;
- галузева цифрова трансформація [150].

Проведення оцінки рівня цифрової трансформації за зазначеними складовими дало змогу зробити висновок щодо значної позитивної тенденції в напрямку використання безпаперового режиму в діяльності установ та організацій системи публічного управління та наданні базових електронних послуг. Також відмічається активізація процесів створення цифрових команд при обласних військових адміністраціях та відповідних підрозділів в організаційній структурі органів публічної влади.

Дослідження тенденцій інноваційно-інвестиційної діяльності та активності впровадження цифрових технологій на регіональному рівні дозволить обґрунтувати подальші напрями удосконалення механізмів публічного управління інноваційним розвитком окремих регіонів.

2.3. Економічна складова публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації

Значна частина інструментів економічного механізму публічного управління інноваційним розвитком має програмно-цільовий характер. Основними учасниками програм підтримки інновацій та сприяння інноваційному розвитку виступають державні установи, міжнародні фінансові організації та приватні фонди. Напрямами фінансово-економічної підтримки виступають грантові проєкти, менторство та консультаційна допомога у сфері впровадження інноваційних проєктів. Пріоритетними сферами діяльності та напрямками підтримки є оборонні технології (програма BRAVE1), стартапи, проєкти розвитку агропромислового виробництва, впровадження енергозберігаючих та циркулярних технологій. Основні державні програми підтримки підприємницької діяльності у сфері інновацій надано на рис. 2.19.

Рис.2.19. Основні державні програми підтримки підприємницької діяльності у сфері інновацій

Джерело: сформовано автором за [132]

Найбільший обсяг фінансової підтримки для інноваційних проєктів розвитку вітчизняна економіка отримує від ЄС. Так, на початок 2024 р. обсяг іноземних інвестицій в якості фінансової допомоги склав 23,7 млрд.євро. Частина інвестицій направлена на відбудову пошкоджених об'єктів, інша – на підтримку розвитку бізнесу, насамперед малих підприємств та інноваційного підприємництва. Наприклад, Європейським інвестиційним банком було виділено 300 млн. євро в якості кредитної лінії Укрексімбанку на фінансування

розвитку малого та середнього бізнесу. Відновлення співпраці відбувається із кредитними агенціями Німеччини та Італії. Для підвищення ефективності співпраці з іноземними фінансовими партнерами використовується цифрова платформа «Advantage Ukraine», на якій на початок 2024 р. було розміщено понад 130 проєктів загальною вартістю 67 млрд. дол. та отримано більше 150 заявок від іноземних інвесторів [151]. Найбільшу привабливість для інвестування мають, зазвичай, великі промислові компанії та агрохолдингові структури завдяки наявному виробничо – торгівельному потенціалу та ризикозахищеності. Щодо інноваційних підприємств малого бізнесу, то основною проблемою залишається система гарантування безпеки інвестицій з боку органів державної влади. Основними інструментами економічної державної підтримки іноземних інвестицій є:

- звільнення від сплати митного податку нового обладнання;
- пільгові умови для орендування земельної ділянки для реалізації інноваційних проєктів;
- користування об'єктами суміжної інфраструктури за рахунок державних коштів.

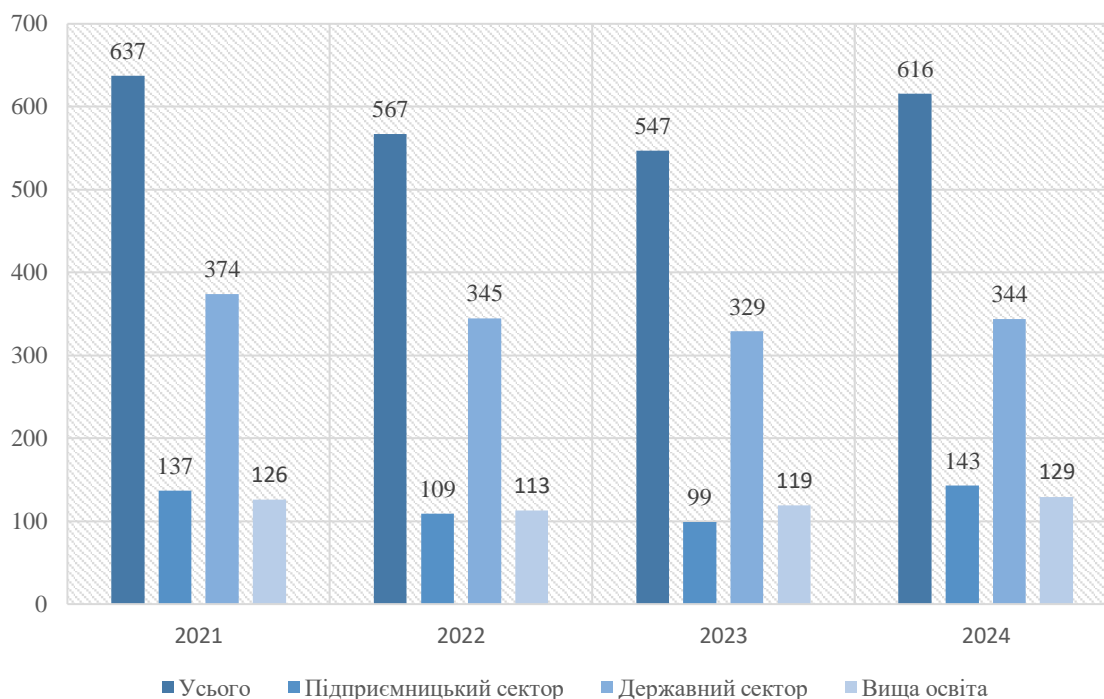
В рамках структури Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України створено Державну інноваційну фінансово-кредитну установу (ДІФКУ), функція якої полягає у забезпеченні фінансової підтримки інноваційної діяльності підприємств всіх форм власності, сприяння інвестиційній активності, в тому числі залученню іноземних інвестицій з метою підтримки національного виробника та його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках. Законодавчою базою визначено наступні завдання ДІФКУ:

- організація процесу відбору інноваційних проєктів на конкурсних засадах;
- фінансування досліджень, проєктів і програм у напрямку прогресивних науково-технічних розробок і технологій, випуску нових видів продукції, організація лізингових операцій, надання кредитної допомоги;

- реалізація заходів щодо фінансової підтримки розвитку інноваційної інфраструктури;
- фінансове забезпечення інноваційних та інвестиційних проєктів і програм за рахунок коштів державного бюджету відповідно до пріоритетів інноваційного та інвестиційного розвитку національної економіки;
- надання гарантій для фінансування науково-технічних і маркетингових досліджень;
- участь у заходах підтримки розвитку інноваційного підприємництва;
- співробітництво з міжнародними установами та організаціями з питань фінансування інноваційних проєктів, реалізація спільної інвестиційної діяльності та ін. [152].

Згідно інформації, наданої Державною службою статистики, у 2024 р. діяльність у сфері наукових досліджень і розробок здійснювали 616 організацій, основна частина яких (55,8%) належать до державного сектору економіки (рис.2.20).

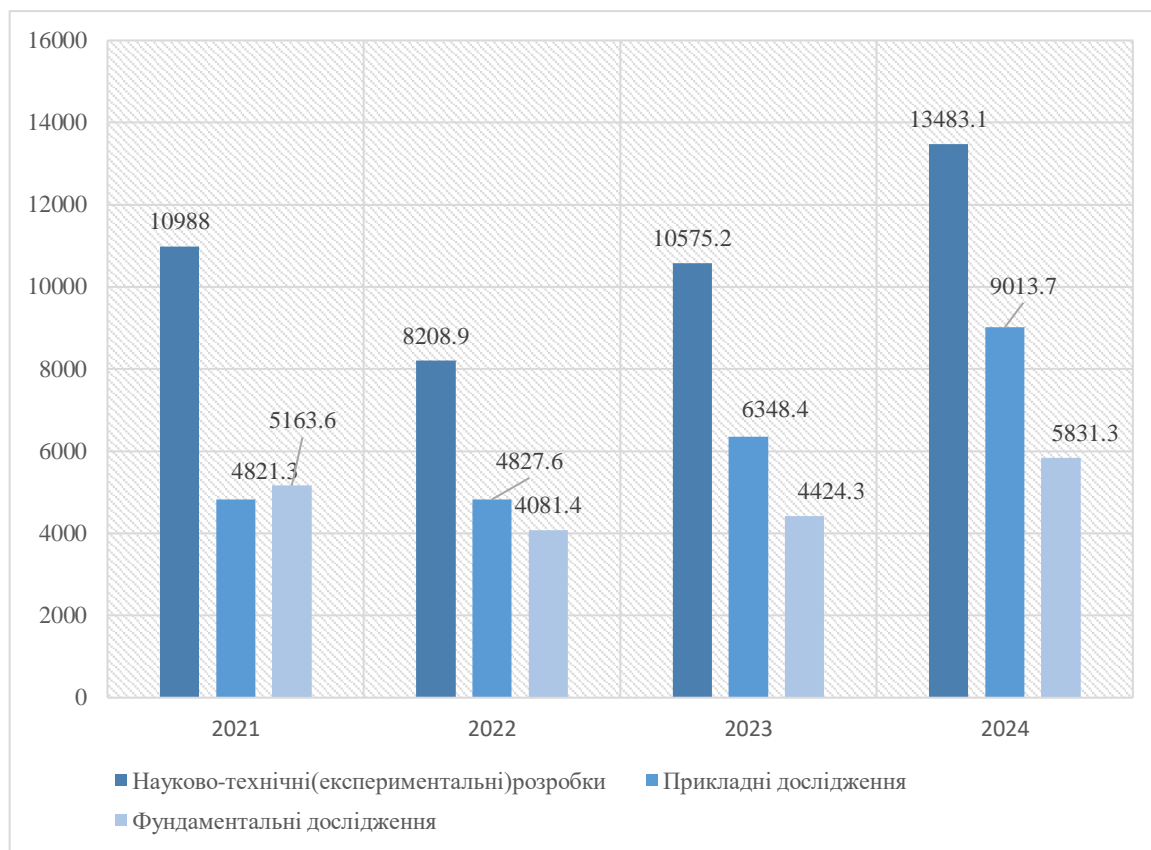

Рис. 2.20. Кількість організацій, що займаються дослідженнями і розробками, за секторами діяльності, од.

Джерело: [139]

Незважаючи на військові дії, кількість установ значно збільшилась в порівнянні із 2022 і 2023 рр. та наближається до значення 2021 р. [139].

В контексті аналізу економічного механізму інноваційного розвитку доцільно проаналізувати обсяг витрат на наукові дослідження та розробки (рис.2.21).

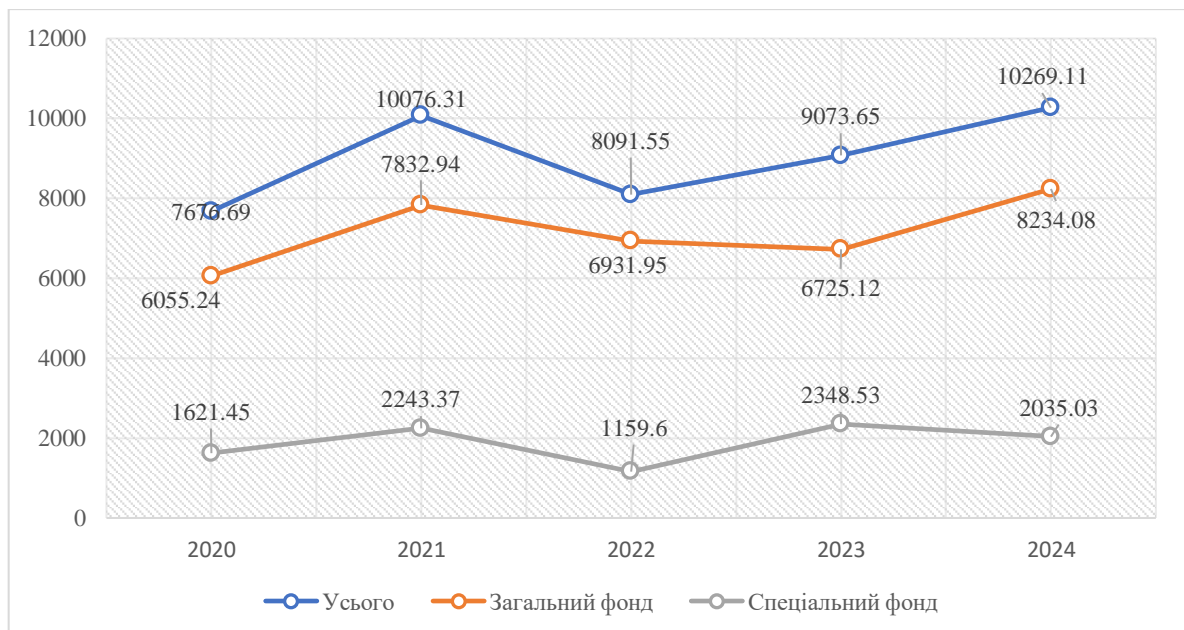
Рис.2.21. Розподіл загальних витрат на дослідження і розробки за видами робіт

Джерело: [139]

Так, за інформацією, наданою Державною службою статистики, питома вага витрат на проведення прикладних наукових досліджень в загальній сумі витрат збільшилась у 2023 та 2024 р. в порівнянні із 2010 роком відповідно з 19,6% до 29,7% та до 31,8% відповідно, проте відбувається зменшення частки витрат на проведення науково-технічних розробок (49,5 у 2023 р. та 47,6% у 2024 р.). Проте, в порівнянні із 2010-2012 рр. значно зменшилась частка витрат на проведення фундаментальних наукових досліджень, що пов'язане із скороченням діяльності та руйнуванням майна наукових установ, а також

міграцією науковців за кордон. Так, з початку повномасштабної агресії РФ 12% науковців були вимушені виїхати за кордон або емігрувати в інші регіони, змінивши місце роботи [135;139].

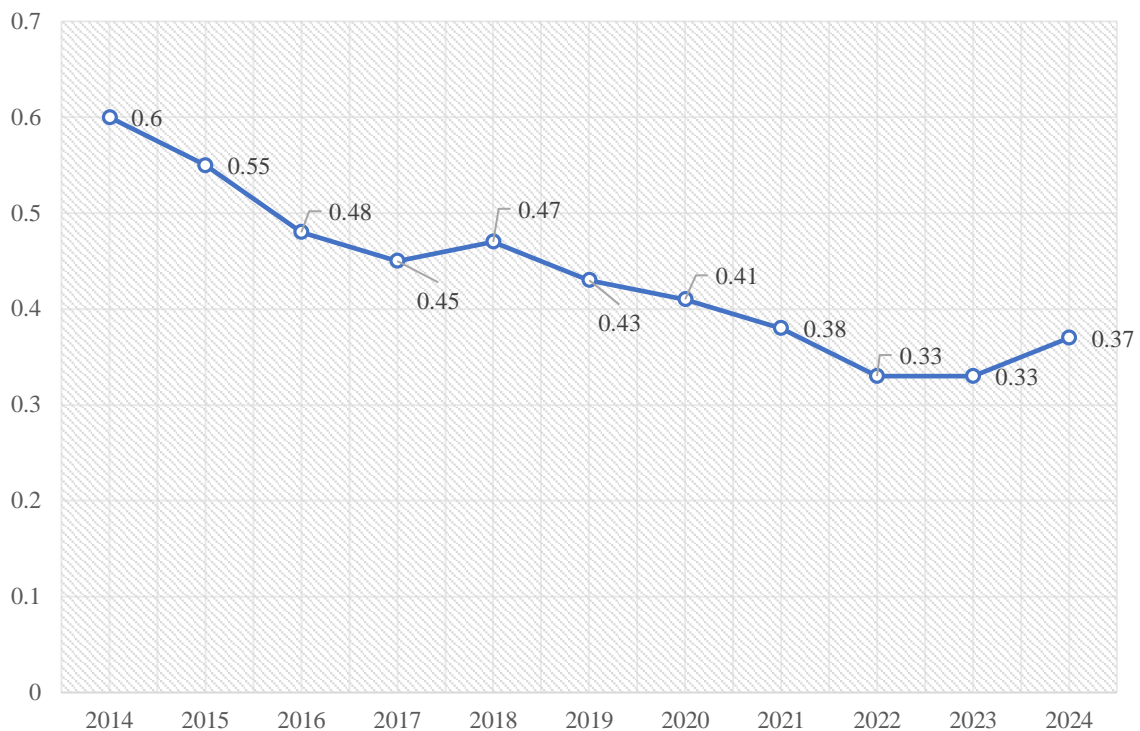
Дослідження економічного механізму публічного управління інноваційним розвитком у провідних європейських країнах, що займають перші місця у відповідних рейтингах, дозволяє зробити висновок про використання бюджетного фінансування в якості пріоритетного інструменту державної підтримки інновацій та наукових досліджень на регіональному рівні. В Україні за 2024 р. було виділено бюджетні кошти в обсязі 13324,4 млн.грн. під фінансування 41 програм, при цьому фінансування за рахунок коштів спеціального фонду складає 75,8% або 10094,7 млн.грн. Головними розпорядниками коштів є Національна академія наук України (55,7%) та Міністерство освіти та науки України (21,7% у Спеціальному фонді). Фінансування досліджень і розробок у 2024 р. в загальному обсязі склало 10269,11 млн.грн., з яких частка фінансування за рахунок загального фонду держбюджету становила 80,18%, що на 20% більше аналогічного показника у 2023 р. [135;139], що відображено на рис. 2.22.

Рис.2.22. Фінансування наукових досліджень і розробок за рахунок бюджетних коштів, млн.грн.

Джерело:[139]

Якщо розглядати частку витрат на наукові дослідження і розробки у % до ВВП, то аналіз свідчить про спадаючу динаміку зазначеного показника за останні 10 років. При цьому найнижче значення спостерігалось у 2022-2023 р.р. 0,33% із незначним збільшенням до 0,37% у 2024 р. (рис. 2.23).

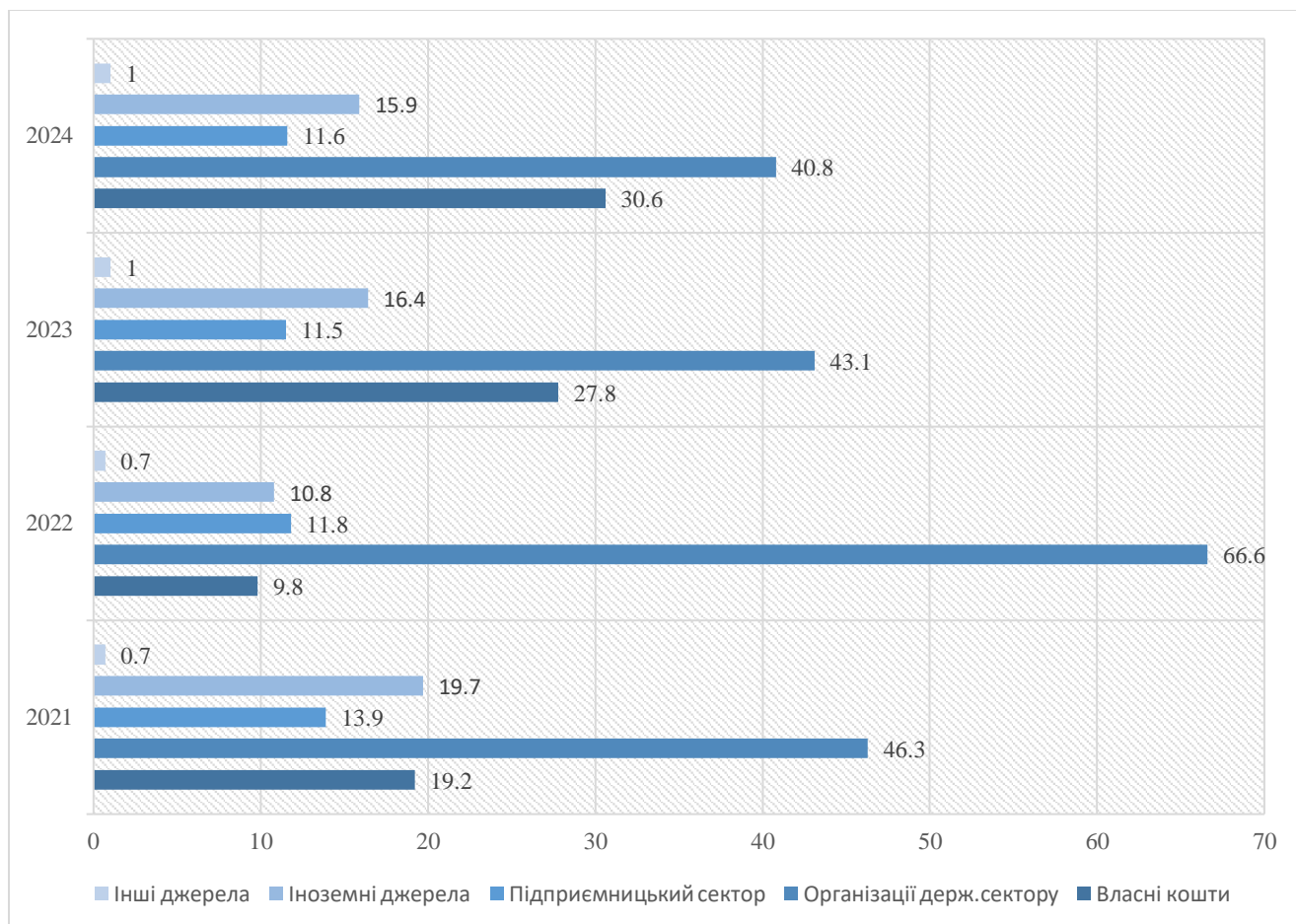

Рис. 2.23. Динаміка наукоємності ВВП в Україні, %

Джерело: [139]

Значення показника частки витрат на дослідження і розробки у % до ВВП для економіки України значно поступається іншим країнам. Так, за даними 2023 р. аналогічний показник для Ізраїлю складає 6,35%, Китаю – 4%, США – 3,5%, Швеції – 3,6%, Німеччини – 3,1%. Зазначене свідчить про низький рівень наукоємності економіки України як по відношенню до країн ЄС, так і інших країн-лідерів у сфері інноваційних розробок та низький рівень конкурентоспроможності на ринку нових технологій та продукції с високим ступенем доданої вартості. Це пов'язано в тому числі і з руйнуванням та релокацією промислових підприємств із Сходу України, зростанням навантаження на Державний бюджет. Проте виправленню даної ситуації і

розв'язанню проблеми фінансування допомагає іноземне інвестування та підтримка наукових досліджень міжнародними організаціями. Так, частка іноземних джерел фінансування розвитку науки у 2023 р. становила 16,4% в порівнянні із 10,8% у 2022 р.[139] (рис.2.24).

Рис.2.24. Питома вага витрат на дослідження і розробки за джерелами фінансування,%

Джерело: [139]

Отже, зважаючи на обмежені фінансові ресурси держави в напрямку підтримки інноваційних процесів, доцільно наявний фінансовий потенціал спрямувати на розвиток галузей та проведення досліджень в напрямках, що становлять базис інноваційного розвитку країни. Наявність бюджетного дефіциту, низький рівень мотивації бізнесу формують засади для об'єднання ресурсів та зусиль держави та бізнесу з метою активізації інноваційних процесів в умовах регіонального розвитку.

Аналіз існуючих інструментів державної фінансової підтримки інноваційної діяльності свідчить про наявність певних основних проблем та переваг, що узагальнено надано у табл.2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз інструментів державної фінансової підтримки інноваційної діяльності

№	Інструмент	Переваги	Недоліки
1	Грантова підтримка	Можливість отримання коштів на безповоротній основі	Високий рівень конкуренції, низький рівень прозорості проведення конкурсу на отримання гранту, надмірні бюрократичні процедури
2	Розвиток стартапів	Доступ до міжнародної мережі проєктів, поглиблення зв'язків із міжнародними партнерами	Потреба у додатковому фінансуванні на етапі реалізації
3	Кредитна підтримка	Можливість отримання кредиту за пільговою ставкою, зменшення фінансового навантаження на бізнес	Обмеженість доступу до кредитування
4	Підтримка інноваційного підприємництва, розвиток кластерів та технопарків	Можливість отримання фінансування інноваційних проєктів для малого та середнього бізнесу	Недосконала нормативно-правова база, недостатня підтримка інституційного середовища, відсутність дієвих мотиваційних механізмів

Джерело: сформовано автором

Мотиваційна складова механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону тісно пов'язана із організаційною та економічною складовою і знаходить відображення у наступних стимулах, що реалізуються за допомогою відповідних програмних та фінансових інструментів:

- технологічні стимули, що пов'язані із впровадженням нових технологій як засобу підвищення конкурентоспроможності підприємства;
- фінансові стимули, що активізують інвестиційний процес та сприяють збільшенню валової доданої вартості;
- виробничі, що забезпечують ефективне використання основних фондів підприємства та їх оптимізацію;

- інформаційні, що знаходять відображення у зниженні рівня асиметрії інформації в результаті взаємодії учасників інноваційного процесу;
- стимули кооперації, що передбачають створення умов для розвитку коопераційних зв'язків та прискоренням процесу дифузії інновацій.

В умовах суттєвих організаційних трансформацій важливою є оцінка реалізації інструментів державної підтримки та здатності їх адаптації до соціально-економічних змін. Правильна оцінка та підбір інструменту дозволять розв'язати проблеми реалізації інноваційних проєктів в залежності від стадії розроблення, реалізації або поширення. Важливим аспектом в цьому контексті нам вважається розвиток взаємодії між державними інституціями та підприємствами, що реалізують інновації. Так, суттєвим недоліком є недостатній рівень злагодженості та координації функціонування різних гілок влади, що відповідають за регулювання процесів інноваційно-інвестиційного розвитку. Заходи програмного регулювання, що використовуються в системі публічного управління, як правило, не є міжвідомчими, що впливає на швидкість та результативність їх реалізації. Наприклад, є недосконалою взаємодія технопарків та кластерів із державними установами, що відповідають за надання державної фінансової підтримки. Це впливає на своєчасне отримання державної допомоги та вирішення проблемних питань, що стосуються розвитку інноваційного підприємництва. Вагомим чинником також є недосконалість нормативної бази, яка регулює аспекти фінансового забезпечення державної підтримки, що негативно впливає на мотивацію іноземних інвесторів фінансувати конкретні інноваційні проєкти, а також знижує рівень партнерської взаємодії держави та бізнесу та ефективність інструментів державно-приватного партнерства. Також недосконалість регулювання відносин захисту прав інтелектуальної власності та певні розбіжності в законодавстві поряд із бюрократичними процедурами впливають на активність інноваційно-інвестиційної діяльності.

Таким чином, механізми публічного управління інноваційним розвитком регіону відіграють роль ключового інструменту стимулювання підприємницької

активності, забезпечуючи реалізацію принципу децентралізації управління та створюючи умови для перерозподілу інвестиційних ресурсів та ефективного використання приватного капіталу та бюджетних можливостей в розвитку інноваційного сектору [152]. Саме цей аспект дозволяє визначати ефективність функціонування системи публічного управління та відповідних владних інституцій. Таким чином, з точки зору виконання завдань інноваційного розвитку, реалізації функцій та впровадження відповідних управлінських механізмів доцільно класифікувати структури публічного управління інноваційною діяльністю в регіоні наступним чином (рис.2.25).

Рис. 2.25. Класифікація структур публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: розробка автора

Отже, проведена оцінка стану організаційно-правового забезпечення публічного управління та регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності дозволяють виокремити наступні загальні напрямки удосконалення механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону:

- підходи та методи оцінки інноваційного потенціалу регіону, інвестиційної активності та стану розвитку інноваційної діяльності в контексті тенденцій мезоекономічної системи;
- підходи та методи розробки структури механізму із врахуванням тенденцій динаміки соціально-економічних показників регіону;
- методи оцінки інноваційних проєктів та аналізу ризиків проєкту;
- підходи та методи стратегічного управління та розробки інноваційно-інвестиційної регіональної політики.

Дослідження існуючих механізмів публічного управління дозволяє визначити наступні позитивні та негативні результати їх дії, що в подальшому дозволить розробити конкретні напрямки їх удосконалення, реалізувати певні зміни та управлінські трансформації (табл.2.7).

Таблиця 2.7

Позитивні та негативні результати впливу дії механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону

Позитивні результати	Негативні результати
1.Виникнення нових інституційних взаємодій, що стимулюють розвиток інноваційного потенціалу регіону.	1. Можливість виникнення інституційних конфліктів між елементами системи публічного управління внаслідок функціональної неузгодженості.
2. Підвищення рівня конкуренції між виробниками на регіональному рівні, поглиблення науково-технічного співробітництва.	2.Виникнення інституційної нерівномірності внаслідок використання інструментів та впливів, що не враховують специфіку інноваційного потенціалу конкретного регіону.
3.Розвиток інституційного забезпечення інноваційного розвитку на регіональному рівні. Активізація вертикальної і горизонтальної інтеграції між учасниками інноваційного процесу.	3. Виникнення інституційних ризиків, пов'язаних із нестабільністю соціально-політичної системи та зміною напрямків державної економічної політики.

Джерело: сформовано автором

Таким чином враховуємо та припускаємо, що оцінка ефективності публічного управління інноваційним розвитком регіону та відповідних механізмів регулювання передбачає не лише орієнтацію на показники статистики інноваційної діяльності та активності наукового пошуку і

досліджень, а оцінку внеску регіональних структур у розвиток інноваційної активності та забезпечення інноваційного процесу із врахуванням позитивних та негативних результатів.

Висновки до розділу II

1. На основі використання системного підходу як основи наукового дослідження запропоновано систему публічного управління інноваційним розвитком регіону розглядати в якості комплексної моделі, що являє собою відкриту соціально-економічну сукупність наступних блоків: сфери, процесу та безпосередньо системи як набору елементів. Це дозволяє забезпечити комплексний підхід в дослідженні публічного управління інноваційним розвитком регіону та відповідних механізмів його реалізації. Процеси публічного управління інноваційним розвитком регіону в контексті пріоритетності інформаційної складової передбачають взаємодію керуючої та керованої підсистем, що спрямована на досягнення цілей інноваційного розвитку та використання інструментів впливу

2. Охарактеризовано основні підходи до визначення сутності поняття «механізм публічного управління», що дозволило зробити висновок про диференційованість наукових поглядів та підходів, проте виявило прогалини в напрямку удосконалення існуючих теоретико-методичних положень із врахуванням впливу інструментів цифровізації на управлінські процеси.

3. Обґрунтовано, що управління регіональним інноваційним розвитком забезпечується комплексною дією інституційних механізмів публічного управління, до яких відносяться організаційний та правовий механізми, та ресурсних механізмів, що забезпечують реалізацію напрямків регіональної інноваційної політики фінансовими, кадровими та інформаційними ресурсами. Кожен із зазначених механізмів формується шляхом використання відповідних інструментів та має специфічний набір цілей та завдань, що обумовлює їх функціональний зміст. Таким чином, розгляд механізмів публічного управління інноваційним розвитком запропоновано проводити з позиції системно-

функціонального підходу, що надасть змогу визначити окремі елементи кожного із механізмів та умови виконання конкретних функцій. Використання системно-функціонального підходу дає можливість розглянути систему публічного управління на основі формування інформаційних комунікацій, що мають вигляд прямих та зворотніх зв'язків між суб'єктами публічного управління та бізнес-структурами, об'єктами інноваційного підприємництва, що реалізують функцію інноваційного розвитку в межах регіону.

4. Розглянуто організаційний механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону в контексті діяльності суб'єктів публічної адміністрації, що дало змогу охарактеризувати функціональний зміст органів виконавчої влади та їх взаємодію на основі принципів координації та підпорядкування.

5. Охарактеризовано правовий механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону з точки зору інтеграції процесів інноваційного розвитку та цифровізації. Так, виокремлено основні блоки, що регулюють питання інноваційного розвитку на регіональному рівні та процеси впровадження цифрових технологій та інструментів, а саме: нормативно-правові акти, що формують засади процесів цифрової трансформації економіки та суспільства та регулюють реформування системи публічного управління; нормативно-правові акти, що регулюють питання впровадження інновацій.

6. Вплив активізації інформаційно-цифрових технологій на управління процесами інноваційного розвитку та формування державно-підприємницьких комунікацій розглянуто за допомогою інструментарію SWOT-аналізу, який дає змогу адекватно оцінити умови зовнішнього і внутрішнього середовища на різних рівнях державно-муніципального управління та реалізацію інформаційного механізму публічного управління. Сучасний тренд механізмів публічного управління інноваційним розвитком полягає у формуванні розвиненої інноваційної інфраструктури, що виступає важливим базисом функціонування регіональної інноваційної системи.

7. Обґрунтовано, що аналітичне дослідження стану інноваційного розвитку за окремими регіонами України є доцільним на основі системного підходу, оскільки системна методологія дає змогу врахувати комплекс зовнішніх та внутрішніх чинників, що впливають на стан інформаційно-інноваційної системи регіону. Зокрема, системно-структурний підхід дозволив оцінити рівень розвитку інноваційно-інформаційної регіональної системи з точки зору діяльності окремих елементів, що формують її склад, а саме підприємств, що реалізують технологічні та продуктові інновації. Використання системно-функціонального підходу дало змогу дослідити стан інноваційно-інформаційної системи регіону загалом та розкрити її регіональну функціональність.

8. Як довів проведений аналіз, основні причини погіршення умов інноваційної діяльності пов'язані із ризиками, безпековими чинниками, викликаними військовою агресією РФ. До негативних тенденцій відносяться зниження показників наукової активності, інституційної спроможності та ефективності використання людського капіталу. Дослідження тенденцій інноваційно-інвестиційної діяльності дозволить обґрунтувати подальші напрями і тенденції удосконалення механізмів публічного управління інноваційним розвитком окремих регіонів.

9. Оцінка економічного механізму публічного управління інноваційним розвитком дала змогу зробити висновок, що основною проблемою залишається система гарантування безпеки інвестицій з боку органів державної влади. Значна частина інструментів економічного механізму публічного управління інноваційним розвитком має програмно-цільовий характер. Наявність бюджетного дефіциту, низький рівень мотивації бізнесу формують засади для об'єднання ресурсів та можливостей системи публічного управління та бізнесу з метою активізації інноваційних процесів в умовах регіонального розвитку.

Основні положення розділу опубліковані в працях автора : [41;112;152]

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

3.1. Стратегічні аспекти публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації

Управління інноваційним розвитком в умовах трансформаційних процесів є важливим питанням, що вирішується апаратом системи публічного управління, оскільки несвоєчасне розв’язання проблеми супроводжується ризиком зниження інноваційної активності на рівні регіонів. Процесам публічного управління, згідно досліджень світового досвіду, властива інноваційність, яка відображає внесок держави в якісне перетворення соціально-економічної та культурної сфери [153]. Модернізація інструментів публічного управління, одночасно із розв’язанням проблем інноваційного розвитку, вирішують питання зайнятості населення визначеної території та ефективного використання природних ресурсів, попереджують появу кризових явищ. Як доводить проведений в розділі II аналіз механізмів публічного управління інноваційним розвитком, основними проблемами є недостатній рівень фінансування та державної підтримки, нерівномірність розвитку регіональної інноваційної інфраструктури, відсутність мотивації підприємницького сектора до впровадження інновацій. Складність соціально-економічних умов реалізації інноваційних проєктів розвитку підприємств та громад актуалізують впровадження гнучкого механізму публічного управління інноваційним розвитком та реалізацію відповідної стратегії для активізації інноваційних процесів та подальшої підтримки з боку держави. Проте не кожен із регіонів України дотримується стратегічного підходу щодо реалізації напрямків управління інноваціями, що гальмує рівень впровадження інноваційних проєктів, реалізації досліджень і розробок на макрорівні. У зв’язку із цим процеси і напрямки публічного управління інноваційним розвитком регіону передбачають зміну моделі управління та

розробки відповідного конструкту із ефективними інструментами адаптації до існуючих умов.

Узагальнюючи аналіз стану механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону, проведений в розділі II дисертаційної роботи, виокремимо загальні характеристики сучасного стану публічного управління, що мають відношення до регіональної інноваційної політики:

- взаємодія відповідальних установ та організацій як єдиної економічної системи в рамках організаційної структури публічного управління;
- взаємодія держави та підприємницького сектора економіки для реалізації досліджень та впровадження інновацій;
- наявність норм та правил поведінки в рамках існуючих процесів регуляторного впливу;
- наявність інноваційної та інституційної інфраструктури.

Діяльність сучасних структур публічного управління інноваційною діяльністю в регіоні спрямована на реалізацію наступних завдань:

- розподіл фінансових ресурсів на користь проєктів формування потенціалу регіональної економіки із врахуванням територіальних природно-кліматичних, соціально-економічних та демографічних особливостей, а також актуалізації впровадження Цілей сталого розвитку;
- сприяння створенню нових технологій в рамках забезпечення конкурентоспроможності бізнесу на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- підтримка заходів, направлених на зниження витрат інноваційної діяльності малого та середнього бізнесу;
- відбір та просування інноваційних проєктів, що відображають регіональну спрямованість, забезпечують дотримання принципів енергоефективності, економного використання природних ресурсів та забезпечення продовольчої безпеки;
- формування інфраструктури підтримки інновацій.

Успішна реалізація заходів інноваційної політики в умовах цифрових трансформацій залежить від використання технологій та інструментів

стратегічного управління та планування, що забезпечують облік індикаторів стану інноваційного розвитку, взаємозалежність показників, відкритість звітної інформації. Найбільшу актуальність це питання має в контексті реалізації державних та регіональних програм інноваційного розвитку.

Вплив нестабільності соціально-економічних процесів в умовах військового стану, високий рівень невизначеності зовнішніх впливів ускладнюють процеси прийняття рішень в напрямку розвитку регіонів та удосконалення публічного управління інноваційною сферою на мікро- та мезорівні. Використання стратегічного підходу в публічному управлінні інноваційним розвитком вирішує ряд завдань, а саме дає змогу врахувати комплексний вплив економічних, соціальних, екологічних, безпекових чинників на розвиток суб'єктів інноваційної діяльності в регіоні та забезпечення стабільних процесів розробки та впровадження інновацій.

Дослідження сучасних теоретико-методологічних аспектів впровадження стратегічного підходу в систему публічного управління інноваційним розвитком регіону дає змогу констатувати наявність наступних ключових авторських позицій щодо зазначеної проблематики. Наприклад, Михайлов М. робить акцент на логістичному аспекті стратегічного управління, зазначаючи, що «...стратегія регіональної логістики .... пов'язана із продуктивними силами, ефективністю функціонування сфери матеріального виробництва і територіальним поділом праці» [154]. В свою чергу Вороніна В. вважає, що інноваційна стратегія відіграє важливу роль і займає принципово нове місце в системі заходів державного управління [155]. Дослідниця Комеліна О. зауважує на пріоритетності завдань створення цілісної інноваційної інфраструктури на стратегічних, нормативно-правових та організаційних засадах, що сприятиме стратегічному цілепокладанню в системі заходів державної економічної політики, визначенню напрямів розвитку підприємництва [156]. Також слід звернути увагу на позицію Мельниченко Г. та Білоус С., яка полягає у констатації важливості побудови системи стратегічного управління інноваційним розвитком регіону на основі розробки відповідної стратегії, що відводить провідну роль бізнесу та

спрямована на забезпечення конкурентоспроможного попиту на інновації [157, с.173].

Погоджуючись із поглядами провідних науковців, вважаємо доцільним зазначити, що проблеми недостатньої активізації інноваційних процесів в умовах військового стану та погіршення економічного стану пов'язані із нерозвиненістю відповідних механізмів публічного управління, орієнтацією виключно на наявний інвестиційний та ресурсний потенціал із недостатнім врахуванням чинників зовнішньої дії та оцінкою сприйнятливості до нововведень в управлінському процесі. Саме використання підходів стратегічного управління в управлінні інноваційним розвитком та стимулюванні інноваційної активності підприємств регіону має наступні переваги в порівнянні з іншими управлінськими підходами:

- можливість врахування та поступового збалансування різноманітних чинників впливу на процес трансформації інноваційної діяльності на основі використання інноваційного потенціалу регіону як пріоритетного ресурсу;

- координація комунікацій та взаємовідносин між складовими інформаційно-інноваційної системи регіону та суб'єктами системи публічного управління в умовах регулюючого впливу;

- узгодження інтересів суб'єктів інноваційної діяльності та органів державної влади в умовах стимулювання підприємницької активності в напрямку досліджень, розробок та їх впровадження.

Трансформація публічного управління інноваційним розвитком регіону в напрямку стратегічних орієнтирів дозволить проводити аналіз та враховувати тренд змін основних показників інноваційної активності та їх взаємозв'язку із соціально-економічними показниками регіонального розвитку, визначати зміни ринкового попиту та кон'юнктури ринку інноваційної продукції та технологій, а отже, визначати подальші перспективні напрямки діяльності суб'єктів господарювання як складових інноваційно-інформаційної системи.

Для визначення сутності стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону доцільно дослідити сутність поняття

«стратегічне управління» та узагальнити теоретичні підходи до його походження та розвитку (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Теоретичні підходи до визначення сутності поняття «стратегічне управління»

№	Визначення	Автор
1	Комплекс рішень щодо розробки та впровадження стратегій організації з метою досягнення цілей розвитку	Дж. Пірс і Р. Робінсон [158]
2	Процес визначення зв'язку організації із зовнішнім середовищем, що передбачає реалізацію поставлених цілей, досягнення бажаного результату взаємодії на основі ефективного використання ресурсів	Д. Шендл і К. Хатген [159, с. 67]
3	Стратегічне управління передбачає діяльність в умовах невизначеності	С. Лихопад, Н. Майданська [160, с. 265]
4	Стратегічне управління має довгостроковий характер, визначення комплексу цілей та розробку стратегій для їх досягнення на основі врахування зовнішніх та внутрішніх чинників	Б. Мізюк [161, с. 403]
5	Комплексний формально-поведінковий управлінський процес, що формується на основі розробки та реалізації ефективних стратегій, направлених на забезпечення балансу між організацією та зовнішнім середовищем	В. Белошапка, Г. Загорий [162]
6	Управління на основі розробки прогнозу, пов'язане з концептуалізацією уявлень щодо напрямків розвитку організації	О. Зарічна [163, с.299]

Джерело: узагальнено автором за [158-163]

Отже, в контексті запровадження стратегічного підходу до системи публічного управління інноваційним розвитком регіону стратегічне публічне управління доцільно розглядати як уособлення системного підходу до обґрунтування принципів, інструментів та методів забезпечення взаємодії між елементами інформаційно-інноваційної системи регіону, а саме як сукупність рішень регуляторного та стимулюючого впливу, спрямованих на реалізацію механізмів публічного управління в умовах інтеграції суб'єктів інноваційної діяльності та інформаційно-цифрового простору.

Таким чином, стратегічне публічне управління інноваційним розвитком регіону фокусує увагу на синергетичній взаємодії учасників процесу створення

та поширення інновацій та суб'єктами інноваційно-інформаційної системи регіону. Результатом взаємодії виступає отримання сучасного інноваційного продукту, що забезпечує активізацію підприємницької діяльності, розвиток сфери малого бізнесу, розв'язання проблем пріоритетних галузей економіки та ефективне використання регіонального інноваційного потенціалу.

Використання стратегічного публічного управління забезпечить умови для досягнення цілей, які доцільно класифікувати наступним чином:

- економічна ціль – зростання економічних показників регіонального розвитку (валового регіонального продукту, валового регіонального продукту на душу населення), оптимізація економічних та фінансових показників суб'єктів господарювання, що займаються інноваційною діяльністю та реалізацією інноваційно-інвестиційних проєктів, в тому числі кластерних та інших інтеграційних утворень;

- ринкова ціль – посилення ринкової позиції підприємств, що задіяні до процесу створення та впровадження інновацій, забезпечення стабільності ринкових умов;

- соціальна ціль – забезпечення належного рівня зайнятості та вирішення проблем безробіття в регіоні; створення умов для працевлаштування внутрішньо переміщених осіб;

- екологічна ціль – забезпечення захисту навколишнього природного середовища та ефективного використання природно-ресурсного потенціалу регіону в умовах реалізації цілей сталого розвитку.

В контексті дослідження актуальних теоретичних аспектів стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону нам вважається доцільним дотримання наступних загальноприйнятих підходів реалізації концепції стратегічного управління:

- заходи стратегічного управління інноваційним розвитком регіону мають бути структуровані за етапами впровадження;

- стратегічне публічне управління інноваційним розвитком регіону вимагає формування відповідної організаційної системи.

Дотримання вищеназваних підходів залежить від безпекових передумов, що існують на даний момент та впливають на стан інноваційної діяльності в конкретному регіоні.

Сучасні умови розвитку цифрової економіки та поширення використання цифрових технологій в системі публічного управління формують нові засади розвитку стратегічного публічного управління інноваційним розвитком. Стратегічний підхід в системі публічного управління інноваційним розвитком регіону передбачає професійну діяльність у сфері публічного управління, що базується на використанні теоретико-методичних аспектів розробки і впровадження стратегічних програмних документів, а також методологічного інструментарію аналізу впливу зовнішнього середовища регіону, обґрунтування доцільності реалізації інноваційних проєктів розвитку пріоритетних сфер економіки, розробки стимулюючих заходів інноваційної активності суб'єктів господарювання та розвиток інноваційної інфраструктури.

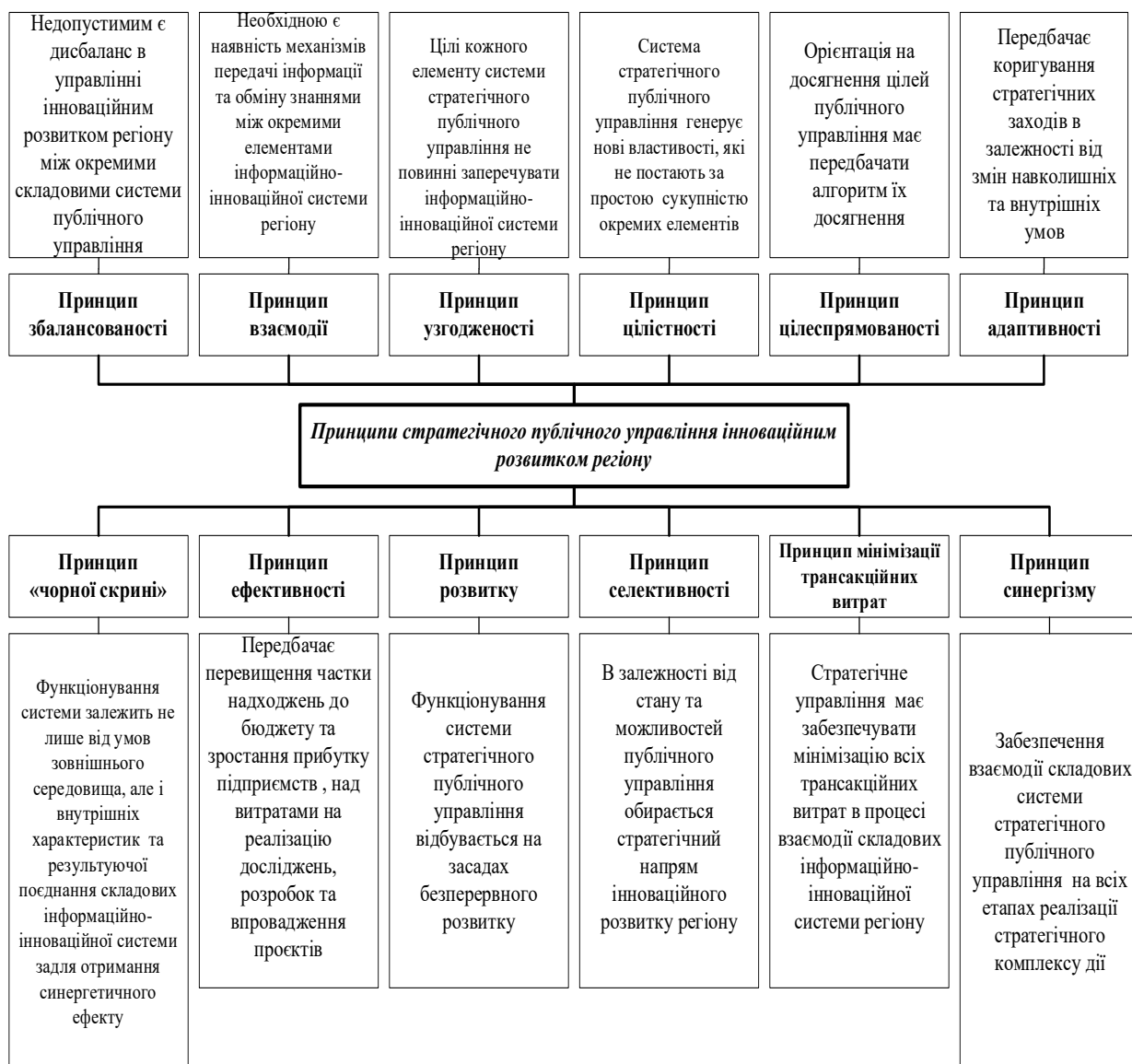
Для забезпечення комплексності інноваційного розвитку в стратегічному аспекті публічне управління на регіональному рівні має базуватись на загальних принципах стратегії інноваційного розвитку на макрорівні. Отже, незважаючи на географічну різноманітність та ресурсне забезпечення інноваційних процесів в регіонах регіональні стратегії потрібно поетапно узгодити із стратегічними програмними документами, що становлять основу державної інноваційної політики. Уніфікація стратегічного публічного управління передбачає реалізацію наступних цілей, які узагальнено на рисунку 3.1. Зазначені уніфіковані аспекти стратегічного публічного управління означають, що розроблені стратегічні напрямки інтегровані між собою та стратегічними програмними документами макрорівня, сприяють ефективності взаємодії елементів інноваційно-інформаційної системи та є стійкими по відношенню до зовнішніх впливів.

Рис.3.1. Система цілей стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: розробка автора

Впровадження заходів стратегічного управління у функціонування системи публічної влади ґрунтується на виокремленні комплексу принципів, що дозволяють розкрити специфіку ефективної системи стратегічного управління та адаптувати її під особливості територіального розвитку окремого регіону. Використання системних закономірностей при формуванні комплексу принципів дозволяє врахувати трансформацію управлінських процесів та забезпечує використання сучасних методів управлінського впливу (рис.3.2). Таким чином, формування механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону та досягнення поставлених цілей забезпечується за умов використання системного підходу в контексті впровадження підходів стратегічного управління. Акцент на використання принципів стратегічного управління пов'язаний як із розвитком підприємницького сектора і сфери виробництва як споживача інноваційних технологій, так і формуванням інноваційної інфраструктури, реалізації заходів державної підтримки суб'єктів інноваційного підприємництва.

Рис. 3.2. Система принципів стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: розробка автора

Проведений аналіз аспектів інноваційного розвитку регіонів України (п.2.2) доводить актуальність наступних напрямків стратегічного управління інноваційним розвитком регіонів:

- інноваційно-технологічний напрям, що орієнтований на налагодження високотехнологічного виробництва у провідних сферах економіки, зокрема оборонній промисловості;

- соціально-економічний напрям, що моделює сценарії стійкого регіонального розвитку в рамках цифрової політики;
- інформаційно-цифровий напрям, що передбачає впровадження цифрових технологій у промисловому виробництві та сфері послуг;
- еколого-економічний напрям – акцент на реалізацію заходів екологічної безпеки та ефективного природокористування.

Стратегічні пріоритети, що мають бути закладені в якості основних напрямів політики інноваційного розвитку на рівні регіонів, охарактеризовано на рисунку 3.3.

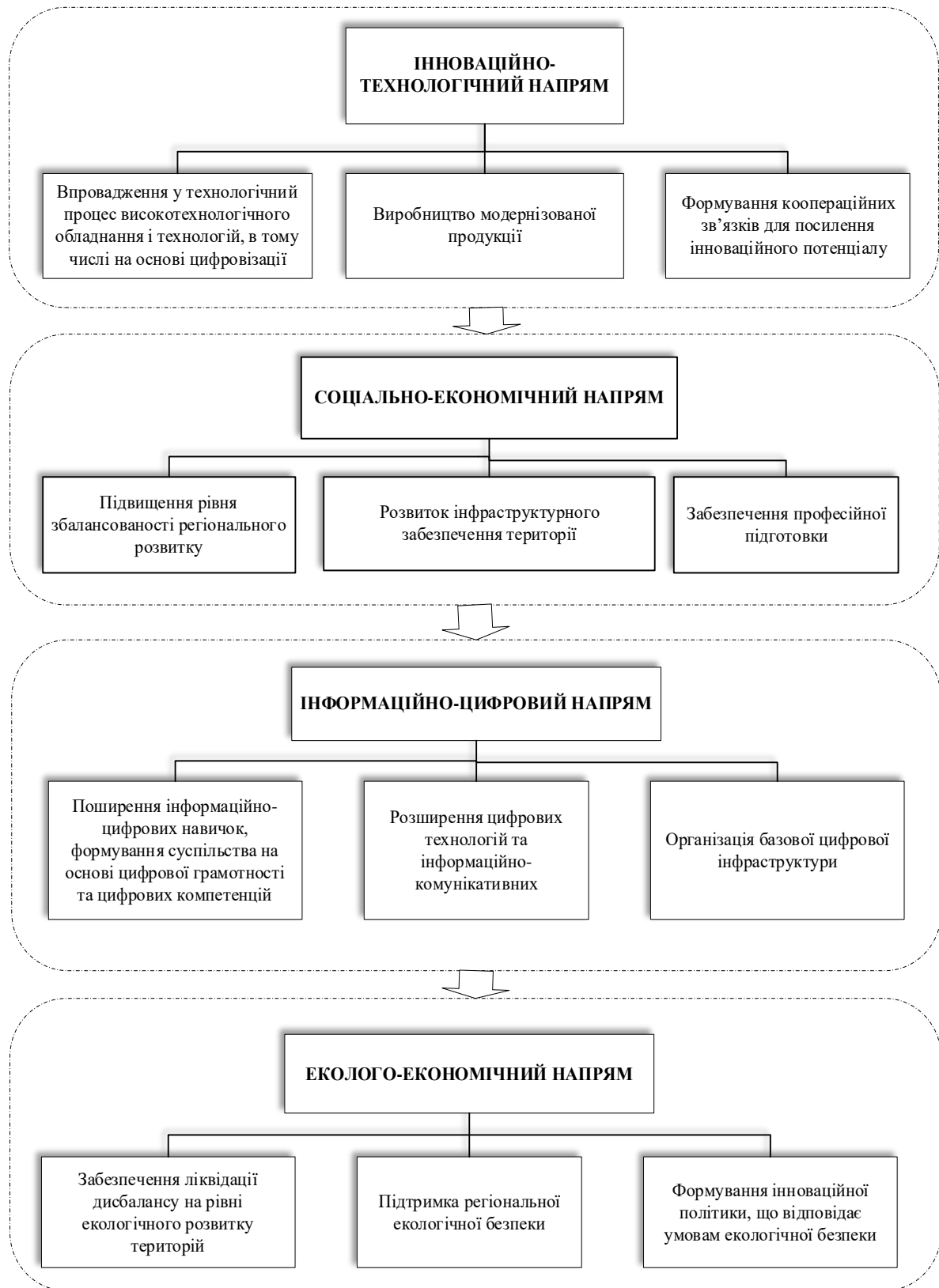
Процес відбору стратегічних напрямків із врахуванням вимог цифровізації враховує регіональну специфіку та тенденції соціально-економічного розвитку окремого регіону. Зазначене передбачає дотримання послідовності етапів, що в сукупності дають можливість впровадити механізм формування напрямків стратегічного інноваційного розвитку регіону. Кожен із етапів має свої завдання, виконання яких забезпечує комплексну взаємодію та отримання синергетичного ефекту:

1 етап – визначає перелік пріоритетних напрямків на основі наявного інноваційного потенціалу;

2 етап – формування сприятливих інституційних умов для реалізації стратегічних пріоритетів інноваційного розвитку в контексті Стратегії соціально-економічного розвитку регіону;

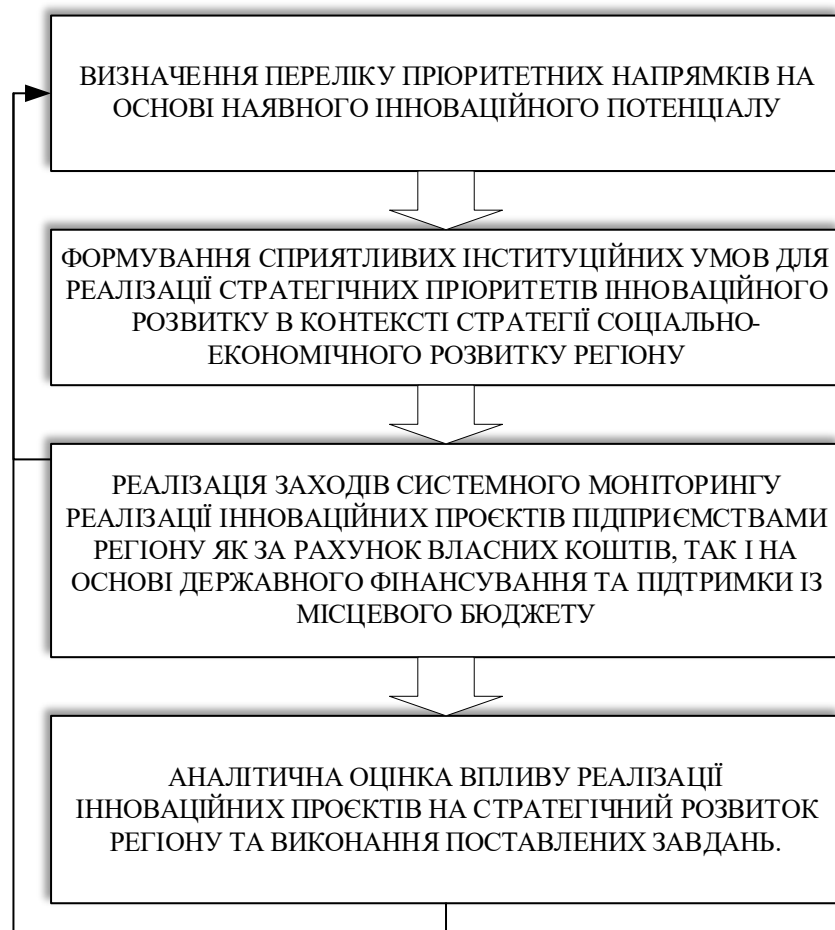
3 етап – передбачає реалізацію заходів системного моніторингу впровадження інноваційних проєктів підприємствами регіону як за рахунок власних коштів, так і на основі державного фінансування та підтримки із місцевого бюджету;

4 етап – аналітична оцінка впливу реалізації інноваційних проєктів на стратегічний розвиток регіону та виконання поставлених завдань. Наявність зворотного зв'язку дозволяє здійснювати коригувальні дії в напрямку виконання завдань інноваційного розвитку (рис.3.4).

Рис.3.3. Напрямки і пріоритети стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: сформовано автором

Рис.3.4. Формування напрямків і пріоритетів стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: розробка автора

Стратегічне публічне управління в контексті документального та організаційного забезпечення передбачає формування системи проєктів і програм інноваційного розвитку та відповідних стимулюючих, кадрових, нормативно-правових, фінансових та інституціональних інструментів. Розробка конкретних інструментів відбувається окремо кожним регіоном на основі наявних нормативно-правових підходів та потенціалу вдосконалення.

Таким чином, реалізація основних етапів механізму формування напрямків і пріоритетів стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону дає змогу використати багаторівневий підхід, який передбачає формування портфелю проєктів, впровадження інструментів управління

цифровим розвитком, стимулювання трансфертних технологій, проведення інноваційного моніторингу. Отже, вважаємо доцільним зазначити, що реалізація стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону в рамках Концепції інноваційного розвитку регіону на засадах підтримки інноваційного підприємництва базується на сукупності наступних блоків:

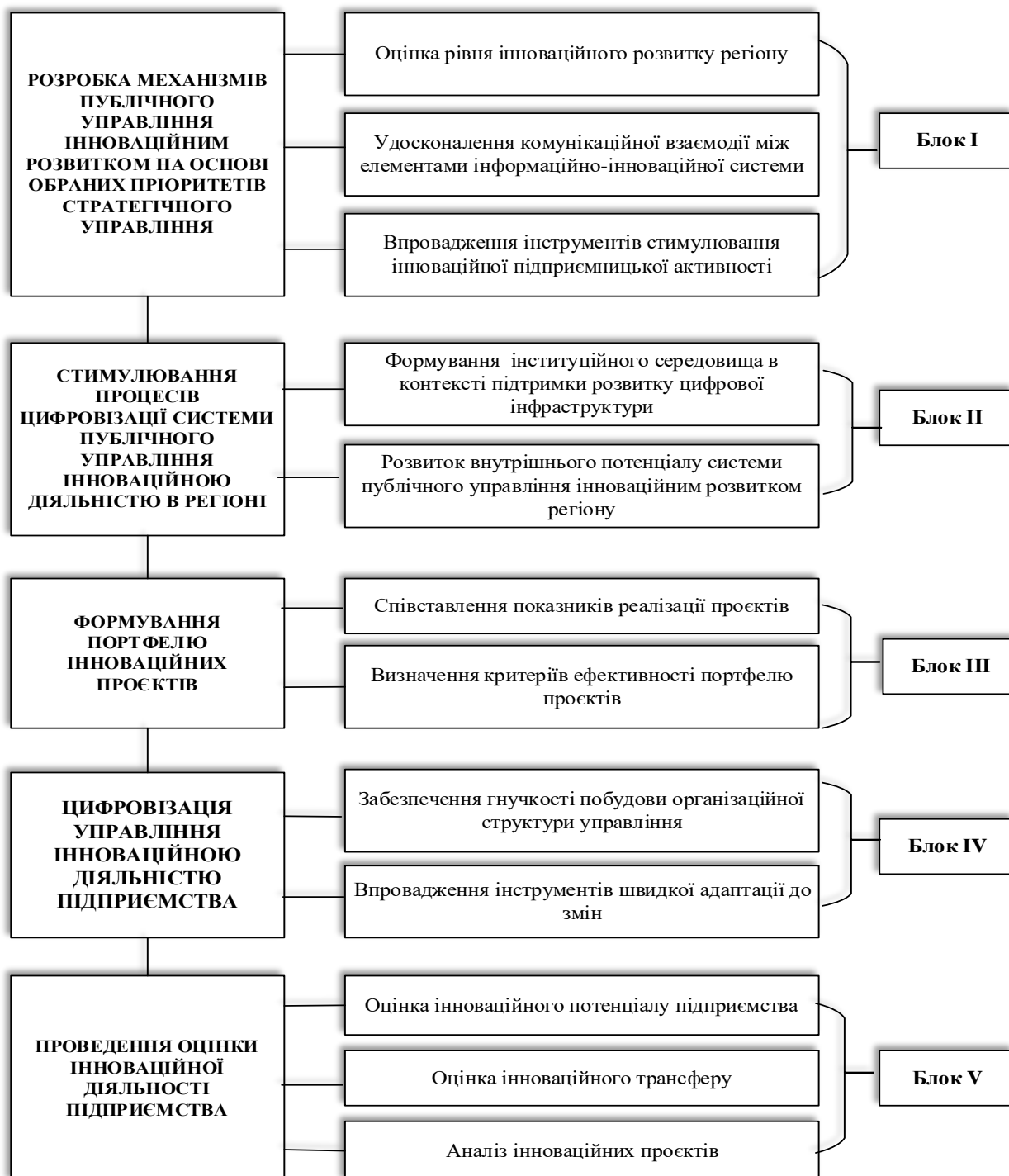
I блок - Розробка механізмів публічного управління інноваційною діяльністю на рівні регіону на засадах комплексності. Передбачається здійснення оцінки регіональної інноваційно-інформаційної системи, формування інструментів стимулювання інноваційної активності, розробка моделі фінансування інноваційної діяльності в регіоні на основі задіяння як бюджетних ресурсів, так і приватних інвестицій. Також відбувається актуалізація заходів інституційної підтримки державно-приватного партнерства як ефективного інструменту фінансування проєктів розвитку.

II блок – Конкретизація напрямків цифровізації системи управління інноваційною діяльністю в регіоні. Оскільки впровадження цифрових технологій є процесом, що охоплює певний проміжок часу, важливим є врахування в стратегічному аспекті як зовнішніх (наявність можливостей для формування цифрової інфраструктури, удосконалення інституційного середовища), так і внутрішніх (володіння держслужбовцями цифровими навичками).

III блок – Стимулювання інноваційної активності на рівні підприємств на основі використання цифрових технологій формування портфелю інноваційних проєктів, враховуючи безпекову ситуацію, можливість фінансування та задіяння до програм підтримки. Важливо врахувати можливий вплив ринкової ситуації, співставлення показників реалізації різних проєктів, визначення критеріїв ефективності.

IV блок – Розробка принципів управління інноваційними процесами на основі цифрових технологій в контексті функціонування окремих підприємств. Такими принципами можуть бути гнучкість побудови організаційної структури управління, можливість швидкої адаптації до оточуючих змін, оптимізація процесу прийняття управлінських рішень топ-менеджментом організації.

V блок – Обробка інформації щодо реалізації конкретного інноваційного проекту або проведення наукового дослідження із формуванням подальших рекомендацій на основі врахування регіональної та галузевої специфіки (рис.3.5).

Рис. 3.5. Структурно-логічна послідовність використання багаторівневого підходу до стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: розробка автора

Врахування рівня підприємства та організації при розробці заходів стратегічного публічного управління дозволяє надати керівникам рекомендації щодо управління інноваційним потенціалом та його оптимальним використанням, отримання можливостей участі у трансфері технологій, підвищення результативності інноваційної та науково-дослідної діяльності на основі врахування зовнішніх та внутрішніх факторів. Формування єдиного масиву даних підприємств дозволяє виокремити спільні характеристики, властиві системі управління інноваційною діяльністю окремих компаній, що в подальшому може бути використано для зростання ефективності інноваційної діяльності в регіону. Це дозволить врахувати найкращі практики окремих підприємств та поширити їх використання іншими організаціями. Важливим чинником реалізації багаторівневого управління виступає організаційна структура управління інноваційною діяльністю на підприємстві. Основні проблеми при цьому можуть виникнути в результаті недосконалого функціонального розподілу в процесі використання матричних структур, неспроможністю керівництва інтегрувати цільове та функціональне управління, помилок при формуванні єдиної інформаційної бази, відкритої для всіх рівнів управління, оскільки підвищення радикальності нововведень призводить до збільшення необхідного для управління обсягу інформації та необхідності застосування удосконалених методів її збору [164].

Кожен послідовний етап має враховувати специфіку соціально-економічного розвитку регіону, визначати пріоритетні напрямки інноваційної політики. Формування політики стратегічного публічного управління здійснюється в умовах турбулентності зовнішнього середовища, що вимагає коригування і адаптації до змін та пріоритетів.

Таким чином, запропонований багаторівневий підхід до стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону дозволяє комплексно оцінити процес взаємодії етапів реалізації інноваційного проекту в контексті впливу на мезо- та мікрорівень економіки, а також впровадження цифрових технологій та інформаційних систем в якості інструменту публічного

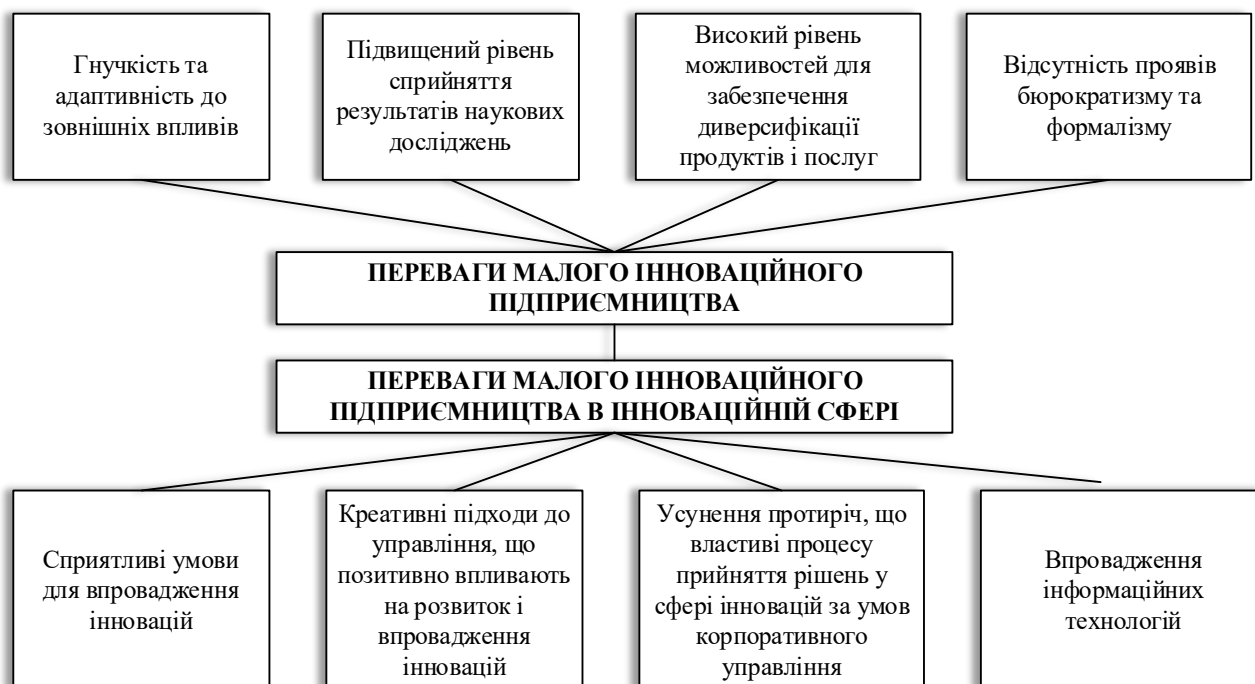
управління та стимулювання інноваційної активності в регіоні. Це дасть змогу проаналізувати повний цикл інноваційного процесу на основі оцінки інноваційного потенціалу та результатів його використання, а також позиціонувати окреме підприємство за основними показниками його інноваційної діяльності та його впливом на рівень інноваційного розвитку регіону. Впровадження даного підходу стратегічного управління матиме вплив як на діяльність установ та організацій, що орієнтовані на дослідження, розробки та інновації, так і сприятиме удосконаленню процедури контролю та моніторингу для органів державної влади. Стратегічний підхід в публічному управлінні інноваційним розвитком регіону передбачає ефективну взаємодію стейкхолдерів інноваційного процесу, забезпечує економію ресурсів та зниження ступеня ризику шляхом адаптації до мінливих умов зовнішнього і внутрішнього середовища. При цьому мають бути враховані напрямки розвитку інноваційного підприємництва, заходи підтримки проведення наукових досліджень спеціалізованими установами та підприємствами, в тому числі суб'єктами малого бізнесу, участь підприємницьких структур та державних підприємств у реалізації спільних проєктів. Також слід активізувати інтеграційні процеси підприємств пріоритетних для кожного регіону галузей, створення кластерів та розвиток об'єктів інноваційної інфраструктури.

В умовах диференціації регіонального розвитку та безпекової ситуації аксіоматичним вважаємо той факт, що впровадження стратегічного публічного управління інноваційним розвитком вимагає узгодження дій із наявним інноваційним потенціалом та можливістю реалізації фінансового та організаційного механізмів. Формування єдиної системи стратегічного публічного управління стає можливим на основі поєднання теоретико-прикладних аспектів стратегічного підходу в управлінні регіональним розвитком та реалізації регіональної інноваційної політики із акцентом на процеси цифрової трансформації та розвиток інноваційного підприємництва, в тому числі шляхом мотивації суб'єктів малого бізнесу. Зазначене дозволяє зробити висновок про важливість інтеграції заходів стратегічного публічного управління до

комплексного механізму управління інноваційним розвитком регіону, дія якого сприятиме активізації взаємозв'язків між складовими регіональної інформаційно-інноваційної системи.

3.2. Розвиток інноваційного підприємництва як інструмент реалізації політики публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації

Досвід більшості країн, що ефективно впроваджують заходи публічної політики у сфері інновацій та підтримки інноваційного розвитку, свідчить про значну увагу з боку органів державної влади малому та середньому бізнесу як драйверам розробки і впровадження інновацій. Незважаючи на фінансовий потенціал великих компаній та наявність інвестиційних можливостей для реалізації проєктів, основною перевагою виступає гнучкість суб'єктів малого підприємництва до інноваційних впроваджень та реалізації етапу розробки нововведень (рис.3.6)

Рис.3.6. Переваги малого інноваційного підприємництва

Джерело: сформовано автором за [165-170].

Стійкий інноваційний розвиток регіону є можливим за умови залучення суб'єктів малого та середнього бізнесу до інтегрованих структур на основі сітьової взаємодії, тобто кластерів із подальшим створенням на базі кластерної організації інфраструктурно-логістичних центрів та регіональних інституцій підтримки інновацій. Управління розвитком кластеризації вирішує як економічні завдання щодо забезпечення інвестиційної активності суб'єктів господарювання, так і соціальні шляхом створення робочих місць, що є важливим чинником в умовах активних процесів внутрішньої міграції внаслідок бойових дій. Особливість вітчизняної економіки, що ослаблена військовими діями, полягає в тому, що кластеризація як інструмент інноваційного розвитку регіону сприяє поживленню економічних процесів в окремому регіоні та інтеграції до цього процесу сусідніх регіонів внаслідок спільності виробничої діяльності та міграції. Розв'язання виробничих завдань, таких як відновлення виробничих циклів та використання виробничих інновацій, здійснюється в умовах наближеного місцезнаходження суб'єктів господарювання, акцентування уваги з боку публічної влади як на удосконалення існуючих технологічних процесів виробництва продукції і послуг, так і модернізацію та оновлення структури виробництва. Обидва варіанти забезпечують функціонування налагоджених регіональних та міжрегіональних зв'язків та розв'язання поточних проблем регіонального розвитку.

Пріоритетним напрямком діяльності розподільчих кластерів є пошук каналів збуту та просування розробок і інноваційної продукції, таким чином першочерговими є маркетингові інновації, що забезпечують конкурентоспроможність регіону та формують його інноваційний бренд. Відповідно регіони виконують роль ініціаторів формування нових ринків інноваційної продукції на основі укладання регіональних та міжрегіональних угод. Отже, на територіях, що запроваджують кластеризацію розподільчого типу, важливими є забезпечення з боку органів публічної влади маркетингових дій щодо просування технологічних інновацій. Використання інструментів моніторингу в цьому контексті забезпечить ефективність процесу кластеризації

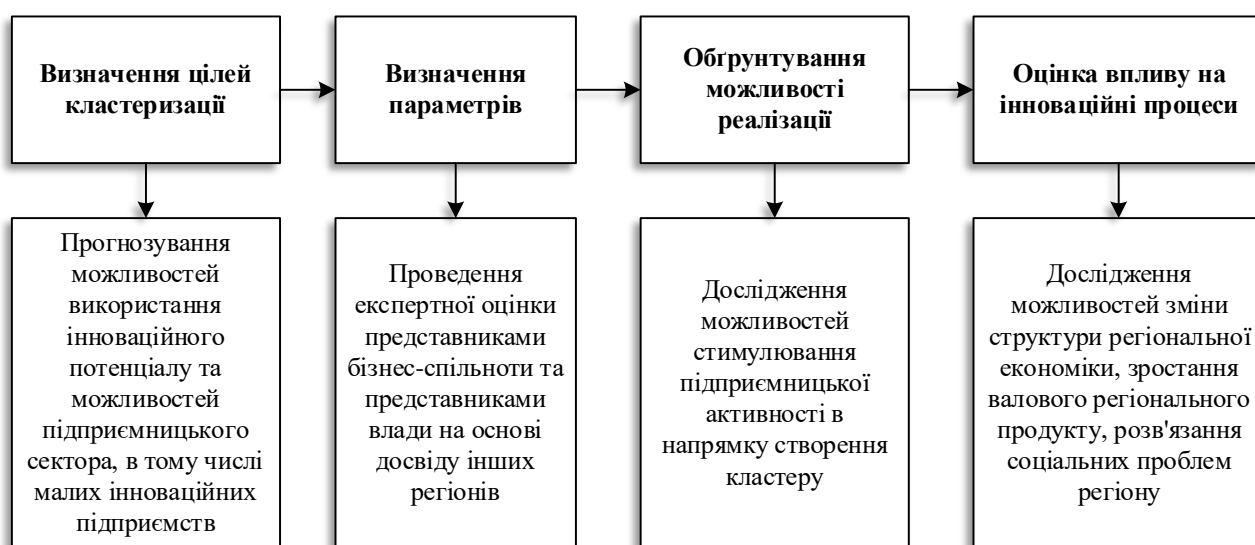
та внутрішньої взаємодії суб'єктів кластеру. Кластер в цьому випадку виступає центральною структурою, що впливає на внутрішнє середовище регіональної інноваційно-інформаційної системи.

Адекватна система моніторингу кластерних ініціатив дасть змогу відслідковувати стан функціонування кластеру окремого регіону та його взаємодію з іншими кластерами в контексті міжрегіонального розподілу структури виробництва, а також своєчасно виявляти перешкоди їх функціонуванню та розвитку. Розподільчі кластери не вимагають концентрації у великих містах, а навпаки створюють умови для розвитку підприємницьких ініціатив у невеликих містах та просторової організації інноваційної діяльності [171]. Забезпечення процесів кластеризації передбачає дотримання наступних правил:

- залучення суб'єктів господарювання, розробників інноваційних ідей, наукових та освітніх організацій, установ державної і муніципальної влади в розробці стратегічної політики розвитку кластерної організації бізнесу та підтримки інноваційного підприємництва з метою підтримки тренду інноваційного регіонального розвитку;
- розробка інформаційно-комунікаційних систем, що враховують потенціал та потреби учасників кластеру;
- координація інтересів учасників кластеру та оцінка їхніх можливостей для розширення спектру діяльності;
- акцентування уваги на диференційованому інноваційному розвитку, а саме впровадження технологічних, маркетингових, продуктових, інформаційних та організаційних інновацій.

Дослідження теоретичних аспектів створення і функціонування кластерів (розділ 1) та їхнього впливу на стійкий інноваційний розвиток дає змогу зробити висновок про доцільність створення в межах одного регіону кластерів, різних типів: як виробничого, що спеціалізується на розробці технологічних та продуктових інновацій та їх подальшому впровадженню, так і розподільчого, який забезпечує розробку нових маркетингових та логістичних підходів в

управлінні виробничою базою регіону та ефективний розподіл і використання ресурсних можливостей. Антикризова політика регіонального інноваційного розвитку в умовах військового стану і повоєнного відновлення передбачає врахування специфіки побудови кластерних структур, що знаходить відображення у наступних етапах обґрунтування створення регіонального кластеру в рамках заходів публічного управління (рис.3.7).

Рис.3.7. Етапи обґрунтування створення регіонального кластеру

Джерело: розробка автора

Розроблені етапи диференціюються в залежності від існуючого інноваційного потенціалу учасників. Інформатизація процесу формування кластеру та послідовного управління його функціонуванням полягає в наданні інформаційно-консультаційної підтримки суб'єктам господарювання муніципальними та регіональними органами влади, що передбачає:

- удосконалення комунікаційного процесу шляхом використання цифрових інструментів обробки та обміну нормативно-правовою, регламентуючою, економічною, виробничо-технологічною інформацією між учасниками кластеру, що необхідна для формування конкурентоспроможного попиту на ринку інноваційної продукції;

- підтримка участі господарюючих суб'єктів - учасників кластеру у науково-технологічних заходах, що спрямовані на формування внутрішньорегіональних та міжрегіональних зв'язків щодо реалізації спільних інноваційних проєктів та участі у науково-дослідній діяльності;

- брендинг регіону з метою формування позитивного інноваційного іміджу та залучення інвестиційних ресурсів.

Координація учасників діяльності кластеру забезпечується з боку представників органів регіональної влади та місцевого самоврядування спільно із консультативними структурами підприємницького сектору.

В рамках комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону пропонується алгоритм створення інноваційно-орієнтованого кластеру, що забезпечить організацію спільної діяльності щодо впровадження технологічних, продуктових, управлінських та маркетингових інновацій (рис.3.8).

Запропонований алгоритм передбачає врахування регіональних розбіжностей та конкретизацію в залежності від структури органів місцевої влади, наявного інноваційного потенціалу регіону, можливостей малого інноваційного підприємництва. Забезпечення процесу кластеризації відповідною інформаційно-консультативною підтримкою із задіянням органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та представників громадських організацій може реалізуватись в наступному вигляді:

- фінансування створення баз даних інноваційних проєктів, досліджень і розробок, спеціалізованих сайтів, спрямованих на формування ринку інноваційної продукції та активізації інноваційного процесу, в тому числі із залученням суб'єктів інноваційного підприємництва, на основі необхідної правової, виробничо-технологічної, маркетингової та економічної інформації;

- забезпечення участі суб'єктів господарювання у формуванні внутрішньорегіональних та міжрегіональних зв'язків в контексті виробництва як модернізованої традиційної, так і інноваційної продукції;

Рис. 3.8. Алгоритм створення інноваційно-орієнтованого кластеру

Джерело: розробка автора

- використання інформаційних матеріалів, направлених на реалізацію політики брендингу регіону та формування позитивного інноваційного іміджу з метою активізації інвестиційних процесів.

Реалізація зазначених напрямків інформаційного забезпечення процесу формування інноваційно орієнтованого кластеру має відбуватись одночасно із впровадженням стимулюючих інструментів.

Система регулювання розвитку кластерів є дієвою за умови розробки відповідних програм дій для господарюючих суб'єктів та розуміння важливості інноваційного процесу для подальшого розвитку, а саме:

- наявності можливостей для реалізації програм міжрегіонального товарообміну та спільного виробництва продукції і надання послуг;
- забезпечення оптимального рівня завантаженості виробничих потужностей;
- отримання стабільного доходу та розширення ринків збуту;
- можливість впровадження в життя інноваційних ідей.

Одним з етапів алгоритму створення інноваційно орієнтованого кластеру розглядається процес визначення «центру» або «ядра» потенційного кластеру, що більшістю дослідників [83-85] розглядається як детермінанта профілю кластеру та напрямків його діяльності. «Центр» кластеру має основне функціональне навантаження в процесі функціонування кластеру, об'єднуючи навколо себе інших учасників та формуючи стратегічні цілі розвитку. Створення спеціалізованої карти дає змогу сформувати основні напрямки та завдання для інших складових кластеру (табл.3.2).

Необхідним є удосконалення існуючих стимулів із врахуванням територіальних умов та регіональної специфіки, завдяки чому в умовах підвищеного ризику є можливість збереження інноваційного потенціалу підприємств та науково-дослідних установ регіону. Розробку регіональних стимуляторів кластеризації доцільно реалізувати за трьома рівнями, в залежності від масштабу діяльності, наявних регіональних проблем та інноваційного потенціалу:

I рівень – передбачає визначення основних проблем регіональної інформаційно-інноваційної системи та розробку рішень, що стосуються функціонування інституцій інноваційного розвитку (розробка системи стимулів

Таблиця 3.2

Складання карти «центрів» потенційних кластерів

№	«Центр» кластеру	Технологічна складова	Виробнича складова	Маркетингова складова
1	Науково-дослідні установи, університети	Проектні центри, спеціалізовані лабораторії	Стартапи, дослідні дільниці виробничих підприємств	Рекламні, лізингові, консалтингові компанії
2	Промислові підприємства всіх форм власності	Науково-дослідні структури, що спеціалізуються на розробці технологічних, продуктових, організаційних інновацій та подальшому супроводженню інноваційного процесу	Підприємства-постачальники матеріально-сировинних ресурсів	Рекламні, лізингові, консалтингові компанії
3	Установи і організації сфери послуг	Організації, що забезпечують надання послуг у сфері охорони здоров'я, освіти, туризму	Організації, що супроводжують процес надання специфічної послуги (транспортні, логістичні, постачальницькі, ремонтні)	Організації, що забезпечують просування бренду регіону та формування іміджу, в тому числі інтернет-компанії

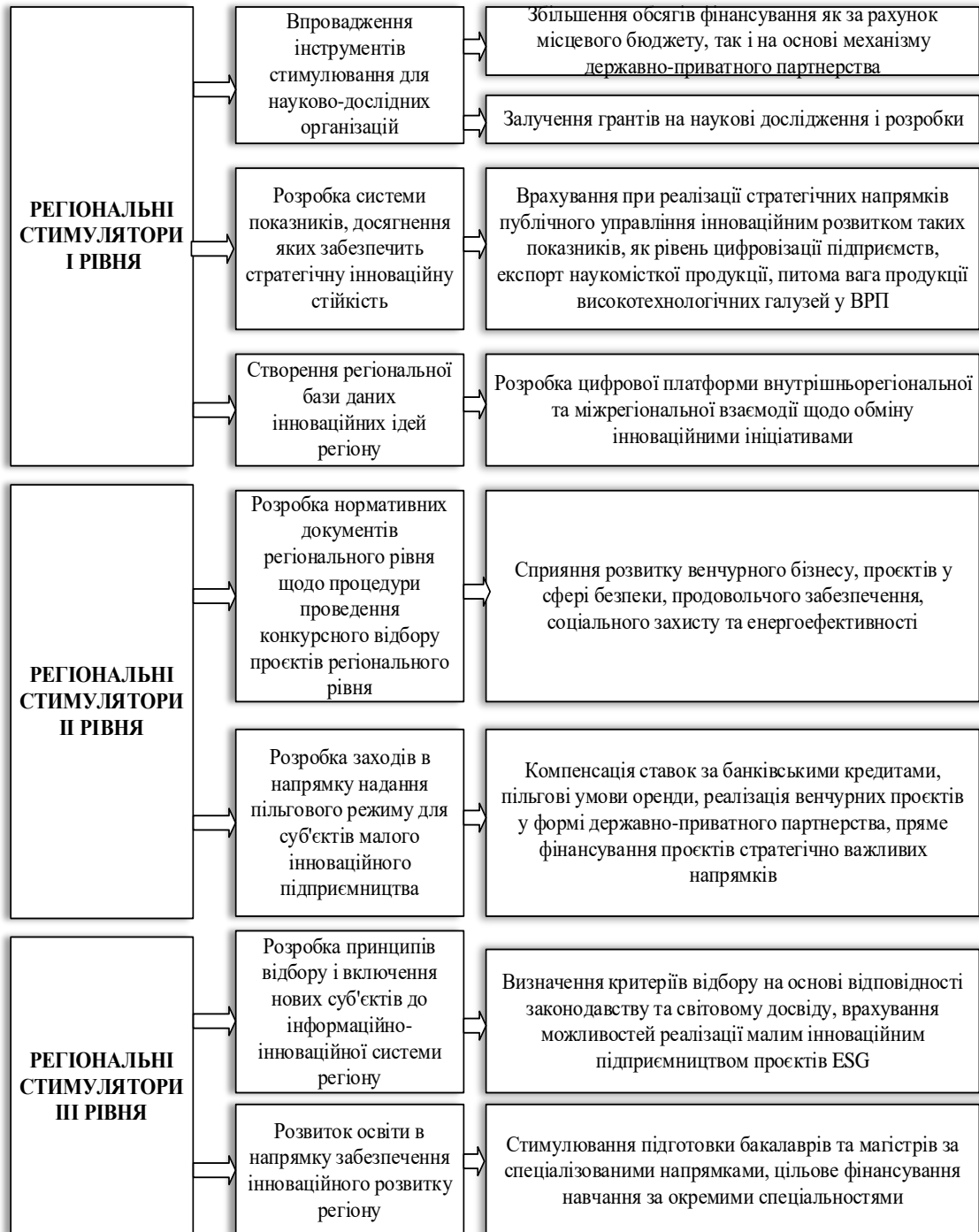
Джерело: сформовано автором

для науково-дослідних установ, що приділяють увагу розвитку інтелектуального потенціалу та залучення спеціалістів до проведення досліджень та реалізації інноваційних проєктів, розробка системи критеріїв оцінювання рівня інноваційного розвитку, удосконалення нормативно-правового регулювання);

II рівень – визначення та імплементація інструментів стимулювання розвитку інноваційного підприємництва, фінансова підтримка підприємницьких ініціатив у сфері проведення досліджень і розробок та реалізації інноваційних проєктів;

III рівень – реалізація конкретних заходів організаційної та економічної підтримки підприємницьких ініціатив.

Розробка конкретних стимуляторів кластерної організації відбувається на основі оцінки інноваційного розвитку регіону, рівня інвестиційної активності та цифровізації системи публічного управління, що розглянуті в п.2.2. Так, узагальнення наведених показників дозволяє виокремити наступні стимулятори для реалізації кластерних ініціатив (рис.3.9).

Рис.3.9. Регіональні стимулятори формування інноваційно орієнтованого кластеру

Джерело: розробка автора

Реалізація заходів формування інноваційно орієнтованого кластеру, враховуючи розроблені заходи стимулювання, передбачає активізацію взаємодії суб'єктів інформаційно-інноваційної системи на засадах впровадження інструменту державно-приватного партнерства. Світовий досвід реалізації проєктів інноваційного розвитку, зокрема шляхом залучення малого інноваційного підприємництва, свідчить про взаємозв'язок запровадження ДПП в рамках ліберальної концепції регіонального розвитку [172-174] та теорії партісіпативного управління. Провідні зарубіжні дослідники розглядають ДПП в довгостроковому аспекті розвитку співробітництва між державним і приватним секторами в напрямку реалізації спільних проєктів та розподілу пов'язаних з ними витратами, ризиками та ресурсами [175]. З іншого боку, ДПП є угодою на інституційних засадах, що передбачає створення нової організаційної одиниці [176, с.42.]. Дослідження феномену ДПП вітчизняними вченими розглядається здебільшого в контексті комплексного підходу. Так, С. Грищенко вважає, що державно-приватне партнерство є формою співробітництва між державними структурами та бізнесом в напрямку підтримки та розвитку інфраструктурних об'єктів [177]. Згідно І. Запатріної ДПП також є формою співробітництва на засадах інституційності між державною владою та бізнес-структурами з метою спільної реалізації проєктів, що мають стратегічну значущість як для країни, так і окремих територій [178]. Більшість дослідників дотримуються при розгляді особливостей застосування ДПП нормативно-правової бази, а саме Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. [179]. Проте даний акт втратив чинність 31.10.2025 р. на підставі Закону «Про публічно-приватне партнерство» [180], який в більшій мірі відповідає зарубіжним стандартам формування партнерських відносин, зокрема використанню терміну «публічний партнер». Отже, в подальшому в нашій роботі будемо дотримуватись сучасних нормативних вимог та використовувати термін «публічно-приватне партнерство» (ППП). Публічне управління інноваційним розвитком регіону передбачає використання принципу співучасті та спільного управління із розподілом відповідальності та функцій на засадах рівності і партнерства. Значна

частина дослідників механізму публічно-приватного партнерства, зокрема Ю. Дзюрах, Н. Мігай відмічають позитивний вплив на процеси соціально-економічного та інноваційного розвитку територій, зростання рівня відповідальності учасників в рамках реалізації інноваційних проєктів [181;182]. При цьому система ППП охоплює як макро- та мезорівні публічного управління, так і рівень менеджменту окремого підприємства. З одного боку, ППП виступає економічним інструментом, так званою альтернативою приватизації. З іншого – формою реалізації соціально-економічних зобов'язань публічної влади перед суспільством, специфічним інструментом політики публічного управління. Подібне трактування сутності відносин ППП дозволяє врахувати вплив на розвиток як макроекономічної системи, так і окремої території та забезпечити реалізацію мотиваційного механізму публічного управління інноваційним розвитком. Таким чином, модель взаємодії учасників кластеру на основі застосування механізму публічно-приватного партнерства відображає можливості суб'єктів господарювання регіональної економіки брати участь в процесі створення і впровадження інновацій та забезпечувати досягнення цілей інноваційної політики регіону. Модель взаємодії учасників інноваційно орієнтованого кластеру охоплює реалізацію організаційного, правового та економічного механізмів публічного управління та виступає елементом комплексного механізму, оскільки дозволяє забезпечити розвиток інноваційної інфраструктури, удосконалення існуючої нормативно-правової бази, формування системи управління проєктами ППП та врахувати інституційну спроможність публічної влади та мотиваційні чинники (рис.3.10). Рівень розвитку ППП відображає здатність органів публічної влади забезпечити залучення інвестиційних ресурсів в економіку регіону та їх подальший розподіл і ефективне використання. Цей процес напряду пов'язаний із рівнем кваліфікації державних службовців, що зайняті в реалізації механізму ППП та конкретних проєктів.

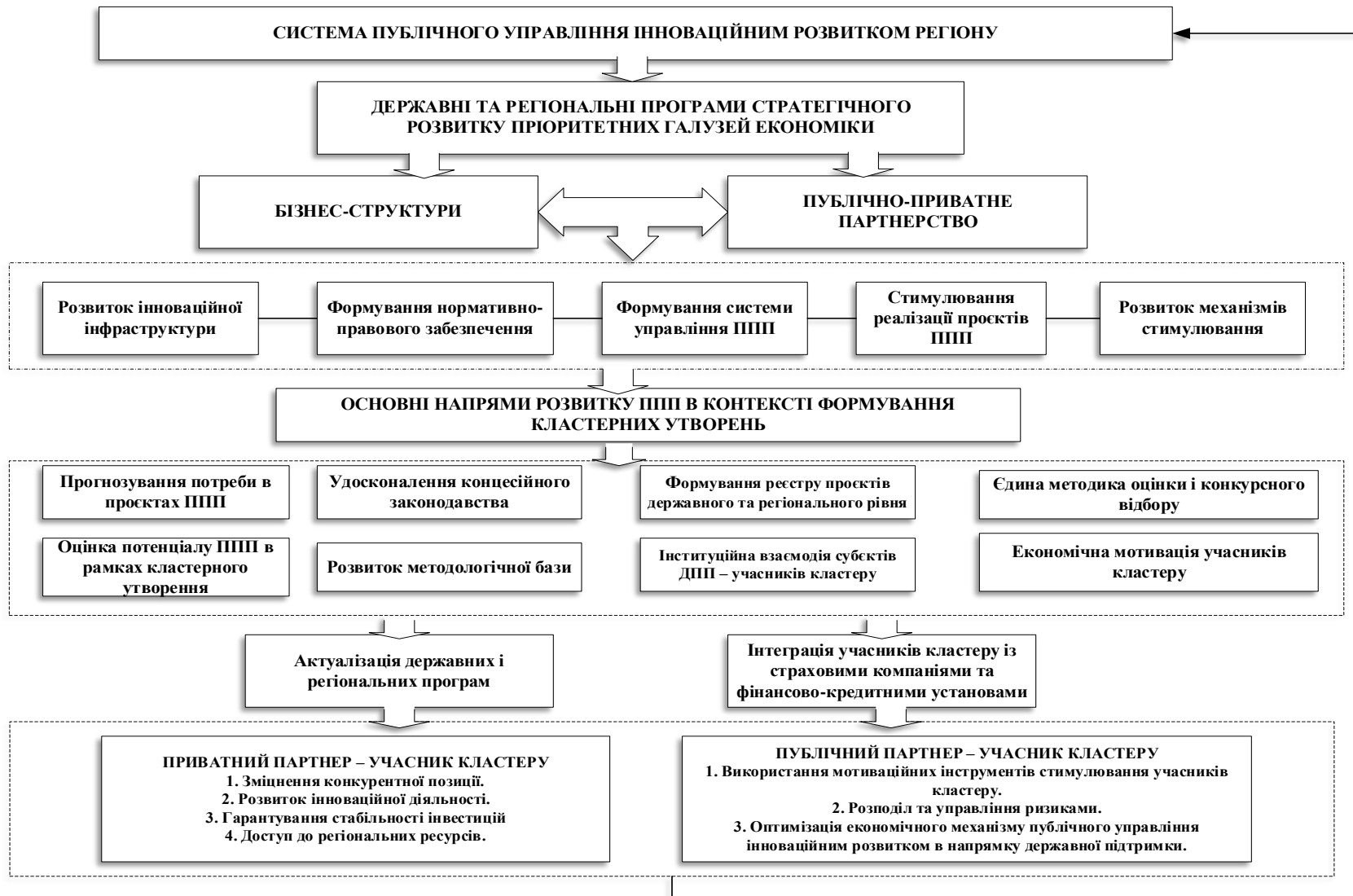

Рис. 3.10. Формування інноваційно орієнтованого кластеру на основі інструменту публічно-приватного партнерства

Джерело: розробка автора

Отже, реалізація механізму ППП має вплив на ефективність роботи як окремих підрозділів установ державної влади та місцевого самоврядування, так і оцінку функціонування системи публічного управління інноваційним розвитком загалом (рис.3.11)

Рис.3.11. Взаємозв'язок діяльності регіонального кластеру на основі ППП із функціонуванням системи публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: розробка автора

Система публічної влади регіону на основі ініціатив ППП може ефективно реалізовувати проєкти в напрямку розвитку інноваційної інфраструктури. Запропоновані напрямки реалізації кластерних ініціатив на основі інструменту публічно-приватного партнерства дозволяють забезпечити як публічному, так і приватному партнеру задоволення власних інтересів та отримання конкретних переваг, що є підґрунтям мотиваційного механізму публічного управління інноваційним розвитком. Проте зазначене стає можливим на основі врахування

стратегічного аспекту розвитку інформаційно-інноваційної системи регіону та імплементації кластерних ініціатив до комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону.

3.3. Розробка комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації

Ефективність публічного управління на даний час не завжди пов'язана із результатами реформ, що відбуваються у сфері адміністрування, а знаходить відображення у задоволенні суспільних інтересів різної природи, проте узгоджених завдяки виваженій політиці як органів державної влади, так і місцевого самоврядування. В даному випадку повнота та актуальність інформації є критеріями результативного комунікаційного процесу між членами громадянського суспільства. Громадяни отримують можливість приймати участь у нормотворчому процесі, формуванні владних структур та прийнятті суспільно значущих рішень, а також розробляти для себе систему демократичних правових цінностей. Отже, ефективне публічне управління напряму залежить від комплексу інформаційно-комунікаційних засобів та цифрових технологій, що регулюють взаємовідносини як на державному рівні, так і в умовах окремого регіону або території [112].

Найважливішою проблемою, що стосується діючих механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону, є відсутність ефективного ланцюга взаємодії між науково-дослідними установами та виробничими підприємствами. На даний час відсутня єдина цілісна система, яка б могла поєднати мезо- та мікроінтереси та функціонально забезпечити їхнє задоволення. Це знаходить прояв у потребі вдосконалення організаційних та економічних аспектів публічного управління в напрямку підтримки інноваційного розвитку із врахуванням регіональних ресурсних та безпекових особливостей.

Як було вже зазначено, цифрова економіка забезпечує розширення учасників інноваційної взаємодії шляхом включення в якості рівноправного

суб'єкта громадянського суспільства як активного споживача та учасника регіональної інноваційно-інформаційної системи. Окрім цього цифровий простір як сукупність цифрових технологій, рішень, відповідної інфраструктури також входить до складу суб'єктів інноваційної взаємодії, що знаходить відображення у реалізації комплексного механізму. Використання інструментів і технологій цифровізації дозволяє реалізувати конкретні стратегічні заходи в рамках державної політики інноваційного розвитку, а саме:

- виконання спільних освітніх програм із залученням бізнесу;
- забезпечення інтеграційних процесів із зарубіжними закладами вищої освіти;
- використання технологій блокчейн у взаємодії із партнерами;
- формування центрів компетенцій на засадах аутсорсингу;
- створення спільних дослідницьких центрів;
- розробку науково-технічних проєктів, що відображають потреби реального сектору економіки;
- скорочення термінів при укладанні угод та виконанні контрактів на проведення спільних науково-дослідних робіт та впровадження результатів наукових розробок;
- розширення міжуніверситетських зв'язків.

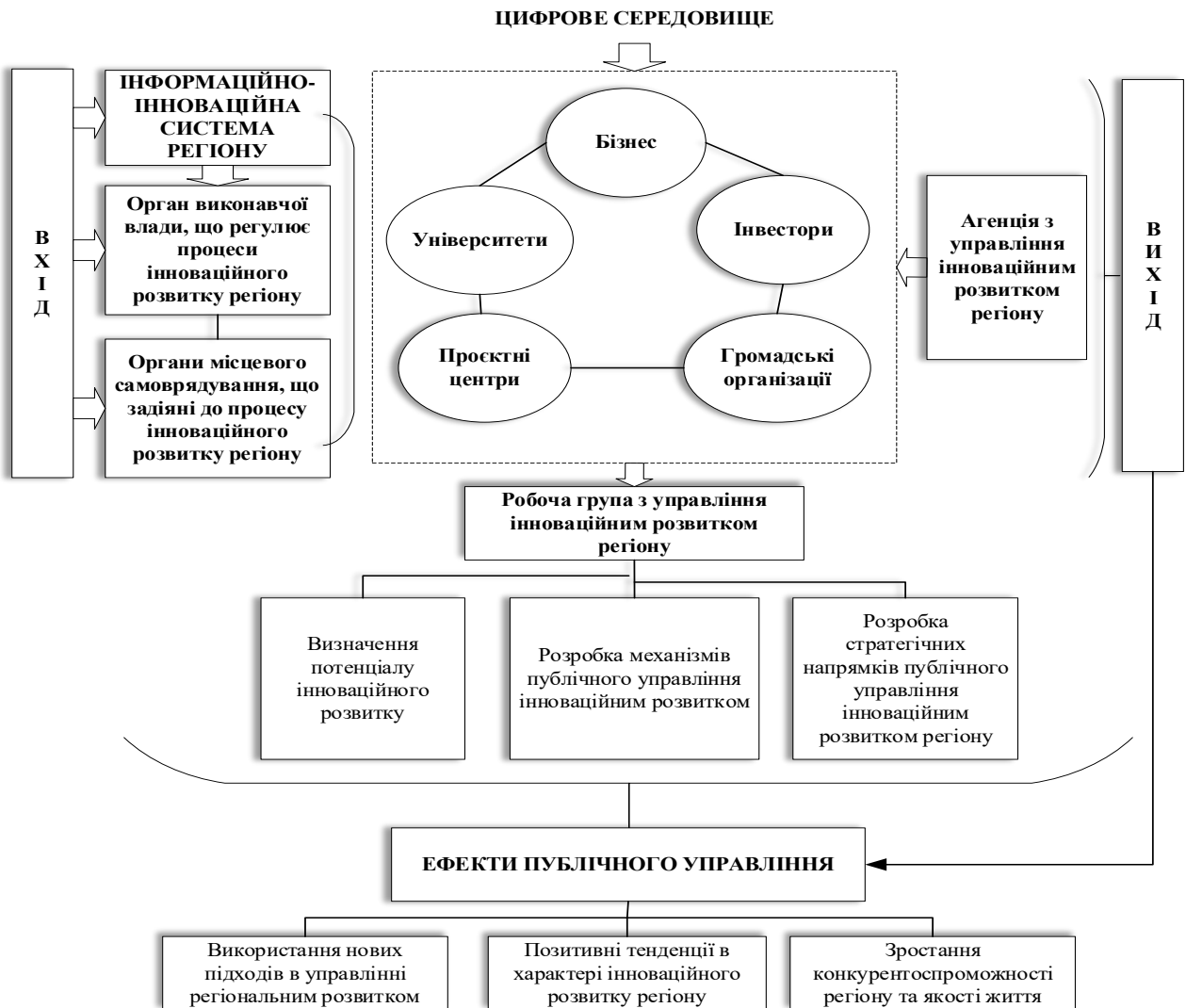
Ринкові перетворення та трансформаційні процеси в економіці формують нові умови для виробничої діяльності, що обумовлює потребу у вдосконаленні існуючих механізмів публічного управління інноваційним розвитком на базі нових підходів до формування системи організаційно-економічних відносин в регіоні. Таким чином, комплексний механізм розглядається як цілісна система, сформована сукупністю взаємозв'язків між суб'єктами інформаційно-інноваційної системи регіону, що реалізують свої функції під впливом управлінських важелів та координують процеси формування і розвитку інноваційного потенціалу.

Комплексний механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону являє собою синтез принципів, функцій, методів, інструментів, взаємодія

яких дозволяє забезпечити цілеспрямоване виконання завдань стратегічного публічного управління інноваційним розвитком та оптимальний режим функціонування інформаційно-інноваційної системи регіону. Це стає можливим на основі комбінації декількох наукових підходів до формування механізму, а саме системного та інституціонального. Використання не одного, а декількох підходів сприятиме впорядкуванню процесів публічного управління інноваційним розвитком та реалізації напрямків державної підтримки, а також налагодженню системи взаємозв'язків суб'єктів інноваційного процесу, що в комплексі впливатиме на стан інноваційного розвитку. Деталізація стратегічних програм розвитку враховує оптимальне співвідношення адміністративних, організаційних та економічних методів державного регулювання.

Використання системного підходу, а саме загальноприйнятих системних принципів [183] дає можливість виокремити у запропонованому комплексному механізмі «вхід» та «вихід», що відображають реалізацію економічних процесів в регіоні на основі впровадження інновацій, а саме реалізацію інноваційних проєктів, випуск продукції на основі оновлених технологічних процесів та використання модернізованих технологій. Зазначені процеси являють собою внутрішнє ядро механізму, що передбачає набір таких взаємопов'язаних складових, які мають забезпечити досягнення мети комплексного механізму, а саме ефективний інноваційний розвиток регіону. В контексті системного підходу внутрішнє середовище механізму формується та функціонує на основі взаємодії зацікавлених груп та осіб в різних сферах економіки та державного регулювання, а саме державних органів виконавчої влади, суб'єктів інноваційного підприємництва, інвесторів, вищих начальних закладів та громадських організацій (рис. 3.12).

Отже, комплексний механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації слід розглядати як систему взаємопов'язаних елементів, що забезпечують цілеспрямований розвиток інноваційного потенціалу регіону на основі стимулюючих інструментів інноваційної активності суб'єктів господарювання (рис.3.13).

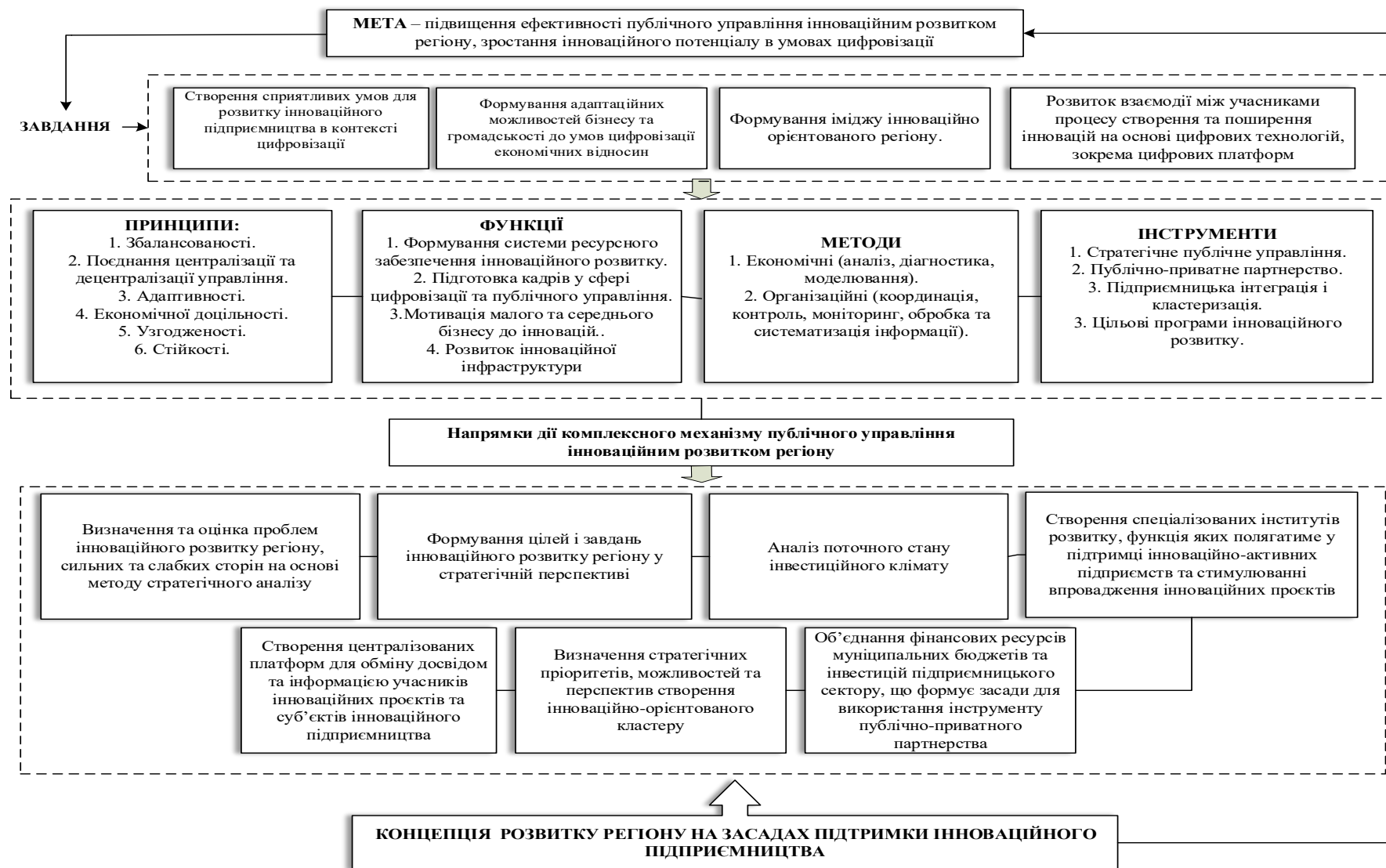

Рис. 3.12. Модель реалізації комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації

Джерело: складено автором

Основними елементами комплексного механізму управління інноваційним розвитком регіону, в контексті системного підходу, що обраний нами для проведення дослідження, є наступні:

- цілі та завдання механізму;
- система інтересів і цінностей учасників інноваційного процесу як елементи мотиваційного комплексу;
- критерії та показники ефективності дії механізму;

Рис. 3.13. Комплексний механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації

Джерело: розробка автора

- організаційні форми і структури, що задіяні до реалізації механізму та розробки рішень в системі публічного управління;
- стратегічне управління як провідна ланка в системі заходів розвитку інноваційної діяльності;
- мотиваційні інструменти, що використовуються з метою задоволення громадських та особистих інтересів;
- інноваційний потенціал, використання якого забезпечує досягнення поставленої мети механізму;
- система правових норм та методів регулювання;
- система технологічних важелів, що забезпечують підтримку необхідного технологічного розвитку регіону;
- система соціальних важелів, що забезпечують залучення спеціалістів у реалізації напрямків управління інноваційним розвитком.

Між елементами механізму відбувається постійна взаємодія, що обумовлює його динамічність, змінюваність, координованість та здатність до вдосконалення.

Інституціональний підхід до оцінки ефективності впровадження комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону передбачає наявність конкретних структур, що забезпечують організаційне забезпечення реалізації механізму:

- створення спеціалізованих інститутів розвитку, функція яких полягатиме у підтримці інноваційно-активних підприємств та стимулюванні впровадження інноваційних проєктів;
- обсяг державної підтримки науково-технологічних проєктів розвитку, що реалізуються на мезорівні в інтересах окремого регіону;
- кількість об'єктів інноваційної інфраструктури, створених на території регіону, в тому числі із залученням представників малого бізнесу, що мають підтримку із місцевого бюджету.

Реалізація комплексного механізму має наступні інституційні особливості:

- організація функціонування відповідних органів управління відбувається в залежності від стратегічних цілей інноваційного розвитку та програм;
- забезпечення внутрішньої впорядкованості та організованості взаємодії автономних елементів, що формують систему публічного управління інноваційним розвитком;
- адаптація управління інноваційною діяльністю до змін оточуючого середовища;
- забезпечення відповідності управління інноваційною діяльністю регіону та елементів інформаційно-інноваційної системи регіону із стратегічними напрямками державної політики у сфері інновацій.

Реалізація механізму передбачає об'єднання фінансових ресурсів муніципальних бюджетів та інвестицій підприємницького сектору, що формує засади для використання ефективних управлінських інструментів, в тому числі інструменту публічно-приватного партнерства. Взаємодія бізнесу та влади сприятиме удосконаленню виробничих процесів та активізації процесів комерціалізації інноваційних продуктів в регіоні. При цьому важливо врахувати вплив таких чинників, як державна інноваційна політика та інвестиційна політика на мезо- та мікрорівні.

Комплексна модель механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону дозволяє забезпечити реалізацію наступних позитивних тенденцій:

- ефективно використовувати наявний інноваційний потенціал території;
- управляти науково-дослідними проєктами, що відображають потреби реального сектора;
- скоротити часовий інтервал при укладанні угод та реалізації контрактів на проведення досліджень та розробок і використання результатів інтелектуальної діяльності;
- сприяти мотивації підприємницького сектора до участі в процесах створення інновацій із подальшою комерціалізацією нововведень;

- розширити можливості закладів вищої освіти щодо участі у науково-дослідній діяльності, реалізації проєктів та створенні ноу-хау;

- удосконалити комунікаційний процес між закладами вищої освіти та суб'єктами підприємницької діяльності в рамках наукового обміну.

Прикладний аспект реалізації комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону полягає у створенні робочої групи, що буде відповідати за імплементацію інструментів, принципів, напрямків механізму в діяльність відповідних структур системи публічного управління на мезорівні. Структури державної влади та місцевого самоврядування, що забезпечують виконання комплексного механізму, відіграють вирішальну роль в усуненні деформацій управління інноваційною діяльністю, які виникають внаслідок взаємодії макро- та мікрорівня регулювання.

Ініціатором групи доцільно призначити Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства, а іншими учасниками, відповідальними за реалізацію механізму, можуть бути:

- обласна державна військова адміністрація - як орган, що відповідає за формування та реалізацію механізму в цілому;

- Управління економічного розвитку – як куратор реалізації інноваційних проєктів, організації роботи суб'єктів інноваційного підприємництва та ефективності використання коштів державного та місцевого бюджетів;

- Агенція регіонального розвитку – як модератор для виконання роботи щодо збору, обробки та аналізу інформації в рамках залучення як інноваторів, так і пошуку потенційних інвесторів.

Центральним елементом комплексного механізму виступає Агенція з управління інноваційним розвитком регіону, яка задіяна до реалізації інноваційно-інвестиційної політики регіону, підтримки розвитку процесів цифровізації та формування системи інноваційного підприємництва. Створення Агенції дасть змогу реалізувати процеси оцифрування великої кількості даних, що відображають стан реалізації інноваційних проєктів та надходження інвестицій. Зазначена інформація в подальшому може бути направлена до

регіональних органів виконавчої влади та частково відображатись у відкритому доступі. Це дасть змогу швидко реагувати на зовнішні впливи та ефективно розподіляти фінансові ресурси. Функціональна спрямованість роботи Агенції полягає у мінімізації помилок при розрахунку ефективності інвестицій та побудові точних прогнозів розвитку пріоритетних сфер регіональної економіки в умовах впровадження проєктів розвитку. Наявність достатньої інформації дасть можливість знизити ризики зовнішнього та внутрішнього впливу в рамках публічного управління інноваційним розвитком та реалізації заходів політики підтримки. За умов становлення цифрової економіки використання цифрових технологій є важливим з точки зору підтримки супроводження інноваційних проєктів, а для ефективності управління на основі використання цифрових технологій доцільним є створення централізованих платформ на базі Агенції для обміну досвідом та інформацією учасників інноваційних проєктів та суб'єктів інноваційного підприємництва. За допомогою платформи стає можливим встановити чіткі взаємозв'язки в процесі управління інноваційним розвитком. У рамках концепції платформної держави використання цифрових інструментів в системі публічного управління інноваційним розвитком сприяє як забезпеченню належної якості адміністративних послуг, так і використанню достовірної та надійної інформації про поточні суспільно значущі проблеми на основі використання баз і систем обробки великих масивів даних. В контексті реалізації управлінських механізмів це забезпечує достатній рівень об'єктивності процесу прийняття рішень [184, с.52].

Про ефективність використання подібних платформ в контексті управління інноваційними процесами суб'єктів бізнесу з боку органів влади свідчить зарубіжний досвід. Формування цифрових платформ у європейських країнах свідчить про їх ефективність з точки зору залучення бізнесу, перш за все малих та середніх підприємств, до процесів планування і реалізації науково-технічних програм. Зокрема, в основу подібних платформ в країнах Західної Європи закладено інструмент публічно-приватного партнерства у сфері проведення наукових досліджень та розробок. Цифрова платформа

розглядається як форма організації взаємодії зацікавлених сторін в рамках регіональної програми стратегічного розвитку, що дає можливість узгодити пріоритети досліджень у сфері науки та провідних технологій. Початок їхнього активного запровадження припадає на 2000-і роки, проте із розвитком цифрових технологій цей процес активізувався та набув нових форм, зокрема у вигляді кластерів підприємств та організацій провідних сфер економіки [185-187].

В Україні процес створення цифрових технологічних платформ почав реалізовуватись до початку збройної агресії РФ, проте військові дії не дали змогу активізувати діяльність у напрямку нормативно-правового та організаційного забезпечення їх функціонування. Специфіка вітчизняних цифрових платформ, як зазначають деякі дослідники, зокрема Олійченко І., на даний час полягає в необхідності врахування регіональних пріоритетів розвитку вітчизняної економіки та забезпеченні мотивації суб'єктів малого та середнього бізнесу щодо роботи в напрямку впровадження інноваційних проєктів та удосконалення інноваційної діяльності [188].

Проте суспільно-політичні та економічні умови, що склались в Україні, дають змогу продовжити процеси імплементації цифрових технологічних платформ, але із врахуванням регіональної специфіки, оскільки саме критерій регіонального розвитку має бути закладений у зазначений процес. Механізми регіонального управління спираються на всю екосистему, а саме на урядові та неурядові установи, підприємства, громадські об'єднання, які беруть участь в обміні цифровими даними та отримують послуги шляхом взаємодії з органами влади. Таким чином, цифровізація публічного управління формує нові відносини між органами влади та громадськістю, сприяючи участі громадян шляхом здійснення механізмів державного управління. Як наслідок, відбувається концептуалізація нової філософії відносин між урядом та суспільством [189, с.963]. Враховуючи різний безпековий статус територій та регіонів України, більшість із них може орієнтуватись на використання принципів платформного управління в контексті сприяння розвитку інновацій, активізації поширенню

інноваційного підприємництва. До основних передумов дослідники цього питання [190-192] відносять наступні:

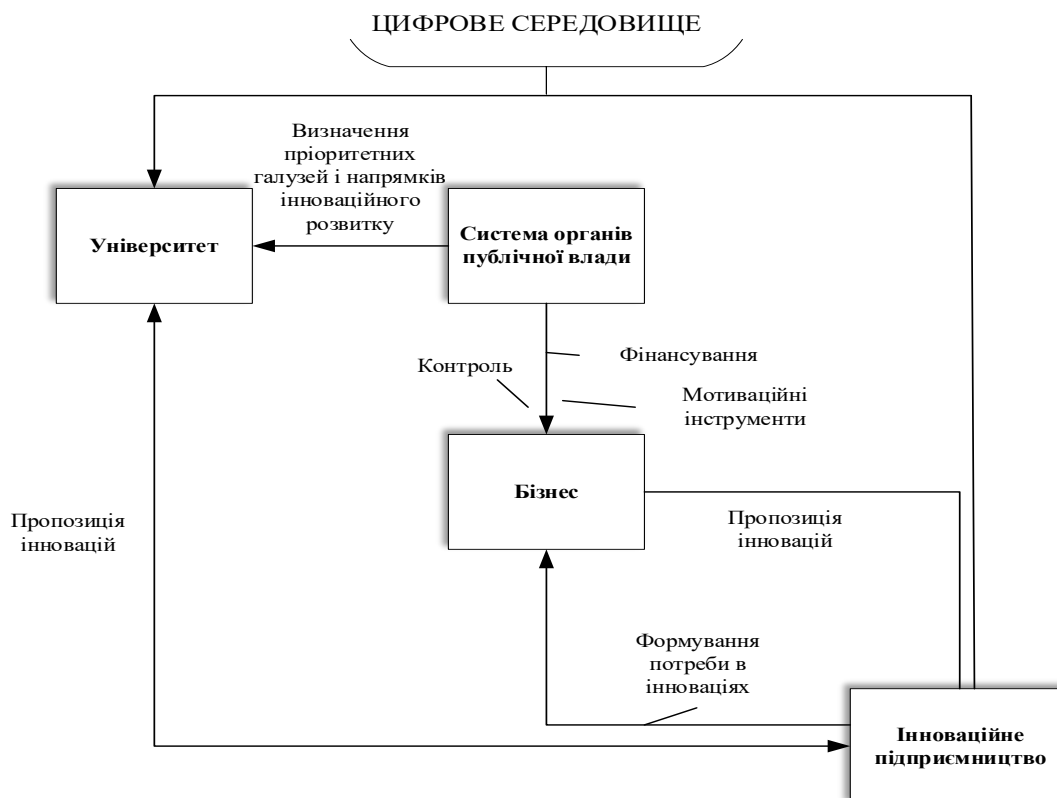
- наявність потенціалу для стратегічного інноваційного розвитку;
- взаємодію різних груп інтересів під час вирішення проблем технологічної модернізації сфери виробництва і послуг та налагодження взаємодії між бізнесом, науковими установами та органами влади;
- наявність освітніх програм у закладах освіти щодо підготовки кадрів у сфері технологічного оновлення та цифрових трансформацій;
- скорочення термінів, відведених на реалізацію програм інноваційного розвитку, що обумовлено потребами військового часу, особливо в контексті розвитку інновацій у сфері національної безпеки та оборонної промисловості;
- консолідацію ресурсів бізнес-структур на реалізацію інноваційних пріоритетів з метою досягнення ринкового лідерства;
- необхідність вдосконалення галузевого регулювання випуску продукції та змін в структурі економіки із врахуванням регіональних безпекових можливостей та державних пріоритетів;
- потребу в удосконаленні існуючих економічних інструментах державної підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання;
- необхідність формування інноваційного профілю конкретного регіону на базі існуючого інноваційного потенціалу та безпекових чинників;
- потребу в розширенні взаємодії бізнесу та держави щодо визначення тематики досліджень і розробок у сферах діяльності, що визначені як пріоритетні;
- багатогалузеву спрямованість досліджень та наукових розробок, що знаходять відображення у реалізації конкретних інноваційних проєктів регіонального розвитку;
- потребу у формуванні нових каналів комунікацій між бізнесом та науковими установами.

В якості зацікавлених осіб учасниками цифрової технологічної платформи виступають як дослідницькі установи, так і окремі вчені, регулюючі органи,

громадські організації, об'єднання бізнес-структур і т.ін. Окрім обміну інформацією щодо перспективних досліджень, визначення тематики дослідницьких програм на регіональному рівні, регіональна цифрова технологічна платформа забезпечує пошук інвесторів та активізацію інвестиційної діяльності у сфері наукових досліджень і розробок та їх подальшого освоєння. Технологічна платформа здатна об'єднати промисловість, громадські організації та представників влади у пошуку стратегічних пріоритетів регіонального розвитку та проведенні наукових досліджень за стратегічно важливими питаннями. Реалізація наукового обміну сприятиме розвитку промислового сектора в регіоні, забезпеченню економічного зростання. Ідея формування цифрових платформ на базі конкретного регіону направлена на адаптацію партнерських відносин для розв'язання складних проблем у напрямку розвитку стратегічно важливих галузей.

Провідну роль у функціонуванні платформ відіграють університети як зв'язуюча ланка між промисловістю та державою. В умовах цифровізації відбувається переорієнтація мережевої взаємодії на цифровий формат відносин промисловості та органів публічної влади з метою пошуку оптимальних технологічних рішень. Взаємодія університетів, суб'єктів інноваційного підприємництва та промислових підприємств, що виступають основними споживачами інноваційних ідей в рамках розвитку цифрового простору надано на рисунку 3.14.

Використання інформаційних систем в управлінні інноваційним розвитком та реалізації заходів підтримки інноваційної активності з боку структур публічного управління дозволяє активно використовувати цифровий контент, обмін великими масивами даних у цифровій формі, здійснювати аналіз та подальше використання його результатів для досягнення стратегічних напрямків функціонування регіону та дотримання принципів сталості. Основними перевагами застосування цифрових платформ в публічному управлінні інноваційним розвитком вважаємо наступні:

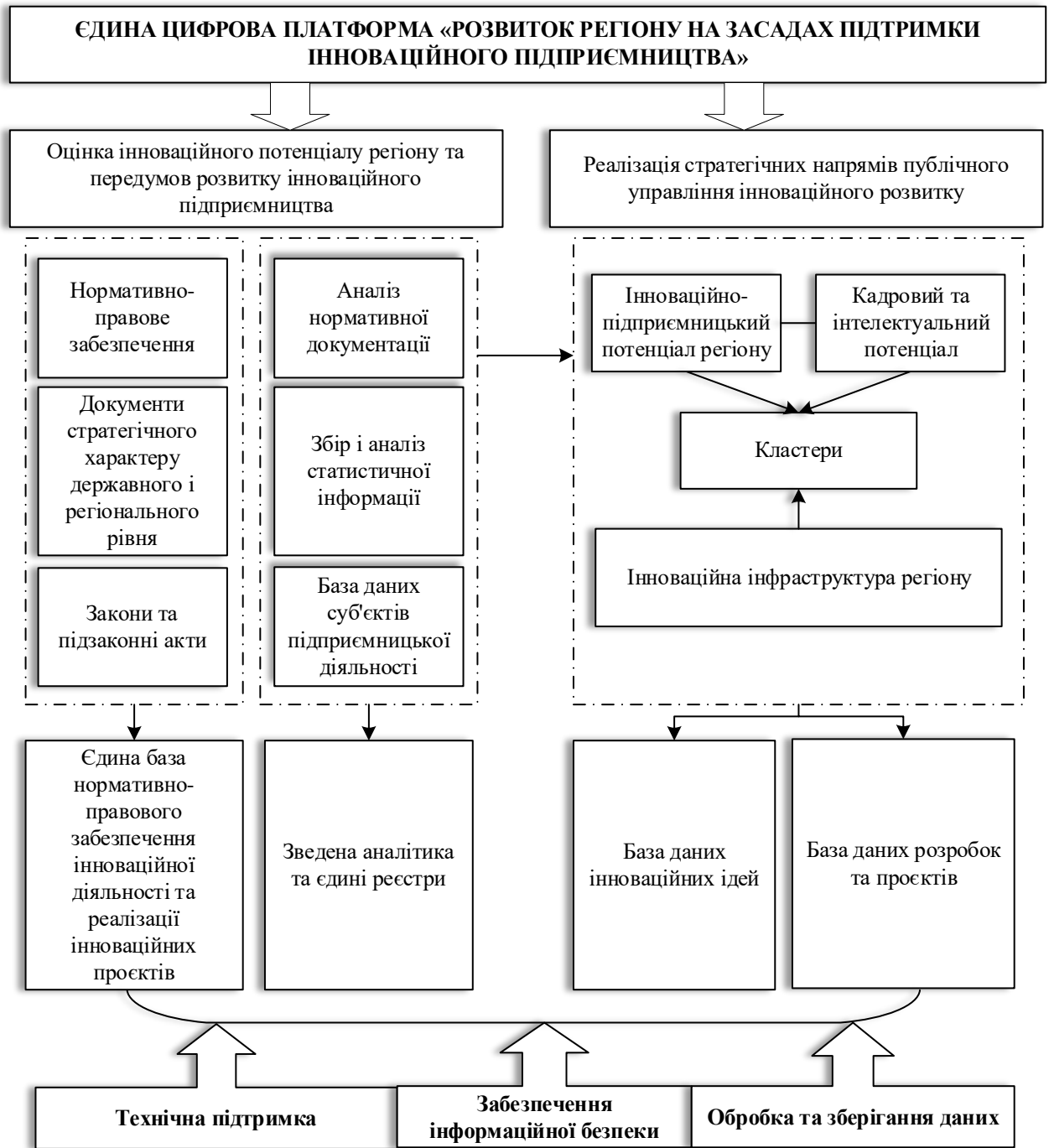

Рис. 3.14. Модель взаємодії університету та бізнесу в рамках цифрової технологічної платформи

Джерело: розробка автора

- забезпечення ефективної комунікації великої кількості учасників;
- надання широких інфраструктурних можливостей для учасників інноваційної діяльності;
- мобілізація потенціалу учасників;
- отримання економічного виграшу внаслідок скорочення витрат взаємодії для учасників платформи (рис.3.15).

Використання цифрових технологій в реалізації комплексного механізму надає можливість оперативного надходження інформації, необхідного для моніторингу критеріїв ефективності інвестиційної діяльності та оптимального прийняття публічно-управлінських рішень. Це дасть змогу, як зазначають деякі автори, зокрема О. Попело, реалізувати системою публічного управління основні функції, а саме регуляторну, мотивуючу та соціальну, оскільки одним із завдань публічного управління регіональним розвитком є підвищення рівня життя

Рис. 3.15. Архітектура цифрової платформи в системі публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: розробка автора

населення та досягнення сталого розвитку в контексті цифрової трансформації, зокрема шляхом зменшення диференціації регіонального розвитку [193]. В цьому контексті доцільним є використання технологій блокчейн, що дасть можливість скоротити витрати державного управління та зменшити рівень

складності управлінських процесів [194]. Перевагами блокчейну також є наявність можливостей для зберігання великих масивів інформації, підвищений рівень інформаційного захисту, відкритість даних для подальшого аналізу.

Використання запропонованої цифрової платформи обумовлює виконання наступних завдань регіонального розвитку:

- оцінки соціально-економічного внутрішнього середовища регіону, можливостей у сфері наукових досліджень та розробок, інноваційно-інвестиційного клімату;
- розробки стратегії соціально-економічного розвитку регіону з акцентом на стратегічних положеннях інноваційного розвитку та співпраці суб'єктів господарювання та органів влади у сфері наукових досліджень і розробок;
- моніторингу функціонування інформаційно-інноваційної системи регіону та реалізації регіональної інноваційної політики.

Впровадження технологічної цифрової платформи відбувається на основі дотримання наступних принципів:

- принцип часової відповідності – передбачає акумуляцію релевантної за часом інформації, що використовується для розробки та реалізації стратегічних рішень установами, що входять до системи публічного управління; своєчасне виявлення проблемних питань інноваційної політики регіону та реагування на зовнішні впливи;
- принцип диверсифікації – передбачає використання різноманітних методів та підходів в обробці інформації, необхідної для прийняття рішень у системі інноваційного розвитку;
- принцип оптимізації – забезпечення зручної взаємодії сервісів платформи та коректну інтерпретацію результатів обробки вхідної та вихідної інформації.

Вхідними сервісами виступають документи стратегічного планування, що відносяться до макrorівня регулювання інноваційними процесами, нормативно-правові інструменти державного рівня та інформація державних служб, а також проєктна документація, що відображає конкретні інноваційні ідеї, обрані для

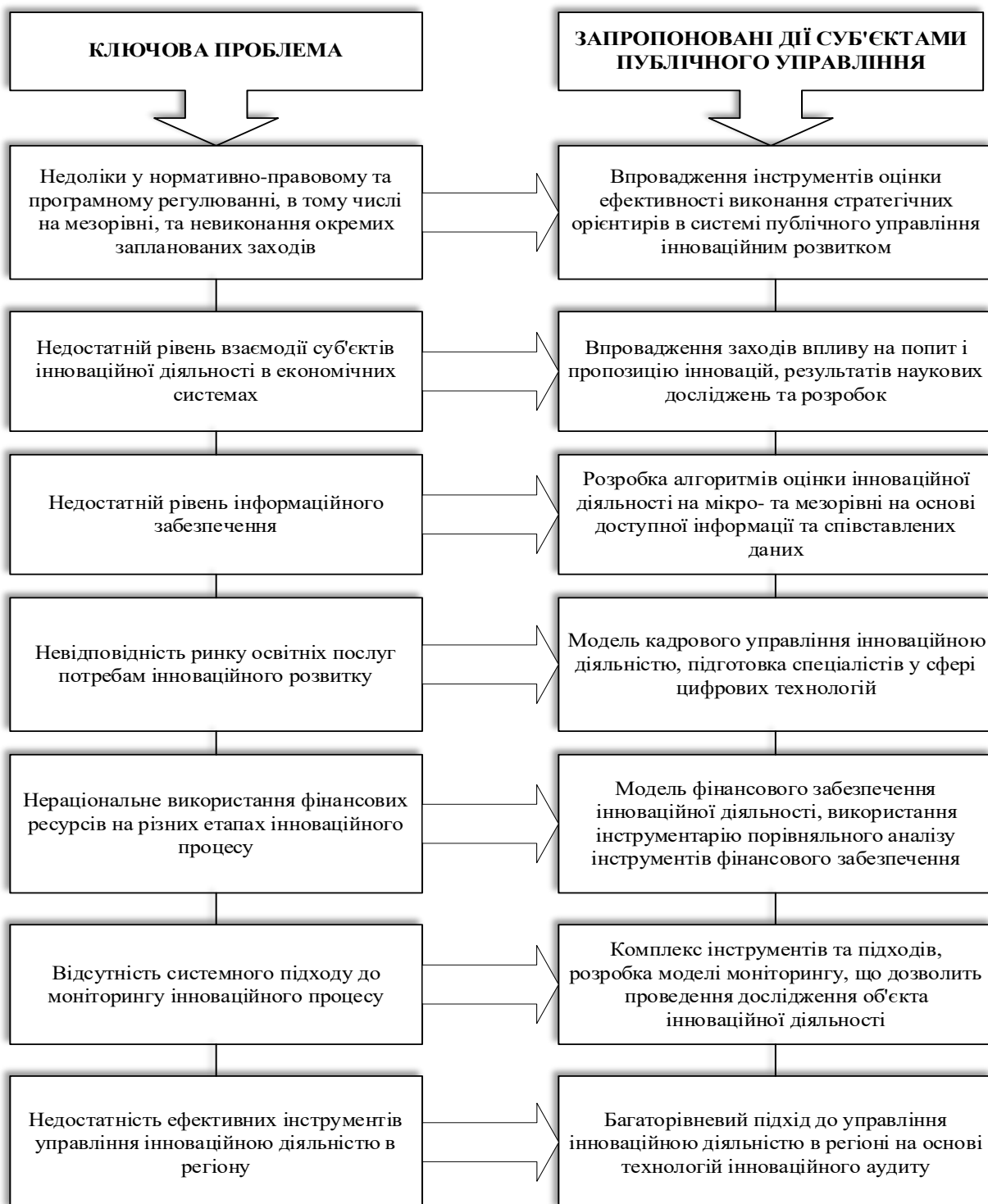

реалізації в регіональному інноваційному просторі. Для зберігання та обробки інформації використовуються технології, що відповідають за збір та аналіз нормативної і статистичної інформації, інноваційних підприємницьких ініціатив. Платформа складається з наступних підсистем:

- підсистема управління соціально-економічними процесами в регіоні;
- підсистема оцінки і прогнозування інноваційної активності, аналізу інноваційного потенціалу регіону, умов кластерної взаємодії,
- підсистема розвитку інституціональної інфраструктури підтримки інноваційно-інвестиційних процесів.

Функціонал платформи забезпечує процес взаємодії учасників шляхом обміну даними щодо формування, накопичення та використання інноваційних ініціатив, забезпечення зворотного зв'язку із представниками органів публічної влади, оцінювання якості регіональної політики у сфері інновацій з боку учасників інноваційного процесу. Можливості платформи передбачають обмін інформацією між регіональними органами влади, бізнесом та науково-дослідними установами, розробку документів регіонального рівня у відповідності із стратегічними програмами державного рівня. Використання платформи забезпечить збалансування пріоритетів інноваційного регіонального розвитку та узгодження напрямків регіональної інноваційної політики за рахунок відкритості рішень, доступності інформації та збереження цільових орієнтирів щодо розвитку суб'єктів регіональної інноваційно-інформаційної системи.

На рис.3.16 надано «дорожню карту» реалізації комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком. Основні блоки, що включені до неї, відповідають логіці дослідження та відображають проблему, що існує в реалізації наявних діючих механізмів публічного управління інноваційним розвитком та має негативний вплив на вирішення завдань управління пріоритетними сферами економічної діяльності регіону, та шляхи її розв'язання.

Рис. 3.16. «Дорожня карта» реалізації комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: розробка автора

Запропонована карта відображає комплексність інструментів та методів управління інноваційною діяльністю та багаторівневості стратегічного

публічного управління інноваційним розвитком, доцільність якого була обґрунтована у п.3.1. Запропонована карта характеризується уніфікованістю використання як для регіонів, так і територій, що мають статус територіальних громад, та передбачає комплекс дій, що можуть бути також реалізовані на мікрорівні за необхідної підтримки владних інституцій.

Запропоновані заходи удосконалення процесів публічного управління інноваційним розвитком регіону передбачають розробку методичних засад оцінки їх ефективності, що доцільно презентувати у вигляді наступних взаємопов'язаних блоків із врахуванням запропонованого багаторівневого підходу (рис.3.17).

Рис. 3.17. Напрямки оцінки ефективності публічного управління інноваційним розвитком регіону

Джерело: розроблено автором

Зазначені чинники створюють умови для реалізації наступних перспективних форм ефективного публічного управління:

1). Системна взаємодія органів державної влади та суспільних структур, в тому числі на рівні управління територіальними громадами. Взаємодія передбачає як спільне вирішення економічних та соціальних проблем, так і

участь громадських організацій у розробці нормативно-правових актів на основі співрегулювання, що реалізує узгодження інтересів законодавчої влади та суспільних організацій.

2). Формування кадрових резервів та підготовка спеціалістів у сфері публічного управління, в тому числі на основі державних програм та проєктів.

3). Можливість моніторингу громадськими організаціями результатів діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

4). Взаємодія на постійній основі представників вищого рівня державної влади із представниками бізнес-середовища, засобами масової інформації, політичними партіями, молодіжними організаціями.

5). Формування комплексу антикорупційних заходів та інструментів в системі публічного управління на основі впровадження суспільного контролю, впровадження рейтингової оцінки органів влади та адміністративних регламентів.

Отже, оцінка ефективності комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону передбачає виконання наступних поетапних дій:

1) розробка планів підтримки інноваційного розвитку із моніторингом їх виконання;

2) розробка документів бізнес-планування на регіональному рівні за участю органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;

3) планування бюджетів інноваційних проєктів за участю держави на основі підходів порівняльного аналізу ефективності процедур стратегічного та бюджетного планування ключових інститутів розвитку.

Ефективність дії комплексного механізму також відображається в реалізації функцій органів влади, що задіяні до його реалізації, які в узагальненому вигляді виглядають наступним чином:

- узгодження завдань, що ставлять перед собою представники бізнесу, до потреб регіону, на основі партнерської співпраці підприємницького сектору та органів влади;

- регулювання та контроль дій учасників проєктів щодо виконання зобов'язань реалізації інноваційних проєктів;

- моніторинг ефективності інноваційного процесу суб'єктами підприємницької діяльності в залежності від етапів реалізації проєкту.

З точки зору економічних показників регіонального розвитку вплив системи публічного управління на інноваційну діяльність суб'єктів господарювання в регіоні вимірюється за наступними критеріями, що відображають ступінь використання інноваційного потенціалу регіону та подальших перспектив його формування і розвитку:

- експорт знань, технологій, ноу-хау, товарів та послуг в контексті міжрегіональної взаємодії та зовнішньоекономічної діяльності:

- обсяг відвантаженої інноваційної продукції суб'єктами господарювання, що займаються інноваційною діяльністю;

- результативність сфери наукових досліджень і розробок;

- зростання енергоефективності виробничої діяльності;

- обсяг залучених внутрішніх і зовнішніх інвестицій для створення та комерціалізації інновацій.

Сукупність наданих пропозицій відображає основу для теоретико-методологічного забезпечення управління інноваційним розвитком та досягнення стратегічних пріоритетів в умовах ризику та загроз.

Отже, комплексний механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону дозволяє стимулювати активність суб'єктів господарювання та створити оптимальне інституційне середовище для розвитку інноваційної інфраструктури, забезпечення стабільності політики державної та регіональної підтримки, захисту системи інтелектуальної власності та усуненню бюрократизації при прийнятті управлінських рішень. Активне задіяння структур публічної влади до процесів управління інноваційною діяльністю, сферою наукових досліджень і розробок дозволяє забезпечувати своєчасне коригування в рамках політики підтримки суб'єктів господарювання, зокрема малого та

середнього бізнесу. Це дає змогу органічно інтегрувати зазначений механізм до загального концепту державного регулювання інноваційної діяльності.

Висновки до розділу 3

1. Запропоновано використання стратегічного підходу в публічному управлінні інноваційним розвитком регіону, що дає змогу врахувати комплексний вплив економічних, соціальних, екологічних, безпекових чинників на розвиток суб'єктів інноваційної діяльності в регіоні та забезпечення стабільних процесів розробки та впровадження інновацій. Обґрунтовано, що стратегічне публічне управління в подальшому сприятиме удосконаленню координації комунікацій та взаємовідносин між складовими інноваційно-інформаційної системи регіону та суб'єктами системи публічного управління в умовах регулюючого впливу, а також узгодженню інтересів суб'єктів інноваційної діяльності та органів державної влади в умовах стимулювання підприємницької активності в напрямку досліджень, розробок та їх впровадження. Запропоновано алгоритм розробки напрямків стратегічного інноваційного розвитку регіону, а саме інноваційно-технологічного, соціально-економічного, інформаційно-цифрового, еколого-економічного.

2. Обґрунтовано використання багаторівневого підходу до стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону на основі взаємодії управлінських механізмів мезо-та мікрорівня, що передбачає формування портфелю проєктів, імплементацію механізмів управління цифровим розвитком, стимулювання трансферу технологій, проведення інноваційного моніторингу. Реалізація стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону передбачено в рамках Концепції інноваційного розвитку регіону на засадах підтримки інноваційного підприємництва, при цьому виокремлено такі блоки, як розробка механізмів публічного управління інноваційною діяльністю на рівні регіону на засадах комплексності, конкретизація напрямків цифровізації системи управління інноваційною

діяльністю в регіоні, стимулювання інноваційної активності на рівні підприємств на основі використання цифрових технологій, розробка принципів управління інноваційними процесами на основі цифрових технологій в контексті функціонування окремих підприємств. Запропонований багаторівневий підхід до стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону дозволяє комплексно оцінити процес взаємодії етапів реалізації інноваційного проєкту в контексті впливу на мезо- та мікрорівень економіки, а також впровадження цифрових технологій в якості інструменту публічного управління та стимулювання інноваційної активності в регіоні. Впровадження даного підходу стратегічного управління матиме вплив як на діяльність установ та організацій, що орієнтовані на дослідження, розробки та інновації, так і сприятиме удосконаленню процедури контролю та моніторингу для органів державної влади.

3. В рамках комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону пропонується алгоритм створення інноваційно-орієнтованого кластеру, що забезпечить організацію спільної діяльності щодо впровадження технологічних, продуктових, управлінських та маркетингових інновацій. Запропонований алгоритм передбачає врахування регіональних розбіжностей та конкретизацію в залежності від структури органів місцевої влади, наявного інноваційного потенціалу регіону, можливостей малого інноваційного підприємництва.

4. Розроблено систему регіональних стимуляторів кластеризації, які доцільно реалізувати за трьома рівнями, в залежності від масштабу діяльності, наявних регіональних проблем та інноваційного потенціалу, а саме : визначення основних проблем регіональної інноваційно-інформаційної системи та розробку рішень, що стосуються функціонування інституцій інноваційного розвитку; визначення інструментів стимулювання розвитку інноваційного підприємництва та підтримки підприємницьких ініціатив у сфері проведення досліджень і розробок та реалізації інноваційних проєктів; реалізацію конкретних заходів організаційної та економічної підтримки підприємницьких ініціатив.

5. Формування інноваційно орієнтованого кластеру запропоновано на основі механізму публічно-приватного партнерства, що в прикладному аспекті дозволить забезпечити як публічному, так і приватному партнеру задоволення власних інтересів та отримання конкретних переваг.

6. Комплексний механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону являє собою синтез принципів, функцій, методів, інструментів, взаємодія яких дозволяє забезпечити цілеспрямоване виконання завдань стратегічного публічного управління інноваційним розвитком та забезпечення оптимального режиму функціонування інноваційно-інформаційної системи регіону. Це стає можливим на основі комбінації декількох наукових підходів до формування механізму, а саме системного та інституційного. Використання не одного, а декількох підходів сприятиме впорядкуванню процесів публічного управління інноваційним розвитком та реалізації напрямків державної підтримки, а також налагодженню системи взаємозв'язків суб'єктів інноваційного процесу, що в комплексі впливатиме на стан інноваційного розвитку.

7. Центральним елементом комплексного механізму запропоновано Агенцію з управління інноваційним розвитком регіону, яка задіяна до реалізації інноваційно-інвестиційної політики регіону, підтримки розвитку процесів цифровізації та формування системи інноваційного підприємництва. Створення Агенції дасть змогу реалізувати процеси оцифрування великої кількості даних, що відображають стан реалізації інноваційних проєктів та надходження інвестицій. Зазначена інформація в подальшому може бути направлена до регіональних органів виконавчої влади та частково відображатись у відкритому доступі. Це дасть змогу швидко реагувати на зовнішні впливи та ефективно розподіляти фінансові ресурси.

8. Запропоновано архітектуру цифрової платформи в системі публічного управління інноваційним розвитком регіону. Використання платформи забезпечить збалансування пріоритетів інноваційного регіонального розвитку та узгодження напрямків регіональної інноваційної політики за

рахунок відкритості рішень, доступності інформації та збереження цільових орієнтирів щодо розвитку суб'єктів регіональної інноваційно-інформаційної системи.

*Основні положення розділу опубліковані в працях автора:
[57;153;164;184;189]*

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження сприяло удосконаленню теоретико-методологічних та прикладних положень публічного управління інноваційним розвитком на регіональному рівні в умовах цифровізації. Основні положення, що підтверджують наукову новизну та практичну цінність роботи, дозволили сформулювати висновки згідно досягнення поставленої мети та розв'язання завдань:

1. Використання наукових підходів щодо визначення сутності інноваційного розвитку, регіональної інноваційної системи під впливом чинників цифровізації дозволило поглибити зміст, визначити основні сутнісні характеристики поняття «інформаційно-інноваційна система регіону», а також дослідити сутність понять «комплексний механізм публічного управління інноваційним розвитком регіону», «стратегічне публічне управління інноваційним розвитком регіону», що забезпечило логічну обґрунтованість в дослідженні взаємодії учасників інноваційної діяльності за умов регулюючого впливу системи публічного управління інноваційним розвитком регіону та відповідних управлінських інструментів.

2. Використання системного підходу надало можливість обґрунтувати функціонально-сутнісні характеристики регіональної інноваційної системи в умовах цифрових трансформацій публічного управління інноваційним розвитком регіону, що в подальшому сприятиме комплексності заходів та управлінських підходів в розробці і відповідних механізмів.

3. В роботі обґрунтовано концептуальні засади публічного управління інноваційним розвитком регіону, які передбачають формування стратегічних напрямків розвитку інноваційного підприємництва, обґрунтування принципів стратегічного публічного управління інноваційним розвитком в умовах цифровізації, використання комплексного підходу при реалізації механізмів публічного управління інноваційним розвитком в умовах побудови єдиного інформаційно-цифрового простору.

4. Обґрунтовано сутнісно-функціональні детермінанти системи публічного управління інноваційним розвитком регіону на основі принципу цілісності, що дало змогу дослідити зазначену систему в якості складної відкритої соціально-економічної моделі та визначити умови і характеристики механізмів публічного управління інноваційним розвитком.

5. Обґрунтовано теоретико-методологічні положення стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону із визначенням цільових орієнтирів, принципів, напрямків та етапів реалізації. Використання багаторівневого підходу дозволить забезпечити взаємодію напрямків інноваційного розвитку на мезорівні, рівні громад та окремих підприємств, що передбачає формування портфелю проєктів, впровадження інструментів управління цифровим розвитком, стимулювання трансфертних технологій, проведення інноваційного моніторингу. В подальшому це дозволить комплексно оцінити процес взаємодії етапів реалізації інноваційного проєкту в контексті впливу на мезо- та мікрорівень економіки, проаналізувати повний цикл інноваційного процесу на основі оцінки інноваційного потенціалу та результатів його використання.

6. Запропоновано науково-прикладні положення реалізації механізмів публічного управління в напрямку підтримки інноваційного підприємництва та розвитку інноваційно-орієнтованих кластерів. В якості методичного підходу обґрунтування кластерних можливостей регіону запропоновано розробку системи регіональних стимуляторів, а основним напрямом визначено використання інструменту публічно-приватного партнерства, що забезпечить реалізацію стратегічних мотиваційних заходів в системі публічного управління інноваційним розвитком регіону.

7. З метою удосконалення реалізації напрямків інноваційного розвитку регіону удосконалено прикладні аспекти впровадження цифрових технологічних платформ, що дозволить забезпечити виконання таких завдань публічного управління інноваційним розвитком регіону, як оцінка інноваційної спроможності та соціально-економічного стану, реалізація стратегії

інноваційного розвитку регіону з акцентом на співпраці підприємств та органів державної влади і місцевого самоврядування; моніторинг реалізації регіональної інноваційної політики.

8. З метою забезпечення виконання завдань стратегічного управління інноваційним розвитком регіону запропоновано використання комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком на основі синтезу принципів, функцій, методів та інструментів. Імплементация механізму сприятиме забезпеченню мотивації інноваційної активності суб'єктів господарювання та створенню сприятливих інституційних умов для розвитку інноваційної цифрової інфраструктури, координації державної та регіональної політики підтримки інноваційної діяльності при прийнятті управлінських рішень в системі органів публічної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні : аналіт. доп. / С. О. Біла, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко, В. І. Жук [та ін.]; за ред. С. О. Білої. Київ : НІСД, 2011. 80 с.
2. Підкамінний І. М., Ціпуринда В. С. Системні фактори впливу на інноваційний розвиток підприємства. *Ефективна економіка*. 2011. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=480>
3. Подольчак Н. Ю., Блинда Ю. О. Інноваційний розвиток як елемент економічної безпеки підприємства. *Економіка: реалії часу*. 2015. № 4 (20). С. 6–11. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n4.html>
4. Неустроєв Ю. Вплив інноваційного розвитку регіону на його економічну безпеку. *Економічний простір*. 2022. № 181. С. 172–176. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/181-30>
5. Вахович І. М., Денисюк Г. Л. Концептуальні засади інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку регіону. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 1(115). С. 138–144.
6. Куцеконь Л. О. Теоретико-методологічні засади інноваційного розвитку підприємств. *Науковий вісник НУБіП України*. 2011. № 168, Ч. 3. С. 194–199.
7. Бойченко В. С. Регіональний інноваційний розвиток: сутність, суб'єкти, цілі та пріоритети. *Бізнес-інформ*. 2011. № 8. С. 23–26.
8. Шумпетер Й. А. Капіталізм, соціалізм і демократія / пер. с англ. В. Ружицького, П. Таращук. Київ : Основи, 1995. 528 с.
9. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
10. Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.08. 2023. № 816. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-2023-%D0%BF#Text>.

11. Про наукову та науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
12. Боднар І. Р. Інноваційні аспекти підприємницької діяльності в умовах глобалізації. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2024. № 76. С. 40–50.
13. Князевич А. О., Брітченко І. Г. Кластерний підхід до створення інноваційної інфраструктури країни. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. № 2 (4), Ч. 1. С. 24–29.
14. Aranguren M. J., Magro E., Navarro M., Wilson, J. R. Governance of the territorial entrepreneurial discovery process: looking under the bonnet of RIS3. *Regional Studies*. 2019. 53:4. P. 451–461. [DOI 10.1080/00343404.2018.1462484](https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1462484).
15. Cooke Ph., Heidenreich M., Braczyk H.-J. Regional Innovation Systems: the Role of Governance in a Globalized World. London; New York : Routledge, 2004. 434 с.
16. Freeman R. E. Strategic Management: A Stakeholder Approach. Boston, 1984. 276 p.
17. Lundvall B. A. National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and Interactive Learning. Anthem : Press, 2010. 404 p.
18. Metcalfe S. The Economic Foundations of Technology Policy: Equilibrium and Evolutionary Perspectives. *Handbook of the Economics of Innovation and Technological Change*. Oxford (UK)/Cambridge (US): Blackwell Publishers, 1995. P. 409–512.
19. Вещепура Н. Інноваційна система України в умовах глобалізаційних процесів: стан та перспективи розвитку. *Підприємництво та інновації*. 2020. № 12. С. 42–48. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/12.7>
20. Цибульов П. М. Трирівнева модель національної інноваційної системи України. *Наука та інновації*. 2018. Т. 14, № 3. С. 5–14.
21. Андрощук Г. О., Давимука С. А., Федулова Л. І. Національні інноваційні системи: еволюція, детермінанти результативності. Київ, 2015. 512 с.

22. Яремко Л. А. Національна інноваційна система та її формування в Україні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. № 1(68). С. 54–57.
23. Микитюк З. В. Особливості розвитку вітчизняних науково-технічних та інноваційних структур. *Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право)*. 2006. № 2-4. С.197–212.
24. Кузьменко О. Особливості національної інноваційної системи. *Схід*. 2006. URL: http://www.ukrlife.org/main/cxid/8inn_ua.doc/
25. Концепція розвитку національної інноваційної системи : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р. № 680-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/224444321>
26. Біла І. С., Посна В. С., Шевченко О. О. Інноваційний розвиток як чинник повоєнної відбудови економіки України. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2023. Т. 8, Вип. 1. С. 10–16.
27. Asheim B. T., Isaksen A. Regional innovation systems: The integration of local ‘sticky’ and global ‘ubiquitous’ knowledge. *Journal of Technology Transfer*. 2002. Vol. 27. P. 77–86.
28. Поручник, А., Брикова І. Регіональна інноваційна система як основа підвищення міжнародного конкурентного статусу національних регіонів. *Вісник Київського національного економічного університету*. 2006. С. 134–173. URL: http://www.kneu.kiev.ua/journal/ukr/article/2006_2_Poruch_Bryk_ukr.pdf
29. Бендасюк С. П. Формування та розвиток регіональних інноваційних систем. *Культура народів Причорномор'я*. 2014. № 273. С. 207–210.
30. Innovative potential and development of Ukrainian small enterprises during the war (2022-2023) / S. Syrtseva etc. *Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11(58). P. 222-232.
31. Стадник В. В., Йохна М. А. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства : підручник. Хмельницький : ХНУ, 2011. 332 с.
32. Гордієнко С. Г. Інноваційна діяльність: проблеми, сутність, змістовні складові та напрями удосконалення. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. № 2 (23). С. 15–32.

33. Стреліна О. М. Інноваційний розвиток економіки України: проблеми та перспективи. *Ефективна економіка*. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2166>
34. Мушеник І. М. Сутність та структура регіональних інноваційних систем. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Т. 1, № 5. С. 60–69.
35. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю., Франко Л. С. Макроконкурентна парадигма інноваційного розвитку національної економіки. *Наукові перспективи*. 2022. № 1(19). С. 351–360.
36. Касьяненко В. О. Інновації як один із факторів формування конкурентоспроможності країни. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 4. С. 82–87.
37. Забашта Є. Ю. Теоретичні основи управління інноваційним розвитком підприємництва. *Економіка і фінанси*. 2018. № 1. С. 39–47.
38. Корнілова І., Білорус Т. Регіональні інноваційні системи: сутність та підходи до структуризації. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2013. № 144. С. 23–25.
39. Райчева О., В'язовська К. Створення інформаційної системи інноваційної інфраструктури у межах регіону. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 1. С. 86–92.
40. Філіппов Ю. І., Ладонько Л. С. Регіональна інформаційно-інноваційна система як джерело національного інноваційного розвитку держави. *Управління проектами та розвиток виробництва*. 2004. № 9. С. 67–71.
41. Бабич Р. М. Інформаційні аспекти формування інноваційної системи регіону. *Успіхи і досягнення у науці*. 2025. № 9 (19). С. 308–317. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9\(19\)-308-317](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9(19)-308-317)
42. Полякова Ю. В. Порівняльна характеристика інноваційної діяльності ЄС та України. *Інноваційна економіка*. 2014. № 6. С. 37–42.
43. Писаренко Т. В., Кваша Т. К., Березняк Н. В., Прудка О. В. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку: світовий та вітчизняний досвід : монографія. Київ : УкрІНТЕІ, 2015. 239 с.

44. Березняк Н. В. Проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності. *Наука, технології, інновації*. 2018. № 1. С. 37–42.
45. Олексюк О. І. Глобальні тенденції економічних процесів з позицій інформаційної парадигми досліджень результативності діяльності підприємств. *Економіка та підприємництво*. 2009. Вип. 22. С. 148–159.
46. Oliychenko, I., Ditkovska M. Synergetic approach to the management of socioeconomic development of the region. *Problems and prospects of economics and management*. 2015. № 4. P. 243–248.
47. Кириченко М. О. Зарубіжний досвід високорозвинених країн зі сталим розвитком інформаційно-інноваційного суспільства в умовах трансформації сучасної цивілізації. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. Вип. 17. С. 51–54.
48. Ансофф І. Стратегічне управління. Київ : Прогрес, 2014. 325 с.
49. Ганущак-Єфіменко Л. М. Моделювання організації взаємодії учасників процесу управління інноваційним розвитком підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 1. С. 90–100.
50. Малік М. Й. Дослідження з удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств. *Економіка АПК*. 2012. № 1. С. 188–189.
51. Drucker P. F. The discipline of innovation. Harvard Business School Publishing. Product Number 3480, 2007. 294 p.
52. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2006. 295 с.
53. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент : підручник. Суми : Університетська книга, 2010. 334 с.
54. Ткаченко Т. П., Тульчинський Р. В. Розвиток інноваційного підприємництва в Україні. *Економічний вісник НТУУ "КПІ"*. 2010. № 7. С. 223–229.
55. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку : монографія. Вінниця : Універсум, 2008. 397 с.
URL: http://fk.vntu.edu.ua/images/documents/mon_08.pdf

56. Ліпич Л., Хілуха О., Кушнір М. Взаємозалежність підприємництва, інноваційності та компетентностей. *Інтелект XXI*. 2021. Вип. 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2021-1.8>.
57. Бабич Р. М. Публічне управління розвитком інноваційного підприємництва в контексті процесів цифровізації. *Наукові перспективи*. 2026. № 1. С.85–94. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-1\(67\)-85-94](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-1(67)-85-94)
58. Про підприємництво : Закон України від 07.02.1991 р. №698-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>
59. Овчаренко Л. В. Економічна природа і особливості розвитку інноваційного підприємництва в перехідній економіці : дис. ... канд. екон. наук : 08.01.01. Київ, 2002. 218 с.
60. Поврозник П. П. Особливості інноваційного розвитку підприємництва в Україні в контексті глобальних безпекових викликів та ризиків цифровізації. *Інтернаука. Серія: «Економічні науки»*. 2023. № 8. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-20238-9143>.
61. Сизоненко В. О. Формування і розвиток національної системи підприємництва: теоретико-методологічні аспекти і механізми реалізації : монографія. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2004. 229 с.
62. Варналій З. С. Регіональна інноваційна політика України: проблеми та стратегічні пріоритети. *Економіст*. 2007. № 9. С. 36–39.
63. Гавриш О. М., Пильнова В. П., Пісковець О. В. Інноваційне підприємництво: сутність, значення та проблеми в сучасних умовах функціонування. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 109–113.
64. Михасюк І., Гукалюк А., Косович Б. Проблеми конкурентоспроможності українського підприємництва і торгівлі в умовах глобалізації. *Вісник Львівського університету. Серія: Економічна*. 2019. Вип. 56. С. 308–316.
65. Ажажа М., Фурсін О., Венгер О. Зарубіжний досвід регіонального економічного розвитку: інновації, екосистема, місцеве самоврядування. *Humanities studies*. 2022. № 11 (88). С. 169–183.

66. Косач І. А. Функціонування кластерів в умовах сучасних економічних відносин. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. № 1. С. 125–128.
67. Кузьмін О., Жеруха В. Кластери як чинник економічного розвитку підприємств і територіальних утворень. *Економіка України*. 2010. № 2. С. 14–23.
68. Матьовка Т. В. Формування та розвиток кластерів у пріоритетних сферах економіки регіону : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05. Ужгород, 2016. 221 с.
69. Юр'єва П. Територіальні інноваційні кластери та стійкий економічний розвиток регіонів. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-28>
70. Mensh G. Stalemate in Technology: Innovation Overcome the Depression. Cambridge : Mass, 1979. 241 p.
71. Вільямсон, О. Е. Економічні інституції капіталізму. Київ : АртЕК, 2001. 472 с.
72. Королюк Ю. Г. Виявлення перспективних кластерних формувань як засіб управління соціально-економічним розвитком регіону: синергічні аспекти. *Економіка та держава*. 2010. № 12. С. 87–90.
73. Демченко В. В. Особливості формування транскордонних кластерів. *Регіональна економіка*. 2010. № 3. С. 179–185.
74. Лавриненко С. О. Формування кластеру як напряму активізації інноваційної діяльності регіону. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2017. Вип. 16. С. 354–360.
75. Heider F. The Psychology of Interpersonal Relation. London, 1958. 283 p.
76. Портер М. Конкурентні переваги націй. Київ : Основи, 2000. 896 с.
77. Желуденко К. Кластери як інноваційний інструмент забезпечення конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. № 20. С. 100–108. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.11>

78. Соколенко С. І. Кластери в глобальній економіці. Київ : Логос, 2004. 848 с.
79. Саблук П. Т., Кропивко М. Ф. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки. *Економіка АПК*. 2010. № 1. С. 3–12.
80. Бубенко П. Т., Снісаренко О. Б. Інноваційний розвиток регіонів : монографія. Харків : Форт, 2009. 160 с.
81. Войнаренко М. П. Кластерна модель економічного розвитку: теорія, методологія, практика. Київ : Наука, 2011.
82. The European Cluster Observatory. URL: <http://www.clusterobservatory.eu/index.html>.
83. Бутко М. П., Самійленко Г. М. Кластерний підхід до розвитку базових галузей регіональної економіки в сучасних умовах : монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2012. 372 с.
84. Загорський В. С., Кизим М. О., Хаустова В. Є. Кластеризація економік країн світу й України: досвід і проблеми. *Проблеми економіки*. 2010. № 1. С. 3–7.
85. Ketels C., Lindqvist G., Sölvell Ö. Strengthening Clusters and Competitiveness in Europe. The Cluster Observatory, 2012. URL: https://www.clustercollaboration.eu/sites/default/files/document-store/Strengthening_Clusters_and_Competitiveness_in_Europe.pdf
86. Попело О. В. Підприємницькі кластери як інноваційна домінанта модернізації економіки регіону. *Регіональна економіка*. 2014. № 2. С. 95–105.
87. Безус А. М., Сичова Н. В., Шафранова К. В. Кластери як інноваційна стратегія вітчизняних підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7110>
88. Heilmann S., Shih L., Hofem A. National Planning and Local Technology Zones : Experimental Governance in China's Torch Programme. *The China Quarterly*. 2013. № 216. P. 896–919.

89. European Structural and Investment Fund (ESIF). Broadening innovation policy for regions and cities. Paris : OECD Publishing. 2020. 183 p.
90. Edquist C., Zabala-Iturriagagoitia J. Public Procurement for Innovation as mission-oriented innovation policy. *Research Policy*. 2012. Vol. 41. P. 1757–1769.
91. Бондарчук Н. В. Функціонування кластерів: світовий і вітчизняний досвід. *Економіка та держава*. 2010. № 9. С. 107–109.
92. Government support for business research and innovation in a world in crisis OECD iLibrary. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/7a7891a5-en>.
93. Кластерні політики в Європі і не тільки. URL: <https://www.clusters.org.ua/>
94. Dutta S., Lanvin B., Rivera L., Wunsch-Vincen L. Global Innovation Index 2022 Report. What Is the Future of Innovation Driven Growth? Geneva : WIPO, 2022. 266 p. URL: <https://www.wipo.int/documents/d/global-innovation-index/docs-en-wipo-pub-2000-2022-en-main-report-global-innovation-index-2022-15th-edition.pdf>
95. Кваша О. С. Інноваційний розвиток економіки України: світовий досвід та рекомендації для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 6, Ч. 1. С. 150–154.
96. Innovation Systems and Policies in the USA. *Competing for Global Innovation Leadership: Innovation Systems and Policies in the USA, EU and Asia* / eds. R. Frietsch, M. Schiller. Stuttgart : Fraunhofer IRB Verlag, 2010. P. 5–29. URL: <http://www.euussciencetechnology.eu/assets/content/documents/InnovationSystemInnovationPolicyUS.pdf>
97. Ріхтер Н. Інновації та управління в Китаї, Німеччині та США. *The Globalist*. 2013. 1 жовтня. URL: <https://www.theglobalist.com/innovation-and-management-in-china-germany-united-states/>
98. Дибя О. М., Гернего Ю. О. Фінансування інноватизації виробництва: досвід США. *Університетські наукові записки*. 2015. № 56. С. 44–54.
99. Економічне диво за одне покоління: Південна Корея – приклад для України. *Finance.ua*. 2017. 21 квітня. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/>

[/400091/ekonomichne-dyvo-za-odne-pokolinnya-pivdennakoreya-pryklad-dlya-ukrayiny](#)

100. Gallo M. E. Small Business Research Programs: SBIR and STTR. *Congressional Research Service*. 2022. 21. 10.

URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R43695>

101. Cluster Policy of Innovative Development of the National Economy: Integration and Infrastructure Aspects : monograph / ed. S. Smerichevska. Poznań : Wydawnictwo naukowe WSPIA, 2020. 382 p.

102. Косач І. А., Бабич Р. М. Інституційне середовище квазі-інтеграції в умовах іноземного інвестування: регіональний аспект. *Юність науки – 2024* : зб. тез доп. XIV Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. і молод. вчених (м. Чернігів, 24-26 квіт. 2024 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2024. С. 186–187.

103. Григорович В. Р. Удосконалення управлінських механізмів державної підтримки системи охорони здоров'я в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2010. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_2_13

104. Приходченко Л. Сутність понять механізмів держави, державного управління та державного регулювання. *Актуальні проблеми державного управління*. 2008. № 3. С. 269–274.

105. Оболенський О. Ю. Державна служба : підручник. Київ : КНЕУ, 2006. 472 с.

106. Федорчак О. В. Класифікація механізмів державного управління. *Демократичне врядування*. 2008. № 1. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf.

107. Публічне управління : термін. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.

108. Радченко О. В. Родові ознаки категорії «механізм» в соціальних науках. *Публічне управління : теорія та практика*. 2013. № 3 (15). С. 19–25.

109. Пікуля Т. О. Сучасний підхід до інтерпретації поняття «механізм держави». *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2 (1). С. 46–54.

110. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Р. Нижник, В. М. Олуйко ; кол. авт. : В. Т. Білоус, С. Д. Дубенко, М. Я. Задорожна та ін. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2002. 352 с.

111. Руденко О., Малоголова Т. Інституційні механізми реалізації публічної політики : монографія. Республіка Словаччина : Академічне співтовариство М. Балудянського, 2018. 172 с.

112. Косач І. А., Бабич Р. М. Інформаційно-комунікаційні аспекти публічного управління територіальними громадами в контексті демократизації та розвитку громадянського суспільства. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2024. Вип. 43. С. 293–298. DOI: <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.43.45>

113. Про Кабінет Міністрів України : Закону України від 27.02.2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>

114. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 10. 2014 року № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>

115. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки і суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. №67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>

116. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15.07.2021 р. № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>

117. Про електронні комунікації : Закон України від 16.12.2020 р. № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>

118. Про національну програму інформатизації : Закон України від 01.12.22 р. № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>.

119. Про електронні документи та електронний обіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.

120. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.

121. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

122. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09. 2011 р. № 3715-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 19-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>

123. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t368700?an=245&ed=1993_12_23

124. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15.12.1993 р. № 3688-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12/ed20121205#Text>

125. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15.12.1993 р. № 3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>

126. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України від 10.12.1995 р. № 51/95-вр. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>

127. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>.

128. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14/ed20040701#Text>

129. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : Постанова КМУ від 10.07.2019 р. № 526-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>

130. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015 – 2019 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 р. № 575-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248224202>

131. Федорчак В. В. Механізми державного управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій в Україні : дис. ... д-ра наук з держ. упр. 25.00.02. Харків, 2018. 373 с.

132. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності : від 23.10.2025. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang>

133. Global Innovation Index 2025. URL: <https://www.wipo.int/en/web/global-innovation-index/2025>

134. European Innovation Scoreboard. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45940>

135. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

136. The measurement of scientific and technological activities: guidelines for collecting and interpreting innovation data: Oslo manual. Paris, 2005. 166 с. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2005/11/oslo-manual_g1gh5dba/9789264013100-en.pdf

137. Інновації в промисловості і ГМК України у 2024 р. URL: <https://gmk.center/ua/infographic/za-rahunok-oboronnih-r-d-vitrati-na-innovacii-v-ukraini-u-2024-mu-zrosli-udvichi/>

138. Статистичний збірник «Регіони України» 2021. Частина 1. Державна служба статистики України. 276 с. URL: <https://stat.gov.ua/sites/default/files/2023>

139. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2024 році : науково-аналітична доповідь / Т. В. Писаренко, Т. К. Куранда та ін. Київ : УкрІНТЕІ, 2024. 94 с.

140. Федоренко В. Г., Гойко А. Ф. Інвествознавство : підручник. Київ : МАУП, 2000. 407 с.
141. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом : монографія. Київ : Лібра, 2002. 472 с.
142. Білоусова О. С. Трансформація впливу держави на інвестиційні процеси. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 16. С. 32–37.
143. Партин Г. О., Дідух О. В. Капітальні інвестиції: сутність, сучасні тенденції та вплив на зростання обсягів ВВП. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.3.86>
144. Індекс інвестиційної привабливості України сягнув мінімуму за останні 10 років. URL: <https://mind.ua/news/20245418-indeks-investicijnoyi-privablivosti-ukrayini-syagnuv-minimumu-za-ostanni-10-rokiv>
145. UNCTAD. (2023) World Investment Report 2023. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>
146. World Investment Report 2024. UNCTAD. 2024. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2024>
147. Ukraine Network Readiness Index. Network Readiness Index. URL: <https://networkreadinessindex.org/country/ukraine/>
148. Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг у 2023 році : аналітичний звіт. Київ : ПРООН в Україні, 2023. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/analitichnyy-zvit-dumky-ipohlyady-naselennya-ukrayiny-shchodo-derzhavnykh-elektronnykh-posluh-u2023-rotsi>
149. United Nations. UN E-Government Survey 2024: Governing in the digital era. New York : United Nations, 2024. 258 p. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-GovernmentSurvey-2024>
150. Індекс цифрової трансформації регіонів України. URL: <https://hromada.gov.ua/research/indeks-cifrovoyi-transformaciyi-regioniv-ukrayini-2023>

151. Дія- Бізнес : офіційний портал. URL: <https://business.diia.gov.ua/>
152. Бабич Р. М. Мотиваційна складова механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону. *Соціально-економічний стан в умовах воєнного часу* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 27 лют. 2026 р). Суми, 2026. С. 70–72. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2026/03/re-27.02.2026.pdf>
153. Бабич Р. М. Державне та регіональне управління в умовах реалізації цілей сталого розвитку. *Юність науки – 2025* : зб. тез доп. XV Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. і молод. вчених (м. Чернігів, 23-25 квіт. 2025 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2025. С.175–177.
154. Михайлов М. С. Стратегічне управління інноваційним розвитком регіону в умовах перманентних кризових явищ : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05. Одеса, 2018.
155. Вороніна В. Л. Стратегічне управління інноваційним розвитком на державному рівні. *Нобелівський вісник*. 2021. № 1 (14). С.25–34.
156. Комеліна О. Інноваційні механізми реалізації стратегії розвитку регіону. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2009. Вип. 15. С. 45–51.
157. Мельниченко Г. М., Білоус С. П. Інноваційний розвиток регіону як складова частина загальної стратегії національного розвитку. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Т. 31 (70). № 1. С. 170–174.
158. Pearce J. A., Robinson R. B. Strategic Management: Planning for domestic and Global Competition. 13th edition. Chicago : R. D. Irwin, Inc., 2012. 1014 p.
159. Schendel D. E., Hattch K. J. Business Policy or Strategic Management Boader View for an Emerging Discipline. *Academy of Management Processing*. 1972. August. P. 67–62.
160. Лихопад С. М., Майданська Н. М. Місце стратегічного управління в діяльності підприємств. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету*. 2005. Вип. 15.5. С. 265–267.

161. Мізюк Б. М. Основи стратегічного управління. Львів : Магнолія, 2009. 544 с.
162. Белошапка В. А., Загорий Г. В. Стратегічне управління: принципи та міжнародна практика. Київ : Абсолют, 1998. 352 с.
163. Зарічна О. В. Роль стратегічного управління в діяльності підприємства в умовах сталого розвитку регіону. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 5(109). С. 295–302.
164. Бабич Р. М. Багатоцільові структури в процесі управління. *Юність науки–2023: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* : зб. тез доп. XIII Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. і молод. вчених (м. Чернігів, 26-27 квіт. 2023 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 224–225.
165. Макалюк І. В., Ремінський М. М. Інноваційно-технологічне становище підприємств в контексті перспектив розвитку економіки України. *Підприємництво та інновації*. 2018. Вип. 6. С. 14–20.
166. Горященко Ю. Г. Теоретико-методологічне забезпечення інноваційного розвитку підприємств : дис. ... докт. екон. наук. 08.00.04. Дніпро, 2021. 458 с.
167. Смирнова І. І., Сімаков К. І. Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційного підприємництва в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 3. С. 131–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvd_2018_3_24
168. Васильчак С. В., Дубів В.В. Проблеми розвитку інноваційного процесу на малих підприємствах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/21_2/181_Was.pdf
169. Швець Н. В., Ізюмська А. В. Малий бізнес в Україні: аналіз стану та тенденції. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля*. 2020. № 2(258). С. 108–117.
170. Шиндировський І. М. Проблеми розвитку малого підприємництва в Україні. *Підприємництво і торгівля*. 2016. Вип. 20. С. 9–13.

171. Rugman A. M., Verbeke A. Multinational Enterprises and Clusters: An Organizing Framework. *Management International Review*. 2003. Vol. 43, № 3. P. 151–169.

172. Magarinos C. Public-private sector dialogue and partnership. *Statement delivered at the Conference on the Role of the Private Sector in Enhancing Productive Capacity in Least Developed Countries* (Oslo, 29 – 30 January 2001). Oslo, 2001. URL: https://www.unido.org/sites/default/files/2006-10/01-29-2001ppsdialogueoslo_0.pdf

173. Тищенко В. Ф. Теоретичне забезпечення розвитку економіки знань засобами публічно-приватного партнерства в регіонах України : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.05. Харків, 2016. 504 с.

174. Klijn E. H., Teisman G. R. Governing Public-Private Partnerships: Analyzing and Managing the Processes and Institutional Characteristics of Public-Private Partnerships. *Public-Private Partnerships: Theory and Practice in International Perspective*. London : Routledge, 2000. P. 85.

175. Ham H., Koppenjan J. Building Public-Private Partnerships: Assessing and Managing Risks in Port Development. *Public Management Review*. 2001. Vol. 3, № 4. P 598.

176. Hodge G., Greve G. Public-Private Partnerships: An International Performance Review. *Public Administration Review*. 2007. June. P. 37–49.

177. Грищенко С. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства : практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу. Київ : ФОП Москаленко, 2011. 140 с.

178. Запатріна І. В., Лебеда Т. Б. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні. *Економіст*. 2011. № 3. С. 52–58.

179. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07. 2010 р. № 2404-VI. URL: <http://www.president.gov.ua>.

180. Про публічно-приватне партнерство : Закон України від 19.06.2025 р. № 4510-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4510-20#Text>

181. Дзюрах Ю. М., Самборак М.С. Розвиток продовольчої безпеки з використанням механізмів державно-приватного партнерства у відбудові економіки України. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 3(21). С. 258–272.

182. Мігай Н. Б. Державно-приватне партнерство у сфері інноваційної діяльності: закордонний досвід та вітчизняні реалії. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Т. 31(70), № 1. С. 52–59.

183. Principles of the Self-Organizing System / eds. : W. R. Ashby, H. Foerster, G.W. Jr. Zop. New York : Pergarnon Press, 1962. P. 255–278.

184. Бабич Р. Концепція електронної держави в сучасному публічному управлінні. *Сучасна парадигма публічного управління* : зб. тез V Міжнар. наук.-практ. конф. (30 листоп. – 2 груд. 2023р.). Львів, 2024. С. 52–54.

185. Asadullah A., Faik I., Kankanhalli A. Evolution mechanisms for digital platforms: a review and analysis across platform types. *Thirty Ninth International Conference on Information Systems*. San Francisco, 2018. P. 257–283.

186. Wen X., Liu Y., Liu Z. Impact of Digitalization on Investment and Productivity of Manufacturing Industry: Evidence from China. *SAGE Open*. 2024. Vol. 14, № 3. P. 1–13. DOI: <https://doi.org/10.1177/21582440241281862>

187. Концепція формування технологічних платформ в Україні. *Європейські технологічні платформи та створення платформ в Україні*. 2020. URL:www.nas.gov.ua/siaz/Ways_of_development_of_Ukrainian_science/article/12046.2.1.015.pdf

188. Oliychenko I., Ditkovska M., Klochko A. Digital transformation of Public authorities in Wartime: the case of Ukraine. *Journal of Information Policy*. 2024. Vol. 14. URL: <https://scholarlypublishingcollective.org/psup/informationpolicy/article/doi/10.5325/jinfopoli.14.2024.0020/393449/Digital-Transformation-ofPublic-Authorities-in>.

189. Gazuda M., Tyukhtenko N., Lomachynska I., Dunai M., Vernydub V., Babich R. The impact of digitalization and e-governance on transformation of state

management mechanisms of the regional development. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2025. Vol.103, № 3. P. 956-958.

190. Газуда Л., Олифіренко Ю. Механізми публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифрових трансформацій. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2025. №4(44). С.105-115. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-4\(44\)-105-115](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-4(44)-105-115)

191. Федірко О. А. Європейські технологічні платформи як механізм секторального інноваційного розвитку ЄС. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvmgu_eim_2015_14_10.pdf

192. Шпак Н. О., Кісь С. Ю. Трансформація систем менеджменту «розумних підприємств» в умовах розвитку індустрії 4.0. *Бізнес-навігатор*. 2024. Вип. 2 (75). С. 380–385.

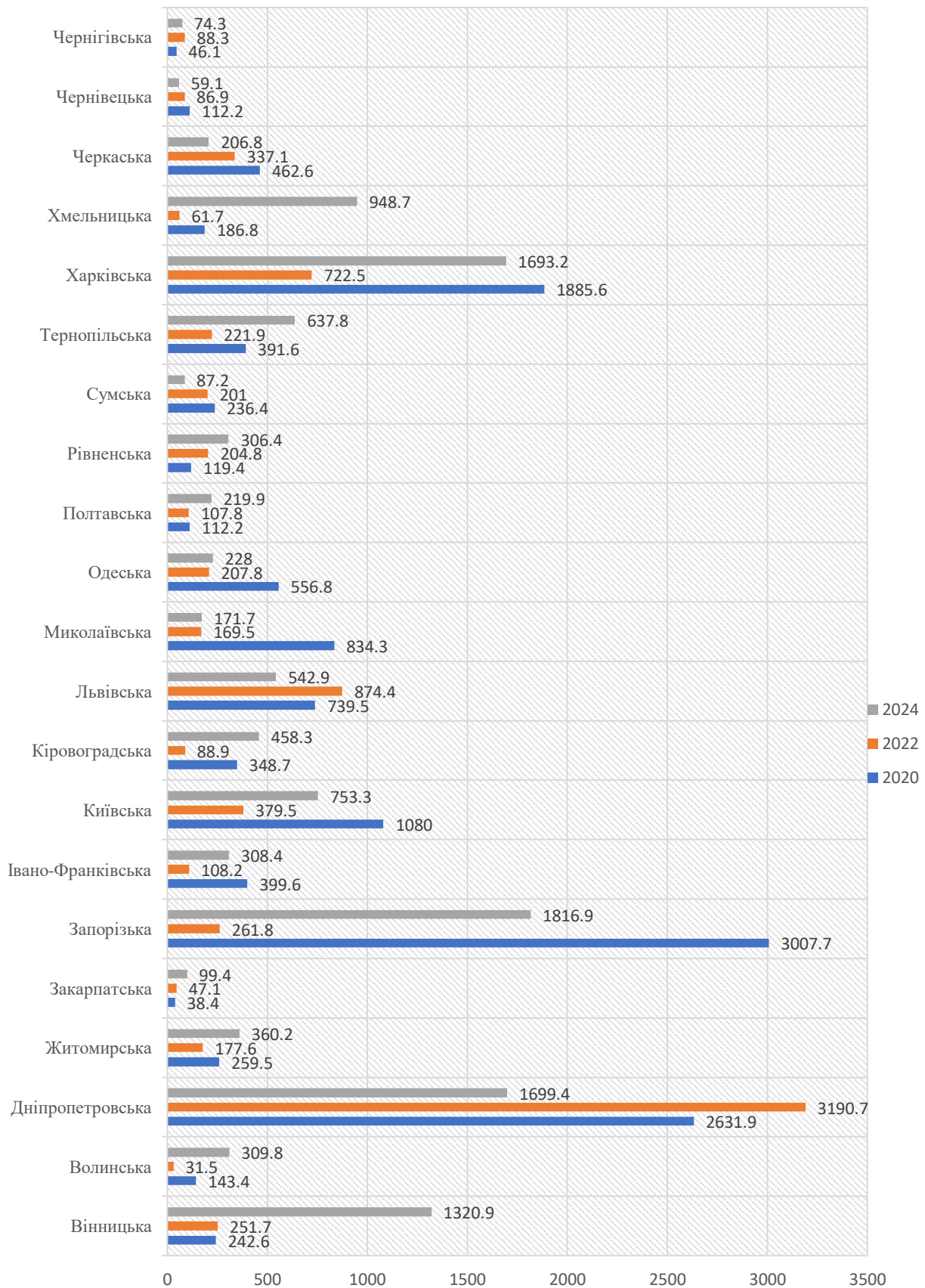
193. The role of the digital business ecosystem in innovative and intellectual development of regions / O. Popelo etc. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2025. № 102(1). P. 40-51

194. Swan, M. Blockchain Blueprint for a New Economy. O'Reilly Media Final Release Date. 2015. 149 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Витрати на інновації за період 2020-2024 рр.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ**Наукові статті у періодичних виданнях, що включені до наукометричних баз, рекомендованих МОН, зокрема Web of Science**

1. Gazuda M., Tyukhtenko N., Lomachynska I., Dunai M., Vernydub V., **Babich R.** The impact of digitalization and e-governance on transformation of state management mechanisms of the regional development. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2025. Vol.103, № 3. P. 956-968. URL: <http://www.jatit.org/volumes/Vol103No3/14Vol103No3.pdf> (1,3 ум. др. арк.).
Особистий внесок: проаналізовано досвід впровадження інструментів електронної демократії на регіональному рівні, обґрунтовано принципи забезпечення ефективних управлінських рішень та проактивності надання державних послуг в умовах цифрових трансформацій (0,25 ум. др. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях України

2. Косач І. А., **Бабич Р. М.** Інформаційно-комунікаційні аспекти публічного управління територіальними громадами в контексті демократизації та розвитку громадянського суспільства. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2024. Вип. 43. С. 293–298. DOI: <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.43.45> (0,5 ум.др.арк.). Особистий внесок автора: обґрунтовано напрямки взаємодії інститутів влади та громадських організацій в системі громадянського суспільства, важливість партнерської взаємодії між органами влади та представниками громадянського суспільства в умовах цифровізації (0,25 ум.др.арк.).

3. Бабич Р. М. Інформаційні аспекти формування інноваційної системи регіону. *Успіхи і досягнення у науці*. 2025. № 9 (19). С. 308–317. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9\(19\)-308-317](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9(19)-308-317) (0,68 ум.др. арк.).

4. Бабич Р. М. Публічне управління розвитком інноваційного підприємництва в контексті процесів цифровізації. *Наукові перспективи*. 2026. № 1. С.85–94. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-1\(67\)-85-94](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2026-1(67)-85-94) (0,7 ум.др.арк.).

Публікації, що засвідчують апробацію результатів дисертації

5. Бабич Р. М. Багатоцільові структури в процесі управління. *Юність науки–2023: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства* : зб. тез доп. XIII Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. і молод. вчених (м. Чернігів, 26-27 квіт. 2023 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. С. 224–225 (0,1 ум.др.арк.).

6. Бабич Р. Концепція електронної держави в сучасному публічному управлінні. *Сучасна парадигма публічного управління* : зб. тез V Міжнар. наук.-практ. конф. (30 листоп. – 2 груд. 2023р.). Львів, 2024. С. 52–54. (0,15 ум.др.арк.).

7. Косач І. А., **Бабич Р. М.** Інституційне середовище квазі-інтеграції в умовах іноземного інвестування: регіональний аспект. *Юність науки – 2024* : зб. тез доп. XIV Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. і молод. вчених (м. Чернігів, 24-26 квіт. 2024 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2024. С. 186–187 (0,12 ум.др.арк.). Особистий внесок автора: обґрунтовано важливість квазі-інтеграції суб'єктів підприємництва для розвитку регіону (0,06 ум.др.арк.).

8. Бабич Р. М. Державне та регіональне управління в умовах реалізації цілей сталого розвитку. *Юність науки – 2025* : зб. тез доп. XV Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспір. і молод. вчених (м. Чернігів, 23-25 квіт. 2025 р.). Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2025. С.175–177 (0,15 ум.др.арк.).

9. Бабич Р. М. Мотиваційна складова механізмів публічного управління інноваційним розвитком регіону. *Соціально-економічний стан в умовах воєнного*

часу : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 27 лют. 2026 р). Суми, 2026. С. 70–72. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2026/03/re-27.02.2026.pdf> (0,15 ум.др.арк.).

ДОВІДКИ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

УПРАВЛІННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ,
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, РОЗВИТКУ
ЕЛЕКТРОННИХ ТА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ
(УЦТ ЧОДА)

вул. Івана Мазепи, 55, м. Чернігів, 14000, e-mail: ucr_post@cg.gov.ua, сайт: www.cg.gov.ua,
код згідно з ЄДРПОУ 45892447

Від 04.03.2026 № 04-25/195

На № _____ Від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Бабича Романа Михайловича
на тему: «Публічне управління інноваційним розвитком регіону
в умовах цифровізації»,
поданої на здобуття наукового ступеня «доктора філософії» за
спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Рекомендації, сформовані в рамках дисертаційного дослідження, знайшли відображення в роботі Управління цифрової трансформації, інформаційних технологій, розвитку електронних та адміністративних послуг Чернігівської обласної державної адміністрації. Зокрема, положення дисертаційної роботи, рекомендації та пропозиції щодо формування дорожньої карти реалізації комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону були взяті до уваги при розробці пріоритетних напрямків та функціонального забезпечення діяльності Офісу цифрових компетенцій на базі Агенції регіонального розвитку.

Слід відмітити науково-прикладні напрацювання Бабича Р.М. в напрямку удосконалення процесів взаємодії Чернігівської обласної державної адміністрації з підприємствами, установами та організаціями з питань цифрових трансформацій і цифровізації в рамках розробки та реалізації завдань Програми соціально-економічного розвитку Чернігівської області на 2026 рік, зокрема пропозиції щодо впровадження цифрових платформ інноваційного розвитку. Це дасть змогу в подальшому удосконалити процес обміну даними щодо формування, накопичення та використання інноваційних ініціатив, забезпечення зворотного зв'язку із представниками органів регіональної влади, оцінювання якості регіональної політики у сфері інновацій з боку учасників інноваційного процесу.

Начальник Управління цифрової
трансформації, інформаційних технологій,
розвитку електронних та адміністративних послуг
Чернігівської обласної державної адміністрації

Олександр НАЦИК

У К Р А Ї Н А
І В А Н І В С Ь К А С І Ї С Ь К А Р А Д А
Ч Е Р Н І Г І В С Ь К О Г О Р А Й О Н У Ч Е Р Н І Г І В С Ь К О Ї О Б Л А С Т І

вул. Дружби, 33Б, с. Іванівка, 15562 тел. 69 63 42, 69 63 31 e-mail: iotg_post@cg.gov.ua, код ЄДРПОУ 04412751

04.03.2026 № 281

Д О В І Д К А

**про впровадження результатів дисертаційної роботи
Бабича Романа Михайловича
на тему: «Публічне управління інноваційним розвитком регіону в
умовах цифровізації»**

Результати дисертаційної роботи Бабича Романа Михайловича на тему: «Публічне управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації» впроваджені у практичну діяльність Іванівської сільської ради у формі інституційно-організаційної підтримки територіальних громад Чернігівщини, а саме пропозицій до складання Комплексного плану просторового розвитку території Іванівської сільської територіальної громади в частині використання мотиваційних інструментів підтримки розвитку суб'єктів господарювання. На окрему увагу заслуговують науково-методичні положення щодо розробки механізму формування напрямків і пріоритетів стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону, що можуть бути застосовані в якості методичного апарату в роботі органів управління територіальною громадою.

Авторські розробки щодо аналізу сучасних викликів, з якими стикається регіональна політика підтримки інноваційного розвитку в умовах війни та інформаційних загроз, використано при формуванні пропозицій щодо сценаріїв розвитку Іванівської сільської територіальної громади в контексті підтримки впровадження проєктів розвитку за участю суб'єктів підприємницької діяльності, а також аналізу сильних та слабких сторін інноваційного потенціалу громади щодо налагодження міжрегіонального співробітництва в напрямку розвитку малого інноваційного підприємництва.

Секретар сільської ради

Ірина РЕБЕНОК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І
НАУКИ УКРАЇНИ

MINISTRY OF EDUCATION AND
SCIENCE OF UKRAINE

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

тел. +38(0462) 665-103;
факс +38(0462) 665-105
E-mail: estu@stu.cn.ua
www.stu.cn.ua
Код ЄДРПОУ 05460798

CHERNIHIV POLYTECHNIC
NATIONAL UNIVERSITY

вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14030,
Україна

95, Shevchenko str., Chernihiv, 14030,
Ukraine

24.03.2016 № 202/рп-529
На № _____ від _____

ДОВІДКА

про провадження результатів дисертаційної роботи

Бабича Романа Михайловича

на тему: «Публічне управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації»

Основні положення та результати дисертаційного дослідження Бабича Романа Михайловича на тему «Публічне управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації» використані при виконанні науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка», а саме:

1) «Механізми державного управління регіональним розвитком в умовах переформатування владних відносин» (номер державної реєстрації 0120U105292). Автором запропоновано використання багаторівневого підходу як базису стратегічного публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.

2) «Розробка науково-прикладних засад реалізації державної політики розвитку підприємництва в умовах децентралізації влади (номер державної реєстрації 0120U101816). Здобувачем запропоновано рекомендації щодо розвитку інноваційного підприємництва на основі формування інноваційно-орієнтованих кластерів в контексті комплексного механізму публічного управління інноваційним розвитком регіону в умовах цифровізації.

Практичне застосування наданих пропозицій полягає у використанні органами регіональної влади при формуванні програм та розробці стратегічних напрямків соціально-економічного та інноваційного розвитку.

Основні теоретичні і методичні положення та висновки дисертаційної роботи Бабича Р.М. також використані в освітньому процесі кафедри менеджменту та адміністрування Національного університету «Чернігівська політехніка» під час проведення лекційних і практичних занять та підготовці методичних рекомендацій з навчальних дисциплін «Основи муніципального менеджменту», «Інституціональні засади публічного управління та адміністрування».

Проректор з наукової роботи
НУ «Чернігівська політехніка»
к.т.н., доцент

А.Л. Приступа